

ΑΝΤΙ

13 ΔΕΚ. 2000

Περίοδος Β'
Τεύχος 720
Παρασκευή
8 Σεπτεμβρίου 2000
Δρχ. 700

διαπλεκόμενα ο στρουθοκαμηλισμός ς κυβέρνησης

Το δίδυμο Κόκκαλη - Μητσοτάκη

οπτικοί,
ινοί σταρ

σταρρυθμιστική
ρβαρότητα
αν Παιδεία

συγχρονισμός
ανθρωπισμός

χρονικό
ν Ολυμπιακών
ώνων

Κ: Διακώνιση
προβλήματος

ρίες
εμφυλίου

εντευξη
ον Στούρο
πουλάκη

ΔΟ

Ελλάδα που καταστρέφουμε

901
90127
95105

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ΤΟΜ. Ι), 180 σελ.
- ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ΤΟΜ. ΙΙ), 172 σελ.
- «ΙΣΧΥΡΕΣ» ΚΑΙ «ΑΣΘΕΝΕΙΣ» ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ-ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΣΜΟΥ, 256 σελ.
- ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ, 112 σελ.
- ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ, 56 σελ.
- ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ-ΑΙΓΥΠΤΟΣ (1880-1930), 352 σελ.
- Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, 112 σελ.
- Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ, 144 σελ.
- Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟΥ Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ, 224 σελ.
- ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ ΕΙΚΟΣΙ ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ, 64 σελ.
- ΣΥΝΟΜΙΛΩΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΒΑΦΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΞΕΝΩΝ ΚΑΒΑΦΟΓΕΝΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ, 384 σελ.

ΚΑΡΑΜΑΟΥΝΑ 1 - ΠΛ. ΣΚΡΑ
551 31 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ.: (031) 459 103-5, FAX: (031) 459 107
<http://www.greeklanguage.gr>

ΣΥΝΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

- Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά), 216 σελ.
- ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ (ελληνικά, ιταλικά), 88 σελ.
- ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ελληνικά, γαλλικά), 56 σελ.
- INSTITUTIONS OFFERING COURSES OF MODERN GREEK IN GREECE AND ABROAD-A BRIEF GUIDE UPDATED AND REVISED (αγγλικά), 72 σελ.
- ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΙ ΘΥΛΑΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ελληνικά, αγγλικά), 160 σελ.
- Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΤΗΣ (ελληνικά, γαλλικά), 144 σελ.

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ

- ΠΑΛΑΙΑ ΤΕ ΚΑΙ ΝΕΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΥ ΚΑΡΤΑΝΟΥ (BENETIA 1536)
Επιμέλεια: Ελένη Κακουλίδη-Πάνου
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Επιμέλεια: Α.-Φ. Χριστίδης

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΠΡΟΟΔΟΣ ΔΙΑΝΟΜΗ ΒΙΒΛΙΩΝ Α.Ε.Ε.Ε.
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5, 106 81 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: (01) 38 30 889, FAX: (01) 38 29 207
ΠΡΟΞΕΝΩΝ 7, 546 32 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ.: (031) 235 364, FAX: (031) 283 523

Περίοδος Β' • Έτος 27ο • Τεύχος 720
Παρασκευή 8 Σεπτεμβρίου 2000 • Δρχ. 700

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>
e-mail: chparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κωνσταντίνος Νούλας

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,

Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237.463

Το Αντί επέστρεψε

Υστερα από παρατεταμένες διακοπές, επιστρέφουμε ανανεωμένοι και με διάθεση για αλλαγές που ελπίζουμε ότι θα σας βρουν σύμφωνους. Με ένα κύριο θέμα σε κάθε τεύχος, θα επιχειρούμε παρεμβάσεις σε ζητήματα, «μικρά» ή «μεγάλα», που μας ενδιαφέρουν όλους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Στρουθοκαμηλισμός	4
• VIRTUAL REALITY	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Η «προειδοποίηση» Σημίτη- ποιοι οι αποδέκτες της;	6
• ΤΟ ΘΕΜΑ: Γαύδος, η Ελλάδα που καταστρέφουμε	8
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	10
• Αντώνης Μανιτάκης: Αριστόβουλος ο Άριστος	16
• Μάνος Στεφανίδης: Τι θα του έλεγα	18
• Βασίλης Μαρουλάς: Καλό καλοκαίρι...	19
• Ρεπόρτερ: Τα διαπλεκόμενα και ο στρουθοκαμηλισμός της κυβέρνησης	20
• Κωνσταντίνος Τζαμιώτης: Γυάλινοι αστέρες	24
• Βασίλης Ζήσης: Το δίδυμο Κόκκαλη-Μητσοτάκη	26
• ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Οι ευρωπαϊκοί ελιγμοί του Τζεμ	31
• Θ. Γαλάνης-Δ. Μάνος: ΕΤΑ και Κορσική, η παλιά-«μετά» Ευρώπη	32
• Σωτήρης Ντάλης: Η διαιώνιση του ιρακινού προβλήματος	34
• Ευάγγελος Αρεταίος: Επωφελής συμβίωση	36
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	37
• Αλέκος Τζιόλας: Το πρώτο σχολικό έτος της νέας χιλιετίας	38
• Αλέξανδρος Καζαμίας: Εκσυγχρονισμός και ανθρωπισμός	42
• Περικλής Μακρής: Το χρονικό των Ολυμπιακών Αγώνων	46
• Αγγελική Παπαγιάννη: Φιλιά - Από τα χρόνια του Εμφυλίου Πολέμου	49
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	52
• Στ. Μαυροϊδής-Γ. Αναδρανιστάκης: Συνέντευξη με τον Στ. Ζουμπουλάκη	54
• Δημ. Χαρίτος: Πρώιμοι... χειμ(ω)νομάχοι (Κριτική κινηματογράφου)	57
• Β.Ν.Α.: Χα! Το πέμπτο φεστιβάλ της Βαβέλ	58
• Παυλίνα Νάσιουτζικ: Η ιδεολογία της μόρφωσης	60
• Γ. Κυριακάκης: «Πέρσες» και «Εδουάρδος ο Β'» (Κριτική θεάτρου)	62
• ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ	63

Φωτογραφία εξωφύλλου: Ηρώ Σγουράκη

ΣΤΡΟΥΘΟΚΑΜΗΛΙΣΜΟΣ

«Η ιδέα της ίδρυσης της Εταιρείας Εμπορίου βασίζεται στην εμπλοκή υψηλών μελών της κυβέρνησης και βιομηχάνων που θα απολαμβάνουν από τα κέρδη αυτής της εταιρείας και έτσι θα έχουν άμεσο ενδιαφέρον για την επιτυχία της. Τα πρόσωπα αυτά θα πρέπει κατ' αρχήν να μην αναμειχθούν φανερά».

Η ΡΗΣΗ είναι πολύ παλαιά -από το 1965- και διατυπώνει με ευκρίνεια τις ιδέες και τους μηχανισμούς που αναπτύσσουν οι οικονομικοί παράγοντες με την πολιτική εξουσία, προκειμένου να συστήνουν...«Εταιρείες Εμπορίου». Το κείμενο ανήκει σε έναν αρχιερέα της διαπλοκής: τον κ. Σωκράτη Κόκκαλη. Αυτός γνωρίζει καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον πώς να ενεργεί, πώς να εξαγοράζει, πώς να αναπτύσσει σχέσεις και να δημιουργεί υποχρεώσεις, πώς να απλώνει σαν χταπόδι τα πλοκάμια του στο σώμα της κοινωνίας.

ΝΑ ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΟΥΜΕ εταίρους και συνεξαρτούμενους; Τα έχουμε γράψει επανειλημμένα.

ΤΟ ΑΝΤΙ από πολλού αλλά και πιο πρόσφατα ασχολήθηκε εκτενώς με έναν από τους πόλους των διαπλεκόμενων, σημειώνοντας ότι υπάρχουν **πολλά και άλλα** κέντρα διαπλοκής εκτός εκείνου της Ιντρακόμ.

ΌΛΟΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕ την υπερσυγκέντρωση της οικονομικής ισχύος με τα έργα που δρομολογούνται, όπως εκείνα του Γ' Πλαισίου Στήριξης, των Ολυμπιακών του 2004, την ανάπτυξη του ΟΤΕ και της ΔΕΗ και πώς συναρτώνται όλα αυτά με τα συγκροτήματα Τύπου. Τα συγκροτήματα Τύπου ενεργούν ως οι πολιορκητικοί κριοί και στόχο έχουν να ασκούν πιέσεις στην κυβέρνηση για το μοίρασμα της πίτας.

ΑΛΛΑ η κυβέρνηση παρουσιάζεται ως να μην συμβαίνει τίποτε και ότι όλα είναι φυσιολογικά σ' αυτόν τον τόπο. Και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος αντιπαρατίθεται με οξύτητα προς τον πρόεδρο του ΣΥΝ επειδή κίνησε πρωτοβουλία σειράς επαφών με τις ηγεσίες των άλλων κομμάτων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της διαπλοκής και να κατακυρωθεί η διαφάνεια στις συναλλαγές του δημόσιου τομέα. Λες και μια τέτοια πρωτοβουλία δεν ανήκει στις πλέον κρίσιμες υποχρεώσεις ενός κοινοβουλευτικού αρχηγού.

ΚΑΙ ΚΑΛΑ, ο κ. Ρέππας την δουλειά του κάνει όπως την έμαθε ως λοχαγός του ΠΑΣΟΚ. Αλλά στο σύνολό του το «Κίνημα» δεν διδάχθηκε τίποτε από το σκάνδαλο Κοσκωτά που εξέθρεψε σαν το αυγό του φιδιού μέσα στους κόλπους του; Τις συναλλαγές, τον Μένιο, τον Λούβαρη, την αλληλογραφία Ανδρέα-Κοσκωτά, όλα αυτά τα ξέχασαν; Όλη την τεράστια επιχείρηση συσκότισης και συκοφάντησης που διεκπεραίωσαν επιτελεία με επικεφαλής τους Βγοντζαίους, Κουρήδες, Γιαννόπουλους;

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ Κοσκωτά έπρεπε να τους είχε διδάξει. Σε άλλες χώρες, όπως την Ιταλία, όλα τα κόμματα συνεργάστηκαν για να αντιμετωπίσουν την διαπλοκή. Εδώ, από το '80 έχει στηθεί μια διαρκής φάμπρικα συγκάλυψης.

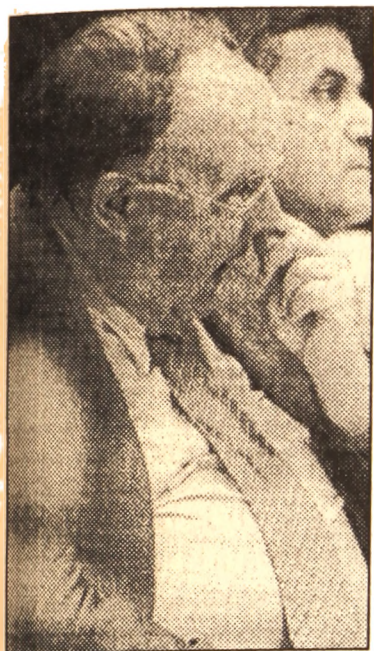
ΔΕΝ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ οι κυβερνητικοί ότι όχι μόνον θα σπιλωθούν, αλλά και θα χειραγωγούνται ες αεί από τα μεγάλα αφεντικά του Τύπου και της οικονομικής εξουσίας εάν δεν υπάρξει διαφάνεια και ανοικτός ανταγωνισμός;

ΚΑΛΑ, ο ίδιος ο πρωθυπουργός έχει ιδίαν γνώσιν του σκανδάλου Κοσκωτά. Και όμως δεν έδωσε ποτέ εξηγήσεις για τις δικές ευθύνες τότε, ούτε για τις σημερινές, για τις «μικρές εκδουλεύσεις» που παραχώρησε όταν τις ζήτησε ο κ. Λαμπράκης. Ποτέ, μα ποτέ, δεν μας έδωσε εξήγηση, λ.χ., γιατί τοποθέτησε διοικητή του Αγίου Όρους τον «καθηγητή» κύριο Σταύρο Ψυχάρη. Κι ας είναι αυτό καθαυτό το γεγονός ψύλλος στ' άχυρα του αχυρώνα της οικονομικοπολιτικής διαπλοκής και των χειραγωγημένων ΜΜΕ. Και ύστερα καμώνεται ότι δεν υπάρχει εξάρτηση από εξωθεσμικά κέντρα εξουσίας! Ενώ μέχρι και το όνομα του Διοικητή του Αγίου Όρους επιβάλλουν.

ΛΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ δεν βλέπουν ποιος στρουθοκαμηλισμός τους έχει κυριεύσει. Πως δεν βλέπουν πέρα από τη μύτη των προσωπικών και άμεσα ανταλλάξιμων συμφερόντων τους. Δεν σκέφτονται όμως παράλληλα και τη γύμνια των επιχειρημάτων τους, τα αδιέξοδα στα οποία οδηγούνται;

αντί

VIRTUAL REALITY

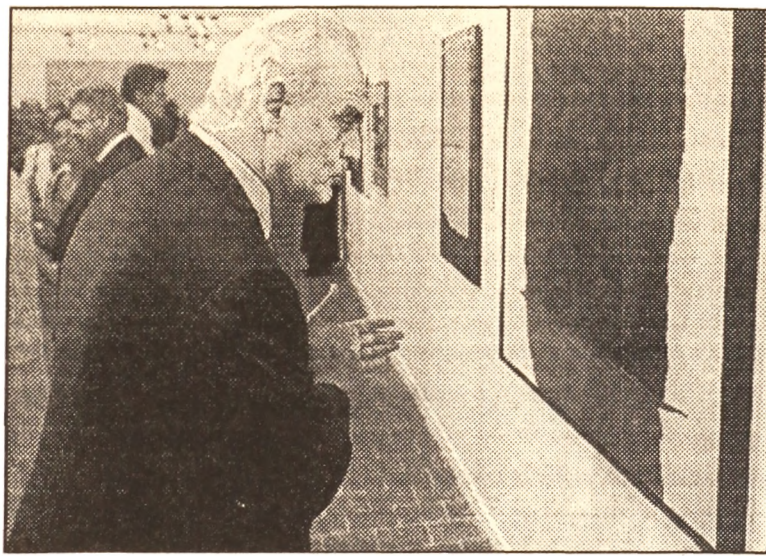

Ανασκαφές
Ασφαλώς και προΐσταται ο υπουργός Πολιτισμού και της Αρχαιολογικής υπηρεσίας. Αν και μάλλον στις ανασκαφές της φωτογραφίας θα προτιμούσε να βρει τη Γιάννα.
(Από την «Καθημερινή»)

Οι παπαράτσι, η εικονική πραγματικότητα και η...

Νταϊάνα

Ασφαλώς και είμαστε εναντίον των παπαράτσι. Ασφαλώς και υπερασπίζουμε την ιδιωτικότητα. Έχει όμως και ο Μακαριότατος τις ευθύνες του. Όταν ως μόνο σου στόχο έχεις να γίνεις είδηση στα media και να καταστείς star, είναι φυσικό να προκαλείς και σκανδαλοθηρικό ενδιαφέρον. (Από το σκανδαλοθηρικό ΧΑΪ)

Υπουργός τέχνας

κατεργάζεται

Αρκεί αυτή η πόζα για να συμπαθήσει κανείς τον Άκη. Επειδή προσπαθεί να μυηθεί στον αφηρημένο εξπρεσιονισμό, την αφαίρεση και τον ζωγράφο Θεόδωρο Στάμο. Είναι όμως κομμάτι δύσκολο μετά την ενασχόληση με τις Αλεξανδροβουκεφαλές του Βαρλάμη. Και κάτι ακόμη: η πείρα μάς λέει ότι οι υπουργοί δεν κοιτάνε τα έργα στα εγκαίνια. Ο Άκης τουλάχιστον προσπαθεί.
(Από την «Καθημερινή»)

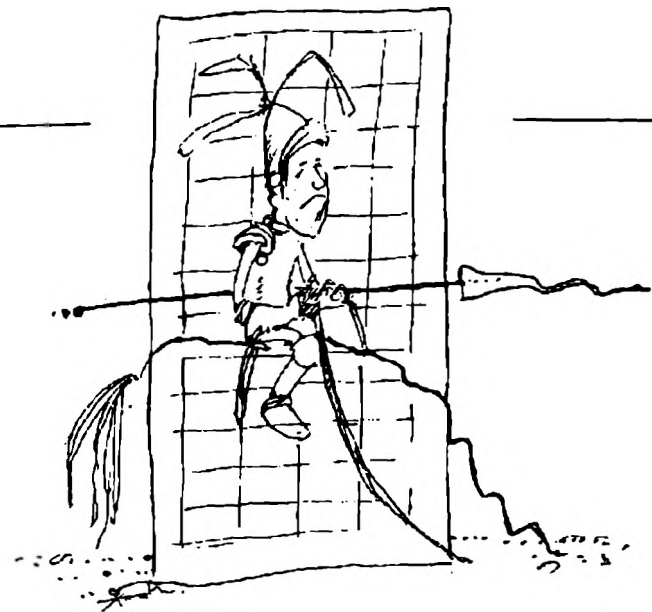

Η κτηνωδία και οι «ανεύδυνοι»

Το περασμένο καλοκαίρι θα μπορούσε να ονομαστεί «θέρους της οικολογικής συμφοράς». Όμως σχετικά με το μαζούτ του Ευβοϊκού, η κτηνωδία αρχίζει από την τοπική αυτοδιοίκηση και φτάνει στο υπουργείο Ναυτιλίας. Και κάτι ακόμη. Κατά την «επιτυχή» εκτέλεση του ούγγρου πειρατή της θαλαμηγού βγήκε ευτυχής και καναλάτος ο κ. Χρήστος Παπουτσής και έκανε δηλώσεις. Τώρα γιατί κρύβεται;
(Από την «Ελευθεροτυπία»)

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Η «προειδοποίηση» Σημίτη - ποιοι οι αποδέκτες της;

ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ, η ευχή «Καλό φθινόπωρο!» βρήκε πρακτική έκφραση στην Σοφοκλέους... Οι ειδικοί απέδωσαν την αλλαγή κλίματος (άνοδο του γενικού δείκτη κατά 5,05%) στις αγορές ξένων και ελλήνων θεσμικών, σε συνδυασμό με τη μείωση των επιτοκίων (κατά 0,75%) από την Τράπεζα της Ελλάδας. Ήδη παράγοντες του ΧΑΑ εκτιμούν ότι το ενδιαφέρον για την αγορά blue chips θα συνεχισθεί και τις επόμενες μέρες, ενώ τα μεγαλύτερα κέρδη απορρόφησαν οι μετοχές υψηλής κεφαλαιοποίησης.

ΩΣΤΟΣΟ, όλα τα παραπάνω δεν φαίνεται να «ενεψύχωσαν» τους μικροεπενδυτές, οι οποίοι εξακολουθούν να κρατούν στάση αναμονής, παρά τις ευκαιρίες ρευστοποιήσεων που προσέφερε η κλιμάκωση των αγορών. Κατά τα άλλα, και για όσους δεν ασχολούνται με το Χρηματιστήριο, σημασία έχει ότι, ως το τέλος του έτους, το επιτόκιο ταμειευτηρίου θα μειωθεί στο 3,5% και η καθαρή απόδοσή του (μετά την αφαίρεση της φορολογίας) θα πέσει σε συμβολικά ποσοστά της τάξεως του 2,975%... Συμπέρασμα των αισιοδόξων: Η μείωση των επιτοκίων αναγέννησε το επενδυτικό ενδιαφέρον και

επέτρεψε την άνοδο (την εβδομάδα αυτή) του συνόλου σχεδόν των μετοχών. Ακόμα: Η μείωση των επιτοκίων της Τράπεζας της Ελλάδας (η πέμπτη από την αρχή του έτους) άλλαξε -αλλάζει- ριζικά το τοπίο στις αγορές χρήματος και στα χαρακτηριστικά της αποταμίευσης. Συμπέρασμα των μη αισιοδόξων: Οι επόμενες συνεδριάσεις του Χρηματιστηρίου απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Δεν είναι βέβαιο ότι το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών θα συνεχισθεί με την ίδια ένταση. Και οι τιμές των μετοχών ενδέχεται να πέφτουν με πράξεις λίγων τεμαχίων. Κοντολογίς: Όποιος καεί, φνσά και το γιαούρτι!

* * *

Η ΑΝΟΔΟΣ των μετοχών στο ΧΑΑ ήταν η μόνη εντυπωσιακά ευάρεστη εξέλιξη που σφράγισε την είσοδο του φθινοπώρου, σε ό,τι αφορά, τουλάχιστον, τα «καθ' ημάς»... Ακόμα και το ταξίδι του πρωθυπουργού στη Νέα Υόρκη (για να παραστεί στις εκδηλώσεις του ΟΗΕ για τη νέα χιλιετία) «επέπρωτο» να πραγματοποιηθεί διά της τεθλασμένης, καθώς το Βελιγράδι, επικαλούμενο «τεχνικούς λόγους» (την ασυνεννοησία των υπευθύνων της Ολυ-

μπιακής...) αρνήθηκε την υπέρπτηση από το γιουγκοσλαβικό έδαφος του αεροσκάφους που μετέφερε τον Κ. Σημίτη... Στην πραγματικότητα, βέβαια, η γιουγκοσλαβική άρνηση ήταν η έμμεση απάντηση του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στα όσα δήλωσε ο έλληνας πρωθυπουργός στη Διεθνή Έκθεση της Θεσσαλονίκης περί της «φύσεως» του καθεστώτος Μιλόσεβιτς... [Ουσιαστικά ο Κ. Σημίτης τάχθηκε υπέρ της ανατροπής του Μιλόσεβιτς και της νίκης του υποψηφίου της αντιπολίτευσης στις επικείμενες προεδρικές εκλογές στη Γιουγκοσλαβία.]

ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ, ο υπουργός Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου αναχώρησε την περασμένη Τετάρτη για το Βελιγράδι, όπου αναμένεται να συναντηθεί με τον σέρβο πατριάρχη, τον υποψήφιο της αντιπολίτευσης για την προεδρία της Γιουγκοσλαβίας Κοστουνίτσα και τον γιουγκοσλάβο υπουργό Εξωτερικών Γιοβάνοβιτς. Κατά κοινή παραδοχή: Η επίσκεψη Γ. Παπανδρέου στο Βελιγράδι, λίγες μόνον εβδομάδες πριν από τις εκλογές της 24ης Σεπτεμβρίου στη Γιουγκοσλαβία, «εμπλέκει την Ελλάδα στις εσωτερικές πολιτικές διενέξεις μιας γειτονικής φιλικής χώρας». Ερώ-

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1996)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη 595 έως και 608 (ο 44ος) και 609 έως και 624 (ο 45ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 1996

Β' εξάμηνο 1996

τηση: Τι μπορεί να κερδίσει η Ελλάδα από μια τέτοια εμπλοκή;

* * *

ΜΕ ΤΗΝ είσοδο του φθινοπώρου, όμως, είχαμε και τις πρώτες αναταράξεις σε ό,τι η *Καθημερινή* αποκάλεσε «υπόγειες διαδρομές της πολιτικής»... Στη Θεσσαλονίκη, ο πρωθυπουργός αισθάνθηκε την ανάγκη να μας «προειδοποιήσει» ότι «θα τον βλέπουμε στην πολιτική σκηνή για πολλά χρόνια ακόμα» – δήλωσε η οποία, όπως αναμενόταν, προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις και σχόλια. Κάποιοι, φίλα προσκείμενοι στον Κ. Σημίτη, είπαν ότι μια τέτοια δήλωση «δεν συνάδει με το ήθος και την γνωσμένη σεμνότητά του». Άλλοι, όμως, προτίμησαν να θέσουν το ερώτημα: Ποιους «προειδοποίησε» ο κ. Σημίτης με τη δήλωσή του αυτή; Τα κόμματα της αντιπολίτευσης – η Νέα Δημοκρατία, ειδικότερα – ή «τους δικούς του», τη λεγόμενη «ιστορική ηγεσία του ΠΑΣΟΚ»;

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι ο πρωθυπουργός «οχλείται» κάθε φορά που ο Τύπος ασχολείται με τα συμβαίνοντα στα εσώτατα του ΠΑΣΟΚ ή με τη «διαμόρφωση νέας ηγετικής ομάδας στο ΠΑΣΟΚ». Όλα αυτά «είναι αστειότητες» – λέγει. Όμως, μιλώντας στη Θεσσαλονίκη, αναφέρθηκε –μεταξύ άλλων– στην ανάγκη «να δίνουμε ευκαιρίες σε νέα στελέχη να συμμετέχουν στην πολιτική διαδικασία και όχι στον παλιό παράγοντα, ο οποίος, επειδή άλλοτε έκανε μια σημαντική συνεισφορά, νομίζει ότι εσαεί θα πρέπει να είναι αυτός ο οποίος καθορίζει τα πράγματα». Ασφαλώς ο υπαινιγμός υπήρξε σαφής. Και δεν είναι τυχαίο ότι η συγκεκριμένη αυτή περικοπή των δηλώσεων Σημίτη δεν ενθουσίασε τα λεγόμενα «ιστορικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ», όπως ο υπουργός Άμυνας Α. Τσοχατζόπουλος, η υπουργός Εσωτερικών Β. Παπανδρέου ή ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Κ. Λαλιώτης, όπως δεν τους ενθουσίασε η ανάθεση κορυφαίων υπουργείων –αμέσως μετά τις εκλογές– στους Ν. Χριστοδουλάκη και Χρ. Βερελή, οι οποίοι μετέχουν και στις συνεδριάσεις της κυβερνητικής επιτροπής!

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ διεργασίες, όμως, έχουμε και στον χώρο της Νέας Δημοκρατίας. Τα προβλήματα παραμένουν,

άλλωστε, πολλά, παρά την απομάκρυνση του Άρη Σπηλιωτόπουλου. Τι πρόκειται να δώσει η προσυνεδριακή συζήτηση; Και πώς θα βελτιωθεί η «εικόνα του κόμματος» στην κοινή γνώμη; Και πώς θα ξεπερασθεί ο «πονοκέφαλος» Σαμαρά, όταν –παρά την κατάρρευση του κόμματός του– επιμένει να το παίζει «αρχηγός» και, ως αρχηγός, να επαίρεται ότι «δικαιούται να συμφωνεί, σε κάποια θέματα, με τον Κ. Καραμανλή»; Από την άλλη, ολοένα και ξαναξεσταίνονται τα σενάρια που θέλουν τον σημερινό δήμαρχο Δημ. Αβραμόπουλο να κινείται προς την κατεύθυνση δημιουργίας νέου κόμματος ή, έστω, νέας πολιτικής κίνησης... Είναι ζωή αυτή;

* * *

ΜΕ ΤΙΣ πρώτες μέρες του φθινοπώρου και στο πλαίσιο της αναθεώρησης του Συντάγματος, η κυβέρνηση σκέφθηκε να «διατυπώσει τις ανησυχίες της» για το επίμαχο θέμα της διαπλοκής πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων. Καθώς, όμως, το θέμα συνέπεσε χρονικά με τις ανακατατάξεις στον χώρο της Τηλεόρασης (με έναν καινούργιο χορό εκατομμυρίων – λέγεται και «ποδοσφαιροποίηση της τηλεοπτικής ζωής»...), η κυβέρνηση ανέκρουσε πρόμναν! [Κάποιοι είπαν «ότι φοβήθηκε από τον ίσκιο της» ή από τον «ίσκιο της διαπλοκής» και τα μάζεψε!]

ΑΥΤΟ, ΟΜΩΣ, που δεν έκανε η κυβέρνηση, το έκανε ο πρόεδρος του Συντακτικού, Νίκος Κωνσταντόπουλος, ο οποίος ανέλαβε πρωτοβουλία επαφών και συναντήσεων όχι μόνο με τα κόμματα της αντιπολίτευσης, αλλά και με τον πρόεδρο της Βουλής Απ. Κακλαμάνη, τον υπουργό Δικαιοσύνης Μιχ. Σταθόπουλο και τον γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Κ. Σκανδαλίδη. Κατά τον πρόεδρο του ΣΥΝ, «το πρόβλημα (της διαπλοκής) είναι υπαρκτό». Όσο για την κυβερνητική πλειοψηφία, μπορεί –εφόσον διαθέτει την αντίστοιχη πολιτική βούληση– «να νικήσει τις σχετικές διαδικασίες και να κλείσει τις τρύπες που υπάρχουν σήμερα». [Μια από τις διαδικασίες αυτές, θα ήταν, λ.χ., να διευρυνθεί ο έλεγχος της επιτροπής ανταγωνισμού σε όλα τα άτυλα αγαθά και προϊόντα εν όψει της ψηφιακής αγοράς ή να αντιμετωπισθούν αμέσως οι εκκρεμότητες διαφάνειας, νομιμο-

ποιήσεων και ασυμβιβάστου στον τομέα Τύπου και ΜΜΕ από την υπερσυγκέντρωση ισχύος, κ.λπ.]

ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ αυτές, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δ. Ρέππας απάντησε λέγοντας ότι ο Συντακτισμός... «δηλητηριάζει τον δημόσιο βίο» (!), κατηγορώντας τον Ν. Κωνσταντόπουλο ότι το παίζει «εισαγγελέας» και ότι επιχειρεί να διαμορφώσει «αντικυβερνητικό μέτωπο»... Τον Δ. Ρέππα συμπλήρωσε ο Τ. Χυτήρης, ο οποίος ενεθυμήθη το... 1989! [Ερώτηση: Πώς και ο κ. Χυτήρης δεν ενεθυμήθη και το 1995, όταν, με τον Ανδρέα Παπανδρέου στο Ωνάσειο, εφεύδετο 24 ώρες το 24ωρο; Τότε, μας διαβεβαίωνε ότι –παρά την τραχειοστομία, τη μηχανική υποστήριξη της αναπνοής και τη στοιχειώδη νεφρική λειτουργία του καταπονημένου πρωθυπουργού– «η χώρα διαθέτει πρωθυπουργό», ότι «ακούει τότε Μπαχ και τότε Σωτηρία Μπέλου» και ότι «θα αποφασίσει αν θα δεχθεί ή δεν θα δεχθεί σε ακρόαση τον Κώστα Σημίτη»... Επιτέλους, γιατί δεν σέβεται τον εαυτό του, αν όχι τον πρόεδρο ενός κόμματος της δημοκρατικής ανανεωτικής αριστεράς;]

* * *

ΤΟ «ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ» αυτό δεν μπορεί να μη συμπεριλάβει και τη φοβερή οικολογική καταστροφή στον Ευβοϊκό, αλλά και την αγανάκτηση ενός ολόκληρου λαού για την καθυστερημένη αντίδραση, τα λάθη και τις παραλείψεις που μετέτρεψαν μια θαλάσσια περιοχή σε κρανίου τόπου. Ποιος θα πληρώσει για το έγκλημα αυτό; Κατά τα άλλα, η εφημερίδα «Το Βήμα» αποφαίνεται ότι για όλες τις «μικροπαρανομίες» (τα αυθαίρετα κτίσματα, τα μπάζα που γίνονται οικόπεδα σε σαθρό έδαφος, την καταστροφή του περιβάλλοντος, κ.λπ.) ευθύνη φέρουν οι αστυνομικοί της περιοχής, οι νομαρχίες, τα τοπικά γραφεία της πολεοδομίας, αλλά όχι –προς θεού!– το ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο, μόνο σε προεκλογικές περιόδους ανακαλύπτει κάποιο μικρό αυθαίρετο χτίσμα, το οποίο και κατεδαφίζει για ν' αποδείξει ότι «οι παραβιάσεις του νόμου, στον τόπο αυτό, τιμωρούνται», με τις τηλεοπτικές κάμερες να επιβεβαιώνουν φυσικά, του λόγου το αληθές. Άντε και καλά κρασιά!

ANTHNΩP

Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΟΥ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΟΥΜΕ

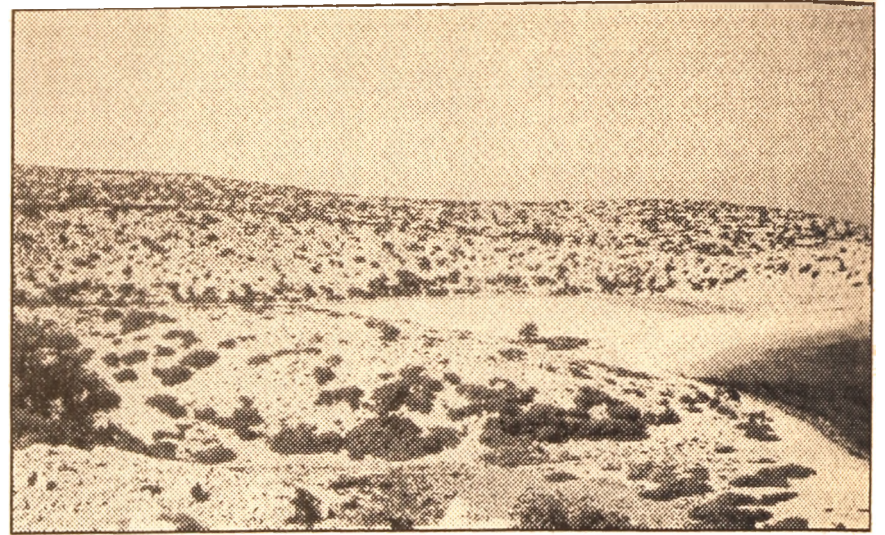
ΤΟ ΦΕΤΙΝΟ καλοκαίρι σημειώθηκε νέο ρεκόρ πυρκαγιών και καταστροφής δασικών εκτάσεων. Δεν έφταναν οι πυρκαγιές του Ιουλίου. Ακολούθησαν τον Αύγουστο η Ήπειρος, η Κέρκυρα, η Αρκαδία... Την ίδια ώρα, όλοι λίγο ως πολύ, δραπετεύαμε από τις δουλειές μας: πολλοί πήγαμε σε παραλίες ή στα ορεινά να ανασάνουμε έναν αέρα διαφορετικό από εκείνον του ενδεκάμηνου της δουλειάς.

Και τώρα, κλείνοντας το θερινό ημερολόγιο, και πριν μπούμε στη καθημερινότητα –ξέρετε όλα εκείνα για τον Άρη που δεν θα εμφανίζεται άλλο πια, αλλά τώρα θα λέγεται Θοδωρής, και τις δηλώσεις για τα ελληνοτουρκικά, τα νέα οικονομικά οράματα κ.λπ. κ.λπ.– θέλουμε να σταθούμε σε μια μικρή ξεχασμένη ελληνική γωνιά που επισκεφθήκαμε τον Αύγουστο που έφυγε. Γιατί, συν τοις άλλοις, καταγράφεται στην περίπτωση αυτή όλη η ιστορία της «ανάπτυξης», όπως την πραγματοποιήσαμε στην Ελλάδα τώρα και μια 50ετία, από τη λήξη του εμφυλίου και μετά: Με ανούσιες έρευνες, με ένα κράτος ανίκανο και φαύλο, με τους ατσίδες εργολάβους και τους πολίτες να ανυπομονούν να προσπορίσουν τα κέρδη από προεξοφλημένα γραμμάτια.

• • •

ΘΕΛΟΥΜΕ να μιλήσουμε λίγο, ελάχιστα, για τη Γαύδο. Στη νοτιότερη άκρη της Ελλάδας, ριγμένη στο Λυβικό πέλαγος, η Γαύδος έχει μόνιμους κατοίκους –όσους μένουν, δηλαδή, στο νησί καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου– όλους κι όλους 37. Δηλαδή, όσους θα μπορούσαν να μένουν σε μια μικρή τριώροφη, άντε τετραώροφη, πολυκατοικία.

Ο τόπος είναι το κομμάτι ενός μικρού παραδείσου που, από παράλειψη, έφτασε ως τον εικοστό πρώτο αιώνα κουβαλώντας ίχνη ενός πολύ μακρινού παρελθόντος. Για το ανθρωπολογικό ενδιαφέρον και τις ιδιαιτερότητες της Γαύδου είναι δύσκολο να μιλήσουμε τώρα χωρίς αναφορά στα παλαιότερα πρότυπα ζωής: πρόκειται, άλλωστε, για δεσμούς και θεσμούς που εμφανίζονται σε οριακά πληθυσμιακά μεγέθη. Όμως η Γαύδος είναι κατάφυτη με κέδρους και πεύκα. Με μοναδικά είδη πανίδας και χλωρίδας, με όμορφες ακτές και παραλίες και γεμάτη από τα ίχνη όλης της ανθρωπίνης διαδρομής. Από τη νεολιθική εποχή, στα μινωικά χρόνια, στην γεωμετρική, την αρχαϊκή, την κλασική εποχή, τους ελληνιστικούς χρόνους και τη ρωμαϊοκρατία, τους πρωτοχριστιανικούς, τους βυζαντινούς και τους νεότερους χρόνους. Με ιδιαίτερα δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής. Εκεί υπάρχουν ακόμα τα ίχνη των

πολιτικών εξορίστων και του Άρη Βελουχιώτη που πέρασαν εδώ την τρίτη δεκαετία του αιώνα που φεύγει. Δεν θα μείνουμε όμως σε στοιχεία που θα παρουσίαζαν, με ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες, τον πλούτο και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα αυτής της γης.

Αυτή η γωνιά που φιλοξένησε την ανθρώπινη περιπέτεια και δοκίμασε με τις σκληρότερες συνθήκες τους κατοίκους της έχει μιαν ιδιαιτερότητα που θα άξιζε να την προσέξουμε. Να αντιμετωπίσουμε με περίσκεψη και ευαισθησία τα προβλήματα όσων επιβίωσαν σε κείνα τα χώματα. Στο κάτω κάτω πρόκειται για το πρόβλημα πληθυσμού μιας τριώροφης πολυκατοικίας.

Και τι έγινε;

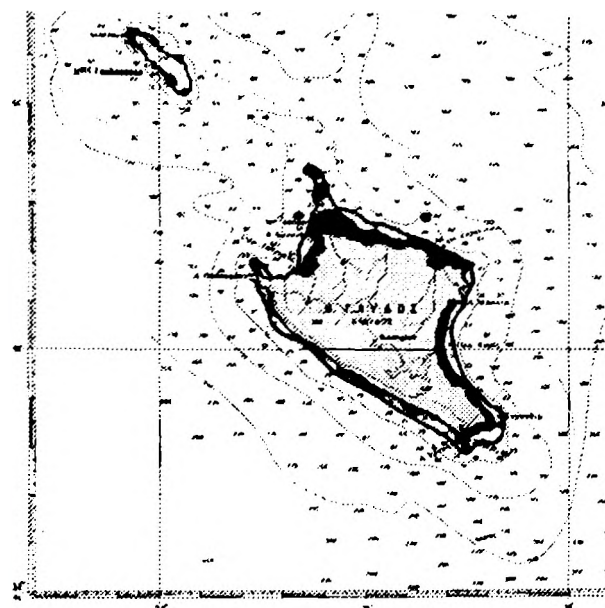
Τα τελευταία χρόνια, γύρω στους έξι χιλιάδες κατασκηνωτές και παραθεριστές φτάνουν στο νησάκι κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Βέβαια, πέρασαν και οι διασημότητες του τζετ-σετ από δω: Τι Κάρολος της Βρετανίας, τι Λάτσης, τι Μητσοτάκης, τι Μπους και Πάουελ!

Τα αυθαίρετα φυτρώνουν κάθε άνοιξη, οι αγοραπωλησίες γης αμφισβητούμενων ιδιοκτησιών δίνουν και παίρνουν, οι εργολάβοι ασχμονούν με έργα που κανείς δεν σχεδιάζει και δεν ελέγχει, οι αρμόδιες επιτροπές και οι ερευνητές που έχουν έρθει δεν μπορούν να συντονιστούν.

• • •

Η ΓΑΥΔΟΣ είχε ξεχαστεί από όλους. Το 1952 ένας γεωπόνος την επισκέφθηκε και ανάμεσα στα προτεινόμενα μέτρα για την αναζωογόνηση του νησιού πρότεινε να «στρωματοθώσιν τη ευθύνη του Δημ. Σχολείου (σ.σ. τότε ακόμα υπήρχε δημοτικό σχολείο, ενώ είναι αμφίβολο αν θα λειτουργήσει φέτος το νηπιαγωγείο για τους έξι πιτσιρικάδες του νησιού) τουλάχιστον 3 οκάδες αμύγδαλα κατά τον προσεχή χειμώνα, προς διανομήν και φύτευσιν εν καιρώ επί τόπου, εις διάφορα σημεία της νήσου» (Μ. Ντουκάκης, *Χανιώτικα Νέα*, 5.3.1998). Αλλά ούτε τις τρεις οκάδες αμυγδαλόσπορου δεν αξιώθηκε να αποστείλει τότε το ένδοξο έθνος μας! Και φτάσαμε στα τελευταία τρία χρόνια:

Όταν κάποιος τούρκος στρατηγός εψέλλισε ότι η Γαύδος είναι... τουρκική επικράτεια, τότε ο κ. Σημίτης το σκέφθηκε, κατέβηκε με ελικόπτερο και υποσχέθηκε –και πραγματοποίησε– έργα. Δηλαδή πέντε ή έξι δρόμους, οι οποίοι οδηγούν «από το πουθενά στο πουθενά». Το άλλο έργο που έγινε είναι μία δεξαμενή συλλογής ομβρίων που θα έλυνε το πρόβλημα ύδρευσης, η οποία όμως δεν συγκρατεί ούτε σταγόνα νερού. Τόσο

Η διακύμανση του πληθυσμού στην Γαύδο τον 20ό αιώνα ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Σύμφωνα με τις απογραφές, οι κάτοικοι ήταν τα έτη:
1900-412, 1913-384, 1920-223, 1928-342, 1940-278, 1951-195, 1961-172, 1971-142, 1981-79.
 Στοιχεία από το βιβλίο της Ηρώς Σγουράκη, Γαύδος, Ηράκλειο 1997.

ασιδας ο εργολάβος, τέτοιες και οι επιβλέπουσες δημόσιες υπηρεσίες!

Ποιο είναι το μέλλον του νησιού; Εμείς προβλέπουμε ότι τον επόμενο ή τον μεθεπόμενο χρόνο η Γαύδος θα τυλιχθεί στις πυρκαγιές και, με τα αυθαίρετα που ξεφυτρώνουν κάθε μέρα, το νησί θα μετατραπεί στο γνώριμο σε όλους μας τοπίο της Λούτσας. Από τους 37 κατοίκους, ένας μονοψήφιος αριθμός θα αποκτήσει κάποια οικονομική επιφάνεια, ενώ οι υπόλοιποι θα μεταναστεύσουν στην απέναντι κρητική ακτή. Και οι υπερδραστήριοι επιχειρηματίες θα μεταβάλουν την εικόνα του νησιού, του οποίου μια νεκρή ταυτότητα θα αναγνωρίζεται μόνον από τις λίγες φωτογραφίες που θα διασωθούν.

[Η περίπτωση της γειτονικής Γαυδοπούλας –η οποία σύμφωνα με ένα τερατώδες «σχέδιο ανάπτυξης» θα ισοπεδωνόταν, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για στάθμευση κοντέινερς, κάτι που μόλις πέρσι απετράπη, προσωρινά, ύστερα από κινητοποιήσεις–, δίνει το μέτρο της ευαισθησίας της πολιτείας. Αλλά γι' αυτό, θα επανέλθουμε μιαν άλλη φορά.]

• • •

ΒΕΒΑΙΩΣ και έχουν γίνει τελευταία ημερίδες για την Γαύδο, έχουν συνταχθεί όπως-όπως χωροταξικές και άλλες μελέτες και έχει συγκεντρωθεί τόσο υλικό –χωμένο σε συρτάρια υπηρεσιών και υπουργείων– που το μόνο που θα πιστοποιεί στο μέλλον είναι η καταπληκτική ικανότητα των ελλήνων τεχνοκρατών να συντάσσουν «μελέτες». Πρόχειρο παράδειγμα, η αναστήλωση μετοχιού από επιφανή αρχιτέκτονα που δεν επέδειξε ούτε επινοητικότητα ούτε, κυρίως, ευαισθησία.

Το πρόβλημα είναι, βεβαίως, ότι η υδατοδεξαμενή δεν συγκεντρώνει νερό και ότι οι δρόμοι που γαζώνουν το νησί θα οδηγούν στο μέλλον από αυθαίρετο σε αυθαίρετο.

Όταν τον επόμενο χρόνο θα έχει κατακαεί το νησί,

εμείς θα υποβάλουμε μήνυση κατά παντός υπευθύνου και αρμοδίου. Όμως η ελληνική δικαιοσύνη θα την τακτοποιήσει στο αρχείο μαζί με τις μελέτες και τους τόμους των πρακτικών των επιστημονικών ημερίδων και των μελετών.

• • •

ΤΙ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ να γίνει; Το Αντί ετοιμάζει ένα ειδικό αφιέρωμα για το νησί, αλλά πρόχειρα θα μπορούσαμε να επαναδιατυπώσουμε τις σκέψεις όσων αγαπούν τον τόπο:

Κατ' αρχάς, το πολύπλοκο σύστημα ιδιοκτησίας που υπάρχει υποβάλλει την ιδέα μιας συνεταιριστικής ανάπτυξης. Ανάπτυξης που πρέπει εξ αρχής να διατυπωθεί ότι θα είναι ήπιου χαρακτήρα. «Ήπιος τουρισμός» για κατασκηνωτές, αναστήλωση των μετοχιών που θα στεγάσουν τους επισκέπτες του νησιού ή ερευνητικές ομάδες, ανασύσταση κάποιων επαγγελματιών που προϋπήρχαν (κεραμίστες), οικολογικές και επιδοτούμενες καλλιέργειες αμπέλου, ελιάς, οπωροκηπευτικών και ανάπτυξη της μελισσοκομίας. Λογική και σύγχρονη ανάπτυξη της αλιείας. Και, επιτέλους, εφαρμογή του νόμου: το νησί έχει ενταχθεί στη ζώνη Natura, που προστατεύει την πανίδα και χλωρίδα, τον αρχαιολογικό πλούτο, τα νεότερα μνημεία, το τοπίο. Την κύρια ευθύνη για την όποια αλλοίωση και τον έλεγχο του νησιού έχει τελικά το ΥΠΕΧΩΔΕ. Αλλά πρόκειται για περιβαλλοντοκτόνο υπουργείο!

Είναι μια πρόκληση να διασωθεί –μετά την αποκατάσταση των ασχημιών που έχουν στο μεταξύ επισυμβεί– αυτή η άκρη της ελληνικής γης. Στο κάτω-κάτω δεν πρόκειται δα και για τεράστιες επενδύσεις και δαπάνες. Που ωστόσο θα αποδώσουν πολλαπλά στο μέλλον.

Αν δεν μπορούμε να λύσουμε τα «πολύπλοκα προβλήματα» μιας «τριώροφης πολυκατοικίας», τότε ας βαδίσουμε στον ίδιο δρόμο που γνωρίζουμε...

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- κατά γενική ομολογία το σποτ της πυροσβεστικής με τον Βούρο δεν τα πήγε και τόσο καλά;
- μάλλον ο Βούρος δεν είναι ο αγαπημένος ηθοποιός των εμπρηστών;
- ίσως την επόμενη φορά πρέπει να χρησιμοποιηθεί η Μαστροκώστα που είναι σκέτη φωτιά;
- ο Ρουσόπουλος δεν μπορεί να κόψει το συνήθειο και απαιτεί να υπάρχει πάντα αυτο queue;
- όταν ακούμε «η φωτιά τέθηκε υπό έλεγχο» σημαίνει ότι έφτασε στη θάλασσα καίγοντας πέντε βάρκες και τρεις τόνους φύκια;
- ο Ρουσόπουλος απαιτεί πριν από την έναρξη της ενημέρωσης να «πέφτει» σήμα ειδήσεων;
- έλα Αλέκοο, πόσες γάτες χειρουργήθηκαν σήμερα; α χα χα χα.
- μια ωραία ιδέα θα ήταν μια που θα περάσει η ολυμπιακή φλόγα από την Αλβανία να αναλάβει και τους αγώνες, να ξεμπερδεύουμε;
- η Βάσω ανακοίνωσε την αλλαγή της ενεργειακής πολιτικής για να μην πάνε χαμένα δύο εκατομμύρια στρέμματα κάρβουνου υψηλής ποιότητας;

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΓΥΠΑΕΤΟΣ, ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΔΕΛΦΙΝΙ, Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

Στην διαπλοκή και τη συνακόλουθη εκχυδαίωση του τόπου δεν μετέχουν μόνο τα διαπλεκόμενα και οι διαπλέκτες. Διαπλέκεται συχνά η καθημερινότητα του καθενός με την καθημερινότητα του κράτους είτε υπό μορφή κεντρικής είτε υπό μορφή τοπικής διοίκησης. Δείτε, λ.χ., πώς διαπλέκονται περίεργα υποκείμενα και αντικείμενα της ελληνικής πολιτείας μέσα από δύο ειδήσεις: κάποιοι στο Λασιθί πρώτα φαρμάκωσαν κι έπειτα αποτέλειωσαν με ξύλα τον τελευταίο γυπαετό της Κρήτης. Κάποιοι άλλοι ανέχθηκαν ελαφρά τη καρδιά τη γιγάντωση της πετρελαιοκηλίδας που οσονούπω μαύρισε τις ακτές Εύβοιας και Αττικής σε μήκος 15 χιλιομέτρων! Κάτι μου λέει πως οι πολίτες της Κρήτης και οι κρατικοί λειτουργοί της Χαλκίδας μοιάζουν εξαιρετικά μ' εκείνους τους συνανθρώπους μας που έβλεπαν χωρίς να κάνουν τίποτε τη φωτιά, την Ήπειρο να σιγοκαίει ήδη από τις 6 Αυγούστου, έχοντας περάσει τ' αλβανικά σύνορα. Και να σκεφθεί κανείς πως αυτοί οι συμπατριώτες μας ψηφίζουν και εκλέγουν τους πολιτικούς και τις κυβερνήσεις που οδηγούν τον τόπο στα πεπρωμένα του.

Τι θέλω να πω: ότι η ευθύνη για την κατάντια της χώρας επιμερίζεται, εκτός της διαπλεκόμενης πολιτικής ηγεσίας, και στον κάθε πολίτη. Ειδικά για την πετρελαιοκηλίδα στον Ευβοϊκό, το πράγμα έχει καταστεί εξαιρετικά σκανδαλώδες, μοιάζοντας με χρονικό προαναγγελθέντος οικολογικού θανάτου. Δημοσιογραφικές πληροφορίες αποκάλυψαν ότι το βαριά πληγωμένο και πεπαλαιωμένο σκάφος πή-

ρε παράνομα άδεια πλεύσης από την Επιθεώρηση πλοίων λίγες μέρες πριν! Απ' την άλλη πλευρά, η τοπική λιμενική αρχή ολιγώρησε και πριν και μετά ενώ, η δημοτική αρχή δεν πήρε πρωτοβουλίες προτού ακόμη εξαπλωθεί το κακό και χυθούν οι εκατοντάδες τόνοι μαζούτ στο πέλαγος. Επίσης, την ίδια στιγμή που ο υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας χειροκροτούσε συγκινημένος τον πρωθυπουργό του στη Θεσσαλονίκη, στα νερά της Χαλκίδας παιζόταν μια απ' τις μεγαλύτερες οικολογικές τραγωδίες που γνώρισε ο τόπος. Επιπλέον, ο Τύπος επεφύλαξε διακριτική μεταχείριση για τους δράστες: μάθαμε πολύ αργότερα –αν μάθαμε– ποια είναι η ιδιοκτήτρια εταιρεία, ποιος ναύλωσε το σαπιοκάραβο, τίνος τα τσιμέντα μετέφερε – βλέπετε ότι το έγκλημα δεν γραπώνεται αποκλειστικά στα υψηλότερα κλιμάκια της εξουσίας. Γι' αυτό και δεν μάθαμε βέβαια ποιος ενέκρινε την σκανδαλώδη άδεια απόπλου, ποια υπηρεσία του Υ.Ε.Ν. βαρύνεται γι' αυτό.

Επιπλέον, οι κάτοικοι των γύρω περιοχών αντέδρασαν μόνο όταν είδαν την δική τους παραλία να μαυρίζει κι όταν απειλήθηκε η ηρεμία της προσωπικής τους ζωής. Δηλαδή, η συλλογική συνείδηση στο μηδέν. Να γιατί υπαινιχθήκαμε πως υπάρχει και μια –εξίσου απεχθής– διαπλοκή της καθημερινότητας. Οι δράστες του Ευβοϊκού και οι δολοφόνοι του Λασιθίου το αποδεικνύουν. Ο τελευταίος γυπαετός, το τελευταίο δελφίνι, η τελευταία θάλασσα έχουν περισσότερους του ενός φονιάδες.

Στ.Π.

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΑΛΛΑΓΗ» ΣΤΗΝ «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ»

Τι γίνεται όταν ο λαϊκισμός ερωτοτροπεί με τον εκσυγχρονισμό; Ε, τότε συμβαίνουν όργια: δηλαδή ανωτατοποιούνται (sic) τα ΤΕΙ, γιατί χρειαζόμαστε κι άλλες εκatóμβες ημιμαθών και άνεργων διπλωματούχων, καταστρατηγείται ο Νόμος Πεπονί, γιατί και στις επόμενες εκλογές απαιτούνται εξαγορασμένες ψήφοι, ανατρέπεται ο πειθαρχικός κώδικας των δημοσίων υπαλλήλων, για να είναι αυτοί ακόμη πιο έκθετοι στην κομματική αυθαιρεσία, αναθεωρείται το Σύνταγμα χωρίς ν' αναθεωρηθεί και, άρα, χωρίς να περιορισθούν οι δεσποτικές εξουσίες του πρωθυπουργού –για ελέγχους είμαστε τώρα;–, συζητείται αλλά δεν αποφασίζεται ο χωρισμός εκκλησίας και κράτους, γιατί τι σημασία έχει η πρόοδος και η διαφάνεια εμπρός στο κοινωνικό και πολιτικό κόστος; – και ούτω καθ' εξής. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, αυτοπαγιδευμένη στην αλαζονεία της και στ' αδιέξοδα που η ίδια δη-

μιούργησε, ολισθαίνει όλο πιο πολύ σε ημίμετρα καταπράυνσης της λαϊκής δυσφορίας και σε «ρήξεις» που απλώς μεταθέτουν το πρόβλημα. Όλες μάλιστα αυτές τις θεσμικές και ιδεολογικές της αδυναμίες τις ονομάζει αυτάρεσκα «μεταρρύθμιση». Δεν βαριέστε. Την ίδια ανιαρή οπερέτα την ονόμαζε παλιότερα ο Ανδρέας, ο βιρτουόζος της αριστερής συνθηματολογίας χωρίς περιεχόμενο, «αλλαγή». Το βέβαιο είναι ότι βουλιάζουμε σ' ένα απίστευτα μελαγχολικό τέλμα με τις υγιείς δυνάμεις του τόπου σε αποκλεισμό, με τους «εκσυγχρονιστές» της Αριστεράς σε πρώτη γραμμή βιτρίνας και το παλιό, «καλό» ΠΑΣΟΚ ν' αλέθει τις σάρκες του με τις σάρκες της διαπλοκής, του συμβιβασμού, της εξαγοράς και της συναλλαγής. Και μαζί αλέθει και τις σάρκες της χώρας. Από την «αλλαγή» λοιπόν στην «συναλλαγή», και βρισκόμαστε ακόμη στην αρχή της τετραετίας.

Στέφανος Προτεστάκις

ΧΑΟΣ ΣΤΟ ΧΑΑ

- * Και τα χειρότερα δεν ήρθαν ακόμη!
- * Κύριε πρωθυπουργέ, έχω να σας κάνω μία πρόβλεψη:
- * Θα βρέξει!
- * Οπωσδήποτε όμως ήταν πολύ επιμελημένο σποτάκι σχετικά με την δασοπροστασία και την προφύλαξη από τις πυρκαγιές.
- * Και προπάντων πολύ αποτελεσματικό.
- * Οι πυρκαγιές μειώθηκαν δραστικά (και η ανεργία επίσης).
- * Συγχαρητήρια προς όλους τους εμπλεκόμενους κρατικούς παράγοντες.
- * Έχει, όμως, ο Γιάννης Βούρος σχέσεις με το κράτος;
- * Γιατί, μήπως έχουν οι παράγοντες; – θα μου πεις.
- * Εξαρτάται! Πάντως εκείνοι οι δύο τέως γενικοί γραμματείς της Νέας Γενιάς που παραπέμφθηκαν για κακουργηματικές πράξεις που κόστισαν 10 δις., φαίνεται ότι είχαν.
- * Εκτός κι αν ενίσχυαν το ΧΑΑ που κατήντησε συνώνυμο του χάους.

Εμμανουήλ Βομβητίας

ΣΚΙΤΣΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΦΟΓΙΩΡΓΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΡΕ ΓΑΜΩ ΤΟ...

Αύγουστος στη Μυτιλήνη. Στο λιμάνι της πόλης αγκυροβολεί ένα τρεχαντήρι. Όχι κάποιο ψαράδικο, ούτε από αυτά που κάνουν το γύρο του νησιού στους τουρίστες. Ούτε από κείνα που περνούν απέναντι στα Μικρασιατικά παράλια τους επισκέπτες του νησιού κι αρκετούς ντόπιους παρά τις παραινήσεις του «τουρκοφάγου» εκσυγχρονιστή νομάρχη. Ήταν ένα καλοφτιαγμένο σκαρί με πλήρωμα μια παρέα Αθηναίων που δήλωναν οικολόγοι. Και μέχρις εδώ τίποτα το κακό. Έλα ντε που μόλις έδεσε, με έκπληξη οι περαστικοί της προκυμαίας διάβασαν με μικρά γράμματα τον τίτλο της οργάνωσης που ήταν χαμένος κάτω από τα ακαλαίσθητα μολυβένια γράμματα του χορηγού τους. Μην πάει ο νους σας σε κάποια πολυεθνική από αυτές που καταστρέφουν το περιβάλλον και ρίχνουν μερικά κόκαλα, για άλλοθι, σε κάτι γραφικούς που έχουν μπερδέψει την οικολογία με τα λουλουδάκια, τις πεζοπορίες και τις διαμαρτυρίες τους για τα αποσίγαρα στους δρόμους. Και φυσικά μετατρέπονται... ξαφνικά σε υπέρμαχους και των πιο οικοκτόνων δραστηριοτήτων συγκεκριμένων επιχειρηματιών.

Χορηγός, ή αν προτιμάτε σπόνσορας, της συγκεκριμένης ομάδας ήταν το ΥΠΕΧΩΔΕ! Ναι, σωστά διαβάσατε. Έλα, όμως, που τους πήραν είδηση τα μέλη από τον Σύλλογο Δελφίνι, που επί χρόνια προσπαθούν να διώξουν από τη Σκάλα Λουτρών τις παράνομες δεξαμενές Μαμιδάκη, οι οποίες πρόσφατα πέρασαν υπό κρατικό έλεγχο κι ενώ έχουν κερ-

δίζει στο Συμβούλιο Επικρατείας, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ αρνείται να εκτελέσει την απόφαση κι έδωσε εκ νέου άδεια, υποχρεώνοντας το Σύλλογο να προσφύγει εκ νέου στο ΣτΕ. Έτσι, μια ομάδα χωριανών άνοιξαν ένα πανό, αποκαλώντας τους ψευτοοικολόγους του ΥΠΕΧΩΔΕ. Τα αίματα άναψαν και κλήθηκε (αλήθεια από ποιον;) το λιμενικό για να κατεβεί το πανό. Όχι του ΥΠΕΧΩΔΕ, αλλά του Συλλόγου. Στο διάλογο που έγινε, αστέρας της «οικολογίας», από αυτούς που στις τελευταίες εκλογές μεταγράφηκαν στα δορυφορικά σχήματα της Τσουκατοπανταγικής έμπνευσης, προέβλεπε το εξής καταπληκτικό επιχείρημα: «Αφήστε, ξέρουμε ποιος κρύβεται πίσω σας», υπονοώντας το ΚΚΕ. Η διαλεκτική σε όλο της το μεγαλείο!

Τρεις μέρες μετά, στον Μόλυβο παραθέρισε ο υπουργός-χορηγός. Σ' ένα απόμακρο ξενοδοχείο (όχι θα ερχόταν σε επαφή με το πόπολο), μη καταδεχόμενος να δει τον δήμαρχο και τους δημοτικούς συμβούλους έστω και για εθιμοτυπικούς λόγους. Πρόλαβε όμως να συναντήσει πέντε-έξι παλιά στελέχη του Ρήγα, που από καιρό έχουν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο συστρατευτεί με το Κίνημα (μπρρρ), αμειβόμενοι με θέσεις στον κρατικό μηχανισμό και να συζητήσουν τα της κεντροαριστεράς. Μόνο αν ήξερε τι του έσερναν σε παλιότερες εποχές, μάλλον θα του κοβόταν η όρεξη. Αλλά για τη γενιά του Πολυτεχνείου πάντα γίνεται σκόντο.

Ν. Μολ.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- με έναν πρόχειρο προϋπολογισμό, οι 200 χιλιάδες δραχμές που θα πάρει ως ενίσχυση από το κράτος ο κάθε πυροπαθής μπορούν να επενδυθούν ως εξής:

- 10 χιλιάδες για κατασκευή καινούργιας κατοικίας, 10 χιλιάδες για αγορά αυτοκινήτου, 10 χιλιάδες για αγορά ζώων και με τις 170 χιλιάδες δραχμές που περισσεύουν μπορεί να αγοράσει ένα Καλάσνικοφ και να κάνει σκοποβολή σε κινούμενους στόχους.

- ο πάνσοφος γέροντας Στεφανόπουλος, ύστερα από ατέλειωτες ώρες διαλογισμού, ανακάλυψε δύο συγκλονιστικά στοιχεία: α) τα δάση τα καίνε οι εμπρηστές, β) οι υπόλοιποι είμαστε κακοί και δεν αγαπάμε τα δάση;

- ότι αν είχε κερδίσει τις εκλογές η Ν.Δ., μέχρι σήμερα θα είχε πέσει τέσσερις φορές; Μία για τους Ολυμπιακούς, μία για την Ολυμπιακή, μία για το Χρηματιστήριο και μία για τις φωτιές;

- σύμφωνα με έρευνα της METRON ANALYSIS, κάθε φορά που προβάλλεται το σποτ του Βούρου καίγονται γύρω στα 100.000 στρέμματα δάσους;

ΧΛΟΜΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ελάχιστους μήνες μετά τις εκλογές, και η κυβέρνηση φαίνεται να βρίσκεται στο ναδίρ της αξιοπιστίας της και στο ζενίθ της υπαρξιακής της, πλέον, αλαζονείας. Ο πρωθυπουργός δεν πείθει πια ούτε ως αταλάντευτος οραματιστής –καλημέρα κ. Σωκράτη μου–, ούτε ως ιδεολόγος ανανεωτής –η λέξη «σοσιαλισμός» με πόσους συμβιβασμούς γράφεται;– ούτε, έστω, ως ακαταπόνητος διεκπεραιωτής.

Η κυβέρνησή του απαρτίζεται απ' τα ίδια φθαρμένα πρόσωπα –τον Άκη, τον Λαλιώτη, τη Βάσω–, τα οποία αδίκως επιχειρούν «καινοτομίες», πρώτον γιατί δεν τις μπορούν και δεύτερον –και βασικότερο– γιατί δεν τις πιστεύουν. Ξανά λοιπόν η παιδεία, η υγεία, η δημόσια διοίκηση μεταρρυθμίζονται, ξανά-μανά η αστυνομία, η δικαιοσύνη, οι κρατικές υπηρεσίες εξυγιαίνονται, ξανά και ξανά η οικονομία επαναρρυθμίζεται, οι θεσμοί ανανεώνονται, η κοινωνία εκσυγχρονίζεται. Πόσες φορές ακόμη θα πουλήσει το κορεσμένο και εξαντλημένο ενεργειακό ΠΑΣΟΚ την ίδια απαράλλαχτη εικονική πραγματικότητα; Πόσο ηττημένος, πόσο απελπισμένος πρέπει να νιώθει κανείς, ιδιαίτερα αν κάποτε πίστεψε στην Αριστερά, για να συμβιβασθεί μ' αυτό το άθλιο μοντέλο διαπλοκών, συναλλαγής και ιδεολογικού ξεπουλήματος εν ονόματι του μέλλοντος; Πόσο τυφλός θα αισθάνεται όποιος βολεύεται σ' αυτό το άνυδρο τοπίο της αναξιοκρατίας, της καχυποψίας, της πνευματικής ξηρασίας, της παχυλής άγνοιας, της κατάφωρης περιφρόνησης των θεσμών; Γιατί είναι περιφρόνηση των θεσμών και ανατροπή της δημοκρατίας οι λα-

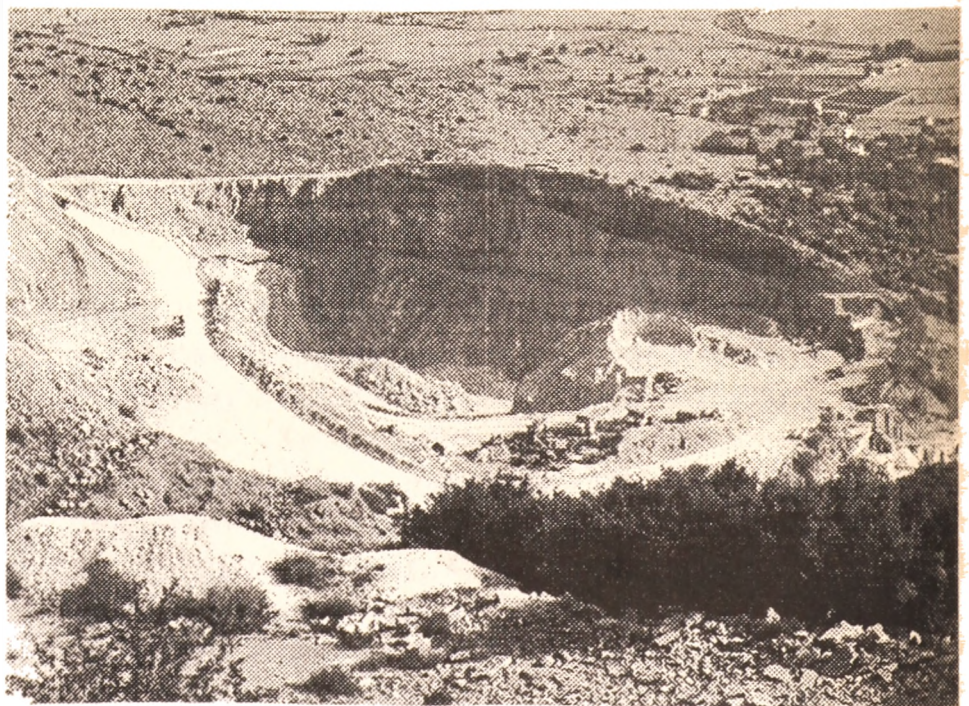
θροχειρίες που δρομολογούνται από την κυβερνητική πλειοψηφία.

Το σύνταγμα της Μεταπολίτευσης, όπως το σχεδίασε ο Κ. Καραμανλής με την πείρα του, προέβλεπε έναν ανώτατο πολιτειακό άρχοντα ικανό να ελέγχει την εκάστοτε κυβέρνηση. Δηλαδή, προέβλεπε μιαν προεδρική δημοκρατία γαλλικού τύπου. Με την αναθεώρηση του ΠΑΣΟΚ, οι προνομίες του προέδρου αποσιλώθηκαν, με αποτέλεσμα ο πρωθυπουργός να καθίσταται ένα είδος απολυταρχικού βασιλιά που επί μία τετραετία κάνει ό,τι θέλει καθισμένος στο θρόνο της κοινοβουλευτικής του πλειοψηφίας. Αν σκεφθεί κανείς πόσο γραφειοκρατικά περιορισμένη και κομματικά εξαρτημένη είναι η «ανεξάρτητη» δικαιοσύνη, κι αν λάβει υπόψη πόσο διαβλητός είναι πια ο Τύπος λόγω διαπλοκής –η «είδηση» πλέον ελέγχεται από το οικονομικοπολιτικό κατεστημένο που κυβερνά–, αντιλαμβάνεται ποια «βασιλική» ισχύ έχει περιβληθεί ο πρωθυπουργός του πασοκικού νομοθέτη. Ας συνυπολογίσουμε την προϊούσα παρακμή των παραδοσιακών κομμάτων, την απίσχναση του πολίτη υπέρ ενός ατομοκεντρικού και ευθυνόφοβου ιδιώτη, κι αν επίσης προσμετρήσουμε την μαζικοποίηση των άλλοτε ατομικών περιπτώσεων που απεργάζεται νυχθημερόν η τηλεοπτική προπαγάνδα των διαπλεκόμενων αφεντικών του τόπου, τότε θ' αντιληφθούμε γιατί είναι χλομή και προβληματική και λυμφατικά μονοδιάστατη η «καλύτερη» Δημοκρατία που γνώρισε ποτέ ο τόπος.

Μάνος Στεφανίδης

Η ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ ΣΤΑ

Απελπισμένοι είναι οι κάτοικοι του δημοτικού διαμερίσματος Μαρμάρων των Ιωαννίνων με την παράταση λειτουργίας του λατομείου αδρανών υλικών των Αφών Λέφα Α.Ε., που βρίσκεται 300 μόλις μέτρα από τον οικισμό τους, και απειλούν να προχωρήσουν σε δυναμικές κινητοποιήσεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έφτασαν στα γραφεία μας από την επιτροπή πολιτών Μαρμάρων Ιωαννίνων, που συστήθηκε από τους ίδιους τους κατοίκους της περιοχής προκειμένου να διεκδικήσουν με πιο συντονισμένο

Η ΑΔΙΑΛΛΑΞΙΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ

Σήμερα που κυκλοφορεί το νέο τεύχος του *Αντί* τελειώνει η περίφημη «Σύνοδος της χιλιετίας», στην οποία συμμετέχουν 150 αρχηγοί κρατών. Το βασικό θέμα συζήτησης στην παγκόσμια αυτή συγκέντρωση, σύμφωνα τουλάχιστον με τις επίσημες ανακοινώσεις, αποτελεί η αντιμετώπιση των μεγάλων ζητημάτων που θα προκύψουν στον 21ο αιώνα και που βέβαια αποτελούν ήδη πραγματικότητα για τεράστιες πληθυσμιακές ομάδες του πλανήτη.

Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ φιλοδοξεί πως θα εισακουστεί η πρότασή του και οι ηγέτες θα δεσμευτούν για μια σειρά κινήσεων που θα κάνουν το μέλλον των φτωχών λιγότερο ζοφερό.

Αυτό όμως μοιάζει μάλλον ανέφικτο, αφού οι επιδιώξεις των αναπτυγμένων κρατών δεν συνδέονται πλέον με την ανάπτυξη των φτωχών. Αυτό σημαίνει πως αρκετές από τις χώρες του τρίτου κόσμου δεν διαθέτουν πια την γεωστρατηγική αξία των προηγούμενων χρόνων και έτσι οι ανάγκες τους αντιμετωπίζονται με αδιαφορία, εφόσον κανένα από τα αναπτυγμένα κράτη δεν είναι διατεθειμένο να καταβάλει το οικονομικό τίμημα που απαιτεί η απάλυνσή τους.

Τα αποτελέσματα της πρόσφατης συνόδου των G-8 είναι ενδεικτικά για το τι πρόκειται να ακολουθήσει. Η αθέτηση της περσινής

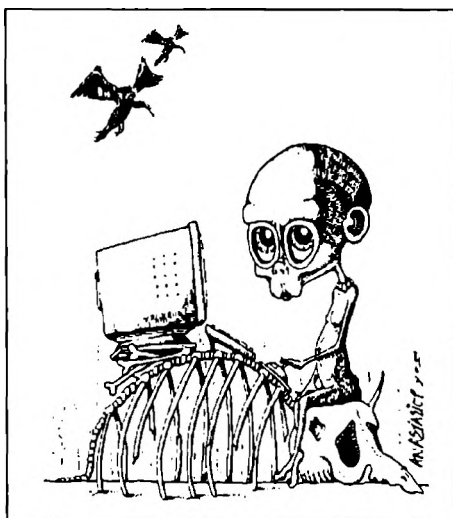
υπόσχεσής τους για παραγραφή 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων από το χρέος 24 χωρών αποδεικνύει αφενός την απροκάλυπτη αδιαφορία των ισχυρών να συμβάλουν πραγματικά και αφετέρου την αδυναμία των φτωχών να διεκδικήσουν οτιδήποτε.

Από την άλλη, η ανομοιογένεια του τρίτου κόσμου δημιουργεί τεράστια προβλήματα, όπως πολεμικές συρράξεις, θρησκευτικές και πολιτικές διακρίσεις που οδηγούν στην περαιτέρω εξαθλίωση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού.

Φαινόμενα που βέβαια οφείλονται ως ένα μεγάλο βαθμό όχι στους ίδιους τους πρωταγωνιστές τους, αλλά στις συνθήκες που τους επιβλήθηκαν από την ασυδοσία των πανίσχυρων πολυεθνικών που γιγαντώθηκαν σε βάρος του τόπου τους και τις κυβερνήσεις των χωρών στις οποίες αυτές ανήκουν.

Τι απομένει, λοιπόν, να γίνει ώστε να είναι ρεαλιστική μια αισιόδοξη πρόβλεψη για το μέλλον; Σίγουρα πολλά, που απαιτούν ωστόσο τόλμη και αποφασιστικότητα. Μα πρώτα απ' όλα οι ισχυροί αυτού του κόσμου και οι πολυάριθμοι, δυστυχώς, οπαδοί τους θα πρέπει να καταλάβουν πως οι αριθμοί που περιγράφουν οικονομικά μεγέθη, ποσοστά κέρδους και χρηματιστηριακούς δείκτες δεν μπορούν να θεωρούνται σπουδαιότεροι από τους ανθρώπους.

K.N.

ΡΜΑΡΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ Ο κ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗΣ

τρόπο την επίλυση του θέματος, το συγκεκριμένο λατομείο απασχολεί την περιοχή εδώ και 25 χρόνια, αποτελεί διαρκές θέμα για τις τοπικές αρχές και τα αρμόδια υπουργεία, έχει προκαλέσει δεκάδες αγωγές, καταδικαστικές αποφάσεις δικαστηρίων όλων των βαθμίδων και όλων των ειδών, αλλεπάλληλες αναιρέσεις και απαγορεύσεις, οι δε σχετικοί φάκελοι διογραφίας αποτελούνται από χιλιάδες σελίδες. Παρ' όλα αυτά, όμως ο νέος γενικός γραμματέας της περιφέρειας Ηπείρου ενέκρινε την παράταση λειτουργίας του και μάλιστα με διαδικασίες τόσο σύντομες (διάρκειας μόλις δύο ημερών) που εύλογα προκαλούν απορίες.

Στην πραγματικότητα, η άδεια περιορίζεται σε εργασίες αποκατάστασης του περιβάλλοντος, ωστόσο πρόκειται για «καμουφλαρισμέ-

νη» κανονική επαναλειτουργία, αφού οι επιχειρηματίες εξακολουθούν να προκαλούν σημαντικές φθορές με ακαριαίες ανατινάξεις, χρησιμοποιώντας για το σκοπό αυτό τόνους δυναμίτιδας. Παράλληλα, λειτουργεί ο σπαστήρας, ενώ τα αδρανή υλικά διατίθενται στην αγορά, όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από τις εκατοντάδες διαδρομές των φορητών αυτοκινήτων.

Όπως γίνεται αντιληπτό οι κάτοικοι εξακολουθούν να ζουν με τον καθημερινό εφιάλτη των δυνατών εκρήξεων, των δονήσεων, της σκόνης και του θορύβου που υποβαθμίζουν την περιοχή και θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία τους, τις δασικές εκτάσεις και τα βοσκοτόπια, ενώ έχουν παρατηρηθεί ρωγμές σε αρκετά κτίσματα.

K.N.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα με τους κατόχους πλαστών διπλωμάτων οδήγησης διότι έτσι κι αλλιώς χαρακτηρίζονται από τον ίδιο υψηλό βαθμό επικινδυνότητας με αυτούς που κατέχουν αυθεντικό δίπλωμα;

- το δάσος όπου γυρίστηκε το σποτ με τον Βούρο κήκε;

- πληροφορίες αναφέρουν ότι και οι κούνιες κήκαν, ενώ το παιδάκι σώθηκε την τελευταία στιγμή;

- οι οικολογικές οργανώσεις απαιτούν να αναδασώσει μόνος του ο Βούρος τουλάχιστον 1.000.000 στρέμματα καμένης γης;

- αν το σποτ με τον Βούρο θεωρείται κοινωνική προσφορά, τότε γιατί δεν βάζουμε τον Μικ Τζάγκερ να αναλάβει την καμπάνια εναντίον των ναρκωτικών;

Πολλά φιλιά και, όπως λέει το δελτίο ειδήσεων της NET, «Φωτιές; Ποιες φωτιές;».

B.M.

Η ΓΕΝΟΒΑ ΘΥΜΑΤΑΙ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΓΕΩΡΓΑΚΗ

Στην έρημη από κόσμο πλατεία Ματεότι της Γένοβας δύο οδοκαθαριστές ετοιμάζονται τη νύχτα της 19.9.70 να την εγκαταλείψουν. Χωρίς να τον αντιληφθούν, ο κερκυραίος φοιτητής Κώστας Γεωργάκης βγαίνει από το αυτοκίνητό του στέκεται στη μέση της πλατείας και βάζει φωτιά στα βρεγμένα από βενζίνη ρούχα του. Καθώς οι φλόγες τον τυλίγουν, προλαβαίνει να φωνάξει «Ζήτω η Ελεύθερη Ελλάδα»... Θα υποκύψει στα τραύματά του στο νοσοκομείο της πόλης όπου μεταφέρθηκε. Μια σπάνια ηρωική πράξη ήρθε να ρίξει μια αχτίδα φωτός στο σκοτάδι που είχε πέσει πάνω από την Ελλάδα με τη χούντα των συνταγματαρχών. Μια ύψιστη πράξη πολιτικής διαμαρτυρίας που απετέλεσε την αφορμή για την συσπείρωση και την καλύτερη οργάνωση του αγώνα των Ελλήνων του εξωτερικού ενάντια στη χούντα. Στις 19 Σεπτεμβρίου συμπληρώνονται 30 χρόνια από την θυσία του έλληνα φοιτητή και ο Δήμος της Γένοβας διοργανώνει εκδήλωση για να τιμήσει τη μνήμη του. Στην εκδήλωση που διοργανώνεται εκτός των άλλων απ' τα υπουργεία Παιδείας Ιταλίας και Ελλάδας, θα παρουσιαστούν φωτογραφικό και έντυπο υλικό για τη ζωή και τη δράση του Κ. Γεωργάκη, όπως και στοιχεία για το ελληνικό φοιτητικό κίνημα της περιόδου. Βασικός ομιλητής της εκδήλωσης στην Πιάτσα Ματεότι θα είναι ο κ. Κώστας Παπούτσας, συγγραφέας του βιβλίου «Το μεγάλο ΝΑΙ - Υπόθεση Κώστα Γεωργάκη».

Σ. Λέτσιος

Η ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΡΗ, Ο ΚΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΠΛΑΝΗΤΕΣ

Ως γνωστόν, το ελληνικό πολιτικό σύμπαν κατοικείται αιώνες τώρα από χαρισματικά εξωγήινα πλάσματα. Εις εξ αυτών και η Αγία Αθανασία της Χαριλάου Τρικούπη, κατά κόσμον Κωνσταντίνος Σημίτης. Χαρισματικός και με υπεράνθρωπες δυνατότητες, ο εν λόγω κατήργησε τον τρίτο δρόμο για τον σοσιαλισμό επαναφέροντας στη σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα το τρίτο μάτι του διαλογιστή Λόμπσαν Ράμπα. Το τρίτο αυτό μάτι το χρησιμοποιεί αποκλειστικά για να οραματίζεται, ενώ έγκυρες πηγές αναφέρουν ότι η επόμενη διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ θα δερματογραφηθεί στο στήθος του γι' αυτό και, λόγω του περιορισμένου χώρου, θα είναι αρκετά σύντομη.

Ός τότε θα ανακοινώνει μόνο οράματα, τρεις φορές τον χρόνο, κάνοντας προεμέρα από την ΔΕΘ. Τα οράματα αυτά βεβαίως είναι καθαρά προσωπικά, δεν αφορούν κανέναν άλλο και, το καλύτερο, δεν επιδέχονται ερμηνείας. Ο κ. Σημίτης αναγκάστηκε να προχωρήσει σε αυτόν τον τρόπο επικοινωνίας με τον λαό του, ύστερα από την τραγική διαπίστωση ότι η κυβέρνησή του έγινε τόσο καθεστώς ώστε η αντιπολίτευση μεταβλήθηκε σε σκηνικό. Ένα σκηνικό φαρσοκωμωδίας που μπροστά του τα θεατρικά του Τσιβιλίκα φαντάζουν πραγματικές καταθέσεις τέχνης στο κλασικό ρεπερτόριο.

Γνωρίζω απόλυτα πως αυτό το κείμενο ξεκίνησε στραβά και σας εγγυώμαι πως στραβά θα τελειώσει. Δεν έχει ελπίδες να ισιώσει ούτε το κείμενο ούτε το θέμα που πραγματεύεται. Πείτε μου εσείς πώς εξηγείτε την δήλωση Ρέππα μετά τις εκδηλώσεις στον Γράμμο, ότι «η Ν.Δ. έχει πρόβλημα ταυτότητας», και θα σας πω κι εγώ τι θέλω να γράψω. Πιστεύει, δηλαδή, ο Ρέππας ότι το ΠΑΣΟΚ δεν έχει πρόβλημα ταυτότητας; Δηλαδή ο Παπαθεμελής, ο Σταθόπουλος κι ο Γιαννόπουλος εκπροσωπούν την ενιαία ταυτότητα του ΠΑΣΟΚ; Ο Ευθυμίου και ο Αρσένης ακολούθησαν κοινή πολιτική στην Παιδεία; Η μίπως το ΑΣΕΠ και ο Πεπονής έχουν σχέση με την σημερινή κυβέρνηση;

Κι όμως, αυτό το θράσος οι κυβερνητικοί ταγοί το αντλούν από την πειραματική σκηνή της αντιπολίτευσης. Ός πότε ο προπονητής θ' αλλάζει παίκτες κατ' εντολήν της κερκίδας ουδείς γνωρίζει. Ός πότε ο Καραμανλής θα εξαναγκάζεται από τον Μητσοτάκη, η φύση μόνο γνωρίζει, ενώ κι ο Θεός ακόμη σηκώνει τα χέρια ψηλά, αδυνατώντας να κατανοήσει πώς

κατάφεραν να επιζήσουν μέχρι και σήμερα οι τερατόσαυροι του που τιμούν τον Γράμμο.

Ο Καραμανλής διοχετεύει την αγωνία του αδιεξόδου του σε συναυλίες και απουσία. Διότι αν αποφάσιζε να διαγράψει και τους πέντε βουλευτές που σιγοντάριζαν τους άθλιους χρυσαυγίτες, τότε αυτόματα αποδεχόταν ότι μάλλον έμπλεξε με λάθος κόμμα. Τώρα που δεν τους διέγραψε παραδέχεται αυτόματα ότι ένα μέρος της εκλογικής του πελατείας είναι βασιλοχουντικά απομεινάρια που αργά ή γρήγορα θα μεταπηδήσουν στις γραφικές απόπειρες του Καρατζαφέρη. Μπρος γκρεμός και πίσω Μητσοτάκης. Η διαδοχή του Άρη από τον Ρουσόπουλο μπορεί να σηματοδοτεί μια προσπάθεια δημιουργίας νέου προσώπου, αλλά είναι γεγονός πως αυτή η προσπάθεια βρήκε θετική ανταπόκριση σε ανθρώπους που βρίσκονται έξω από την Ν.Δ. και που δύσκολα θα επέλεγαν το ψηφοδέλτιό της στην εκλογική διαδικασία. Μέσα στην Ν.Δ. η ανακούφιση υπήρξε μόνο στο μέρος της απομάκρυνσης και καθόλου σε αυτό της αντικατάστασης. Αν όλοι οι άλλοι έχουν αντιληφθεί ότι τα κόμματα έχουν πλέον μετατραπεί σε ανώνυμες εταιρείες που ανταλλάσσουν στελέχη και ιδέες και πως η πολιτική είναι προϊόν, στην Ν.Δ. επιμένουν πως έχουν αυτό το κάτι που αναζητά η Γαρμπή. Ότι είναι, δηλαδή, μέλη μιας ξεχωριστής οικογένειας και κανείς μα κανείς που δεν έχει προσκυνήσει την φωτογραφία του Εθνάρχη δεν δικαιούται να μιλά εξ ονόματος του κόμματος. Και αυτή η λογική έχει επιτρέψει στο ΠΑΣΟΚ να αντιπολιτεύεται μόνο του τον εαυτό του σε μια προσπάθεια να πείσει ότι υπάρχει δημοκρατία και αντίπαλος λόγος. Μέρος αυτής της προσπάθειας και το πρωθυπουργικό ζεύγος που, ενώ το ένα μέλος του σκοτώνεται με τον Χριστόδουλο το άλλο δεν έχει αφήσει μοναστήρι για μοναστήρι που να μην έχει πει καφεδάκι, συζητώντας με τους καλόγερους και προσκυνώντας εικόνες. Όσο για τους υπουργούς, πρώην και νυν διαφωνούν για τα πάντα ολοκληρώνοντας το σκηνικό της ασυναρτησίας. Εδώ ανακάλυψε εσχάτως ο Σημίτης ότι η ΟΝΕ δεν ήταν ο στόχος μόνο και μόνο για να βρει κίνητρο να συνεχίσει την πρωθυπουργία του.

Γι' αυτό σας λέω, μην περιμένετε να βγάλετε άκρη. Ήταν ανάδρομος ο Ερμής, τον έφαγε κι ο γάιδαρος, ή αλλιώς, από τον Άρη έρχομαι, στον Θωδωρή κανέλλα.

Βασίλης Μαρουλάς

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (Ή πώς θα ιδιωτικοποιήσουμε τον Σοσιαλισμό)

Το Αντί βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σας παρουσιάσει όλον τον σαρωτικό –αν και μυστικό– ανασχηματισμό στον οποίο προέβη πρόσφατα ο πρωθυπουργός. Το Αντί γνωρίζει την ακριβή ημερομηνία του, αλλά προς το παρόν δεν την αποκαλύπτει δι' ευνοήτους λόγους. Γνωρίζει επίσης ότι ΔΕΝ θα πραγματοποιηθεί άλλος ανασχηματισμός ως το 2014 (υπάρχει μυστική συμφωνία με ΗΠΑ, Ε.Ε., Παράμαουντ, Πανασόνικ, Πετρόλα, Seven X και Μοτορόλα): Ο ανασχηματισμός έχει ως εξής:

Πρωθυπουργός (λέμε τώρα): Κώστας Σημίτης (ο γνωστός)

Πρωθυπουργός παρά τω πρωθυπουργώ: Σ. Κόκαλης (ο γνωστός του γνωστού).

Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης: Βίκυ Κουλιανού (Γάτος ο Σημίτης. Κάνει τη διεύθυνση εκεί που δεν το περιμένεις!).

Υπουργός Εξωτερικών: Γιάννα Δασκαλάκη (κι άλλη γυναίκα στην κυβέρνηση). **Υφυπουργός Εξωτερικών:** Νίκολας Μπερνς

Υπουργός Πολιτισμού: Χρήστος Λαμπράκης.

Αναπληρωτής υπουργός Πολιτισμού: Χρήστος Λα-

μπράκης.

Υφυπουργός Πολιτισμού: Χρήστος Λαμπράκης (Λίγοι και καλοί).

Υπουργός Περιβάλλοντος: Λατομεία Πάρνηθος ο «Αχόρταγος».

Υπουργός Δημοσίων Έργων: ΑΚΤΩΡ (τι σόι όνομα είναι αυτό; Σκάσε και σκάβε).

Υπουργός Παιδείας: Πέτρος Ευθυμίου (Αμετακίνητος, για να ευθυμήσουμε και λίγο).

Υπουργός διαπλεκόμενων υποθέσεων και αδιεξόδων: Θόδωρος Τσουκάτος.

Υπουργός Σοσιαλισμού Μεσαίου Χώρου: Γ. Σουφλιάς.

Υπουργός Πρόληψης Σκανδάλων: Κ. Σκανδαλίδης (επέμενε να υποργοποιηθεί).

Υπουργός Β. Ελλάδος: Μπακατσέλος και υιός.

Υφυπουργός Β. Ελλάδος: Μπακατσέλος και γαμβρός.

Υφυπουργός παρά τω γαμβρώ: Σπ. Βούγιας.

Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας: Στρίντζης Lines.

Υπουργός Αιγαίου: Στρίντζης Express.

Υπουργός Δημοσίας Τάξεως: Καρακίτσος

Security.

Υπουργός Υγείας: Αποστολόπουλος, Ιατρικά Κέντρα.

Υπουργός Εξωτερικών Εμπορίου: Μυτιληναίος, Μεταλλεύματα.

Υπουργός Εσωτερικού Εμπορίου: Δεν έχει πια.

Υπουργός Εθνικής Οικονομίας: Hans Christian Hörlerburger (είναι ένας τύπος από τις Βρυξέλλες. Με τον καιρό θα μάθουμε και να τον προσφέρουμε).

Υπουργός Εθνικής: Βασίλης Δανιήλ.

Υπουργός Θρησκευμάτων και Εκκλησίας: Γαμβρός και Μπακατσέλος. **Υφυπουργός Θρησκευμάτων** (λίγο): Στ. Παπαθεμελής

Υπουργός Δικαιοσύνης: Σωκράτης Κόκκαλης (υπάρχει λόγος).

Υπουργός Μεταφορών: Ο Ευ. Γιαννόπουλος (προς άρσιν παλαιάς αδικίας).

Υπουργός Εργασίας: Ποιας εργασίας;

Το oligομελές κι ευέλικτον ανωτέρω σχήμα έπιασε αμέσως δουλειά, ώπου να ματώσει. Τουτέστιν μας δουλεύει... Κανονικά.

Εμμανουήλ Βομβητίας

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΝΟΣ ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΘΕΝΤΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ήρθαν εδώ στη Θράκη (περιοχή Σαπών και Πετρωτών) δύο εταιρείες χρυσού, που ως γνωστόν, όπου και να πάνε είναι ανεπιθύμητες, λόγω των δεξαμενών με τοξικό που αφήνουν, της μόλυνσης, της... της...

Πρόσφατα, κυνηγήθηκαν οι εν λόγω εταιρείες από την Πέργαμο της Τουρκίας από πολίτες εκεί, που αγωνίσθηκαν σθεναρά. Μάλιστα την περίοδο που πήγαιναν να κάνουν τα χρυσορυχεία στην Πέργαμο οι εταιρείες, βγήκε ο Λαλιώτης εδώ και δήλωσε πως «τα συγκεκριμένα εργοστάσια» θα 'ναι βραδυφλεγής βόμβα για την περιοχή». Τώρα, κύριε ΥΠΕΧΩΔιέ, που χιτίζονται μες την αυλή μας, τι είναι; Παιδική χαρά...!

Το περιβάλλον δε που θέλουν να καταστρέψουν οι εν λόγω εταιρείες είναι απείρου κάλλους. Όλα τα Δημοτικά Συμβούλια του νομού Ροδό-

πης είναι ενάντια, όλη η κοινωνία ενάντια... διότι μπορεί να δώσουν οι εν λόγω εταιρείες μερικές θέσεις εργασίας –όπως λες, κωλοΤσόμσκυ, σήμερα είναι δημοφιλές να μιλάν οι εταιρείες για θέσεις εργασίας κι όχι για κέρδη–, αλλά πύσες θα πάρουν πίσω από την υποβάθμιση του παραθαλάσσιου τοπίου...

Παραλλαγή στο ίδιο θέμα

Κάποτε, ήρθαν κάτι εταιρείες χρυσού στο χωριό του Χότζα και τους τάζαν λαγούς με πετραχήλια να πουλήσουν τα χωράφια... Ο Νασραντίν Χότζας αντέδρασε. Κάποιος του λέει: «Μα Χότζα, γιατί αντιδράς, τόσα λεφτά δίνουν οι εταιρείες...» «Προτιμώ να συνεχίσω να πίνω το νερό από το ποτάμι που πίνουμε εδώ και χρόνια, παρά αυτός ο πρόσκαιρος πλούτος να μας τυφλώσει τόσο, που να μην βλέπουμε την τοξική κατα-

στροφή που επέρχεται», απάντησε ο Χότζας.

Ο Χότζας συνέχισε να αντιδρά, βοηθώντας να συνειδητοποιήσουν κι άλλοι το πρόβλημα, οπότε οι εταιρείες μηχανεύτηκαν διάφορα για να τον τουμπάρουν. Διέδωσαν πως δήθεν δωροδοκήθηκε απ' άλλες εταιρείες για να αντιδρά στην συγκεκριμένη...

«Κοιτάξτε», είπε ο Χότζας, «ένας που δεν έχει Θεό πιστεύει ότι όλοι είναι άπιστοι. Ένας που δεν αγαπάει, πως όλοι είναι άκαρδοι. Αυτοί είναι σε θέση την ίδια την μάννα τους να πουλήσουν για το χρυσάφι, όχι εμάς τους άγνωστους... Και μάθετε και κάτι άλλο: αν αυτές οι εταιρείες πείσουν πέντε βλάκες από το χωριό, κι αυτοί οι πέντε άλλους πέντε, πάει το χωριό, πέταξε... Γι' αυτό, τώρα πρέπει να αγωνιστούμε που 'ναι νωρίς... γιατί άμα πιάσει φωτιά, μαζί με τα ξερά καίγεται και τα χλωρά».

* Όσο για τα ονόματα που φέρουν οι εν λόγω εταιρείες, πού να τα ψάχνεις, τα αλλάζουν τόσο γρήγορα σαν καλλιτέχνισσες του ελαφρού θεάτρου...

Δον Σάντσο Βουλτσίδης

ΦΩΤΙΕΣ-ΔΙΑΚΟΠΕΣ

* Η Βάσω μιάς καθησύχασε υποστηρίζοντας ότι πυρκαγιές είχε και το κράτος των ΗΠΑ.

* Κι είναι αυτός λόγος, μαντάμι, για να καούν τα Τζουμέρκα και το Μαίναλο;

* Ούτε επί Τζουμάκα δεν λέγονταν τέτοιες κοτσάνες.

* Κατά τ' άλλα, μας πείραξαν οι διακοπές του Πούτιν.

* Λες και οι δικοί μας διέκοπταν απαξάπαντες όταν γινόταν η Ελλάδα μπουρλότο...

* Η αλαζονεία των διακοπών της εξουσίας. **Ε.Β.**

Αριστόβουλος ο Άριστος: «Ο αγώνας συνεχίζεται»

του Αντώνη Μανιτάκη

Ο Αριστόβουλος –έτσι προτιμούσε να τον αποκαλούν όχι μόνο οι συνεργάτες και συνάδελφοί του αλλά και οι μαθητές του– ήταν πράγματι άριστος όχι μόνο κατ’ όνομα αλλά και στην πράξη. Άριστος όνομα και πράγμα. Άριστος στην βούληση και στην αποφασιστικότητα, ακόμη και πεισματάρης ή ασυμβίβαστος σε θέματα αρχής. Άριστος στην επιστημονική τεκμηρίωση της

σκέψης του, την οποία διατύπωνε με αξιοζήλευτη σαφήνεια και με εντυπωσιακή ακριβολογία. Άριστος δάσκαλος, όχι μόνο διότι αγαπούσε τη διδασκαλία και έδινε προτεραιότητα στα διδακτικά του καθήκοντα, αλλά και διότι αφιέρωνε ατέλειωτες ώρες στους μαθητές του για να συζητήσει μαζί τους και να διορθώσει με σχολαστικότητα τις εργασίες τους και τὰ δοκίμιά τους. Οι διορθώσεις του, για όσους έχουν

ευεργετηθεί από αυτές, αποτελούν κεντήματα γλωσσικών υποδείξεων και νοηματικών αποσαφηνίσεων. Άριστος, τέλος, στο φρόνημα, αφού οι βαθιές, οι εδραίες δημοκρατικές του πεποιθήσεις συνδυάζονταν με απαράμιλλη αγωνιστική συνέπεια και ακέραια στάση ζωής.

Και όλα αυτά τα συνδύαζε με τρόπο αρμονικό. Μια αρμονία διαπερνούσε το λόγο και τις πράξεις του. Είχε καταφέρει να εναρμονίσει την επιστήμη με την πολιτική, χωρίς να θέσει την μία στην υπηρεσία της άλλης, το Συνταγματικό δίκαιο με την Ελευθερία και την Δημοκρατία χωρίς να θυσιάσει το αυστηρό και άτεγκτο επιστημονικό ύφος του πρώτου στις πολιτικές χάρες και στις ατέλειωτες μεταμορφώσεις των δύο άλλων. Και τέλος, τη διδασκαλία με την έρευνα, χωρίς οι απαιτήσεις και οι ατέρμονες αναζητήσεις της δεύτερης να αποβούν σε βάρος των διδακτικών του υποχρεώσεων. Θα έλεγε κανείς ότι οι θεοί προίκισαν τον πανεπιστημιακό αυτό δάσκαλο –γιατί πρώτα και κυρίως δάσκαλος υπήρξε– με ό,τι ήθελε και χρειαζόταν: σοφία, πολιτική αρετή, γενναιότητα και δικαιοσύνη.

Το μυστικό όμως της αρμονικής σύζευξης αυτών των αρετών δεν θα πρέπει κανείς να το αναζητήσει στον ουρανό αλλά στη γη: στην ερωτική σχέση που διατηρούσε με την αξιολάτρευτη σύντροφο της ζωής του, την Μαίρη. Καθημερινά τον έρανε, ως πιανίστρια, με μουσικά ροδοπέταλα, τόσο τρυφερά όσο τρυφερά της κρατούσε εκείνος το χέρι και όσο στοργικά και περιπαικτικά εκείνη σχολίαζε τις συχνές εφηβικές του αντιδράσεις.

Στην ψυχή υπήρξε πάντα νέος, ένας αιώνιος έφηβος, που δεν τον άλλαζε ο χρόνος. Προτιμούσε να κάνει παρέα με τους νέους, με τους μαθητές του και αισθανόταν άνετα μαζί τους, γελώντας και αντιμετωπίζοντάς τους με περιπαικτικό ύφος. Η οικειότητα και η αμεσότητα που είχε στις προσωπικές του σχέσεις γοήτευαν και αιχμαλώτιζαν. Είχε την μοναδική ικανότητα το μεσημέρι να συνομιλεί οικεία και να επικοινωνεί άμεσα με ένα νέο φοιτητή «αναρχικό» ή «αντιεξουσιαστή» και το βράδυ της ίδιας μέρας να συμμετέχει στην συνεδρίαση της Ακαδημίας Αθηνών και να συνδιαλέγεται με ύφος ανάλογο του χώρου με τους συναδέλφους του ακαδημαϊκούς.

Δεν ένιωσε ποτέ γέρος, ούτε οι συνάδελφοι και φίλοι του τον είδαν ποτέ να γεράζει. Η ασθένεια δεν τον τρόμαζε, δεν τον κατέβαλλε. Την αντιμετώπιζε αγέρωχα, όπως ταίριαζε σε έναν Μάνεση. Τον θάνατο τον αγνοούσε. Λες και το είχε χωνέψει, από πολύ νωρίς, ότι είχε με την πράξη και τον λόγο του, εξασφαλίσει, συμβολικά ως ακαδημαϊκός, και ουσιαστικά ως δάσκαλος και αγωνιστής της Δημοκρατίας, την αιώνια μνήμη.

Το πρότυπο, του δασκάλου, του επιστήμονα και του αγωνιστή που ενσάρκωσε για τις χιλιάδες των μαθητών του και το υποδειγματικό επιστημονικό του έργο τον έχουν ήδη τοποθετήσει στο πάνθεο των εκλεκτών της συνταγματικής μας ιστορίας. .

Όταν τρεις μόλις μέρες, πριν συμβεί το μοιραίο, του τηλεφώνησα για να τον ρωτήσω πώς πάει, μου απάντησε: «Ο αγώνας συνεχίζεται». Ξέχασα, όταν τον αποχαιρέτησα για τελευταία φορά, να του ψιθυρίσω:

«Ναι, γλυκέ μου Αριστόβουλε, λατρευτέ μου Δάσκαλε, ο αγώνας συνεχίζεται. Οι ιδέες και οι αγώνες σου δεν πάνε χαμένοι. Καθοδηγούν τους μαθητές σου. Μην ανησυχείς, κοιμήσου ήρεμα τον ύπνο του δικαίου. Είμαστε πολλοί δασκαλεμένοι και αποφασισμένοι. Τις υποθήκες σου τις ενστερνιστήκαμε, θα τις φυλάξουμε ως κειμήλιο ιερό και θα φροντίσουμε να τις μεταλαμπαδεύσουμε, ως πολύτιμο απόκτημα του νομικού και δημοκρατικού μας πολιτισμού, στους μαθητές μας, στους νέους που τόσο αγάπησες και φρόντισες».

Ως διάδοχός του στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με βαραίνει όλα αυτά τα χρόνια μία μόνον ευθύνη και μία φιλοδοξία: να φανώ αντάξιος πνευματικός του κληρονόμος. Μόνο τότε θα νιώσω ότι έχω εκπληρώσει το χρέος μου απέναντι στον ίδιο και στους μαθητές της Σχολής.

Ο Αντώνης Μανιτάκης είναι καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τι θα του έλεγα

του Μάνου Στεφανίδη

Ηταν βράδυ, ήταν πανσέληνος, ήταν Αύγουστος, ήταν σ' ένα φιλόξενο μπαλκόνι της Σίφνου. Αίφνης, καταφθάνει ο, επίσης προσκεκλημένος, πρωθυπουργός και σημειώνεται η σχετική ταραχή. Την ίδια στιγμή με περικυκλώνουν τρεις φίλοι ανήσυχοι, ζητώντας μου να μην ανοίξω πολιτική συζήτηση μπροστά στον κ. Σημίτη. Ειλικρινά δεν είχα καμία τέτοια πρόθεση, δεδομένου ότι ο χώρος ήταν ιδιωτικός, η συνάντηση φιλική και βρισκόμασταν όλοι σε διακοπές. Να, λοιπόν, τι θα έλεγα στον πρωθυπουργό τότε, αν δεν έπλεε καταλυτικά αποστομωτική η πανσέληνος σ' έναν βελούδινο ουρανό:

Κύριε πρόεδρε, ουδείς απ' όσους γνωρίσω αμφισβητεί τις καλές προθέσεις, το πείσμα, την μετριοπάθεια ή το, τόσο αναγκαίο για το βασανισμένο ήθος του τόπου, low profile σας. Επίσης ουδείς υποτιμά την (προσωπική) συμβολή σας στο θέμα της ONE, μαζί βεβαίως και με την συμβολή όλων ανεξαίρετα των Ελλήνων. Αυτό που θα σας καταλόγιζα όμως, κ. πρωθυπουργέ, είναι η έλλειψη άποψης για τον τόπο και την ιδιαιτερότητά του –χωρίς αυτό ν' απηχεί κανέναν εθνικισμό– αλλά και η αδυναμία σας να εμπνεύσετε τους συμπατριώτες μας ώστε να βγουν από το τέλμα της ιδιώτευσης και του χυδαίου ατομισμού. Δεν προχωρήσατε, φοβάμαι, ως αρχηγός του ΠΑΣΟΚ σε μιαν κριτική για τα όσα αρνητικά το κόμμα σας επεσώρεσε στον τόπο. Για τον στείρο αντιευρωπαϊσμό του, για την ύποπτη σοσιαλμανία του, για τον Κοσκωτά, τη Μιμή και τους Μιμικούς της, για την διεθνή κατάντια της χώρας. Θα μου πείτε ότι σιωπηλά εργαστήκατε για την ανατροπή αυτού του «κακού» ΠΑΣΟΚ. Πώς, όμως, εξηγείτε ότι έξι χρόνια μετά υπάρχει η ίδια, αν όχι μεγαλύτερη, διαφθορά στη δημόσια διοίκηση, το ίδιο, γενικό ξεχαρβάλωμα, η ίδια δράση των

«ημετέρων» σε βάρος της άλλης μισής Ελλάδας; Επιπλέον, γιατί και εσείς, όπως και ο προκάτοχός σας, εμπαίζετε την Αριστερά, στρατολογώντας μεν σποραδικούς «εξωμότες», αλλά αρνούμενος να εφαρμόσετε στην πράξη τις ιδέες και την πολιτική της; Χρησιμοποιείτε μεν τα συνθήματά της και κάποιους που ενδεχομένως κουράστηκαν να περιμένουν, αλλά δεν προβαίνετε σ' ένα γενναίο άνοιγμα προς τις θέσεις της. Παρότι ξέρετε πως κυβερνήσατε και κυβερνάτε με αριστερές ψήφους, εντούτοις ανά πάσα στιγμή διαψεύδετε αριστερές ελπίδες. Θα μπορούσα να επεκταθώ περισσότερο στις μεγάλες πληγές του τόπου όπως είναι οι παλινωδίες της παιδείας των δύο ταχυτήτων και οι ανεπάρκειες του εκπαδευτικού συστήματος που δεν μας επιτρέπουν να συμπορευθούμε ισότιμα με την εποχή μας, αφού παράγουμε στρατιές αγραμμάτων· για τα έλκη της δημόσιας υγείας και την ραγδαία εξάπλωση του ιδιωτικού τομέα σ' αυτήν· για την ανυπαρξία πολιτιστικής πολιτικής και για την αχαλιναγώγητη και χυδαία τηλεόραση των γνωστών διαπλεκτών που εθίζει το κοινό στο ευτελές και το ιταμό· για τις περίεργες «μαύρες τρύπες» της εξωτερικής μας πολιτικής και τις κολοσσιαίες αγορές του υπουργείου Εθνικής Αμύνης, οι οποίες κινούνται σε παραπλήσιο μαύρο σκοτάδι, για την πλήρη διάλυση της δημόσιας διοίκησης, ένα από τ' αποτελέσματα της οποίας είναι και η κατ' έτος συμφορά των πυρκαγιών και των λοιπών δεινών (έρχεται βροχή, έρχεται μπόρα). Απ' όλα αυτά, σ' ένα μόνο θέμα θα ήθελα, κ. πρωθυπουργέ, να επεκταθώ· ένα θέμα που, πιστεύω θα σφραγίσει ανάλογα και τελεσίδικα την υστεροφημία σας. Πρόκειται για το κολοσσιαίο ζήτημα των Ολυμπιακών Αγώνων, αυτών που θ' αλλάξουν την εικόνα του λεκανοπεδίου και που θα φορτώσουν τον τόπο μ' ένα δυσβάσταχτο εγχείρημα. Σιγά-σιγά αντιλαμβάνονται όλο και

περισσότεροι ότι την «Ολυμπιάδα» την ήθελαν λίγοι πονηροί, οι οποίοι και εκμεταλλεύτηκαν την ματαιοδοξία και τον επιπόλαιο ενθουσιασμό των πολλών. Τώρα, όμως, έχουμε μπει στο χορό. Που σημαίνει ότι η χώρα δεν πρέπει να εκτεθεί. Θα περίμενα λοιπόν –κι ακόμη υπάρχει χρόνος– να σαλπίσετε προσωπικά ένα πανεθνικό προσκλητήριο, επιστρατεύοντας όλες τις δυνάμεις του τόπου. Θα ήλπιζα να παίρνατε την ευθύνη μιας διαφορετικής «Ολυμπιάδας» που να εκφράζει την δική μας ιστορική παράδοση, τη δική μας πολιτιστική ιδιοτυπία· μιαν «Ολυμπιάδα» του μέτρου, της λιτότητας, του ήθους, του κάλλους (τι περίεργη λέξη!) ως απάντηση στις «Ολυμπιάδες» των πολυεθνικών, της εμπορευματοποίησης και του χολιγουντιανού θεάματος για το θέαμα. Αν οι άλλοι διαλέγουν ως σύμβολό τους το Κολοσσαίο, δηλαδή την επίδειξη της βάρβαρης δύναμης και του εκκωφαντικού show, εμείς έχουμε χρέος να υποδείξουμε την alteram partem. Κάτι που θα συμβαδίζει με τις πραγματικές μας δυνατότητες· κάτι που θα εκφράζει την «ελληνική εκδοχή» ενός παγκόσμιου θεσμού. Το δικαιούμεστε ιστορικά. Μπορούμε να το διεκδικήσουμε πολιτικά. Αρκεί, έξω από ρητορικές φλυαρίες ή κοινότοπα σχήματα, να υπάρξει η ιδιαίτερη εκείνη «άποψη» που υπαινίχθηκα παραπάνω. Την άποψη που θα ενέπνεε και θα τόνωνε έναν λαό, ο οποίος αισθάνεται τρωμένος ως προς την αξιοπρέπειά του, προδομένος ως προς τις αξίες του. Να μια ουσιαστική διεκδίκηση της ταυτότητας έργου και λόγου, μακριά από τον εκκοσμιευμένο λαϊκισμό της εκκλησίας. Η Αριστερά και όσοι αριστεροί παραμένουν ακόμη ιδεολόγοι και «ερασιτέχνες» θα μπορούσαν να σας συνδράμουν προς παραγωγή πολιτικής, προς δημιουργία σύγχρονων ιδεών. Έχετε το θάρρος και τη βούληση να το τολμήσετε;

Καλό Καλοκαίρι...

του Βασίλη Μαρουλά

Όστε έτσι, λοιπόν, η επανάσταση πήρε άδεια ενός μηνός. Κι εγώ πίσω μόνος κι έρημος για να καταγγέλλω στα κείμενά μου τα διαπλεκόμενα και την αδικία. Κείμενα που δεν δημοσιεύτηκαν ποτέ. Εγώ, πάντως, τα έστειλα. Φρουρός πιστός και σύντροφος των τελευταίων μονομάχων που αρνούνται να εγκαταλείψουν τις πόλεις τους καλοκαιριάτικα και παλεύουν με την θερμοπληξία. Δεν ήταν κι άσχημα. Ήταν ένα ενδιαφέρον καλοκαίρι. Γνώρισα τα γενεαλογικά δέντρα όλων των νονών της νύχτας. Έμαθα για τον τριτοξάδερφο του Γιαννουλάκου, που είχε απειλήσει την συμπεθέρα του Καλαποθαράκου και τον προσωπικό μουφτή του Αιγύπτου Χαμάν, που είχε δολοφονήσει το δισέγγονο του Κατσαπλιά. Διασκέδασα με την αστυνομία που μέχρι τώρα ήξερε, αλλά δεν συνελάμβανε γιατί δεν είχε στοιχεία. Κι όταν άρχισαν οι μαφιόζοι τις ρουφιανιές και τα αλληλοσκοτώματα δεν προλάβαινε λόγω των θερινών αδειών.

Ενα καυτό καλοκαίρι. Αλάλιασα με τις επαναλήψεις των σίριαλ και συγκινήθηκα με τον αγώνα των δελτίων ειδήσεων να γεμίσουν τον χρόνο τους. Εκείνες οι κάμερες κατέγραψαν ότι δεν είχε καταγραφεί από τρία διεθνή πρακτορεία την τελευταία εικοσαετία, ενώ οι ιατρικές ανακαλύψεις έπεφταν η μία πάνω στην άλλη. Τόσο που πίστεψα πια ότι το κάθε κανάλι έχει το δικό του ερευνητικό κέντρο, εξ ου και το αποκλειστικό των αποτελεσμάτων. «Θα σας κάνουμε όλους καλά» δήλωσε με σιγουριά ο δρ Κουίζ.

Σύντροφοι παλινοστούντες και ιθαγενείς. Μαζί τους έμαθα τα μυστικά τους στέκια. Πού κολυμπούν Ρωσοπόντιοι, πού οι Ελληνοπόντιοι, πού οι ντεμί Πόντιοι και πού οι Ρουμανοπόντιοι. Αφιερώματα κι έρευνες συγκλονιστικές που σόκαραν το πανελλήνιο ακόμη και στην απουσία του.

Ένα θλιβερό καλοκαίρι. Μέτρησα νεκρούς στις εξόδους, και στις εισόδους. Στις γειτονιές και στα στενά. Διώτι, λέει, ο υπεύθυνος του ΕΚΑΒ, ότι ο ΟΤΕ πάει και βάζει τους τηλεφωνικούς θαλάμους του μπροστά στα φανάρια, με αποτέλεσμα να μην βλέπουν οι οδηγοί το κόκκινο. Κι ο ΟΤΕ γιατί βάζει τους θαλάμους του στα φανάρια; Προφανώς για να ειδοποιείται το ΕΚΑΒ άμεσα μετά το τροχαίο. Σου λέει, πού να τρέχεις μες στα αίματα να βρεις τηλεφώνo; Μια κοινωνική προσφορά του ΟΤΕ στο ΕΚΑΒ.

Έζησα ένα πολιτικό καλοκαίρι. Γεμάτο δηλώσεις σημαντικές που αφορούσαν την πανίδα της Σκοπέλου και το συκαλάκι γλυκό της Σίφνου. Μαυρισμένη –που λέει ο λόγος–, η κυρία Δάφνη μάζευε συνταγές την ώρα που ο σύζυγός της υποσχόταν προσωπικές παρεμβάσεις για την δικαίωση αιτημάτων των κατοίκων, όπως είναι η διεύρυνση του αρδευτικού της Αρκουδότρυπας, για να κυλάει το νεράκι όπως κυλάει η ζωή στην εκσυγχρονιστική περιόδο του Ελληνισμού.

Συμπαραστάθηκα στο δράμα του αρχιεπισκόπου που, αδυνατώντας να κάνει μπάνιο δημόσια, ταλαιπωρούνταν με ένα ιδιωτικό σκάφος που τον μετέφερε σε απομονωμένες πλαζ, την ώρα που ο Κορίνθου ανήγγειλλε χριστιανικούς συνδυασμούς για τις δημοτικές εκλογές, για να βρει επιτέλους ο σταυρός την πραγματική του θέση. Ήταν ένα καλοκαίρι πολιτιστικό. Σε κάθε ραχούλα ν' αντιλαλεί η φωνή του Μικρούτσικου και του Παπακωνσταντίνου, ενώ τα οπίσθια του Τζώρτζογλου έκαναν τουρνέ στα λιβάδια. Μεγάλη μου απορία: Γιατί τα συγκεκριμένα οπίσθια κουβαλούσαν μαζί τους κι ολόκληρο θίασο, αφού την απουσία του ή την παρουσία του ουδείς αντελήφθη; Τζάμπα έξοδα. Για να μεγαλώνει το κόστος και να πέφτουν οι επιδοτήσεις. Έξι «Φεστιβάλ 2000» εντόπια. Έτσι σκέτα, διότι προφανώς ο κόπος για την εξεύρεση τίτλου του φεστιβάλ δεν επιδοτείται, κι ο κάθε τοπικός πολιτιστι-

κός νους δεν δουλεύει άνευ ανταλλάγματος.

Παρένθεση. Γέννησε κι η Μαντόνα. Άσχετο αυτό, αλλά επειδή λείπατε μπορεί να μην αντιληφθήκατε την αγωνία που ζήσαμε όλοι οι υπόλοιποι για το αν η γέννα θα γινόταν στο νοσοκομείο του «Καλού Σαμαρείτη» ή του Σαιν Τζωρτζ. Τελικά έγινε στο πρώτο με επιτυχία, κι ησυχάσαμε. Τώρα το μωρό καλά ξεμπερδέματα να έχει. Κλείνει η παρένθεση.

Πολιτιστικών συνέχεια. Καλή αυτή η πλάκα με τον Αριστοφάνη, αλλά αν σηκωθεί καμιά μέρα και κυνηγάει τους αυτοδιοριζόμενους αριστοφανικούς με τα τεράστια πένα που βαφτίζονται σκηνικά και «νεωτερισμοί», να μην διαμαρτύρονται. Άντε και του χρόνου Αριστοφάνης με Ρωσίδες. Ένας νεωτερισμός που σαφώς θα φέρει πιο κοντά το κοινό στην αρχαία κωμωδία. Πολύ πιο κοντά.

Χειροκρότησα την απόφαση της Nitro music και άλλων εταιρειών music, που αποφάσισαν να δημιουργήσουν μια νέα κατηγορία συλλεκτών, πέρα από τις συνηθισμένες των πεταλούδων και γραμματοσήμων, τους τραγουδοσυλλέκτες. Χιλιάδες συλλογές τραγουδιών στην τιμή των 19.900 έως 29.900 δρχ. με κυριότερη αυτή που περιέχει το αλησμόνητο «Στο σταθμό του Μονάχου με πέταξες άχου» μπορούν να γίνουν δικές σας. Η χρηστική τους αξία, τεράστια. Πρωτότυπα σουβέρ, πιάτα για το μενού που προτείνουν τα κέντρα αδυνατίσματος, αλλά και φρίσμπι για να κάνετε όμορφες πλάκες στους λουόμενους, που δεν θα καταλαβαίνουν γιατί αυτό το φρίσμπι δεν κάνει σβόινγκ όταν πετάει αλλά άχου, άχου στο σταθμό του Μονάχου.

Ήταν ένα καλοκαίρι συγκλονιστικό που το έζησα λεπτό προς λεπτό. Κάθε σταγόνα ιδρώτα και μια εμπειρία. Ήταν το δικό σας καλοκαίρι. Γιατί το δικό μου μόλις ξεκινά. Στον Μόλυβο να μετράω πρωτοβρόχια και νύχτες πρόωρες γεμάτες αγχαλιά.

Καλή επανένταξη στην πραγματικότητα να έχετε σύντροφοι και πολλά φιλιά...

Τα διαπλεκόμενα και ο στρουθοκαμηλισμός της κυβέρνησης

του Ρεπόρτερ

Το Αντί δεν αισθάνεται πλέον μοναξιά. Η αντιπολίτευση αναδεικνύει πλέον τη διαπλοκή συγκεκριμένων μεγαλοεπιχειρηματικών και εκδοτικών συμφερόντων σε κυρίαρχο πρόβλημα της πολιτικής ζωής του τόπου και προχωρεί σε «μετωπική σύγκρουση» («Ελεύθερος Τύπος», Τρίτη 5.9.2000, σελ.5) με την κυβέρνηση για το ίδιο θέμα, ενώ στο παρασκήνιο μαίνεται της τελευταίες ημέρες μια πρωτοφανής, για τα μέχρι σήμερα δεδομένα, σύγκρουση μεταξύ διαπλεκομένων μπλοκ συμφερόντων.

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας που ανέλαβε για τη διαφάνεια στην οικονομική ζωή του τόπου, ο πρόεδρος του Συνασπισμού Νίκος Κωνσταντόπουλος συναντήθηκε (τη Δευτέρα 4.9.2000) με τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Καραμανλή και συμφώνησαν να πιέσουν για την θεσμοθέτηση ρυθμίσεων που θα εγγυώνται την διαφάνεια και την ποιότητα της Δημοκρατίας στον τόπο. Μετά τη συνάντηση, ο κ. Κωνσταντόπουλος δήλωσε ότι στόχος της πρωτοβουλίας των δύο ηγετών είναι να καταστεί το θέμα της διαπλοκής «θέμα όλων των πολιτικών δυνάμεων». Ο κ. Καραμανλής δήλωσε ότι «με τον κ. Κωνσταντόπουλο μας ενώνει η κοινή προσπάθεια για τη θωράκιση της Δημοκρατίας και την αξιοπιστία της πολιτικής» και τόνισε ότι «ο τόπος δεν αντέχει άλλο τη διαφθορά και την αδιαφάνεια».

Η προσπάθεια σύμπτυξης μετώπου της αντιπολίτευσης εναντίον των διαπλεκομένων εκδηλώθηκε λίγες ώρες μετά τους πρωτοφανείς ισχυρισμούς του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη περί... μη παρεμβάσεως (sic!) οικονομικών συμ-

φερόντων στην κυβερνητική εξουσία «αφού εγώ δεν βλέπω διαπλεκόμενα, τότε δεν υπάρχουν διαπλεκόμενα» και παράλληλα τις σαφείς υποδείξεις στους υπουργούς για λιγότερους ελέγχους στις συμβάσεις του δημοσίου στο όνομα της... «αποτελεσματικότητας». Ωστόσο, η ομοβροντία αντιπολιτευτικών δηλώσεων, που ακολούθησε την στάση που υιοθέτησε ο κ. Σημίτης στα εγκαίνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, τον ανάγκασε να ανακρούσει πρύμναν. Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, το θέμα της διαπλοκής απασχόλησε σε σύσκεψη το πρωθυπουργικό επιτελείο, κατά τη διάρκεια της οποίας ο κ. Σημίτης φέρεται να δήλωσε ότι η μαινόμενη σύγκρουση των διαπλεκομένων «δεν ελέγχεται εύκολα» και ως εκ τούτου το μόνο που απομένει στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι να μην γίνει «μέρος του προβλήματος».

ΤΟ «ΜΕΤΩΠΟ» ΔΙΑΡΡΥΓΝΥΕΤΑΙ

Φαίνεται ότι αυτή τη φορά ο κ. Σημίτης αντιλαμβάνεται το μέγεθος του προβλήματος, παρόλο που δεν ομολογεί, φυσικά, ότι η διόγκωσή του οφείλε-

ται στη δική του πολιτική. Για πρώτη φορά μετά το 1989 και το «σκάνδαλο Κοσκωτά» το μέτωπο των εκδοτών-μεγαλοεπιχειρηματιών (καθοριστικός παράγοντας ως γνωστόν της μέχρι πρότινος πολιτικής σταθερότητας) έχει διαρραγεί και απειλεί να συμπαρασύρει σε κρίση το πολιτικό σύστημα.

Η αξιοπιστία της εκτίμησης αυτής αποδεικνύεται από τις ειδοποιούσες διαφορές της σύγκρουσης για το «σκάνδαλο Κοσκωτά» με τη σημερινή σύγκρουση. Το 1989, οι εκδότες είχαν συσπειρωθεί εναντίον του εκδοτικού εγχειρίματος του Γ. Κοσκωτά, επειδή απειλούσε τον έλεγχο που ασκούσαν στον Ανδρέα Παπανδρέου και την κυβέρνησή του, και η σύγκρουση αφορούσε βασικά τον έλεγχο των ΜΜΕ και εν μέρει του τραπεζικού συστήματος. Στη σημερινή σύγκρουση ο Σωκράτης Κόκκαλης έχει αντικαταστήσει τον Γεώργιο Κοσκωτά στο στόχαστρο των άλλων μεγαλοεκδοτών, αλλά δεν είναι ο μοναδικός στόχος. Η δημόσια σύγκρουση των διαπλεκομένων κρύβει πίσω της ένα μεγάλο πεδίο συγκρούσεων, όπου όλοι στρέφονται εναντίον όλων προκειμένου να εξασφαλίσει ο καθένας την με-

γαλύτερη πίτα από τον πακτωλό των τρισεκατομμυρίων που πέφτουν στην αγορά.

Άλλωστε οι δεκάδες των δισεκατομμυρίων που αφορούσαν τα σκάνδαλα Κοσκωτά και της Αγοράς του Αιώνα ούτε καν μπορούν να συγκριθούν με τα τεράστια κέρδη που συνεπάγεται ο έλεγχος της ψηφιακής τηλεόρασης και των νέων τεχνολογιών, της σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και του ΟΤΕ, των έργων για την Ολυμπιάδα του 2004, της ΔΕΗ και των άλλων μεγάλων οργανισμών του δημοσίου. Η έκταση και το μέγεθος των συμφερόντων είναι τέτοια που, όπως αρχίζουν και συνειδητοποιούν ορισμένοι, όχι μόνο η σημερινή κυβέρνηση Σημίτη δεν μπορεί να ελέγξει, αλλά ολόκληρο το πολιτικό σύστημα που εγκαθιδρύθηκε με την μεταπολίτευση του 1974.

ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ

Ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας των μεγάλων πολυσυλλεκτικών και πρωσοποκρατούμενων κομμάτων τύπου Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ ήταν αυτός που επέτρεψε τη διείσδυση των μεγάλων συμφερόντων και την άλωση και ποδηγέτησή τους από αυτά. Το αποτέλεσμα είναι σήμερα, όπως σωστά επεσήμανε με δήλωσή του στις 30.8 ο Νίκος Κωνσταντόπουλος, «η Ελλάδα του 2000 να ζει μια εκτεταμένη περίοδο διάβρωσης και διευρυμένης διαφθοράς, να βιώνει την υπερεξουσία των εξωθεσμικών κέντρων που πρωτογενώς ασκούν τα συγκροτήματα διαπλεκόμενων συμφερόντων». Η υπερσυγκέντρωση οικονομικής εξουσίας σε ισχυρά κέντρα που ταυτόχρονα ελέγχουν και τα ΜΜΕ της χώρας οδηγεί τελικά σε εξάρτηση του πολιτικού κόσμου και σε φαλκίδευση της λαϊκής κυριαρχίας. Όπως επισημαίνουμε και σε άλλες σελίδες, είναι καιρός να αρθεί η διαστροφή της έννοιας του όρου «διαπλεκόμενοι» που εισήγαγε πρώτος το 1993 ο γνωστός αρχιερέας τους Κωνσταντίνος Μητσοτάκης. Επειδή, εξ ορισμού, «διαπλεκόμενοι» μπορεί να είναι μόνο οι πολιτικοί και όχι οι επιχειρηματίες, που ως γνωστόν θα κάνουν τα πάντα για να αυξήσουν τα κέρδη τους.

Ας «απλοποιήσουμε», λοιπόν, το πρόβλημα, για να το συγκεκριμενοποιήσουμε. Όταν ο Ν. Κωνσταντόπουλος και άλλοι πολιτικοί δηλώνουν ότι κε-

Μία φωτογραφία χίλιες λέξεις

Ο πρώην υπ. Μεταφορών και αρμόδιος για τις τηλεπικοινωνίες κ. Τ. Μαντέλης επικουρούμενος από τον φέρελπι κ. Αν. Λοβέρδο υποδέχεται τον μεγαλοεπιχειρηματία κ. Σ. Κόκκαλη, κατά τη χθεσινή παρουσίαση των νέων ιντερνετικών δραστηριοτήτων του. Και στον πλέον ανίδεο αν είχε τεθεί το ερώτημα ποιον θεωρεί προϊστάμενο και υφιστάμενο, πολύ δύσκολα θα έκανε λάθος...

Πολύ θύμωσε ο κ. Μαντέλης με την δημοσίευση της φωτογραφίας στην Καθημερινή της 5.9.2000. Σίγουρα είναι η φωτογραφία του φθινοπώρου. Προσέξτε το ύφος του επικυρίαρχου Κόκκαλη και την υποταγή των λοιπών διαπλεκομένων. Από τη μια, ο Τάσος Μαντέλης υποκλινόμενος με το Flash ανά χείρας κι από την άλλη ο νέος συνταγματολόγος του ΠΑΣΟΚ, βουλευτής κ. Λοβέρδος. Έκπαλαι συνεργάτης του Σωκράτους.

ντρικό πρόβλημα του πολιτικού μας συστήματος είναι το ότι «η δημοκρατία εγκλωβίζεται και εκφυλίζεται» από την υπερσυγκέντρωση ισχύος στα διαπλεκόμενα, έχουν δίκιο. Για να υπάρξει όμως λύση, αυτή δεν πρέπει να περιοριστεί στη γενικότητα κάποιων νομοθετικών ρυθμίσεων, αλλά να προχωρήσει και στον επιμερισμό των συγκεκριμένων ευθυνών. Γιατί τα διαπλεκόμενα δεν «εγκλωβίζουν» γενικά και αόριστα τη δημοκρατία, αλλά συγκεκριμένα κόμματα, έντυπα και πολιτικούς.

Και πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτή ακριβώς η συγκεκριμενοποίηση των ευθυνών για την διαπλοκή είναι ο φόβος που κινεί τελευταία κάποιους για την εκτόνωση της κρίσης. Αυτό που φοβούνται, δηλαδή είναι μήπως ο ένας διαπλεκόμενος αρχίζει να βγάζει στη φόρα τα άπλυτα του αντιπάλου του και τότε να αρχίσουν να βγαίνουν στον Τύπο ονόματα υπουργών, αριθμοί λογαριασμών και άλλα τέτοια ευτράπελα. Να γίνει το «έλα να δεις».

Τα μπλοκ στο μέτωπο των μεγαλοσυμφερόντων οριοθετούνται σήμερα από την σύμπραξη Τεγόπουλου - Καθημερινής (με την σιωπηρή στήριξη Βαρδινογιάννη) από την μια μεριά, τη συμμαχία Λαμπράκη-Μπόμπολα από την άλλη και τον Κόκκαλη σε ρόλο μοναχικού Gladiator (κατά το Kaskadeur). Γύρω τους κινούνται διάφοροι δευτεροκλασάτοι, όπως ο έμπορος όπλων Θωμάς Λιακουνάκος και ο Μυτιληναίος, που συμπράττουν με τον Κόκκαλη, ο Κοπελούζος που συμπράττει με το μέτωπο Τεγόπουλου, ο Αθανασούλης που συνεργάζεται με τον Λαμπράκη, ο Κοντομηνάς κ.ά.

Η πρώτη ομοβροντία της σύγκρουσης ρίχθηκε με την ανοιχτή επίθεση του εκδότη της «Ελευθεροτυπίας» Κ. Τεγόπουλου εναντίον των συνεταίρων του στο Mega, κ. Μπόμπολα και Λαμπράκη, τους οποίους κατηγορήσε ότι υπαναχώρησαν από την αρχική συμφωνία τους να του παραχωρήσουν το μερίδιό τους στις μετοχές της Multichoice

(Filmnet). Η ψηφιακή τηλεόραση θα αποφέρει στους ενδιαφερομένους κέρδη δισεκατομμυρίων μέσω κυρίως των τηλεαγορών, την προώθηση, δηλαδή, και το ξεπούλημα στην Ελλάδα όποιας σχετικής σαβούρας έχει συσσωρευθεί στις αποθήκες ομογύαλων αμερικανικών τηλεοπτικών επιχειρήσεων.

Στη συνέχεια, ο κ. Τεγόπουλος επιτέθηκε ανοικτά και στον Σ. Κόκκαλη, χρησιμοποιώντας, μεταξύ των άλλων, και πολλές από τις πληροφορίες που δημοσίευσε πρώτο το Αντί στην έρευνά του για τα αρχεία της «Στάξι». Αφορμή για την επίθεση κατά Κόκκαλη ήταν -υποτίθεται- η αγωγή για συκοφαντική δυσφήμιση που είχε καταθέσει πέρυσι εναντίον του εκδότη της «Ελευθεροτυπίας» για το σήριαλ δημοσιευμάτων «Κοκκαλίνος». Στην πραγματικότητα, η σύγκρουση έχει σαν έπαθλο τον έλεγχο της κυβερνητικής εξουσίας, ενώ παράλληλα η «Ελευθεροτυπία» φαίνεται να ενεργεί ως εμπροσθοφυλακή ενός νέου μπλοκ μεγαλοσυμφερόντων, στο οποίο φαίνεται να ηγείται ο όμιλος Βαρδινογιάννη.

Στην ίδια γραμμή πλεύσης φαίνεται να κινείται και η «Καθημερινή» του κ. Αλαφούζου, ο οποίος είναι προφανές ότι στρέφεται εναντίον του κ. Κόκκαλη όχι για λόγους οικονομικών συμφερόντων, αλλά για λόγους ισχύος και επιρροής στα κέντρα αποφάσεων. Έτσι, δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι αυτή την Δευτέρα εγκαινιάστηκε στο Ίντερνέτ το νέο Portal με τη συμμετοχή του ομίλου Αλαφούζου και των «Αττικών Εκδόσεων» του Ομίλου Βαρδινογιάννη. Το νέο Portal στο Διαδίκτυο λειτουργεί ανταγωνιστικά στο ήδη καθιερωμένο in.gr του Ομίλου Λαμπράκη και στο νέο Flash.gr του Ομίλου Κόκκαλη, τη λειτουργία του οποίου ανακοίνωσε προσωπικά ο Kaskadeur, ρίχνοντας και άλλο λάδι στη φωτιά.

Οι επιθέσεις Τεγόπουλου-Αλαφούζου εναντίον του Κόκκαλη προστίθενται στις κλιμακούμενες επιθέσεις της Νέας Δημοκρατίας και του κ. Κ. Καραμανλή εναντίον του και δημιουργούν ένα κλίμα δυσφορίας στον πρόεδρο της Ιντρακόμ και του Ολυμπιακού, ο οποίος, δεν μπορεί πλέον να καταφύγει στην ασφάλεια του συγκροτήματος Λαμπράκη. Αυτός είναι και ο λόγος που, ενώ στο παρελθόν η «Ελευθεροτυπία» επιτίθετο ταυτόχρονα και στον κ. Κόκκαλη και στον κ. Λαμπράκη, τελευταία αποφεύγει να τα βάλει με τον τελευταίο, προφανώς για να διευκολύνει την αποστασιοποίησή του από τον πρώην πράκτορα της «Στάξι».

Αφού έδωσε επί χρόνια τον τόνο στο... «επιχειρηματικό γίγνεσθαι» και την διαπλοκή με την κυβερνητική εξουσία, η συμμαχία Κόκκαλη-Λαμπράκη άρχισε να ατονεί, όταν ο τελευταίος συμμάχησε με τον ορκισμένο εχθρό του πρώτου κ. Αθ. Αθανασούλη. Πρώην μέλος της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ και στενός φίλος της κ. Β. Παπανδρέου, ο κ. Αθανασούλης είναι ιδιοκτήτης της εταιρείας ALTEC, κυρίου αντιπάλου της Intrasoft του Ομίλου Κόκκαλη στην αγορά συστημάτων πληροφορικής. Πράγμα που σημαίνει ότι μειώνονται δραματικά τα κυβερνητικά συμβόλαια που κάποτε λυμαινόταν αποκλειστικά ο Κόκκαλης.

ΤΟ FLASH CHANNEL ΚΑΙ ΟΙ ΜΥΧΙΟΙ ΠΟΘΙ ΤΟΥ κ. ΚΟΚΚΑΛΗ

Για να καταλάβετε καλύτερα τι σημαίνουν αυτές οι διαφοροποιήσεις,

πάρτε για παράδειγμα το Mega Channel, που μόνο «μέγα» δεν θα είναι σε λίγο. Ο πρώτος εκ των εταίρων του, ο κ. Λαμπράκης το αποδυνάμωσε δραστικά προχωρώντας με τον κ. Αθανασούλη στην αγορά του λίαν ανταγωνιστικού ALTER-5. Ο άλλος εκ των εταίρων, ο κ. Αλαφούζος, το είχε ήδη αποδυναμώσει με τον SKY, τον οποίο μεταβίβασε ως Alpha στον κ. Τσοτσορό. Ο τρίτος, ο κ. Βαρδινογιάννης, πραγματοποιεί ήδη μεγάλες επενδύσεις στο STAR Channel. Έτσι, ο μόνος σταθερός στυλοβάτης του Mega απομένει ο κ. Μπόμπολας. Ο οποίος μάλλον δεν αρκεί, αν κρίνουμε από την ενδοτικότητα που δείχνουν οι τηλεοπτικοί αστέρες του Mega τις τελευταίες ημέρες στις προτάσεις των σειρήνων του νέου Flash Channel, του Σωκράτη Κόκκαλη.

Το Flash Channel προέκυψε από την μετονομασία του TV MAGIC που αγόρασε πρόσφατα ο κ. Κόκκαλης, έναντι 1,2 δισεκατομμυρίων όπως ακούγεται. Σύμφωνα με τον σταθερό εκφραστή των απόψεων Κόκκαλη, του κ. Γ. Κύρτσου του «Ελεύθερου Τύπου», «η εξαγορά του TV MAGIC και αρκετών επαρχιακών σταθμών οδηγεί στην επικοινωνιακή αυτονομία» του Ομίλου Κόκκαλη και στο «άδειασμα των εκδοτών» εκ μέρους του. Γεγονός το οποίο, πάντα σύμφωνα με τον κ. Κύρτσο, «θα του εξασφαλίσει ένα ισχυρό διαπραγματευτικό όπλο και τη σχετική ασυλία έναντι των εκδοτών».

Δεν γνωρίζουμε αν όλα αυτά αποτελούν απόψεις του διευθυντή του «Ε.Τ.» ή μύχιους πόθους του κ. Κόκκαλη. Η πείρα, όμως, από το σκάνδαλο Κοσκωτά υπενθυμίζει στους αφελείς την τύχη που επιφυλάσσεται σε όποιον επιχειρήσει μια εκδοτική προσπάθεια ανταγωνιστική στα υπάρχοντα συγκροτήματα του Τύπου. Ενδέχεται, λοιπόν, όλες αυτές οι πληροφορίες για την είσοδο του Κόκκαλη στα ΜΜΕ να αποτελούν απλώς μια συγκαλυμμένη απειλή εναντίον των αντιπάλων διαπλεκομένων. Στην περίπτωση πάντως που ο κ. Κόκκαλης προχωρήσει, όπως προαναγγέλλει, συνιστούμε στο φιλοθεάμον κοινό να κλείσει «πρώτο τραπέζι». Γιατί θα πρόκειται για την τελευταία γραμμή άμυνας του πρώην πράκτορα της «Στάξι».

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

• Φρίντριχ Νίτσε

Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα
Πέρα από το καλό και το κακό

• Μαρκ Φερρό

Η ιστορία υπό επιτήρηση
Από τα σοβιέτ στον γραφειοκρατικό κομμουνισμό

• Χρίστος Τσολάκης

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική (δύο τόμοι)

• Γιώργος Χουρμουζιάδης

Λόγια από χώμα

• Πάτρικ Μπράντλιντζερ

Άρτος και θεάματα

• Χάννα Άρεντ

Ανθρωποι σε ζοφερούς καιρούς

• Νόρμαν Κον

Αγώνες για την έλευση
της βασιλείας του Θεού

• Λιούις Μάμφορντ

Η ιστορία των ουτοπών

Οι μεταμορφώσεις του ανθρώπου

• Τόμας Μπέρνχαρντ

Οι φτηνοφαγάδες

• Άνα Νόθακ

Οι ατυχίες της ψυχής

• Πιέρ-Πάολο Παζολίνι

Μυθοπλασία

• Λώρενς Στερν

Αισθηματικό ταξίδι

• Μαρία Κέντρου-Αγαθοπούλου

Δοκίμια και δοκιμασίες

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

37003 Σκόπελος

Τηλ: 0424-23277, 23283
031-263363

Εκδόσεις του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης

Διάθεση

Μορφωτικό Ίδρυμα
Εθνικής Τραπέζης
Θουκυδίδου 13,
Πλάκα
Τηλ.: 3221335

Εθνική Τράπεζα
της Ελλάδος
Αιόλου 86, Αθήνα
Τηλ.: 3341846
Fax: 3341999

Βιβλιοπωλείο
"Το Μορφωτικό"
Στοά του Βιβλίου
Πεσμαζόγλου 5
Τηλ.: 3215606

Πρατήριο Εκδόσεων
Ε.Τ.Ε. και Μ.Ι.Ε.Τ.
Πλουτάρχου 5,
Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (031) 295105

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γυάλινοι αστέρες

του Κωνσταντίνου Τζαμιώτη

Τον τελευταίο καιρό γίνεται αρκετός θόρυβος σχετικά με την διαπλοκή στην πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας που εξυπηρετεί τα συμφέροντα ελάχιστων επιχειρηματιών και πολιτικών. Για πρώτη φορά τόσο απροκάλυπτα κάποιοι διαχειρίζονται τόσο μεγάλα τμήματα της δημόσιας περιουσίας με μοναδικό σκοπό τον επιπλέον προσωπικό πλουτισμό. Είναι μια πραγματικότητα που κανείς δεν αρνείται πλέον. Παράλληλα, ένας πακτωλός εκατομμυρίων αλλάζει χέρια εδώ και μερικές μέρες με αφορμή τις ατελείωτες μετακινήσεις πρωτοκλασάτων δημοσιογράφων από και προς τους περισσότερους τηλεοπτικούς σταθμούς που «συμπτωματικά» ελέγχονται από πρόσωπα άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενα με τους μηχανισμούς της διαπλοκής.

Παρακολουθούμε μια διαδικασία που περιγράφει μια νέα ελίτ επαγγελματιών προσεκτικά επιλεγμένων για την ιδιαίτερη ικανότητά τους να υπηρετούν την εικόνα, αδιαφορώντας για οποιαδήποτε αλήθεια δεν ταυτίζεται με τα συμφέροντα των εργοδοτών τους.

Τα μέλη της, το ίδιο (αν όχι περισσότερο) λαμπερά και περιζήτητα με κάθε άλλο επιλεκτό μέλος της βιομηχανίας της showbiz, απολαμβάνουν πλέον εξωφρενικές αμοιβές, τεράστια δημοσιότητα, αποτελούν το επίκεντρο σημαντικών γεγονότων, ενώ επιπλέον περιβάλλονται με μια ζηλευτή εγκυρότητα που τα καθιστά ισχυρά πρότυπα για την συντριπτική πλειονότητα των τηλεθεατών και άρα πολύτιμα εργαλεία για όποιον χρειάζεται την κοινή γνώμη.

Είναι ένα ιδιότυπο και επικίνδυνο σταθ σύστημ αυτό της τηλεοπτικής δημοσιογραφίας, σχετικά νέο για την ελληνική πραγματικότητα μα καλά οργανωμένο, και ως τέτοιο δεν έχει να ζηλέ-

ψει τίποτα από τα αντίστοιχα του ποδοσφαίρου ή της διαφήμισης που μετρούν ήδη αρκετά χρόνια από τότε που εμφανίστηκαν.

Είναι ένα σύστημα ιδιότυπο, γιατί γεννήθηκε μέσα από ένα χώρο όπου φυσικός πρωταγωνιστής ήταν πάντα το αντικείμενό του, δηλαδή η πληροφορία, ενίοτε το μέσο που την διοχετεύει, μα ποτέ τα πρόσωπα που την διαχειρίζονται, και επικίνδυνο γιατί η λειτουργία του, αν και μεταβάλλει τα προϊόντα του σε φερέφωνα εκείνων που τα παράγουν ή επιτρέπουν την διατήρησή τους, φροντίζει να το κάνει με τον πιο διακριτικό τρόπο.

Στην πραγματικότητα όταν μιλάμε για τηλεοπτικούς αστέρες της δημοσιογραφίας δεν μπορούμε να εννοούμε πραγματικούς δημοσιογράφους, δηλαδή επαγγελματίες υπηρέτες της ενημέρωσης με σκοπό το συμφέρον των πολλών. Κάθε άλλο.

Πρόκειται για ακριβοπληρωμένους υπαλλήλους που εργάζονται με μοναδι-

κό σκοπό την υπηρετήση των συμφερόντων του επιχειρηματία στον οποίο ανήκει το μέσο που εργάζονται. Αν όμως ένα υψηλόβαθμο στέλεχος οποιασδήποτε άλλης επαγγελματικής ομάδας μπορεί να υπακούει μόνο στους νόμους της αγοράς, δηλαδή στην ενδυνάμωση της ιδιωτικής εξουσίας που υπηρετεί, αδιαφορώντας για την κριτική που ασκείται στις επιλογές του, ένας δημοσιογράφος, που πράττει το ίδιο προσπαθώντας παράλληλα να πείσει πως λειτουργεί ως τέτοιος, επιθυμεί μόνο ένα πράγμα: την εξαπάτηση και χειραγωγή του κοινού. Έτσι μόνο μπορεί να προστατεύει αποτελεσματικά τα συμφέροντα του εργοδότη του

Ας επιστρέψουμε, όμως, στα γεγονότα που επέβαλαν να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο φαινόμενο.

Εκατομμύρια προσφέρονται από επιχειρηματίες που ελέγχουν τηλεοπτικά κανάλια με σκοπό την προσέλκυση ηχηρών ονομάτων της δημοσιογραφίας.

Όλα ξεκίνησαν μάλλον ήπια ήδη από την προηγούμενη σεζόν με τον Στρατή Λιαρέλη που μεταπήδησε στο New Tempo του Ομίλου Ανδρουλιδάκη και τον Αιμίλιο Λιάτσο που άφησε το Star Chanel για να επιστρέψει στο Mega. Κινήσεις όμως σαν αυτή του Γιώργου Κουρή που εξαγόρασε το 80% του καναλιού του Βασίλη Λεβέντη με σκοπό την δημιουργία ενός ενημερωτικού σταθμού, την εξαγορά του Alter 5 από τον Όμιλο Αθανασούλη, αλλά κυρίως η απόκτηση του TV Magic από τον όμιλο Κόκκαλη, επέβαλαν νέους σκληρότερους όρους στον -έτσι και αλλιώς- αδυσώπητο ανταγωνισμό των τηλεοπτικών επιχειρήσεων της χώρας. Παλιοί και νέοι ιδιοκτήτες τηλεοπτικών σταθμών μάχονται ανοιχτά πια να εξασφαλίσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερο μερίδιο της τηλεοπτικής αγοράς που οδηγεί κατευθείαν στην «νομιμοποίη-

ση» κάθε οικονομικής δραστηριότητας όσο παράνομης και αν είναι. Αποτέλεσμα των νέων συνθηκών υπήρξε το πρωτόφαντο μεταγραφικό παζάρι δημοσιογράφων που εξελίσσεται τις τελευταίες ημέρες.

Θεωρητικά, μέχρι στιγμής ο μεγάλος χαμένος αποδεικνύεται το Mega, το οποίο παρουσιάζει και τις μεγαλύτερες απώλειες σε δημοσιογραφικό υλικό πρώτης γραμμής. Ήδη από πέρυσι το εγκατέλειψαν η Ειρήνη Νικολοπούλου και ο Θεόδωρος Ρουσόπουλος, που μεταπήδησαν στο Star, για να ακολουθήσουν πριν από λίγες ημέρες (σύμφωνα με τις πληροφορίες που διέρευσαν) ο Παύλος Τσίμας και ο Τάσος Τέλογλου, που εντάχθηκαν στο δυναμικό του Flash TV (πιθανότατα το νέο όνομα του

Magic TV), ενώ δεν αποκλείεται να τους ακολουθήσει και η Μαρία Χούκλη. Ο Σταύρος Θεοδωράκης εξάλλου συμφώνησε με τη NET.

Εν τω μεταξύ, το Star, έπειτα από την εγκατάλειψή του από τον Θεόδωρο Ρουσόπουλο που ανέλαβε τη θέση του εκπροσώπου Τύπου της Νέας Δημοκρατίας, όφειλε να ενδυναμωθεί και έτσι κατάφερε να αποκτήσει τον Τέρενς Κουίκ από τον ANT-1, ο οποίος θα χάσει τελικά (;) και την υπεύθυνη του εξωτερικού δελτίου Μάρω Λεονάρδου, που μετακινήθηκε στο Mega. Άλλα ονόματα που συζητιούνται είναι ο Αλέξης Παπαχελάς που πάντως δήλωσε ότι δεν σκοπεύει να αλλάξει έδρα, η Έλλη Στάη που αφήνει να διαρεύσει πως ίσως καταλήξει στο Magic TV και αρ-

κετοί άλλοι που ίσως κάνουν την έκπληξη την τελευταία στιγμή. Σ' αυτούς όλους τους γυάλινους αστερές πρέπει να προστεθούν και αρκετές μετακινήσεις αφανών στελεχών των ενημερωτικών προγραμμάτων της τηλεοπτικής αγοράς που θεωρούνται εξίσου σημαντικοί.

Όσοι δεν ζαλίστηκαν ακόμη με τις αλλαγές μπορούν να περιμένουν μέχρι να μάθουμε το ακριβές μέγεθος των ποσών που διακινήθηκε σ' αυτό το ατελείωτο μεταγραφικό παζάρι.

Μέχρι τότε μπορούμε να αναρωτηθούμε για μια ακόμη φορά για το είδος των υπηρεσιών που καλούνται να προσφέρουν στους εργοδότες τους όλοι αυτοί οι περιζήτητοι επαγγελματίες «ενημερωτές».

Gladiator

Αφιερωμένο στον Θ. Τερζόπουλο και τον εξαίρετό του «Ηρακλή Μαινόμενο»

Τι μονομάχοι, θηρία και κουραφέξαλα. Ο αληθινός μονομάχος σήμερα είναι ο τηλεπαρουσιαστής ειδήσεων. Ο μικρός, ο Μέγας! Κάποτε ήταν δημοσιογράφος. Δηλαδή έκανε έρευνα, ρεπορτάζ, διασταύρωνε, εξέφερε κρίσεις. Τώρα είναι εικονοποιός του παγωμένου του μειδιάματος. Αληθινός gladiator. Για να σώσει ο μειδιатор, το τομάρι του –και να επιτύχει την καλύτερη τιμή– παίζει ζωές, ειδήσεις, γεγονότα, πραγματικότητα, κορόνα-γράμματα.

Το ξέρει ότι είναι μελλοθάνατος και ότι οι ρεβερέντζες προς τον εκάστοτε καίσαρα γίνονται για το θεαθήναι και γι' αυτό είναι έτοιμος να βουτήξει στο αίμα (αληθινό ή εικονικό). Είναι το ώριμο τέκνο της οργής της εικόνας. Είναι το ορατό, το οργισμένο είδωλο του αόρατου αφεντικού του. Μπορεί να ονομάζεται Νίκος, Παύλος, Μαρία, Τρέντιος, Εμμανουήλ, Έλλη, αλλά κυρίως λέγεται η «φωνή του κυρίου του», που του δίνει και το ανάλογο κύρος. Είναι αυτός που ξεχνάει την ανεργία, την διαπλοκή, την παράνομη ενίσχυση του χρηματιστή-

ρίου από τις ΔΕΚΟ, δηλαδή το ότι τζογάρεται ανερυθρίαστα κρατικό χρήμα, που λησμονεί να ψάξει λίγο πιο κάτω απ' τη γυαλιστερή επιφάνεια ώστε να δει την παιδεία ή την υγεία των δύο ταχυτήτων, το παρασκήνιο των σκανδαλωδών οπλικών υπερ-αγορών, την υποβόσκουσα κοινωνική κρίση, την γενικότερη πολιτιστική παρακμή, την συναλλαγή του «εκσυγχρονισμού» κ.λπ. Αντίθετα είναι αυτός που βλέπει μ' ευαισθησία και οξύτητα το ότι έγινε η Άντζελα γιαγιά, το ότι έκλεισε ο χρόνος της μεγάλης μας Ρίτας, το ότι πονάει ο ελέφας με το χτυπημένο πόδι (απευθείας σύνδεση), το ότι τα 'σπασε ο Λυκουρέζος στη Μύκονο. Είναι αυτός που πρόσεξε με το άγρυπνο μάτι του το δάχτυλο του Καρβέλα ή τις μπαλωθιές του Γκλέτσου· που αξιώνει, τέλος, η ελληνική επικράτεια να νοιάζεται και να γνωρίζει αυτόν τον περίεργο χυλό «επωνύμων παρανόμων» που αποτελεί τον κύκλο και το σημείο αναφοράς του ίδιου και των άλλων του συναφιού του. Δηλαδή, των λοιπών μονομάχων. Α, ο δικός μας gladiator δεν έχει καμία σχέση με το Κολοσσαίο. Στην προκειμένη περίπτωση το μειδίων αγρίμι είναι αυτός...

Μάνος Στεφανίδης

Το δίδυμο Κόκκαλη - Μητσοτάκη

του Βασίλη Ζήση

«Την ώρα που ο Αντώνης Σαμαράς θα περνά το κατώφλι της Ρηγίλλης, εγώ θα εγκαταλείπω οριστικά τη Ν.Δ., και η ευθύνη της αποχώρησής μου δεν θα βαρύνει εμένα».

(Ντόρα Μπακογιάννη, στα Νέα της 12.8.2000)

Δεν γνωρίζω αν ο κλιματισμός της οικίας της κ. Μπακογιάννη τη στιγμή που έκανε την προηγούμενη δήλωση λειτουργούσε καλά. Είμαι της γνώμης πάντως ότι δεν θα λειτουργούσε, και ότι η κ. Μπακογιάννη θα βρισκόταν μάλλον υπό την επήρεια του καύσωνος. Επειδή δεν μπορώ να εξηγήσω διαφορετικά το πολιτικό ολίσθημα στο οποίο υπέπεσε, να επιδεικνύει δηλαδή τέτοια αποστροφή απέναντι στον κ. Σαμαρά.

Η δήλωση, όμως, που με άφησε στην κυριολεξία άναυδο ήταν εκείνη που έκανε τρεις ημέρες αργότερα (Τρίτη, 15.8) από την Χαλκιδική, πάλι εν μέσω καύσωνος: Απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων για το ενδεχόμενο επιστροφής τού προέδρου της ΠΟΛΑΝ στη Ν.Δ., εξέφρασε τη βεβαι-

ότητα ότι κάτι τέτοιο δεν πρόκειται να συμβεί και πρόσθεσε: «*Η Ν.Δ. έχει κάνει σημαία της τον αγώνα κατά της διαφθοράς και των διαπλεκομένων... η σημαία αυτή θα υποσταλεί, σε περίπτωση που επιστρέψει το συγκεκριμένο πρόσωπο στο κόμμα*». Για όσους δεν κατάλαβαν καλά, η κ. Μπακογιάννη αναφερόταν στην ανατροπή της κυβέρνησης Μητσοτάκη το 1993. Ο πατέρας της και πρώην πρωθυπουργός δεν έπαιξε στιγμή από τότε να επιρρίπτει την ευθύνη για την ανατροπή της κυβέρνησής του σε μια υποτιθέμενη -και αναπόδεικτη μέχρι σήμερα- σκοτεινή συνωμοσία του Σωκράτη Κόκκαλη με τον Αντώνη Σαμαρά.

Όχι βεβαίως πως ο κ. Κόκκαλης δεν είχε λόγους να ανατρέψει την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Κάθε άλλο. Για τελείως διαφορετικούς, όμως, λόγους από εκείνους που επικαλείται μέχρι σήμερα ο «επίτιμος». Όσα έφερε στο φως από τότε η έρευνα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τόσο ο κ. Μητσοτάκης όσο και η κ. Μπακογιάννη διαθέτουν αρκετό θράσος για να επιρρίπτουν σε άλλους την ευθύνη για την διαπλοκή. Θα έπρεπε να γνωρίζουν ότι δεν μιλά-

νε ποτέ για σκονί στο σπίτι του κρεμασμένου.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΕΡΓΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΤΟΚΥΟ

Όπως ασφαλώς πολλοί θα ενθυμούνται, ένα από τα γεγονότα που προκάλεσαν τότε σάλο εναντίον της κυβέρνησης Μητσοτάκη ήταν η πρόθεσή της να εκχωρήσει, με νόμο, το 35% του ΟΤΕ και το management του οργανισμού στον λεγόμενο **Στρατηγικό Επενδυτή**. Σύμφωνα με στοιχεία που έχουμε σήμερα στη διάθεσή μας, πρόθεση του κ. Μητσοτάκη ήταν το management του ΟΤΕ να αναλάβει ο ιαπωνικός κολοσσός **NTT-International** με τον οποίο είχε έρθει σε επαφή μέσω του στενού του φίλου, μεγαλοτραπεζίτη **Μ. Ζομπανάκη**. Άλλωστε ο νόμος για την εκχώρηση του ΟΤΕ ήταν επινόηση του τελευταίου, ο οποίος ήταν μέλος του Δ.Σ. της NTT-International και χειριζόταν όλες τις διεθνείς υποθέσεις του Ιαπωνικού Οργανισμού.

Οι συνεννοήσεις Μητσοτάκη-NTT φαίνεται να έγιναν στο Τόκυο, τον Σεπτέμβριο του 1990, με αφορμή τη συμμετοχή τού τότε πρωθυπουργού στην σύνοδο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επι-

τροπής για την ενίσχυση της ελληνικής υποψηφιότητας. Κύριος στόχος του ταξιδιού του κ. Μητσοτάκη δεν ήταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες αλλά η διαπραγμάτευση με την ηγεσία της NTT, με την οποία συναντήθηκε στις 18.09.90, στην σουίτα του, στο Ξενοδοχείο **Prince Takanawa**. Στη συνάντηση παρευρίσκετο φυσικά και ο Μ. Ζομπανάκης.

Ίσως δεν θα μάθουμε ποτέ τι ακριβώς συζητήθηκε και συμφωνήθηκε εκείνη την Τρίτη του 1990 στην πρωθυπουργική σουίτα του **Prince Takanawa**. Γνωρίζουμε όμως ότι λίγες εβδομάδες αργότερα, τον Νοέμβριο του 1990, η NTT υπέβαλε στο υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών πρόταση για ένα **Σχέδιο Ανάπτυξης των Τηλεπικοινωνιών**. Την ίδια εποχή η κυβέρνηση Μητσοτάκη, υπό την καθοδήγηση του κ. Ζομπανάκη, πίεσε τον ΟΤΕ για την πρόσληψη ιαπώνων ειδικών, οι οποίοι θα βοηθούσαν –υποτίθεται– τον ΟΤΕ στην σύνταξη ενός επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης των ελληνικών τηλεπικοινωνιών (Business Plan).

Στην πραγματικότητα, στόχος των Ιαπώνων ήταν να συλλέξουν όλα τα στοιχεία για την υποδομή, την τεχνική λειτουργία και την εμπορική κατάσταση του ΟΤΕ που θα χρειάζονταν αργότερα για την εξαγορά του. Έτσι θα γνώριζαν τι ακριβώς αγοράζουν και θα αποκτούσαν τη δυνατότητα να προσφέρουν ένα τίμημα με επίγνωση της πραγματικής αξίας του ΟΤΕ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν η NTT υπέβαλε στον ΟΤΕ το «**Σχέδιο Ανάπτυξης των Τηλεπικοινωνιών**» τόσο η διοίκηση του Οργανισμού όσο και ο τότε αρμόδιος υφυπουργός κ. Απ. Κράτσας είχαν πλήρη άγνοια του γεγονότος. Ο δεύτερος μάλιστα θεωρούσε ως την μεγαλύτερη επιτυχία της πολιτικής του καριέρας την ανάθεση μελέτης με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία Coopers & Lybrand με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, για να μην «αδειάσουν» τον κ. Κράτσα, ενέργεια που θα αποκάλυπτε τους επιδιωκόμενους σκοπούς, κατέφυγαν στον ακόλουθο ελιγμό για την εισαγωγή της NTT στις διαδικασίες εξαγοράς του ΟΤΕ:

Τον Μάρτιο του 1991, με εντολή του τότε αντιπροέδρου της κυβέρνησης Τζ. Τζαννετάκη, η NTT ανέλαβε καθήκοντα συμβούλου υποστήριξης της εισα-

Ο κ. Μητσοτάκης αναφέρεται συχνά στην συνωμοσία Σαμαρά-Κόκκαλη για την ανατροπή της κυβέρνησής του. Όμως η αλήθεια φαίνεται ότι είναι αρκετά διαφορετική.

γωγής της Κινητής Τηλεφωνίας στον ΟΤΕ. Επιπλέον, σαν επικουρικό έργο της ανατέθηκε η εκπόνηση μιας μελέτης εκσυγχρονισμού των Ελληνικών Τηλεπικοινωνιών και μάλιστα με αμοιβή 150.000.000 δρχ. Όλοι βεβαίως γνώριζαν τότε ότι στην Ελλάδα επρόκειτο να εγκατασταθεί το **ευρωπαϊκών προδιαγραφών σύστημα GSM**, το οποίο ήταν άγνωστο στους Ιάπωνες. Μόνον αργότερα κάποιοι κατάλαβαν ότι πραγματικός στόχος του κ. Μητσοτάκη ήταν να δώσει στους Ιάπωνες τα εργαλεία «ακτινογράφησης» του ΟΤΕ. Οι Ιάπωνες παρουσίασαν το «επιχειρησιακό σχέδιο ανάπτυξης» τον Δεκέμβριο του 1991, σε πανηγυρική μάλιστα συνεδρίαση του Δ.Σ. του ΟΤΕ. Ο έλεγχος των προμηθειών του ΟΤΕ ήταν στρατηγικός στόχος της εταιρείας NTT. Βάσει του επιχειρησιακού σχεδίου, μέσα στην πρώτη πενταετία (1994-98) οι

προμήθειες του ΟΤΕ θα ξεπερνούσαν τα 1,2 τρισεκατομμύρια δρχ. Ως διαχειριστής του ΟΤΕ, η NTT θα μπορούσε κατά συνέπεια να εισπράξει εύκολα ως προμήθεια ένα ποσοστό της τάξεως του 5-10%. Με τον τρόπο αυτό θα είχε αποκτήσει και το Management και τις μετοχές του ΟΤΕ χωρίς να καταβάλει δραχμή. Στις 10.03.92 το Δ.Σ. του ΟΤΕ αποφάσισε να παρατείνει την παραμονή των ιαπώνων συμβούλων μέχρι 6.5.92 με πρόσθετη μάλιστα αμοιβή 25 εκατ. δρχ., προφανώς για να ολοκληρώσουν πλήρως την ακτινογράφηση του Οργανισμού εν όψει της επικείμενης τότε ψήφισης του νόμου για τον «Στρατηγικό Επενδυτή».

Όλοι, λοιπόν, αντιλαμβάνονται πόσο μεγάλο ήταν το παιχνίδι που παιζόταν στα παρασκήνια της κυβέρνησης Μητσοτάκη, όταν τελικά ψηφίσθηκε ο νό-

ΚΑΙ Η ΚΙΝΗΤΗ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑ;

Μετά την υπογραφή της σύμβασης για τις 470.000 ψηφιακές παροχές, ο τότε 7ος τακτικός ανακριτής κ. Ν. Βαζαίος άσκησε δίωξη και επέβαλε στον Κόκκαλη περιοριστικό όρο 450.000.000 δραχμών. Επί κυβέρνησης Μητσοτάκη, πάντα, βγήκε «νύχτα» απαλλακτικό βούλευμα και για την υπόθεση αυτή, ενώ λίγο αργότερα στα αρχεία της Στάζι ανακαλύφθηκαν οι λογαριασμοί δωροδοκίας αρκετών στελεχών του ΟΤΕ της εποχής όπως ο Σ. Ριζάς (αναπληρωτής γεν. διευθυντής) και ο γνωστός σήμερα πρόεδρος του οργανισμού Μάνασης (τομέαρχης τότε του ΟΤΕ και εισηγητής της «νέας τεχνολογίας» Κόκκαλη).

Ο Κ. Μητσοτάκης ήταν αυτός που προώθησε την ιδέα της «Νέας Τηλεόρασης» και την ανέθεσε στον Κόκκαλη, με συνεταίρους τον Ελεύθερο Τύπο, την Απογευματινή και τους Π. Καραγιάννη και Δ. Ρίζο. Αργότερα, ο Θ. Βαρδινογιάννης αγόρασε τις μετοχές των Καραγιάννη-Ρίζου έναντι μερικών εκατοντάδων εκατομμυρίων, γεγονός που εξηγεί πολλά για τη στάση του Τύπου απέναντί του (υπάρχουν βεβαίως και τα σχετικά συμβόλαια). Η Νέα Τηλεόραση μετονομάστηκε στο σημερινό STAR CHANNEL.

Επίσης ο Μητσοτάκης, τον Σεπτέμβριο του 1992 απέκλεισε τον ΟΤΕ από την άδεια κινητής τηλεφωνίας και χορήγησε δύο άδειες στην TELESTET και στην PANAFON (συμφερόντων Κόκκαλη-Λαμπράκη) αντί 30 δισ. την καθεμία, όταν η αξία της καθεμιάς σήμερα αποτιμάται σε 3 τρισ. δρχ. Μία μόνο ημέρα πριν από την «ανατροπή» της κυβέρνησης Μητσοτάκη (στις 8.9.1999), ο τότε υφυπουργός Οικονομικών και γαμπρός του Μιλτιάδη Έβερτ, κ. Δούκας ανέθεσε στον Κόκκαλη την γνωστή σκανδαλώδη σύμβαση για το «Ξυστό». Χάρισε, δηλαδή, στον Κόκκαλη μια ολόκληρη «τράπεζα». Θα το έκανε αν δεν συμφωνούσε ο Κ. Μητσοτάκης;

μος για την εκχώρηση του ελέγχου του ΟΤΕ στον «Στρατηγικό Επενδυτή» (13.08.93). Αν οι Ιάπωνες αποκτούσαν τον έλεγχο του ΟΤΕ, είναι βέβαιο ότι θα πετούσαν έξω τον Κόκκαλη και η Ιντρακόμ θα έχανε την κύρια πηγή της σε ρευστό χρήμα. Από την άλλη βέβαια, οι Ιάπωνες θα αποκτούσαν μέσω του ΟΤΕ τη δυνατότητα διείσδυσης στην τόσο προσοδοφόρα ευρωπαϊκή τηλεπικοινωνιακή αγορά, επειδή καμιά άλλη χώρα της Ευρώπης δεν θα επέτρεπε ποτέ σε μη Ευρωπαίους να αλώσουν τον εθνικό της τηλεπικοινωνιακό οργανισμό.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ;

Το συμπέρασμα που προκύπτει αβίαστα είναι ότι αν πρόθεση του κ. Μητσοτάκη ήταν να παραδώσει τον ΟΤΕ στην ιαπωνική NTT, τότε ο Σ. Κόκκαλης θα έκανε τα πάντα για να τον εμποδίσει, θα επεδίωκε ακόμα και την ανατροπή της κυβέρνησής του. Και μάλλον έτσι έγινε. Όλα αυτά όμως δεν είχαν καμιά σχέση με την διαφάνεια και την απαλλαγή της δημόσιας ζωής του τόπου από την διαπλοκή και τους διαπλεκόμενους. Όλα όσα έγιναν το 1993 αφορούσαν μόνο την διαπλοκή του ίδιου του κ. Μητσοτάκη. Όποιος επιθυμεί μπορεί να διερευνήσει λεπτομερέστερα τα γεγονότα που εκθέτουμε σήμερα. Και να ανατρέξει σε συμφωνίες, συμβάσεις και αρχεία που αποκαλύπτουν πολλά. Όπως, παραδείγματος χάριν, ένα άκρως αποκαλυπτικό απολογητικό υπόμνημα που κατέθεσε ο Σωκράτης Κόκκαλης στους ανακριτές, οι οποίοι ασχολήθηκαν με τη δίωξη σε βαθμό κακουργήματος, δίωξη που ασκήθηκε εναντίον του για την υπογραφή της σύμβασης των 1.000.000 ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ, το 1996.

Ένα είναι βέβαιο: Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης χρησιμοποίησε τα γεγονότα του 1993, την ανατροπή δηλαδή της κυβέρνησής του και την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ που ακολούθησε, για να δημιουργήσει μία ακόμα μεγάλη παρεξήγηση προς όφελός του. Μια παρεξήγηση, συνέχεια εκείνης που δημιούργησε όταν πρώτος εισήγαγε στο νεοελληνικό πολιτικό λεξιλόγιο τον όρο «διαπλεκόμενα», με τρόπο όμως που απομάκρυνε την ευθύνη από ενδεχόμενους πολιτικούς, όπως ο

ίδιος. Επειδή, εξ ορισμού «διαπλεκόμενοι» δεν μπορεί να είναι οι επιχειρηματίες αλλά οι πολιτικοί.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΡΟΚΚΟ

Στην πραγματικότητα, οι σχέσεις του Κ. Μητσοτάκη με τον Σ. Κόκκαλη και την Ιντρακόμ πάνε πολύ μακριά. Το 1965, ο Σωκράτης Κόκκαλης (στρατολογημένος ήδη στην «Στάζι» με το ψευδώνυμο «Ρόκκο») ήρθε στην Ελλάδα για να προωθήσει τα σχέδια της ανατολικογερμανικής κυβέρνησης για την ίδρυση της Ιντρακόμ. Χρησιμοποιώντας το κύρος του ονόματος του πατέρα του, καθηγητή Πέτρου Κόκκαλη, και τις γνωριμίες του εκδότη Παπαγεωργίου συναντήθηκε τότε με επιφανείς πολιτικούς παράγοντες της εποχής και προώθησε την ιδέα της ίδρυσης μιας εταιρείας εμπορικών ανταλλαγών Ελλάδας-Ανατολικής Γερμανίας. Μεταξύ των παραγόντων εκείνων ήταν ο τότε υπουργός Οικονομικών Κ. Μητσοτάκης, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Στεφανόπουλος, ο υπουργός Μεταφορών Αλαμάνης και ο υπουργός Εσωτερικών Τσιριμώκος.

Μετά την ολοκλήρωση των επαφών εκείνων, ο Σ. Κόκκαλης ενημέρωσε την «Στάζι» για την πρόοδο της μυστικής επιχείρησης με γραπτή αναφορά (βλ. τχ. Αντί 627, 707) στην οποία επισημαίνει μεταξύ άλλων:

«Η ιδέα της ίδρυσης της Εταιρείας Εμπορίου βασίζεται στην εμπλοκή υψηλών μελών της κυβέρνησης και βιομήχανων που θα απολαμβάνουν από τα κέρδη αυτής της εταιρείας και έτσι θα έχουν άμεσο ενδιαφέρον για την επιτυχία της. Τα πρόσωπα αυτά θα πρέπει κατ' αρχήν να μην αναμειχθούν φανερά. Κατά την γνώμη μου θα μπορούσε -εκτός από την επιτυχία στην ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων- να αντληθεί αργότερα και σημαντικό πολιτικό όφελος από την ιστορία αυτή. Θα μπορούσαν έτσι να διαπιστωθούν οι μέθοδοι με τις οποίες η Δυτική Γερμανία και άλλες χώρες του ΝΑΤΟ ασκούν πιέσεις στην ελληνική κυβέρνηση, ώστε να εμποδιστούν οι σχέσεις με την DDR. Ταυτόχρονα θα ήταν δυνατή μια επέμβαση στους κυβερνητικούς κύκλους, ώστε να βελτιωθούν οι πολιτικές σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών».

Τα «διαπλεκόμενα», ως αντίληψη για τις άνομες σχέσεις πολιτικής και οικο-

νομικών παραγόντων, διατυπώθηκαν με ευκρίνεια από τον Σωκρ. Κόκκαλη αρκετά νωρίς (1965), και τότε, στην πρώτη προσπάθεια «εφαρμογής στην πράξη», ο Κόκκαλης είχε προσεγγίσει τον Κ. Μητσοτάκη.

Ο «KASKADEUR», Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΤΗΣ «ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ»

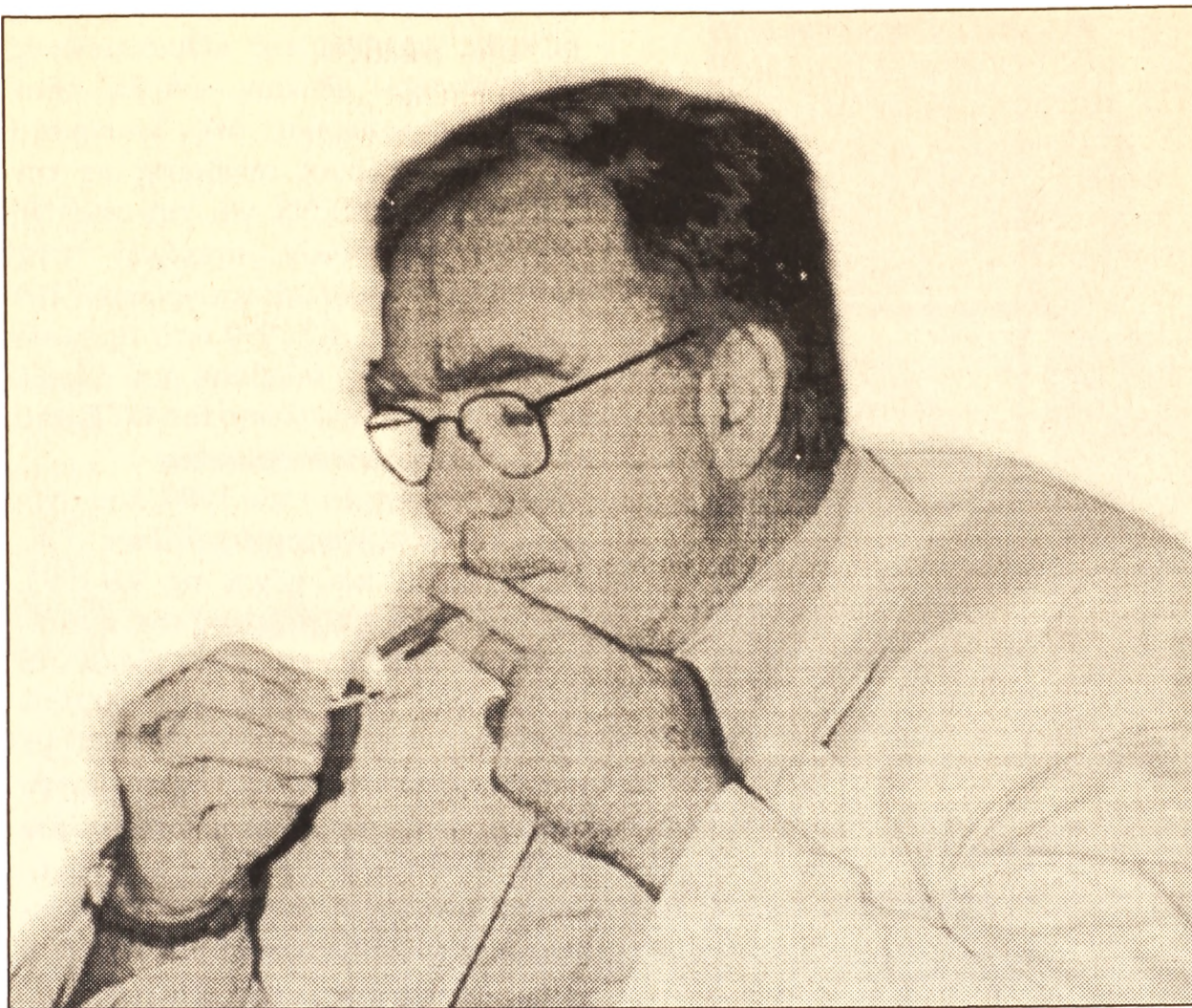
Σύμφωνα με το «ημερολόγιο» που τηρούσε η «Στάζι», οι επαφές του Κόκκαλη με τον Μητσοτάκη συνεχίσθηκαν στα χρόνια που ακολούθησαν και εντάθηκαν όταν ο δεύτερος ανέλαβε την αρχηγία της Ν.Δ. Σε μια άκρως απόρρητη έγγραφη αξιολόγηση του πράκτορα «Κασκαντέρ» από τον υπεύθυνο του τμήματος XVIII/8 της «Στάζι», ταγματάρχη Βίλλυ Κοχ, με ημερομηνία 31.1.1986 (βλ. τχ. 705) αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«Η τωρινή χρήση του Kaskadeur στο τμήμα HV A/III, κάτω από την επίβλεψη του υπουργείου Εξωτερικών δείχνει ότι ο «Κασκαντέρ» έχει πολύ καλές επιχειρησιακές προοπτικές (βλέπε επιστολή υποστράτηγου Prosetzky από 24.1.1986). Διαθέτει επιχειρησιακού ενδιαφέροντος προσωπικές διασυνδέσεις στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, διατηρεί σχέσεις με υπουργεία και με πολιτικές ομάδες υψηλής επιρροής, τον Παπανδρέου και τον αρχηγό της Αντιπολίτευσης Μητσοτάκη και είναι σε θέση να αποκτήσει εσωτερικές πληροφορίες από το χώρο αυτό (βλ. αναφορά της HV A/III, από 26.11.85)».

(Βλέπε το πρωτοδημοσιευόμενο σχετικό έγγραφο).

Der derzeitige Arbeitsstand der Nutzung der Vorgangsperson durch die HV A/III unter Legende (Ministerium für Auswärtige Angelegenheiten) zeigt, daß "Kaskade" für die politische Aufklärung operativ perspektivreich ist (siehe Schreiben des Gen. Generalmajor Prosetzky vom 24. 1. 1986). So verfügt er über operativ relevante Verbindungen und persönliche Kontakte in die unmittelbare Führung der PASOK, unterhält Beziehungen zu Ministerien und einflußreichen politischen Gruppierungen um Papandreu und zum Oppositionsführer Mitsotakis und ist bereit, interne Informationen zu beschaffen (1. Treffervermerk der HV A/III vom 26. 11. 1985).

Απόσπασμα της απόρρητης αξιολόγησης του πράκτορα Kaskadeur από τον «χειριστή» του ταγματάρχη W. Koch με ημερομηνία 31.1.1986.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΤΚΑ

Μεταξύ των λογαριασμών που βρέθηκαν στην Τράπεζα της Στάζι, την Deutsche Handelsbank (DHB) είναι ο υπ' αριθμόν «739», που φαίνεται ότι ανήκει στον επιχειρηματία **Αλέξανδρο Κοκκόλη**. Ο κ. Κοκκόλης συνδέεται με την εταιρεία ΜΕΤΚΑ, η οποία συμμετείχε στο κονσόρτσιουμ επιχειρήσεων που ανέλαβε, σε συνεργασία με την Ανατολική Γερμανία, την κατασκευή έργων της ΔΕΗ στην Κοζάνη.

Το 1991, ο κ. Κοκκόλης έγινε ευρύτερα γνωστός όταν, ξεπληρώνοντας προφανώς κάποια «γραμμάτια» στον Κ. Μητσοτάκη, προχώρησε στην έκδοση της ημερήσιας εφημερίδας Αναγνώστης. Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες της εποχής, ο συνεργάτης του Σ. Κόκκαλη και πρώην εκδότης της Επικαιρότητας **Τ. Σιαμαντάς** επικοινωνίασε εγκαταστάσεις της «Γραμμής Α.Ε.» του Κοσκωτά στον Κοκ-

κόλη για το σκοπό αυτό. Το γεγονός αποτέλεσε την αφορμή να επικριθεί για μία ακόμα φορά η κυβέρνηση Μητσοτάκη για τις σχέσεις της με τον Κόκκαλη. Έγραφε τότε ο Τύπος:

«Εκτός από την άμεση υποστήριξη που προσφέρει στην πρωθυπουργική οικογένεια μέσω της εφημερίδας Επικαιρότητα και το ραδιοσταθμό Φλας, ο Κόκκαλης στηρίζει τώρα και το νέο εκδοτικό εγχείρημα που σχεδιάστηκε από το προσωπικό επιτελείο του Κ. Μητσοτάκη. Εκτός από τον κ. Κόκκαλη, στο νέο εκδοτικό εγχείρημα συνεισφέρουν ο κ. Κοκκόλης της ΜΕΤΚΑ, που με αδιαφανείς διαδικασίες συνάπτει τελευταία εργολαβίες με το Δημόσιο (ΔΕΗ-ΔΕΦΑ), και ορισμένοι άλλοι επιχειρηματίες που για ευνόητους λόγους επιθυμούν να μείνουν στην αφάνεια».

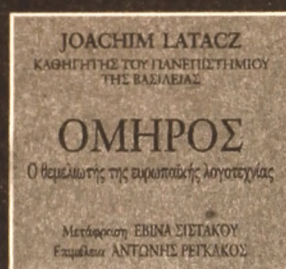
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

JOACHIM LATACZ

Καθηγητής του Πανεπιστημίου
της Βασιλείας

ΟΜΗΡΟΣ

Ο θεμελιωτής της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας

Μετάφραση
Εβίνα Σιστάκου

Επιμέλεια
Αντώνης Ρεγκάκος

Σελίδες 242

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Ποιες να ήταν, άραγε, αυτές οι «επιχειρησιακού ενδιαφέροντος προσωπικές διασυνδέσεις» του Κόκκαλη με τον Μητσοτάκη για τις οποίες κάνει λόγο το έγγραφο; Αφορούσαν μόνο την Ιντρακόμ και τον ΟΤΕ, ή μήπως και κάποιες άλλες «μυστικές επιχειρήσεις»; Όπως καταγράφεται πάντως στα αρχεία της Στάξι, εκείνοι που μεσολαβούσαν μεταξύ Κόκκαλη-Μητσοτάκη ήταν, πριν από το 1985, ο Άρης Βουδούρης και ο Κώστας Σπυρόπουλος.

Πάντως, η χρησιμότητα αυτών των επαφών αποδείχθηκε με τον πλέον αδιαμφισβήτητο τρόπο τρία χρόνια αργότερα: Παρά τις έντονες αντιδράσεις, οι τρεις αρχηγοί της «Οικουμενικής Κυβέρνησης» έδωσαν εντολή στον ΟΤΕ να προχωρήσει στην υπογραφή της σκανδαλώδους σύμβασης με την Ιντρακόμ-ZIEMENS για την παροχή 470.000 ψηφιακών παροχών στις 31.1.1990, η οποία και υπογράφηκε την επομένη ημέρα 1.2.1990 από τη Διοίκηση του ΟΤΕ – σύμβαση που άνοιξε τον δρόμο για την άλωση του ΟΤΕ από τον Κόκκαλη.

Μετά τον Απρίλιο του 1990, που ανέλαβε την πρωθυπουργία ο ίδιος ο Κ. Μητσοτάκης, και μέχρι τις 9.9.1993, που ανетράπη η κυβέρνησή του, η Διοίκηση του ΟΤΕ με εντολή του έδωσε στο δίδυμο Κόκκαλη-ZIEMENS, 1.000.000 ψηφιακές παροχές αξίας 70 δισ. με απευθείας ανάθεση (με τη σύμφωνη γνώμη και του εκπροσώπου του ΠΑΣΟΚ Θανάση Γρεβενίτη και με μοναδικό μειοψηφίσαντα τον εκπρόσωπο του ΣΥΝ Δημήτρη Στρατούλη) και μόνη προϋπόθεση εάν διαγωνισμός που θα γινόταν κάποτε, στο μέλλον, απέδιδε μικρότερες τιμές, τότε οι δύο εταιρείες θα πλήρωναν τις διαφορές που θα προέκυπταν αναδρομικά στον ΟΤΕ. Η αλήθεια είναι ότι ο διαγωνισμός που έγινε το 1994 για 1.150.000 ψηφιακές παροχές απέδωσε μικρότερες τιμές, αλλά οι δύο εταιρείες, ποτέ, μα ποτέ, δεν πλήρωσαν στον ΟΤΕ τη διαφορά αυτή που ανερχόταν σε 11 δισ. δρχ. Οι συμβάσεις αυτές προκάλεσαν αλλεπάλληλες κυβερνητικές κρίσεις και τις παραιτήσεις των Γ. Κεφαλογιάννη και Απόστολου Κράτσα.

Μέχρι τις εκλογές του 1989 ο κομματικός μηχανισμός της Ν.Δ. καλλιεργούσε την αντιπαλότητα με τον Κόκκαλη, λόγω των σχέσεών του με τον Ανδρέα Πα-

πανδρέου και τη Δήμητρα Λιάνη (βόλτες με το κότερο του Κόκκαλη «Γκουανταλαχάρα» κ.λπ.). Στην πραγματικότητα, όμως, ο Μητσοτάκης είχε φροντίσει οι σχέσεις του στο παρασκήνιο με τον Κόκκαλη να παραμένουν καλές, με τη διαμεσολάβηση του Κ. Σπυρόπουλου, της Νίκης Τζαβέλλα και άλλων. Οι σχέσεις ήταν τόσο στενές που η «γραμμή» στην εφημερίδα του Κόκκαλη *Επικαιρότητα* υπαγορευόταν τότε απευθείας από το πρωθυπουργικό γραφείο. Αν χρειαστούν λεπτομέρειες, θα επανέλθουμε.

Είναι βέβαιο ότι ο κ. Μητσοτάκης δεν είπε ποτέ όλη την αλήθεια για τις σχέσεις του με τον Κόκκαλη. Και ψεύδεται όταν ισχυρίζεται ότι ο Κόκκαλης τον «ανέτρεψε» επειδή δεν υπέγραφε τάχα τη σύμβαση του 1.000.000 παροχών. Αν πράγματι διαφωνούσε με την ανάθεση της σύμβασης για τις 1.000.000 παροχές στον Κόκκαλη, θα μπορούσε να την κατακυρώσει στις αντίπαλες εταιρείες από την πρώτη ακόμα φάση του διαγωνισμού, όταν δηλαδή οι τιμές που προσέφεραν η ZIEMENS και η INTRAKOM (40.000 δρχ. ανά ψηφιακή παροχή) ήταν τρομακτικά μεγαλύτερες από τις προσφορές των άλλων εταιρειών, κατά 20.000-23.000 δρχ. ανά ψηφιακή παροχή, γεγονός που προκάλεσε μάλιστα και την παρέμβαση της ΕΟΚ.

Τι έκανε τότε ο κ. Μητσοτάκης; Όπως και στην περίπτωση της προηγούμενης σύμβασης των 475.000 παροχών ζήτησε από την INTRAKOM και την ZIEMENS να κάνουν κάποια... έκπτωση, αντί να κατακυρώσει το διαγωνισμό στον μειοδότη. Τόση διαφάνεια! Πράγματι, για να μην φέρει τον Κ. Μητσοτάκη σε δύσκολη θέση, ο Κόκκαλης ανταποκρίθηκε και μείωσε τις τιμές στις 30.000 δρχ. ανά παροχή. Αλλά και πάλι η διαφορά ήταν μεγάλη. Όμως, αντί και πάλι να κατακυρώσει τη σύμβαση στον μειοδότη, η κυβέρνηση Μητσοτάκη συνέχισε να εκλιπαρεί τον Κόκκαλη να κάνει και άλλη έκπτωση στις τιμές, αλλά αυτός δεν ανταποκρίθηκε και «το έπαιξε σκληρός». Και πάλι η κυβέρνηση δεν κατακύρωσε τον διαγωνισμό στον μειοδότη, αλλά προτίμησε να τον αναβάλει από τις 15.7.93 για τις 15.9.93 και στη συνέχεια για τις 15.10.93. Μεσολάβησαν, όμως, οι εκλογές της 10.10.93 και έτσι το πρόβλημα ανέλαβε να λύσει το ΠΑΣΟΚ.

Οι ευρωπαϊκοί ελιγμοί του Τζεμ

Η νέα θέση της Άγκυρας, όπως εκφράστηκε από τον Ι. Τζεμ, σε πρόσφατη συνέντευξή του, σ' ένα πρώτο επίπεδο θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως μήνυμα προς την Ε.Ε., εν όψει του άτυπου Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών, που έγινε στο Εβιάν της Γαλλίας. Σ' ένα άλλο επίπεδο ερμηνείας, οι δηλώσεις Τζεμ θα μπορούσαν να θεωρηθούν και ως ελιγμός που αποσκοπεί στην επιδίωξη της Άγκυρας να αναγνωρίσει η Ελλάδα ότι υπάρχουν και άλλα προβλήματα στο Αιγαίο εκτός αυτού της υφαλοκρηπίδας.

Οι δηλώσεις Τζεμ φαίνεται να έχουν στόχο την άσκηση πιέσεων σε βάρος της Ελλάδας, καθώς η τουρκική πλευρά θέτει θέμα αποστρατιωτικοποίησης των ελληνικών νησιών. Αντίθετα, η Αθήνα σωστά επιμένει ότι δεν δέχεται την παραπομπή στη Χάγη θεμάτων που άπτονται της εθνικής ασφάλειας.

Στην ίδια συνέντευξη, ο τούρκος ΥΠΕΞ, δήλωσε ότι «η Τουρκία είναι έτοιμη να συζητήσει όλα τα ζητήματα που αφορούν το Αιγαίο, μέσα στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών» και συμπλήρωσε ότι «κανείς δεν μπορεί να περιμένει κάτι άλλο από την Άγκυρα». Όσο για το πρόβλημα της Κύπρου, ο Ι. Τζεμ διατύπωσε τις γνωστές θέσεις που δεν βοηθούν την περαιτέρω ελληνοτουρκική προσέγγιση. Σύμφωνα με τον Ι. Τζεμ, «η Κύπρος δεν είναι ένα κοινό πρόβλημα για την Ελλάδα και την Τουρκία και ποτέ δεν το έθεσε στις συνομιλίες που είχε με τους έλληνες ομολόγους του».

Στο Συμβούλιο Υπουργών στο Εβιάν, ο αρμόδιος Επίτροπος για θέματα διερεύνησης της Ε.Ε., παρουσίασε την εισήγησή του για τις ευρωτουρκικές σχέσεις. Όπως είναι ήδη γνωστό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τη διάρκεια της συ-

νεδρίασης της 26ης Ιουλίου, υιοθέτησε την αναγκαία νομική βάση για τη δημιουργία της «εταιρικής σχέσης». Για την «εταιρική σχέση», η νομική βάση που προτείνει η Επιτροπή έπεται από εισήγηση του αρμόδιου Επιτρόπου Γκίντερ Φερχόιγκεν, είναι ουσιαστικά τα κριτήρια της Κοπεγχάγης δηλαδή, σεβασμός της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, προστασία των μειονοτήτων, οικονομία της αγοράς για την αντιμετώπιση των ανταγωνιστικών πιέσεων του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος. Με τις προτάσεις Φερχόιγκεν ζητείται από την Τουρκία να προσαρμοστεί στο Κοινοτικό Δίκαιο και να πάρει μέτρα, ώστε να μπορεί να εξυπηρετήσει τους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Όσον αφορά τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για το 2000, οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δεν περιλαμβάνουν νέα κονδύλια. Πρόκειται για το σύνολο των κονδυλίων που ήδη εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος MEDA II, της τελωνειακής ένωσης και άλλων ενισχύσεων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας.

Για να καταστεί αποδοτική η εταιρική σχέση της Τουρκίας με την Ε.Ε. θα πρέπει να περιλαμβάνει, κατά «τρόπο επιχειρησιακό», όλους τους όρους και τις προϋποθέσεις που έχει θέσει το Συμβούλιο του Ελσίνκι.

Είναι προφανές ότι έχουμε να αντιμετωπίσουμε στο άμεσο μέλλον ένα «ιδιαιτέρως ευαίσθητο» θέμα, για το οποίο οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν τον Δεκέμβριο στη σύνοδο της Ε.Ε., στη Νίκαια. Η έναρξη αυτής της κρίσιμης περιόδου έγινε στο Συμβούλιο του Εβιάν, στο περιθώριο του οποίου συζητήθηκε και το ζήτημα της εταιρικής σχέσης της Τουρκίας με την Ε.Ε.

**Για να καταστεί
αποδοτική
η εταιρική σχέση
της Τουρκίας
με την Ε.Ε.
θα πρέπει να
περιλαμβάνει,
κατά «τρόπο
επιχειρησιακό»,
όλους τους
όρους και τις
προϋποθέσεις
που έχει θέσει
το Συμβούλιο
του Ελσίνκι.**

ΕΤΑ και Κορσική: Η παλιά-«μετά» Ευρώπη

των Θεόφιλου Γαλάνη - Δημήτρη Μάνου

Το ζήτημα της Κορσικής και το βασκικό βρίσκονται τελευταία στο προσκήνιο. Η παραίτηση του γάλλου υπουργού Εσωτερικών Ζαν Πιερ Σεβενεμάν από τη μια, οι συνεχείς ένοπλες επιθέσεις της ΕΤΑ από την άλλη, έχουν «καταλάβει» ένα μεγάλο κομμάτι της ειδησεογραφίας. Τόσο το κορσικανικό όσο και το βασκικό πρόβλημα δεν είναι εθνικά ζητήματα χωρίς παρελθόν, το αντίθετο μάλιστα. Θα λέγαμε ότι «έρχονται» στις σημερινές εξελίξεις κουβαλώντας ένα ιδιαίτερα βαρύ φορτίο. Ένα φορτίο που, αν θέλουμε να δούμε το θέμα ευρύτερα, ξεπερνά τους ορίζοντες των Πυρηναίων και απλώνεται σ' όλη την Ευρώπη.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Υπάρχουν συγκλίσεις και αποκλίσεις αρχικά ανάμεσα στα δύο αυτονομιστικά κινήματα.

Το κοινό σημείο τους βρίσκεται στο γεγονός ότι τόσο η Κορσική όσο και η χώρα των Βάσκων αποτελούν γεωγραφικές, εθνικές περιοχές που προσαρτήθηκαν από τα αντίστοιχα αστικά εθνικά κράτη στη φάση της αρχικής τους συγκρότησης.

Οι Κορσικανοί, λαός με ιδιαίτερη γλώσσα, φυσιογνωμία και έθιμα, «εντάχθηκε» στο γαλλικό εθνικό κράτος από τα αρχικά στάδια της συγκρότησής του.

Εδώ πρέπει να υπολογίσουμε ότι το γαλλικό κράτος –κατά συνέπεια και το γαλλικό έθνος– αποτελεί την πρώτη εθνοκεντρική κρατική οντότητα της Ευρώπης που μπόρεσε να «χωνέψει» και να συνταιριάσει διαφορετικές εθνοτικές, φυλετικές και πολιτιστικές ομάδες πληθυσμών (Βρετάνη, γερμανικοί πληθυσμοί του Βορρά κ.ά.).

Διαφορετική είναι λίγο η ιστορία της χώρας των Βάσκων, που διχοτομήθηκε ανάμεσα στα κυρίαρχα έθνη-κράτη της Γαλλίας και της Ισπανίας.

Συνεπώς, η αυτονομιστική βάση των δύο κινήματων είναι δεδομένη. Όπως επίσης και ο πόθος της εθνικής-κρατικής ολοκλήρωσης.

Ένα άλλο κοινό στοιχείο είναι το «ανάδελφον» των δύο λαών, η ιδιαιτερότητά τους.

Δεν πρόκειται, για παράδειγμα, για τους γερμανόφωνους πληθυσμούς ένθεν κακείθεν διαφόρων ευρωπαϊκών συνόρων, ούτε αποτελούν κομμάτι μητρικού έθνους που τους διεκδικεί. Η ιδιαιτερότητα αυτή ακριβώς τονίζει ακόμα περισσότερο τον αυτονομιστικό τους χαρακτήρα.

Όμως υπάρχουν και διαφορές. Το βασκικό αυτονομιστικό κίνημα ριζοσπαστικοποιήθηκε και σε κοινωνική βάση. Από τη Ναπολεόντεια εποχή μέχρι τον εμφύλιο της Ισπανίας, οι Βάσκοι αυτονομιστές ήταν πάντα ενεργά υποκείμενα των επαναστατικών ζυμώσεων της Ιβηρικής. Η Γκουνέρνικα –πόλη που βομβαρδίστηκε ανηλεώς από τους χιτλερικούς και η τραγωδία της αποτυπώθηκε στο γνωστό έργο του Πικάσο– ήταν βασκική πόλη.

Το Μπιλμπάο, κατ' εξοχήν βιομηχανικό κέντρο της Ισπανίας, συγκεντρώνει

μια πολυπληθή εργατική τάξη, για ό,τι αυτό σημαίνει σχετικά με τα κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα της περιοχής.

Η ΕΤΑ, το στρατιωτικό σκέλος του βασκικού αυτονομιστικού κινήματος, συγκροτήθηκε τα χρόνια της φρανκικής δικτατορίας και ανέπτυξε πλούσια αντιστασιακή ένοπλη δραστηριότητα.

Δεκάδες μέλη της εκτελέστηκαν και βασανίστηκαν φριχτά, εκατοντάδες γέμισαν τις φυλακές του ισπανικού κράτους. Η κοινή της δραστηριότητα με οργανώσεις της τότε παράνομης ισπανικής επαναστατικής αριστεράς και ο κοινωνικός της προσανατολισμός έδωσαν στη φυσιογνωμία της ΕΤΑ και μαρξιστικά χαρακτηριστικά.

Αντίθετα, το κορσικανικό αυτονομιστικό κίνημα ήταν πιο στενά εθνικιστικό, αποτέλεσμα μάλλον και του κοινωνικού, αγροτικού –κυρίως– χαρακτήρα του. Διαφοροποιήσεις συμβαίνουν στα δύο αυτονομιστικά κινήματα, όταν τα δύο κυρίαρχα έθνη-κράτη της Γαλλίας και της Ισπανίας άρχισαν να παίζουν το χαρτί της ειρηνικής τους αφομοίωσης.

Για τους Βάσκους, αυτή η διαδικασία ξεκίνησε λίγο μετά την πτώση της φρανκικής δικτατορίας, όταν παραχω-

ρήθηκε μια ελεγχόμενη (σημαντική όμως σε σχέση με το παρελθόν) περιφερειακή «αυτονομία».

Η διαδικασία αυτή άρχισε να ξεκινάει στην Κορσική. Η καλύτερη ξεκινάει σήμερα με την εκτεταμένη περιφερειακή αυτονομία που παραχωρεί ο γάλλος πρωθυπουργός Λιονέλ Ζοσπέν.

Είναι φυσικό όλα αυτά τα χρόνια να συμβαίνουν κοινωνικές διαφοροποιήσεις και στα πλαίσια αυτών των εθνοτήτων. Διαμορφώθηκαν υποτυπώδεις ή και σχετικά ολοκληρωμένες αστικές τάξεις και μερίδες που επεδίωξαν το δρόμο του «έντιμου συμβιβασμού» και της συνεργασίας με το κυρίαρχο έθνος-κράτος. Αυτό φάνηκε πολύ χαρακτηριστικά στο βασικό εθνικιστικό κίνημα.

Μετά την παροχή ενισχυμένης αυτονομίας στην περιοχή των Βάσκων με το Σύνταγμα του '78, το βασικό εθνικιστικό κίνημα διασπάται σε δύο πλευρές.

Από τη μια, τα αστικά και μεσαία στρώματα με ευρωπαϊκό προσανατολισμό και την πεποίθηση ότι η σύνδεση με την Ε.Ε. θα ενισχύσει την αυτονομία τους, και από την άλλη η ETA, με την πολιτική της πτέρυγα (πρώην «Ερι Μπατασούνα», νυν «EUSKAL HERRITARROK»), εκφραστές των φτωχότερων στρωμάτων και των πιο ριζοσπαστικοποιημένων κοινωνικών φορέων.

ΠΟΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ;

Ουσιαστικά, η ειδησεογραφία και τα σχόλια διαφόρων αναλυτών αναδεικνύουν σήμερα δύο ζητήματα:

Μήπως οι εξελίξεις στη χώρα των Βάσκων και στην Κορσική θέτουν ουσιαστικά θέμα έθνους-κράτους και τροποποίησης της ιστορικά κληροδοτημένης μορφής του;

Το ερώτημα αυτό ενισχύεται από τις εξελίξεις σχετικά με τη μορφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνδέεται με ολόκληρη τη συζήτηση που έχει ανοίξει για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. πρόταση ΥΠΕΞ Γερμανίας Γ. Φίσερ, γαλλικές αντιδράσεις κ.ά.).

Το δεύτερο θέμα αφορά τον χαρακτηρισμό αυτών των κινήματων. Τη διάσταση για το αν πρόκειται για τρομοκρατικές οργανώσεις ή κινήματα με ευ-

ρύτερη αποδοχή και, σε συνδυασμό μ' αυτό, τις δυνατότητες ενσωμάτωσης της δυναμικής τους στο γαλλικό και ισπανικό έθνος-κράτος, αντίστοιχα.

Η παραίτηση του Ζ.Π. Σεβενεμάν, για παράδειγμα, δείχνει ότι στην αστική γαλλική τάξη σίγουρα υπάρχει μια διάσταση ανάμεσα στις πιο ευρωκεντρικές και πιο «γαλλοκεντρικές» μερίδες. Διάσταση που την συναντάμε και στην Μ. Βρετανία (ειδικά εκεί) και στην Γερμανία.

Όπως επίσης είναι δεδομένη η όχι και τόσο ειρηνική και «ομαλή» προέλευση όλων των εθνικών-κρατικών σχηματισμών της Ευρώπης που χρησιμοποιήσαν σε διαφορετικές στιγμές την προσάρτηση εδαφών και εθνοτικών σχηματισμών (Βαλλόνοι, Ουαλλοί, Ιρλανδοί, οι πληθυσμοί της Αλσατίας και της Λωρénνης κ.λπ.).

Όμως από το σημείο αυτό μέχρι να υποστηριχτεί ότι τελειώνει ιστορικά το έθνος-κράτος, υπάρχει μεγάλη απόσταση.

Το έθνος-κράτος αποτελεί τουλάχιστον για τον ηγετικό πυρήνα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ένα βασικό πολιτικό εργαλείο, αναντικατάστατο τουλάχιστον στην παρούσα ιστορική φάση.

Η πρόταση του Λ. Ζοσπέν για περιφερειακή αυτονομία της Κορσικής, π.χ., δεν σκοπεύει ν' αποδυναμώσει για χάρη μιας «πολυσυλλεκτικής» ευρωπαϊκής οντότητας το γαλλικό κράτος. Αντίθετα σκοπεύει να ενσωματώσει ευκολότερα την Κορσική στον γαλλικό εθνικό κορμό, τείνοντας το χέρι σε εκείνες τις διαμορφωμένες πια μερίδες που το επιθυμούν. Περισσότερο έχει να κάνει η παραίτηση Σεβενεμάν με εσωτερικούς λόγους αναδιάταξης του γαλλικού πολιτικού σκηνικού και διεκδίκησης της πολιτικής εξουσίας (όταν η Κορσική αποτελεί μιας πρώτης τάξεως αφορμή για διαφοροποίηση).

Όσον αφορά τον χαρακτήρα αυτών των κινήματων, είναι σίγουρο πως τα χτυπήματά τους είχαν πολλές φορές τυφλό και τρομοκρατικό χαρακτήρα («παραδειγματικό» όπως λέγεται). Ειδικά οι αυτονομιστές της Κορσικής κατηγορήθηκαν και για χρησιμοποίηση από κάποια «δύναμη» που ο καθένας

θα μπορούσε να φαντασθεί. Βέβαια τίποτε δεν μπορεί ν' αποκλειστεί.

Για την ETA, η τάση των τυφλών και φαινομενικά άσκοπων χτυπημάτων εμφανιζόταν κάθε φορά που στον ηγετικό πυρήνα του βασικού αυτονομιστικού κινήματος υπήρχαν προβλήματα στρατηγικής.

Για παράδειγμα, στη σημερινή φάση είναι σαφές πως επιδιώκεται η άμεση συνεννόηση με τους μετριοπαθείς βάσκους εθνικιστές (που σε αρκετές όμως περιοχές συγκυβερνούν με τους ριζοσπάστες). Το '98 η πρόταση ειρήνης της ETA απορρίφθηκε βάνουσα από το ισπανικό κράτος, που βρήκε την ευκαιρία, σε συνεργασία με την γαλλική κυβέρνηση, να προχωρήσει σε ένα πογκρόμ συλλήψεων (συνελήφθη μάλιστα και παραδόθηκε στις ισπανικές αρχές ο βασικός διαπραγματευτής της ETA με την ισπανική κυβέρνηση).

Την ίδια πολιτική «σιδερένια πυγμή» ακολούθησε και ο ισπανός πρωθυπουργός Χοσέ Μ. Αθνάρ (βλ. συλλήψεις 23 ηγετικών μελών και στελεχών της ETA).

Δεν πρέπει ακόμα να ξεχνούμε τις διαβόητες GAL, τις παράνομες οργανώσεις παραστρατιωτικών και αστυνομικών που ευθύνονται για τις μαζικές δολοφονίες μελών και στελεχών της ETA.

Το περιοδικό *TIME* πρόσφατα φιλοξένησε συνέντευξη του υφυπουργού Ασφάλειας της τοπικής κυβέρνησης των Βάσκων, που δήλωσε ότι «οι αυτονομιστές διαθέτουν ισχυρή λαϊκή βάση, σταθερή ηγεσία και ισχυρή οργανωτική δομή».

Σ' ένα άλλο δημοσιογραφικό σχόλιο, ο ανταποκριτής του *MONDE* δήλωνε πως η ETA στην πραγματικότητα εκφράζει μια ολόκληρη, άλλη, «παράλληλη» κοινωνία. Υπενθύμιζε ακόμη ότι παρά τις αρχικές ογκώδεις (στην πορεία μειώθηκαν σημαντικά) διαδηλώσεις κατά των τρομοκρατικών επιθέσεων της ETA, το πολιτικό της σκέλος πήρε 20% των ψήφων στη βασική περιοχή. Με δυο λόγια, η απάντηση στο δεύτερο ζήτημα-ερώτημα (και ειδικά για την ETA) δεν είναι από τις πλέον μονολεκτικές και εύκολες...

Η διαιώνιση του ιρακινού προβλήματος

του Σωτήρη Ντάλη

Αυτόν τον Αύγουστο, δέκα χρόνια ακριβώς από την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ και την επιβολή σκληρών κυρώσεων εναντίον του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν, η Βρετανία και οι ΗΠΑ χωρίς ιδιαίτερες τυμπανοκρουσίες επανέλαβαν τους βομβαρδισμούς εναντίον της Βαγδάτης.

Κάθε φορά που η ιρακινή αντιαεροπορική άμυνα βάζει κατά των συμμαχικών αεροσκαφών στις ζώνες απαγόρευσης πτήσης (τις οποίες η Βαγδάτη δεν αναγνωρίζει), εκείνα ανταποδίδουν τα πυρά, προκαλώντας το θάνατο αθώων πολιτών, όπως τουλάχιστον υποστηρίζουν τα ιρακινά ΜΜΕ και επιβεβαιώνουν πολλά δυτικά πρακτορεία. Δέκα χρόνια μετά την κρίση στον Περσικό Κόλπο, η κατάσταση στο Ιράκ βρίσκεται σε πλήρες αδιέξοδο. Αντίθετα με αυτά που υποστήριζε πρόσφατα η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Μαντλίν Ολμπράιτ στους *Financial Times* πως «πολλά πράγματα έχουν αλλάξει από τις 2 Αυγούστου του 1990»,¹ τίποτα δεν δείχνει πως θα μπορέσουμε σύντομα να υποδεχθούμε το Ιράκ ως πλήρες μέλος και συνεταίρο στους κόλπους της διεθνούς κοινότητας.

Αυτή η μέρα δεν φαίνεται να πλησιάζει, αφού το θέμα έχει καταλήξει σε αμερικανοϊρακινό διάλογο κωφών, του οποίου κανείς δεν γνωρίζει την κατάληξη. Όπως σημείωνε πρόσφατα και η βρετανική εφημερίδα *Guardian*, «είτε αληθεύουν είτε όχι τα ιρακινά δημοσιεύματα ότι οι τελευταίες επιθέσεις προκάλεσαν το θάνατο πολιτών, οι βομβαρδισμοί είναι περιττοί και αδίστακτοι. Οι αεροπορικές επιδρομές αυτή τη στιγμή δεν βοηθούν το κλίμα. Ο δε ισχυρισμός της Βρετανίας και των ΗΠΑ ότι οι επιθέσεις δεν περιέχουν κάποιο πολιτικό μήνυμα και ότι είναι μια τεχνικής φύσεως αντίδραση στην

Να σταματήσουν οι βομβαρδισμοί, ζητάει ο μικρός Ιρακινός, έξω από τα γραφεία του ΟΗΕ στη Βαγδάτη.

ιρακινή αεράμυνα, μοιάζει ανειλικρινής».²

Οι βομβαρδισμοί αυτοί δεν βοηθούν καθόλου το έργο του ΟΗΕ, αντιθέτως το υπονομεύουν. Έπειτα από μακρές συζητήσεις στους κόλπους του ΟΗΕ, ο οργανισμός υιοθέτησε πρόσφατα ψήφισμα, με το οποίο συστήθηκε ένα νέο σύστημα επιθεωρήσεων, που έχει σχεδιαστεί για να ελέγχει την πρόοδο της χώρας στον τομέα της εξαφάνισης των όπλων μαζικής καταστροφής.

Όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξουσιοδότησε την επιτροπή επιθεωρήσεων, ο στόχος ήταν η ταχύτερη συμμόρφωση της Βαγδάτης και ο τερματισμός των διεθνών κυρώσεων, που

επιβλήθηκαν πριν από δέκα χρόνια. Είναι αλήθεια ότι ορισμένες εξ αυτών έχουν αμβλυνθεί σήμερα, παραμένουν όμως σε ισχύ και δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στους απλούς ανθρώπους και ελάχιστα στο καθεστώς. Όσο για τον ιρακινό πρόεδρο δεν διστάζει μπροστά σε τίποτα, ούτε στη βάρβαρη καταστολή, προκειμένου να διατηρηθεί στην εξουσία και το επιτυγχάνει.³

Σήμερα η διαιώνιση του ιρακινού «αποστήματος» θέτει για άλλη μια φορά το πρόβλημα της αποτελεσματικότητας των κυρώσεων, την έκταση της εφαρμογής τους, τη διάρκειά τους και τους μηχανισμούς άρσης τους. Από την άλλη πλευρά, τίποτα δεν μας βεβαιώνει ότι

αν αρθούν οι κυρώσεις που πλήττουν τα προϊόντα λαϊκής κατανάλωσης, το Ιράκ θα εισέλθει σε μια εποχή δημοκρατίας και ανοίγματος στη διεθνή κοινότητα.⁴ Όμως βέβαιο είναι ότι το εμπάργκο δεν κατέληξε στην πτώση του καθεστώτος Σαντάμ.

Μάλιστα έκθεση ενός Βέλγου, στελέχους του ΟΗΕ, που είδε πρόσφατα το φως της δημοσιότητας, αναφέρει ότι οι κυρώσεις εναντίον του Ιράκ είναι απάνθρωπες και παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο.⁵

Όπως είναι γνωστό, επί 10 χρόνια δεν έχει αρθεί το εμπάργκο. Έχουν, όμως, αποφασιστεί ορισμένες παρεκκλίσεις για ανθρωπιστικούς λόγους. Με βάση τη φόρμουλα «πετρέλαιο έναντι τροφίμων», η Βαγδάτη έχει δικαίωμα να πουλήσει πετρέλαιο αξίας 8,4 δισ. δολαρίων, από τα οποία τα 5,64 δισ. δολάρια για την αγορά εξαρτημάτων για την πετρελαϊκή βιομηχανία. Επίσης, η νέα επιτροπή επιθεωρήσεων του ΟΗΕ που ανέλαβε τον περασμένο Ιανουάριο ορίστηκε με στόχο να προωθήσει, για λόγους ανθρωπιστικούς, τη διακοπή των κυρώσεων για τετράμηνες επαναλαμβανόμενες περιόδους, αν το Ιράκ συνεργαστεί με τους νέους εμπειρογνώμονες του ΟΗΕ. Προς το παρόν όμως, η Βαγδάτη αρνείται να συνεργαστεί, κάτι που συνηθίζει εξάλλου από το 1990.

Και δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι ο εκτεταμένος αφοπλισμός του Ιράκ επετεύχθη χάρη στο έργο της ειδικής επιτροπής του ΟΗΕ και παρά την αντίσταση, τα εμπόδια και τα τεχνάσματα του Σαντάμ. Παρά τους συχνούς και επαναλαμβανόμενους βομβαρδισμούς, η μοίρα του ιρακινού λαού φαίνεται να είναι η φτώχεια, η κατάρρευση του συστήματος υγείας, η διάσπαση του κοινωνικού και οικογενειακού ιστού και η σημαντική αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας λόγω κακής διατροφής. Δεν υποστηρίζει κανείς ότι θα πρέπει η διεθνής κοινότητα να επιτρέψει στον Σαντάμ να κρύβει επικίνδυνα όπλα. Όμως θα πρέπει, όπως έγραψαν και οι *Financial Times*, να προσδιοριστεί εκ νέου η πολιτική του ΟΗΕ έναντι του Ιράκ και να υιοθετηθούν νέα μέτρα που

δεν θα επιδεινώνουν την ήδη άθλια κατάσταση του ιρακινού λαού.⁶

Εν τω μεταξύ, η Βαγδάτη είτε και πάλι όχι στις 22 Αυγούστου στο νέο πρόγραμμα επιθεωρήσεων του ιρακινού οπλοστασίου από τη νέα επιτροπή του ΟΗΕ, γνωστή ως UNMOVIC (Επιτροπή Επιτήρησης Επαλήθευσης και Επιθεώρησης) με επικεφαλής τον Χανς Μπλιξ, εμπειρογνώμονα σε θέματα εξοπλισμών και πρώην υπουργό Εξωτερικών της Σουηδίας. Ως γνωστόν, η αποχώρηση της προηγούμενης ομάδας επιθεωρητών υπό τον Αυστραλό Ρίτσαρντ Μπάτλερ, κατόπιν αιτήματος του Ιράκ, που είχε κατηγορήσει τους επιθεωρητές για κατασκοπεία, είχε ως άμεσο αντίκτυπο τέσσερις βραδιές συνεχών βομβαρδισμών των ΗΠΑ και της Βρετανίας εις βάρος του Ιράκ τον περασμένο μήνα. Τώρα, οι συνέπειες της νέας απόρριψης παραμένουν ασαφείς.

Όπως σημείωναν και οι «Τάιμς της Νέας Υόρκης» στις 23 Αυγούστου «ουδείς γνωρίζει εάν και κατά πόσο το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι διατεθειμένο να ασκήσει πιέσεις για λογαριασμό της UNMOVIC, τη στιγμή κατά την οποία η υπόθεση των κυρώσεων εις βάρος του Ιράκ έχει γίνει αιτία βαθύτατου διχασμού μεταξύ των 15 μελών του Συμβουλίου», καθιστώντας έτσι αμφίβολη την άσκηση αποτελεσματικών πιέσεων στη Βαγδάτη, προκειμένου αυτή να δεχτεί τελικώς τους επιθεωρητές. Έτσι ερμηνεύεται και η χαλαρότης

του ιρακινού αντιπροέδρου Ταρέκ Αζίζ καθώς και η δήλωσή του ότι η Βαγδάτη δεν πρόκειται να λάβει υπόψη της το σχετικό με τους επιθεωρητές ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών.

Πιστεύεται ότι 567.000 ιρακινοί πολίτες έχουν χάσει τη ζωή τους από την εποχή του πολέμου στον Περσικό Κόλπο, κυρίως ως αποτέλεσμα ασθενειών, υποσιτισμού και της φτωχής ιατρικής φροντίδας. Όπως σημειώνει εύστοχα και ο Έντουαρντ Σαϊντ,⁷ όλα αυτά που συμβαίνουν στον δυστυχή λαό του Ιράκ, οφείλονται κυρίως στον παρωμένο κυνισμό του Σαντάμ και πρώτα απ' όλα στην αστήρικτη και καταστροφική εισβολή του στο Κουβέιτ και στις διώξεις εναντίον των Κούρδων. Είναι αδύνατο για τον Σαντάμ να επικαλεστεί την περίπτωση της εθνικής ασφάλειας και της εθνικής κυριαρχίας καθώς ο ίδιος την περιφρόνησε προκλητικά στις περιπτώσεις του Ιράν και του Κουβέιτ, τονίζει ο Ε. Σαϊντ.

Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι αυτό το ανορθόδοξο «μπρα ντε φερ» των ΗΠΑ με το απομονωμένο Ιράκ θα συνεχιστεί μέχρι τις προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. το άρθρο της M. Naim: «Αδιέξοδο 10 χρόνια μετά το Κουβέιτ», στην εφημ. *Το Βήμα / Le Monde* της 13 Αυγούστου 2000.
2. «Νέες βόμβες από ΗΠΑ και Βρετανία κατά του Ιράκ», στην εφημ. *Καθημερινή* της 22 Αυγούστου 2000, αναδημοσίευση από την εφημ. *The Guardian*.
3. Βλ. *Καθημερινή / The Guardian* της 22 Αυγούστου 2000, ό.π.
4. M. Naim ό.π.
5. Βλ. εφημ. *Ελευθεροτυπία* της 14 Αυγούστου 2000, «Κόντρα στον ΟΗΕ για τις κυρώσεις στο Ιράκ».
6. Βλ. Θ. Κανέλλος: «Βόμβες συμπάθειας», στην εφημ. *Κυρ. Ελευθεροτυπία* της 20 Αυγούστου 2000.
7. Έντουαρντ Σαϊντ, «Αποκάλυψη τώρα» στο N. Chomsky, R. Clark, E. Saint, *Νέα Τάξη, Μυστικά και Ψέματα*, εκδ. Νέα Σύνορα 2000, σ. 220-221.

Ωφέλιμη συμβίωση

του Ευάγγελου Αρεταίου

Για την μικρή κοινότητα των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, ο χρόνος που πέρασε ήταν πολύ διαφορετικός. Η ανθρώπινη διάσταση που έδωσαν στην ελληνοτουρκική προσέγγιση οι σεισμοί στην Ελλάδα και την Τουρκία, πριν από ένα χρόνο, έφερε νέες ελπίδες στην ομογένεια της Πόλης και στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, δείχνοντας, για άλλη μια φορά πόσο στενά είναι συνδεδεμένες οι σχέσεις μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας με το μέλλον του ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης.

«Η ελληνική κοινότητα της Κωνσταντινούπολης και το Οικουμενικό Πατριαρχείο είναι οι πρώτοι που εισπράττουν τις θετικές ή τις αρνητικές επιπτώσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων», μας είχε πει πριν από λίγους μήνες ο συντονιστής της ανθρωπιστικής βοήθειας της Ελλάδας στην Τουρκία κ. Κώστας Γεωργίου. «Εδώ και μερικά χρόνια δεν αντιμετωπίζουμε πραγματικά προβλήματα, σαν Έλληνες στην Κωνσταντινούπολη», μας λέει ο ομογενής κ. Στράτος Δολτσινιάδης, διευθυντής ταξιδιωτικού γραφείου.

«Ψυχολογικά όμως και οικονομικά, η ροή τουριστών και επιχειρηματιών από την Ελλάδα αλλά και η αυξανόμενη σημασία που επανακτά το Οικουμενικό Πατριαρχείο, δίνουν νέα ζωή στους Έλληνες της Πόλης». «Οι δουλειές μας αυξήθηκαν κατά 100% το τελευταίο έτος και οι Έλληνες που έρχονται στην Κωνσταντινούπολη για τουρισμό και για επιχειρήσεις δεν φοβούνται πια να επισκεφθούν την Τουρκία και να επενδύσουν», συνεχίζει.

Πριν από λίγους μήνες, τον περασμένο Μάιο, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος, ύστερα από επίσημη πρόσκληση των τουρκικών αρχών, μετέβη στην Καππαδοκία, ιστορικό κέντρο του χριστιανισμού στην Ανατολία. Περιτριγυρισμένος από πλήθος Ελλήνων και Τούρκων, ετέλεσε μια ιστορική θεία λειτουργία στο Προκόπιο (Urgup). Η υποδοχή των τοπικών αρχών ήταν πολύ θερμή, επιγραφές «Καλώς όρισες άγγελε της Ειρήνης», στόλιζαν τις εισόδους κάθε πόλης και κάθε χωριού που επισκέφθηκε ο Πατριάρχης.

«Πρόκειται για ένα ιστορικό γεγονός, που οριοθετεί ξεκάθαρα την αρχή μιας νέας σχέσης του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την Τουρκία», σχολίαζαν πηγές στο Φανάρι και ση-

μείωναν ότι «η προσέγγιση Αθήνας και Άγκυρας έπαιξε έναν αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη αυτή».

Ήδη όμως, τον περασμένο Νοέμβριο, κατά την διάρκεια της Συνάντησης Κορυφής του ΟΑΣΕ στην Κωνσταντινούπολη, το Φανάρι υποδέχθηκε πολλούς αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων, όπως τον κ. Κλίντον, τον κ. Πρόντι και, για πρώτη φορά στην ιστορία, τον κ. Κληρίδη, που επισκέφθηκαν τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο.

Όλες αυτές οι επισκέψεις, όλα αυτά τα γεγονότα, που επιβεβαιώνουν τον σημαντικό ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, έχουν θετικές επιπτώσεις στο ηθικό της ελληνικής κοινότητας στην Κωνσταντινούπολη. Μια κοινότητα, ψυχολογικά και ιστορικά, άρρηκτα συνδεδεμένη με το Πατριαρχείο.

«Η σχετική ανακούφιση του Πατριαρχείου, που είναι αποτέλεσμα της βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων, μας βγάζει σιγά-σιγά από την απομόνωσή μας», λένε οι Έλληνες της Πόλης, που εκφράζονται όλο και πιο εύκολα.

Εξάλλου, ο δρ Έλτιν Ματζάρ, ειδικός των θρησκευτικών μειονοτήτων της Κωνσταντινούπολης, του Πανεπιστημίου Γιλντίτζ (Yildiz), μας λέει: «Οι θετικές εξελίξεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις αλλά και η χαρισματική προσωπικότητα του Οικουμενικού Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίου δίνουν μια νέα πνοή στην ελληνική μειονότητα και στην παραδοσιακά κοσμοπολίτικη εικόνα της Κωνσταντινούπολης». Εδώ και μερικούς μήνες, παρατηρούμε μια ολοένα αυξανόμενη παρουσία της ελληνικής μουσικής στην Πόλη. Σε πολλές αίθουσες συναυλιών στο Πέρα και στο Μπέιογλου, μπορεί κανείς να ακούσει ελληνικά και ελληνοτουρκικά συγκροτήματα να παίζουν τους παλιούς ρυθμούς της Κωνσταντινούπολης.

«Νιώθουμε πολύ πιο άνετα και μπορούμε πια να παίξουμε και να τραγουδήσουμε δημόσια», λέει ο ομογενής μουσικός κ. Στέλιος Μπερμπέρης.

«Πάντα παίζαμε τους σκοπούς μας, αλλά τον τελευταίο χρόνο έχω την εντύπωση ότι ο κόσμος ακούει πιο εύκολα, την ελληνική μουσική».

Χάρη στην, εδώ και αιώνες, συγκατοίκηση των Ελλήνων με τους Τούρκους, συγκατοίκη-

ση που πέρασε από πολλές δύσκολες στιγμές, οι φιλικές σχέσεις ανάμεσα στους δύο λαούς δεν είναι κάτι καινούργιο και σίγουρα δεν είναι το αποτέλεσμα των σεισμών.

Άλλωστε, πολιτικοί και διπλωματικοί κύκλοι στην Αθήνα και την Άγκυρα δεν έπαψαν ποτέ να τονίζουν ότι «η προσέγγιση ανάμεσα στις δύο χώρες είχε ήδη κάνει τα πρώτα της, ντροπαλά, βήματα με τον κ. Παπανδρέου και τον κ. Τζεμ», επισημαίνοντας ότι «οι σεισμοί έδωσαν την δυνατότητα στους πολιτικούς των δύο χωρών να “νομιμοποιήσουν” τις πράξεις τους, απέναντι σε μια ανεπαρκώς πληροφορημένη κοινή γνώμη».

Η άρρηκτη σχέση μεταξύ των διπλωματικών εξελίξεων και της ψυχολογίας των ομογενών της Πόλης φαίνεται καθαρά στους φόβους τους: «Αν στην Κύπρο δημιουργηθεί πάλι κάποια ένταση, η κατάστασή μας θα αλλάξει».

«Προς το παρόν, κάθε μέρα που περνά μας δίνει νέες ελπίδες», σημειώνει ο κ. Γιώργος Δεμίρ, φοιτητής, και συνεχίζει: «Αισθανόμαστε σχετικά άνετα, αλλά δεν έχουμε ακόμα βγει από τα καβούκια μας». «Υπάρχουν όλο και περισσότεροι νέοι που θέλουν να παραμείνουν στην Κωνσταντινούπολη και αν όλα συνεχίσουν όπως τώρα, οι νέοι της ομογένειας δεν θα πηγαίνουν να ζήσουν στην Ελλάδα», λέει χαμογελώντας.

«Οι νέοι που τελειώνουν το σχολείο και το Πανεπιστήμιο δεν θέλουν πια να κάνουν την ζωή τους στην Ελλάδα. γιατί βλέπουν ότι τα πράγματα εδώ αλλάζουν», συμφωνεί και ο κ. Λάκης Βίγκας, επιχειρηματίας.

«Η βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, η παγκοσμιοποίηση της οικονομικής ζωής της Κωνσταντινούπολης και η προσωπικότητα του Οικουμενικού Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίου δημιουργούν μια νέα ατμόσφαιρα και κάνουν τους Έλληνες της Πόλης να νιώθουν πολύ πιο άνετα από ό,τι παλαιότερα», συνεχίζει.

Στα πρόσωπα και στα λόγια των μελών της μικρής ιστορικής Ελληνικής κοινότητας της Κωνσταντινούπολης διακρίνει πια κανείς την ανακούφιση που έφερε η προσέγγιση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Μια προσέγγιση, από την σταθερότητα της οποίας όλοι μπορούν να επωφεληθούν.

Κωνσταντινούπολη 4.9.2000

ΑΠΝΟΙΑ

Όλοι μιλούν για θερμό πολιτικό φθινόπωρο, αλλά νομίζω πως πέφτουν εντελώς έξω. Πλήρη νηνεμία προβλέπω εγώ, κανείς δεν έχει χρόνο για συλλογικές έννοιες. Ο σώζων εαυτόν σωθήτω – αυτή είναι η αποθέωση του 2000. Μέχρι να κανονίσεις το ιδιωτικό του παιδιού σου και να τακτοποιήσεις τις δόσεις των δανείων σου, πέρασε και ο χειμώνας. Ποιος να κάτσει τώρα να ασχοληθεί με τη διαπλοκή και τον Σημίτη. Και όσοι άτυχοι δεν έχουν λεφτά για ιδιωτικά και για κατανάλωση, θα κλειστούν στα σπίτια τους απελπισμένοι. Αυτά.

ΜΑΥΡΑ ΚΟΡΑΚΙΑ

Πολύ καλή η πρωτοβουλία του κ. Κωνσταντόπουλου για την διαπλοκή. Πιθανόν να ανοίξει κάποιο παραθυράκι και να μπάσουν κάποια νερά στο σκάφος, καθώς η προκλητική δραστηριότητα του κ. Κόκκαλη έχει ενοχλήσει σημαντική μερίδα του επιχειρηματικού κόσμου. Δυστυχώς μόνο από συγκρούσεις συμφερόντων μπορεί να προκύψει κάτι καλό. Διότι όλοι οι υπόλοιποι έχουμε πάθει ανοσία.

ΚΟΣΤΙΖΕΙ Ο ΣΗΜΙΤΗΣ

Η ΔΕΚΑ αγόραζε, λένε, προεκλογικώς καμένα χαρτιά για να στηρίξει τον δείκτη και να επανεκλεγεί ο κ. Σημίτης. Και φυσικά το λογαριασμό τον πλήρωσαν οι μικροεπενδυτές και το δημόσιο ταμείο – μερικά δισ. Δεν πειράζει. Θα αναλάβει τώρα η Ελληνική Δικαιοσύνη και οι υπεύθυνοι θα πάνε φυλακή. Είμαι σίγουρος.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ

Σκάνδαλο με τα λεφτά των ασφαλισμένων στο χρηματιστήριο, σκάνδαλο με τον ΟΤΕ του κ. Κόκκα-

λη στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, σκάνδαλο με τις νέες προμήθειες για τηλεκάρτες, σκάνδαλο με την πολυ-ιδιοκτησία στις ΠΑΕ, σκάνδαλο στη γραμματεία Νέας Γενιάς – πώς να μην εκνευριστεί κι ο έρμος ο πρωθυπουργός; Τα πήρε στο κρανίο, που λέμε, και αποφάσισε την απάλειψη των θρησκευτικών από τις εξετάσεις.

ΟΛΟΙ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ

Τρομερό. Διάβασα πως θέλουν να αντικαταστήσουν τον Γιωράκη με τον Θέμελη, ο οποίος λένε θέλει περισσότερο την ελληνο-

τουρκική προσέγγιση. Ας κάνουν υπουργό Εξωτερικών και την Μις Τουρκία, να τελειώνουμε.

ΓΑΛΛΟΙ ΣΩΒΙΝΙΣΤΕΣ

Τι τον έπιασε τώρα αυτόν τον Σεβενεμάν και λέει πως καθήκον σήμερα της Αριστεράς είναι να υπερασπίσει την εθνική ταυτότητα απέναντι στην παγκόσμια καπιταλιστική ολοκλήρωση; Τσοβόλα διαβάσει; Ας τον φέρουνε εδώ σε κανένα παράθυρο με τον κ. Κουναλάκη και τον κ. Μπίστη να δει πόσα απίδια πιάνει ο σάκος. Θα τον βγάλουνε φασίστα στο πι και φι.

ΣΕΜΝΟΤΗΣ

Ο σκηνοθέτης κ. Μουμουλίδης ανεβάζει θεατρικό έργο, με θέμα τη ζωή του κ. Θεοδωράκη. Είδα και μερικές σκηνές στην TV, με συρτάκια, νεκρούς αδελφούς, αγώνες κ.λπ. Νομίζω πως έχουμε υπερβεί τα εσκαμμένα και είμαστε μια ανάσα πλέον από την χοντροκοπιά. Ο κ. Θεοδωράκης έπρεπε ασφαλώς να αρνηθεί. Ούτε ο Καίσαρας ούτε ο Μπετόβεν δεν έγιναν εν ζωή θεατρικό έργο. Μόνον ο φουκαράς ο Έλβις πρόλαβε και έπαιξε με την καθαρίστα του σε μερικές ταινίες. Μπάστα.

ΗΜΑΡΤΟΝ

Παρατήρησα, τώρα το καλοκαίρι, ότι κανένα κατσικοχώρι που σέβεται τον εαυτό του δεν στερείται θεάτρου «Μελίνα Μερκούρη» και «Μερκουρείων». Αν ξαναζούσε η Μελίνα θα πάθαινε σίγουρα σοκ με την τόση βλακεία.

ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Στις 28 Αυγούστου, παραμονές του Αγίου Ιωάννου, έφτασα τυχαία έξω από το μοναστήρι του Αγίου, κοντά στην Αργαλαστή. Βγήκαμε από το αυτοκίνητο με τα σορτς και τα παιδιά και μπήκαμε στο προαύλιο της Μονής. Ως περισσότερα τολμηρός, χτύπησα την πόρτα. Μια καλόγρια με όψη γλυκιά με ρώτησε από πού έρχομαι, μου είπε πως δεν μπορούμε να μπούμε με τα μαγιά στο μοναστήρι και πέρασε μέσα μόνον τα παιδιά και τη Λένα.

Μείναμε μόνοι μας στην αυλή. Από κάτω άπλωνε το κτήμα του Μοναστηριού. Δέντρα, λουλούδια και απόλυτη ησυχία. Κανένας ήχος. Για πρώτη φορά είδα τις Σποράδες μαζί, η Σκιάθος, η Σκόπελος και η Αλόνησος δίπλα δίπλα, σαν τεράστια ζώα πάνω στη θάλασσα.

Ίσως από κανένα άλλο σημείο του Πηλίου να μην μπορείς να τις δεις έτσι. Ήρθαν κάποτε οι καλογέροι στο βουνό, τότε που δεν το κατοικούσε κανείς – στο ύστερο Βυζάντιο – και έχτισαν τα μοναστήρια τους στα πιο ωραία σημεία του και τα έκαναν κι αυτά ιερά. Ο τόπος πήρε για πάντα το σχήμα το δικό τους, γαλήνιος, πλούσιος και ταπεινός – χωρίς καμιά επιδειξη. Κι όταν αργότερα έφτασαν και οι πρώτοι κάτοικοι, χτίσαν τα χωριά τους ακολουθώντας τα πατήματα των μοναστηριών.

Ένα λουκούμι τους κέρασε η καλόγρια, τους είπε να την συγχωρέσουν και τους ευχήθηκε όλα τα καλά. Στην Αργαλαστή, κοντά στο Πήλιο.

ΠΡΩΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ:

Συνέχιση «αποσυμπίεσης» της μεταρρυθμιστικής **βαρβαρότητας**

του Αλέκου Τζιόλα

Ανέκαθεν η Εκπαίδευση είχε διττό στόχο: να εξοπλίσει με γνωστικές ικανότητες τους νέους, ώστε να τους καταστήσει «παραγωγικούς», και να τους εμψυχήσει ηθικοκοινωνικές αξίες, ώστε να τους εντάξει οργανικά στο κοινωνικό περιβάλλον. Το δεύτερο σκέλος, που είναι και το καθαρά ιδεολογικό, προσδίδει στην Εκπαίδευση, ανάλογα με τη «φύση» της ιδεολογίας που προσφέρει, κοινωνικά δυναμικό ή κοινωνικά παθητικό χαρακτήρα. Αν οι ηθικοκοινωνικές αξίες που καλλιεργούνται έχουν οι ίδιες παθητική «φύση», εμμένοντας στην υπακοή και στη συμμόρφωση των νέων (κάτι που παλιότερα χαρακτήριζε μόνο τα δικτατορικά καθεστώτα, ενώ σήμερα, λόγω των προτύπων που επιβάλλουν τα ΜΜΕ, και τα δημοκρατικά, που χωρίς να περιορίζουν την ελευθερία δημιουργούν νέες μορφές ανελευθερίας), τότε προσλαμβάνει και η Εκπαίδευση παθητικό χαρακτήρα. Αν, αντίθετα, οι αξίες αυτές έχουν δυναμική, «υπερβατική φύση», τότε και η Εκπαίδευση αποκτά δυναμικό και μετασχηματιστικό χαρακτήρα.

Σε μια αποϊδεολογικοποιημένη κοινωνία είναι πολύ φυσικό και η Εκπαίδευσή της να παρουσιάζει συμπτώματα αποϊδεολογικοποίησης. Αυτό είναι κατάδηλα αποτυπωμένο στην πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, όπου για πρώτη φορά στην ιστορία των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων αποβάλλεται από την Εκπαίδευση εκτός από τον παιδαγωγικό και ο κοινωνικός της χαρακτήρας και μεταπίπτει σε διεκπεραιωτικό μηχανισμό παραγωγής τεχνοκρατών.

Η ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΡΕΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Για πρώτη φορά η γνώση της λυκειακής βαθμίδας εκπίπτει σε μέσον εισαγωγής και μόνο στα ΑΕΙ-ΤΕΙ και η αξία της έγκειται αποκλειστικά σ' αυτού του είδους την εξεταστικότητα. Αυ-

τή τη μετασημαιοδότηση της γνώσης είδαν και οι Ιεράρχες που αντέδρασαν με διαμαρτυρίες στη διαφαινόμενη πρόθεση του Υπουργείου να εξαιρέσει τα θρησκευτικά από τα εξεταζόμενα μαθήματα. Υπό τους όρους πάντως που έθεσε η Μεταρρύθμιση, η Εκπαίδευση στο Λύκειο μεταμορφώνεται και γίνεται καθαρά εξεταστική διαδικασία που το μετατρέπει σε προθάλαμο και μόνο εισαγωγής στα ΑΕΙ-ΤΕΙ, καταλύοντας συγχρόνως την αυτοτέλειά του ως παιδευτικής μονάδας. Εκτός αυτού, η παροχή της γνώσης σε αντίθεση με θεμελιακές αρχές της Παιδαγωγικής Επιστήμης διαπερνιέται από άτεγκτα εξεταστικά συστήματα και ως εκ τούτου η κατεύθυνσή της είναι μόνο εξεταστική, για να προσλαμβάνει τον καταναγκαστικό χαρακτήρα αρχέγονων μεθόδων: «θέλετε, δε θέλετε θα το μάθετε».

Όταν όμως η Εκπαίδευση εκπίπτει σε εξεταστική διαδικασία, και εάν ακόμη έχει να προβάλει πρότυπα, αυτά δεν έχουν τη δύναμη να πείσουν και να διαπλάσουν χαρακτήρες. Το ήθος ούτε πιστοποιείται ούτε διαμορφώνεται, αν δεν εξαχρειώνεται, με εξετάσεις.

Έχουν, όμως, οι κυβερνώντες (ή οι μεταρρυθμιστές τους) πρότυπα να προβάλουν ή ποια στάση ζωής έχουν επιβάλλει στην κοινωνική μας ζωή κι επομένως να επιδείξουν, που να μπορεί ν' αποτελέσει παράδειγμα για τους νέους; Αν κρίνει κανείς από τις πίστεις και τα έργα τους, μόνο το πρότυπο του Χαβιέ Σολάνα τούς εκφράζει, που το ενσαρκώνουν εξίσου καλά και οι ίδιοι.

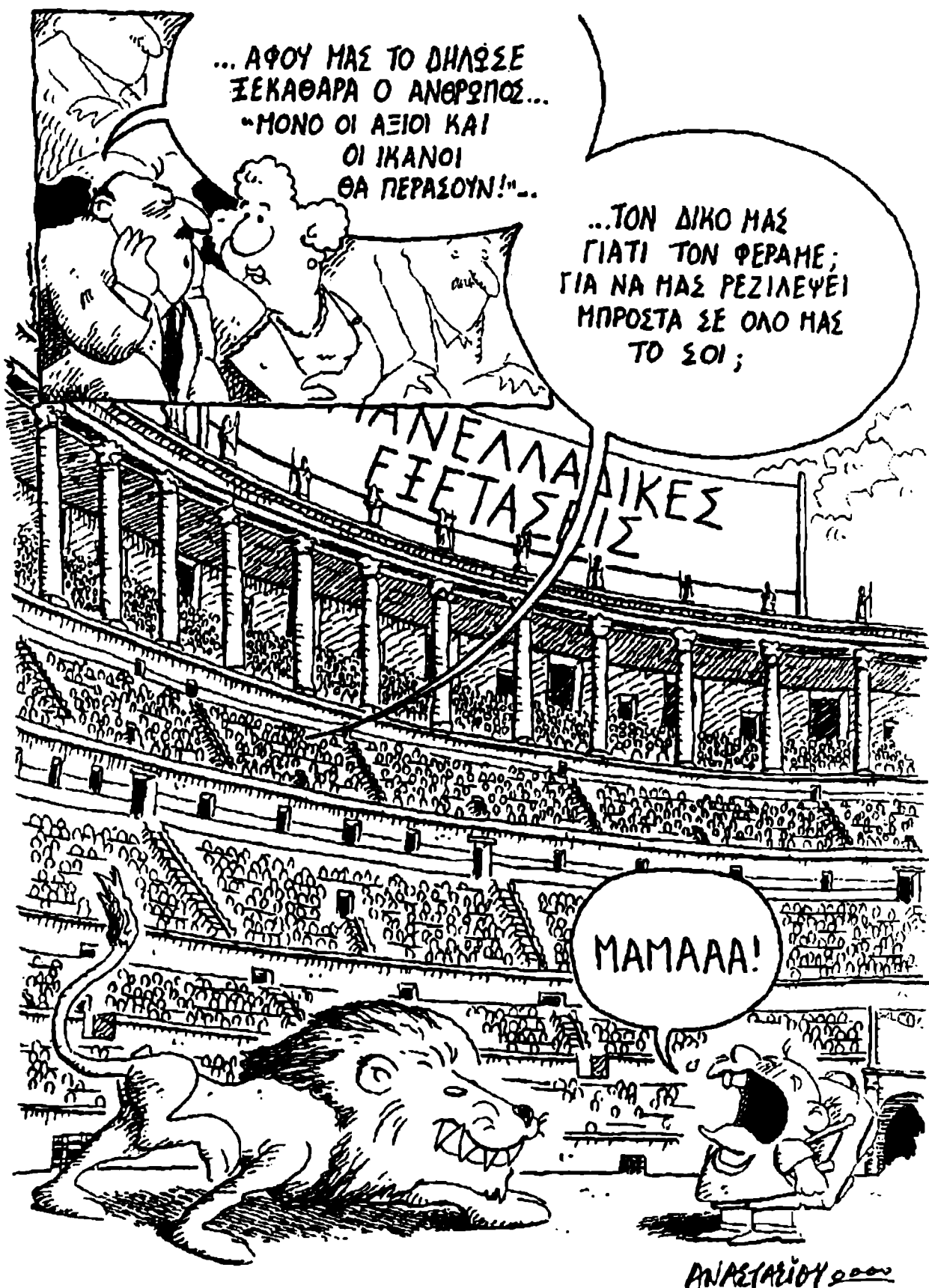
Στην κοινωνία μας πια ο τυχοδιωκτισμός, ο καιροσκοπισμός, η «ευκαμψία», η καλλιέργεια γνωριμιών και η δημιουργία πάσης φύσης προσβάσεων σε συνδυασμό με αναρριχητικές ικανότητες αποδεικνύονται καθημερινά δοκιμασμένοι τρόποι κοινωνικής ανάδειξης. Ο πλούτος, φυσικά, αποτελεί σταθερά την υπέρτατη δύναμη που υπέρκειται ακόμα και της κρατικής βούλησης και γίνεται ο ρυθμιστής των πάντων. Το «δούλεψε να φας και κλέψε να 'χεις» δεν είναι λόγος χωρίς αντίκρισμα. Είναι ο κανόνας ζωής που επαληθεύεται περισσότερο από κάθε άλλον. Οι παροιμίες δεν γεννιούνται στην τύχη. Μέσα από αντίστοιχες κοινωνικές καταστάσεις αναφύονται πάντα. Γι' αυτό και ως κυρίαρχη κουλτούρα αναδεικνύεται χωρίς διαλείμματα η πολιτιστική ευτέλεια και η χυδαιότητα. Το δε κράτος με περισσή κομπορημοσύνη διαλαλεί την αυτοπαραίτησή του από ουσιαστικές αρμοδιότητες και υποχρεώσεις του, για να εκχωρείται η συλλογική ζωή ολοένα και πιο πολύ στην

ιδιωτική και να υποτάσσεται το συλλογικό στο ατομικό. Και το χειρότερο δεν είναι που οι σημερινοί κοινωνικοί όροι αποτελούν άκρως αρνητικό παράδειγμα για τους νέους, αλλά που οι όροι αυτοί διαμορφώθηκαν από πολιτικούς με αντίθετη πολιτική ιδεολογία και που την αντίθεσή τους αυτή, κραδαίνοντάς τη σαν σημαία, γίνανε κρατούντες.

Κατ' εικόνα λοιπόν και καθ' ομοίωση της κοινωνίας που οι ίδιοι δημιούργησαν φτιάξαν και την Εκπαίδευση, μεταφέροντας στο χώρο της τους κανόνες του ρεαλισμού της κοινωνικής βαρβαρότητας και προσδίδοντάς της διττό χαρακτήρα βαρβαρότητας, έναν εξωγενή κι έναν ενδογενή.

Διαποτισμένοι ίσως από τον ίδιο ρεαλισμό κι επειδή διαπίστωσαν είτε ότι οι ίδιοι δεν έχουν πρότυπα να προσφέρουν στους νέους είτε επειδή σε κοινωνία σαν τη δική μας η Εκπαίδευση δεν μπορεί ν' αντισταθμίσει την κοινωνική έλλειψη προτύπων, όσα κι αν η ίδια αντιπροβάλλει, την απογύμνωσαν από τον δυναμικό της ρόλο αφαιρώντας της κάθε μετασχηματιστική ιδιότητα. Ίσως ακόμη, όντας τόσο ρεαλιστές, επειδή κατέληξαν σε μια άλλη διαπίστωση, ότι δεν διαβάζουν οι μαθητές, χωρίς όμως ν' αναρωτηθούν ούτε γιατί δεν διαβάζουν ούτε αν με το «βούρδουλα» μπορεί να επιφέρει κανείς τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Γι' αυτό και κάνανε χρήση του «βούρδουλα».

Επειδή όμως ο χώρος της Εκπαίδευσης είναι ευαίσθητος, η χρήση του από μιας αρχής προσέκρουσε στην αντίδραση των μαθητών, που εκδηλώθηκε με μαζική κατάληψη Λυκείων της χώρας. Για την εκτόνωση της κατάστασης ο τότε υπουργός Παιδείας υποχρεώνεται να προβεί σε μέτρα «εκτόνωσης» της μεταρρυθμιστικής βαρβαρότητας: Δίνει προαιρετικό χαρακτήρα στο βαθμό των πανελλαδικών εξετάσεων της Β' Λυκείου (οι ίδιες όμως παραμένουν, για να «διακοσμήσουν» προφανώς τη θητεία των μαθητών στην τάξη αυτή), αυξάνει από τρεις σε πέντε μονάδες τη διαφορά συμπίεσης γραπτής και προφορικής βαθμολογίας και διατηρεί για μια χρονιά ακόμη το θεσμό των ανεξεταστέων για τους μαθητές της Β' Λυκείου. Οι «εκπτώσεις», λοιπόν, και το «ξήλωμα» της Μεταρρύθμισης -έτσι χαρακτηρίστηκαν οι υποχωρήσεις τού τότε Υπουργού- ξεκίνησαν ήδη επί της δικής του θητείας, για να συνεχιστούν κα-

τόπιν και από το διάδοχό του.

Ο ΝΕΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Σε πρώτη ματιά φαίνεται ανεξήγητη η αντικατάσταση του προηγούμενου υπουργού Παιδείας κ. Αρσένη από τον κ. Ευθυμίου, τη στιγμή που η Κυβέρνηση καυχόταν γι' αυτή την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση που την τυπική ευθύνη της πραγματοποίησής της είχε ο αντικαταστημένος υπουργός, γι' αυτό ο καθένας αναρωτιόταν για το πραγματικό νόημα αυτής της αντικατάστασης.

Ωστόσο πρέπει να ομολογηθεί, ανεξάρτητα από τις προθέσεις της Κυβέρνησης και του ίδιου, ο νέος υπουργός διαθέτει και γνώση γύρω από τα εκπαι-

δευτικά θέματα και ευφυΐα, σε αντίθεση με τον προκατόχό του, από τον οποίο φαινόταν ν' απουσιάζουν ηχηρά και τα δύο. Με βάση επομένως τις αναγνωρίσεις αυτές δεν μπορεί κανείς να του αμφισβητήσει την πνευματική αυτονομία. Έχει όμως και ηθική αυτονομία; Τόσο η προέλευσή του από το πιο ισχυρό δημοσιογραφικό (και μόνο;) συγκρότημα όσο, προπάντων, η πολιτική μεταπήδηση που χρειάστηκε να κάνει από το χώρο των επικριτών του κυβερνητικού κόμματος και των έργων του στο χώρο των κορυφαίων κυβερνητικών συνεργατών του, κάνουν δύσκολη την καταφατική απάντηση στο ερώτημά μας. Αλλά και η στάση που ήδη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγος

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 397 σελίδες και 240 σχέδια,
εικόνες και χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

έχει επιδείξει απέναντι στη μεταρρύθμιση και στους τέκτονές της συνηγορεί υπέρ της αρνητικής απάντησης.

Ο νέος υπουργός φαίνεται να μην είναι διατεθειμένος να ξεκαθαρίσει τουλάχιστον τα ηθικά ζητήματα, αν όχι και τα νομικά, που ανακύπτουν από τον τρόπο πραγματοποίησης της Μεταρρύθμισης. Γιατί καθ' όλη τη διαδικασία κυοφορήσής της το μόνο αρμόδιο θεσμικά όργανο για θέματα Παιδείας, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, παρακάμφθηκε και δημοσιοποιούσε προς τα έξω άλλες προτάσεις. Αν τυχόν δεν αληθεύει ο ισχυρισμός μας, τότε ας μας απαντηθεί βάσει ποιων συνεδριάσεων, εισηγήσεων και πρακτικών το Π.Ι. είχε συμμετοχή στη διαμόρφωση του περιεχομένου της Μεταρρύθμισης. Το ποσό που διατέθηκε για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση δεν είναι μικρό, ώστε να ανατίθεται η πραγματοποίησή της σ' ένα άτομο, που αρχικά μάλιστα είναι αντίθετο, και αμέσως μετά τη γέννησή της ν' αρχίζει κιόλας το ξήλωμά της.

Στο θέμα της «αποσυμπίεσης» της μεταρρυθμιστικής βαρβαρότητας ο νέος υπουργός, μόλις ανέλαβε, διευρύνει τον κύκλο των «εκπτώσεων» που είχε ξεκινήσει ο προκάτοχός του: Μεταθέτει την εφαρμογή του τεστ δεξιοτήτων για την άλλη χρονιά, διατηρεί για ακόμη ένα χρόνο το θεσμό των ανεξεταστέων και ανακοινώνει την πρόθεση μείωσης των εξεταστέων μαθημάτων.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Αλλά όμως η βαρβαρότητα, αφ' ης στιγμής ενδημεί στην ίδια τη φύση της μεταρρύθμισης, δεν εξαφανίζεται με αποσυμπίεσεις της αλλά με εξάλειψη, άρα με ριζική αλλαγή. Τέτοιες απόπειρες «αποβαρβαροποίησης» θυμίζουν την ιστορία του Ναστρεντίν Χότζα που μας την είχε ανακαλέσει στη μνήμη ο Μποστ σε δύσκολους καιρούς: Επειδή το δωμάτιο μιας οικογένειας ήταν πολύ στενόχωρο και τα παιδιά διαμαρτύρονταν, ο πατέρας τους παίρνει και βάζει μέσα επιπλέον την αγελάδα, την κατσίκα, το σκύλο... και ύστερα από μερικές μέρες άρχισε να τα βγάζει ένα ένα. Έτσι άρχισαν τα παιδιά να νιώθουν «ευρυχωρία» στο δωμάτιό τους και σταμάτησαν να διαμαρτύρονται.

Συνεπώς δεν πρόκειται για πρόθεση πραγματοποίησης ουσιαστικών αλλαγών, αλλά για πρόθεση δημιουργίας εντυπώσεων. Αυτό ενδιαφέρει εξάλλου

τους κυβερνώντες, να δείχνουν πως τάχα θέλουν. Ο ρεαλισμός αυτό τους υπαγορεύει και εδώ: όχι να κάνουν αλλαγές, αλλά να δείχνουν πως κάνουν. Η εντύπωση δημιουργίας του αποτελέσματος ισοδυναμεί με την ίδια τη δημιουργία του. Για την επίτευξη, λοιπόν, μιας τέτοιας εντύπωσης στο χώρο της Εκπαίδευσης έγινε η αντικατάσταση του υπουργού Παιδείας, μόνο και μόνο για να φανεί μια τέτοια διάθεση, όχι για να προκύψει αποτέλεσμα. Έτσι, για παράδειγμα, στο μάθημα των θρησκευτικών, ενώ αίτημα και του ίδιου του ΠΑΣΟΚ κάποτε ήταν η αντικατάστασή του από μάθημα θρησκευολογίας, έπειτα από όλες αυτές τις «βελτιωτικές» αλλαγές στην πραγματικότητα ερχόμαστε πάλι στα ίδια, η διδασκαλία του μαθήματος παραμένει άθικτη, ενώ ως προς τις εντυπώσεις, που ισοδυναμούν όπως είπαμε με πραγματικότητες, φάνηκε με την καθαίρεσή του από εξεταστέο μάθημα ότι αποτολμήθηκε ρήξη, ότι επιδείχθηκε σθένος και ότι επιτεύχθηκε αλλαγή, ενώ το τελικό αποτέλεσμα είναι ίδιο: Παραμένοντας άθικτη η διδασκαλία του μαθήματος συνεχίζεται η καλλιέργεια του ανορθολογισμού στην Εκπαίδευσή μας, ενώ παράλληλα διατηρείται η βαθιά αντίφαση. Από τη μια μέσω όλων των άλλων μαθημάτων αναζητάται η γνώση και με πολλή βιάσανο μαθαίνουν οι μαθητές ότι επιτυγχάνεται η πρόσβαση σ' αυτή, από την άλλη στο μάθημα των θρησκευτικών οι ετοιμοπαράδοτες αλήθειες «μοιράζονται» εν αφθονία.

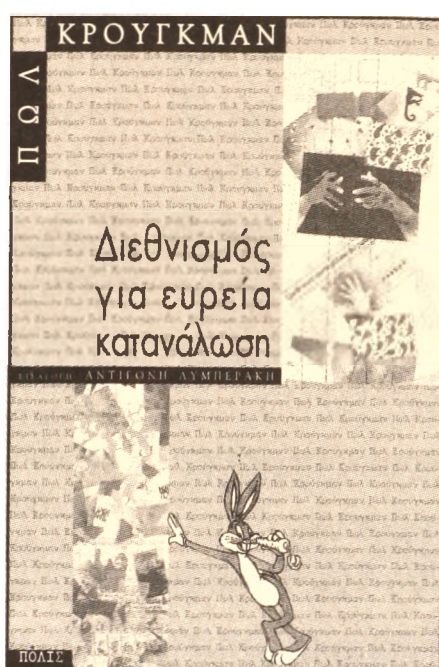
Εκείνο, πάντως, που φαίνεται με βάση τα ως τώρα πεπραγμένα να ισχύει γενικά είναι ότι ο νέος υπουργός Παιδείας για το ρόλο του «φαινέσθαι», που έχει κληθεί από την Κυβέρνηση να παίξει, χάρη στις ικανότητες που διαθέτει, είναι σε θέση να ανταποκριθεί με επιτυχία, να προσδοκά όμως κανείς κάποια πραγματική αλλαγή δεν έχει εχέγγυα. Γιατί οι αλλαγές προϋποθέτουν όραμα, πνοή και προπαντός ηθική αυτονομία. Οι «χαλαστές», όμως, μιας κοινωνίας μαζί και τα νεόκοπα «υποστυλώματά» τους δεν μπορούν να γίνουν και οικοδόμοι της, είναι μόνο χαλαστές. Εξάλλου, κανένας οδοιπόρος για τα Σούσα δεν πήρε αυτό το δρόμο με σκοπό να φέρει αλλαγές στη Σατραπεία. Μακάρι ο νέος υπουργός Παιδείας να μας διαψεύσει. Μαζί με μας και τον Καβάφη.

ΠΩΛ ΚΡΟΥΓΚΜΑΝ

Διεθνισμός για ευρεία κατανάλωση

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ

Με το πρωτότυπο και παιγνιώδες αυτό βιβλίο του, ο Πωλ Κρούγκμαν, από τους πιο γνωστούς Αμερικανούς οικονομολόγους, προσπαθεί να μιλήσει με απλό και ελκυστικό τρόπο για τις οικονομικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, καταρρίπτοντας γενικά παραδεδεγμένες θέσεις. Σύμφωνα με την άποψή του, το παγκόσμιο εμπόριο ευνοεί όλες τις συναλλασσόμενες χώρες, ενώ η έννοια του οικονομικού ανταγωνισμού αφορά μόνο τις επιχειρήσεις και όχι τα κράτη. Αυτό σημαίνει ότι η ανησυχία και οι φόβοι που προκύπτουν από την εγκατάσταση των βιομηχανικών μονάδων στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, με τη λογική της φτηνής εργασίας, δεν ευσταθούν· ταυτόχρονα ο Κρούγκμαν επισημαίνει τον καθοριστικό ρόλο της πολιτικής των επιτοκίων και των τεχνολογικών εξελίξεων. Με αυτό το ριζοσπαστικό σκεπτικό συνάδει και η θέση του ότι το εμπορικό πλεόνασμα μπορεί να αποτελεί ένδειξη αδυναμίας ενώ το έλλειμμα σημάδι ισχύος.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, FAX 36 36 501 • e-mail: polis@ath.forthnet.gr

Εκσυγχρονισμός και ανθρωπισμός

του Αλέξανδρου Καζαμία

Η σχέση του ανθρώπου με το χρόνο είναι το κεντρικό ζήτημα της εποχής μας, της εποχής του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού. Εάν δεν υφίσταται τίποτα το πρωτότυπο γύρω απ' το ζήτημα αυτό, είναι γιατί η σχέση του ανθρώπου με το χρόνο πάντα επιστρέφει στο προσκήνιο σε περιόδους ραγδαίων μεταβολών – και η δική μας δεν είναι παρά η πιο πρόσφατη από αυτές. Όμως, όσο συνηθισμένες και αν είναι, οι εποχές ραγδαίων μεταβολών πάντοτε φέρνουν κάποια πρωτόγνωρα στοιχεία που θέτουν τα ίδια παλιά ζητήματα πάνω σε νέες βάσεις. Η εκσυγχρονιστική δυναμική της παγκοσμιοποίησης και το αίτημα του ριζοσπαστικού ανθρωπισμού είναι η νέα βάση επάνω στην οποία τίθεται σήμερα εξ αρχής το προαιώνιο ζήτημα της σχέσης του ανθρώπου με το χρόνο.

Κάθε εκσυγχρονισμός που δεν στοχεύει να υποτάξει την κοινωνική εξέλιξη στην εξυπηρέτηση των αναγκών του ανθρώπου είναι **ντετερμινιστικός και μεταφυσικός**. Η τυφλή υποταγή του στην τροχιά του χρόνου, που οδηγεί ραγδαία προς το μέλλον μέσα απ' την προβολή των τάσεων του παρόντος, έχει μια άλλη ονομασία στην ιστορία των ιδεών: λέγεται απερίφραστα **φουτουρισμός** και η θεωρητική του βάση δεν είναι άλλη απ' τη φιλοσοφία του **θετικισμού**.

Η πρόοδος που πρεσβεύει ο φουτουριστικός εκσυγχρονισμός είναι ντετερμινιστική, γιατί βασίζεται σε μια σύλληψη που υποτάσσει τα πάντα στην τυραννία του μέλλοντος, στερώντας από τους ανθρώπους τη δυνατότητα διαμόρφωσης του μέλλοντος αυτού, όχι με βάση τις συνήθειές τους, όπως επιθυμούν οι παραδοσιακοί και λαϊκιστές, αλλά με **βάση τις πραγματικές ανάγκες του παρόντος τους**. Συνάμα, είναι μεταφυσικός, διότι αποδίδει στο μέλλον μια οντολογική ανωτε-

ρότητα εις βάρος του παρόντος και του παρελθόντος, τη στιγμή που ανά πάσα στιγμή το μέλλον είναι ανοιχτό και η ανωτερότητα ή κατωτερότητά του εξαρτάται αποκλειστικά από τον τρόπο με τον οποίο το σημερινό παρόν της κοινωνίας θα επιλέξει να το διαμορφώσει.

Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Όλοι οι φουτουριστές ανέκαθεν κατείχαν μία και μόνο γλώσσα, τη γλώσσα της «προσαρμογής» του ανθρώπου στις υποτιθέμενες επιταγές του χρόνου που πρόκειται να έρθει. «Το στοίχημα της προσαρμογής» σε τούτο το προδιαγεγραμμένο και, σχεδόν πάντα, καλύτερο μέλλον, είναι ο εκβιασμός που διέπει τη φιλοσοφία τους. Εκφράσεις του τύπου «σε τι ωφελεί να εναντιωνόμαστε σε αυτό στο οποίο θα εξελιχθεί η Ευρώπη σε 10 ή 20 χρόνια»¹ ή η αυξανόμενη ροπή των χρηματιστηρίων προς τη νοοτροπία της σπέκουλας αποτελούν τη λογική της κοινωνίας που κτίζουν: μια παγκόσμια μηχανή που χρειάζεται διαρκώς προγνωστικά και προφητείες ως τη μοναδική της κινητήρια δύναμη – όχι πλέον το «θα» της λαϊκιστικής μυθοπλασίας, μα το λογισμικό της προβολής και της προβλέψεως. Πρόκειται ουσιαστικά για τον καταναγκαστικό μηχανισμό μιας νέας εξουσίας που καθιστά τον άνθρωπο μόνιμο υπόδικο ενός εντάλματος που φέρει την κατηγορία του «αναχρονισμού».

Αθώοι και ένοχοι στην τυραννία του μέλλοντος δεν έχουν το παραμικρό δικαίωμα υπεράσπισης, αφού ουσιαστικά, η Δίκη τους ποτέ δεν πρόκειται να γίνει. Όπως στο μυθιστόρημα του Κάφκα, θα παραμένουν πάντα υπόδικοι, με δήθεν φίλους να τους συμβουλεύουν ότι η μόνη τακτική για την αποφυγή της τελικής τους καταδίκης είναι η μέθοδος των «αλληπάλληλων αναβολών». Ο λόγος είναι απλός: **το μέλλον δεν φτάνεται ποτέ, κι έτσι η στιγμή που θα κριθούν είναι κι αυτή αδύνατο να φτάσει**. Όμως, οι εισαγγελείς της τυραννίας του μέλλοντος πάντα μοχθούν να πείσουν τους αποδέκτες των μαζικών τους ενταλμάτων ότι η ενοχή του αναχρονισμού που τους προσάπτουν είναι, βεβαίως, βάσιμη. Διότι αν δεν νιώσουν πράγματι ενοχή που ξέμειναν στο παρελθόν, τότε μπορεί ν' απαλλαγούν από το άγχος της προσαρμογής, καθυστερώντας έτσι τη γρήγορη φυγή του μέλλοντος προς τα εμπρός.

Γι' αυτό, στην πολιτεία αυτή, σαν ένα τρένο που αναχωρεί απ' το σταθμό, το μέλλον πάντα φεύγει δίχως ποτέ να το έχει δει κανείς να φτάνει – ή αν το είδε, να προνοήσει έστω έγκαι-

ρα να μαθευτεί η άφιξη του, προτού αναχωρήσει πάλι προς τα εμπρός με άδεια τα βαγόνια του. Η απόκρυψη της προέλευσης του μέλλοντος και η αργοπορημένη ανακοίνωση της αναχώρησής του είναι τα δύο όπλα με τα οποία η τυραννία του μέλλοντος σπέρνει την ενοχή της καθυστέρησης σ' όσους δεν είναι εξοπλισμένοι επαρκώς για να πετύχουν έγκαιρα τη γρήγορη προσαρμογή. Ο βασικός θεσμός της πολιτείας αυτής είναι ο θεσμός της προθεσμίας: 1992, 1999, 2000, 2004, 2006 κ.ο.κ. Πρόκειται για τις περιβόητες «προκλήσεις» ή, αλλιώς, για τους επόμενους σταθμούς προς τους οποίους η κοινωνία πρέπει να τρέξει βιαστικά, μήπως προφτάσει εκεί το τελευταίο βαγόνι του μέλλοντός της που, φυσικά, μαθαίνοντας πάντα την τελευταία στιγμή πως πάλι μόλις την προσπέρασε, πασχίζει με ντροπή και πανικό να το ξαναπροφτάσει.

Η ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ «ΑΛΛΕΠΑΛΛΗΛΩΝ ΑΝΑΒΟΛΩΝ»

Η τυραννία του μέλλοντος, όπως την περιγράφουν οι προηγούμενες γραμμές, βεβαίως δεν υπάρχει για τους θιασώτες του εκσυγχρονισμού της νέας σοσιαλδημοκρατίας. Είναι γι' αυτούς το αποκύημα της νοσηρής και στείρας φαντασίας όσων αντιστρατεύονται τον εκσυγχρονισμό και την παγκοσμιοποίηση μέσα από την κριτική ενός ισοπεδωτικού μηδενισμού: «Η παγκοσμιοποίηση δεν είναι μια κακιιά μοίρα, είναι πραγματικότητα», λέει σε κάθε ευκαιρία ο έλληνας πρωθυπουργός, ενώ ο θεωρητικός του Τρίτου Δρόμου Άντονι Γκίντενς εξηγεί πως η παγκοσμιοποίηση δεν είναι ούτε ευκαιρία ούτε κίνδυνος, αλλά «μια πρόκληση».²

Οι σοσιαλδημοκράτες οπαδοί του εκσυγχρονισμού στην εποχή μας γνωρίζουν βέβαια άριστα πως ο φρουτουρισμός λίγο απέχει από το φασισμό ή τον σοβιετικό ολοκληρωτισμό. Αντί εξελικτική και θετικιστική, η σκέψη τους θέλει να είναι ασφαλώς διαλεκτική και κριτική, ενώ η προσήλωσή τους στον εξανθρωπισμό του καπιταλισμού και στο κράτος πρόνοιας είναι αποδείξεις τρανταχτές για τον ανθρωπισμό που διέπει το εγχείρημά τους. Για τούτο, άλλωστε, κανένας δεν δικάστηκε ποτέ κάτω απ' τις κυβερνήσεις της νέας σοσιαλδημοκρατίας με την κατηγορία του αναχρονισμού: Πριν απ' το τέλος κάθε προθεσμίας που η τυραννία του μέλλοντος θα ονόμαζε «προκλήσεις», γλιτώνουν κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή. Τους έχει σώσει πάλι η έξυπνη υπεράσπιση της νέας σοσιαλδημοκρατίας, είτε είναι αυτοί αθώοι απ' την κατηγορία του αναχρονισμού, είτε είναι ένοχοι ως το λαιμό από εθνικιστικούς, λαϊκιστικούς και θρησκοληπτικούς φανατισμούς. Η νέα σοσιαλδημοκρατία κι ο ανθρωπισμός της υπάρχει εδώ για όλους, κι όσο αυτή είναι η κινητήρια δύναμη του εκσυγχρονισμού, καμιά τυραννία του μέλλοντος δεν πρόκειται να υπάρξει παρά μες στους καφκικούς εφιάλτες κάποιων εξ επαγγέλματος εξορκιστών.

ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εάν, όμως, τελικά η τυραννία του μέλλοντος δεν έχει θέση έξω απ' τους εφιάλτες των εχθρών του εκσυγχρονισμού, τότε γιατί η νέα σοσιαλδημοκρατία σκορπά διαρκώς τον πανικό για τους κινδύνους της παγκοσμιοποίησης και της εκσυγχρονιστικής δυναμικής της; «Η παγκοσμιοποιημένη οικονομία δημιουργεί παγκοσμιοποιημένα προβλήματα», επισημαίνει ο πρωθυπουργός, και τονίζει πως «η νέα εποχή προσφέρει ευκαιρίες, υποκρύπτει κινδύνους».³ «Ο καπιταλισμός των

**Οι εισαγγελείς της τυραννίας του
μέλλοντος πάντα μοχθούν να πείσουν τους
αποδέκτες των μαζικών τους ενταλμάτων
ότι η ενοχή του αναχρονισμού που τους
προσάπτουν είναι βάσιμη.**

μετοχών είναι μοιραίο να σαρώσει τα πάντα», υποστηρίζει παράλληλα ο Γκίντενς, αν και ταυτόχρονα πιστεύει πως «η οικονομική παγκοσμιοποίηση, ως επί τω πλείστον, υπήρξε επιτυχής».⁴ Ο πλέον πασίγνωστος Τζορτζ Σόρος, που με τις δύο ιδιότητες του κερδοσκόπου και φιλόανθρωπου αποτελεί ίσως την τέλεια ενσάρκωση όλης της νέας σοσιαλδημοκρατίας, εξέδωσε πέρυσι βιβλίο με τίτλο «Η κρίση του παγκόσμιου καπιταλισμού - η ανοιχτή κοινωνία σε κίνδυνο».⁵ Τι είναι εν τέλει εκείνο που αδιάκοπα επιβάλλει στη νέα σοσιαλδημοκρατία να θεωρεί ψυχωτικούς όσους ανησυχούν για την παγκοσμιοποίηση και, ταυτοχρόνως, να είναι εκείνη που ασταμάτητα μιλάει για τους ατέλειωτους κινδύνους που υποκρύπτει;

Ουσιαστικά, η πλήρης σύγχυση της νέας σοσιαλδημοκρατίας απέναντι στην παγκοσμιοποίηση και στον εκσυγχρονισμό πηγάζει από μια θεμελιώδη αντίφαση που διαπερνά όλη της την πολιτική και ιδεολογική υπόσταση ως μιας μη αυθεντικής πολιτικής παράταξης. Εάν θέλει να είναι ταυτοχρόνως και πρωτοπόρος στις εξελίξεις της παγκοσμιοποίησης και παράλληλα ο κύριος απολογητής των πολλαπλών θυμά-

των της, είναι γιατί η νέα σοσιαλδημοκρατία, όπως και η παλιά, δεν είναι δυνατό να υπάρξει παρά στο ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στην εξουσία και στην κοινωνία, στην πρωτοπορία της εποχής και στην οπισθοδρόμηση, ένας απίθανος συμβιβαστής των ασυμβίβαστων εντάσεων του σύγχρονου πολιτικού συστήματος. Γι' αυτό ακριβώς, η νέα σοσιαλδημοκρατία είναι διαρκώς υποχρεωμένη να διαιωνίζει ή ακόμα να εφεύρει μια ανώτερη εξουσία πέρα και πάνω από αυτήν, μια τυραννία –σαν τη Δεξιά, τον καπιταλισμό, το χρόνο ή την παγκοσμιοποίηση– κι ενώ επιδίδεται στην υπεράσπιση του ανθρώπου που αλλοτριώνεται από αυτήν, μονίμως διαμαρτύρεται πως δεν μπορεί ποτέ να τη νικήσει.

Ο ΝΟΘΕΥΜΕΝΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

Όπως ο εξανθρωπισμένος καπιταλισμός δεν συνιστά σοσιαλισμό, έτσι κι ο εξευμενισμένος φουτουρισμός δεν συνιστά εκσυγχρονισμό. Παρόμοια, η υπεράσπιση του ανθρώπου μέσα από τη δικογραφία της τυραννίας του μέλλοντος δεν συνιστά ανθρωπισμό.

Ολόκληρη η θεωρητική και ιδεολογική αντίληψη της νέας

**ο νοθευμένος εκσυγχρονισμός της νέας
σοσιαλδημοκρατίας ωθεί τον άνθρωπο αφ'
ενός σε μια φουτουριστική παρόξυνση μέσα
απ' την απορρύθμιση των αγορών και τις
τηλεπικοινωνίες και αφ' εταίρου, στο όνομα
του εξανθρωπισμού, εντείνει μια σωρεία
παραδοσιακών θεσμών και αξιών που είναι
από καιρό παρωχημένες**

σοσιαλδημοκρατίας απέναντι στην έννοια του εκσυγχρονισμού υπήρξε ανέκαθεν μια σωρεία από παραδοξολογίες και σφάλματα. Ο εκσυγχρονισμένος άνθρωπος διαφέρει από τον παραδοσιακό όχι επειδή επιλέγει τη σκλαβιά στο μέλλον εις βάρος της σκλαβιάς στο παρελθόν. Η διαφορά του βρίσκεται ακριβώς στο ότι αρνείται εκ μιας αρχής κάθε λογής σκλαβιά απέναντι στο χρόνο. Είναι ένα ον που στέκεται διαρκώς ελεύθερα και κριτικά απέναντι στο χρόνο και θεωρεί το μέλλον ως μια διάσταση ανοιχτή. Ο εκσυγχρονισμένος άνθρωπος δεν είναι ούτε αυτός που κάνει γρήγορα τα πάντα, διότι βιάζεται να πάει στο μέλλον με ορμή, ούτε αυτός που υποτιμά το παρελθόν ως μια κατάσταση τετελεσμένη και νεκρή, ούτε κι αυτός που ξέρει εκ των προτέρων με προγνωστικά τι του επιφυλάσσει το αύριο. Αντίθετα, ο εκσυγχρονισμένος άνθρωπος εκμεταλλεύεται όλες τις δυνα-

τότητες του χρόνου, γιατί τον συλλαμβάνει ως ένα ενιαίο όλο, αντιλαμβάνεται το μέλλον ως οργανικό, συνδεδεμένο με το παρελθόν και, προπαντός, δεν πάσχει από τη μανία προκατάληψης του μέλλοντος, γιατί δεν το φοβίζεται η άγνοιά του. Με μια λέξη, ο εκσυγχρονισμένος άνθρωπος συμπλέει αρμονικά με τον καιρό του.

Εντούτοις, ο νοθευμένος εκσυγχρονισμός της νέας σοσιαλδημοκρατίας ωθεί τον άνθρωπο αφ' ενός σε μια φουτουριστική παρόξυνση μέσα απ' την απορρύθμιση των αγορών και τις τηλεπικοινωνίες και αφ' εταίρου, στο όνομα του εξανθρωπισμού, εντείνει μια σωρεία παραδοσιακών θεσμών και αξιών που είναι από καιρό παρωχημένες. Στη σχιζοφρένεια της αντίληψης αυτής, ο εκσυγχρονιστικός ανθρωπισμός αναζητείται μέσα από το συγκερασμό της νέας σκλαβιάς στο μέλλον με την παλιά σκλαβιά στο παρελθόν: θέλει να είναι, όχι στη δεύτερη, αλλά «στην πρώτη ταχύτητα της Ευρώπης» κι ας είναι ο πιο φτωχός μέσα σ' αυτήν: θέλει ένα μοντέρνο κράτος-στρατηγείο, αλλά δεν θέλει να το διαχωρίσει οριστικά από την ιεραρχία της Εκκλησίας: θέλει και διεθνισμό αλλά και προάσπιση της εθνικής παράδοσης, ένα πιο κινητικό εργατικό δυναμικό, αλλά και προάσπιση της τοπικής κοινότητας, κ.ο.κ.

Τόσο βαθιά είναι η σχιζοφρένεια αυτή, ώστε άλλοτε η νέα σοσιαλδημοκρατία γυρεύει ν' αντιμετωπίσει τους κινδύνους της παγκοσμιοποίησης με περισσότερη παγκοσμιοποίηση, κι άλλοτε ανακόπτοντας τη δυναμική της μέσω της ενίσχυσης του εθνικού κράτους. Στον περιβόητο λόγο του πέρσι τον Απρίλιο στο Σικάγο, ο Μπλερ έκανε λόγο, για παράδειγμα, υπέρ της διεύρυνσης της παγκοσμιοποιημένης σε περισσότερα πεδία –«σήμερα είμαστε όλοι διεθνιστές»–, ενώ ακόμα θέτει θέμα εθνικής κυριαρχίας ενάντια στην προσχώρηση της Βρετανίας στην ΟΝΕ, εκεί όπου και οι γάλλοι γκωλιστές ακόμα είναι από καιρό εξοικειωμένοι. Παρόμοια, ο Γκίντενς ζητεί από τους σοσιαλδημοκράτες «να μην ακολουθούν τους νεοφιλελεύθερους στη διάλυση του κράτους», κι όμως πρεσβεύει την «περαιτέρω παγκόσμια ολοκλήρωση».

ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ

Όταν ένας μοντέρνος υπαρξιστής φιλόσοφος όπως ο Γιάσπερς έγραφε πριν από χρόνια ότι «η γνώση του ανθρώπινου είναι, σημαίνει γνώση τού Είναι μέσα στο χρόνο» και ότι «μόνο απορροφημένος απ' την Υπέρβαση... [ο άνθρωπος] καθίσταται πραγματικός για τον εαυτό του»,⁷ ουσιαστικά διατύπωνε μια νοθευμένη αντίληψη για τον ανθρωπισμό και τον εκσυγχρονισμό, όπως κι αυτήν της νέας σοσιαλδημοκρατίας. Τοποθετώντας το Είναι μες στο χρόνο, ανήγαγε το χρόνο ως μια διάσταση έξω και πάνω από καθετί, ενώ η αντίληψη ότι η πραγμάτωση του ανθρώπου βρίσκεται μέσα στην Υπέρβαση υπονοεί πως για να βρει τον εαυτό του ο άνθρωπος πρέπει διαρκώς να τον υπερβαίνει, αλλιώς, να τον αρνείται.

Απέναντι στην παραδοξολογία αυτή, ο ριζοσπαστικός ανθρωπισμός πρεσβεύει μια εναλλακτική θεώρηση της σχέσης του ανθρώπου με το χρόνο: γι' αυτόν, ο χρόνος είναι μια διάσταση που υπάρχει μέσα και όχι έξω από τον άνθρωπο. Είναι, αλλιώς, μια έννοια που αλλάζει περιεχόμενο ανάλογα με τον τρόπο που τη συλλαμβάνουν οι κυρίαρχες ιδεολογίες των οργανωμένων ανθρώπινων κοινωνιών. Κατά συνέπεια,

η ύπαρξη του χρόνου δεν επιβάλλει στους ανθρώπους καμιά, μα καμιά, απολύτως υπέρβαση. Αντίθετα, τους παρέχει ένα άπλετο πεδίο ελευθεριών μέσα στο οποίο μπορούν να οργανώσουν τη ζωή τους, έτσι ώστε να καταστήσουν το χρόνο φιλικό, μια πηγή χαράς κι ευδαιμονίας. Απ' τη θεμελιακή αυτή αρχή ανάγονται δύο συμπεράσματα:

Πρώτο, ότι ο γνήσιος εκσυγχρονισμός, όπως τον συλλαμβάνει ο ριζοσπαστικός ανθρωπισμός, δεν είναι μια έννοια που, όπως στο φουτουρισμό, αντιτίθεται στην ανθρωπιά, έτσι που να είναι πάντοτε ανάγκη να εξευμενίζεται κατόπιν και να εξανθρωπίζεται. Ως διάσταση που υπάρχει μέσα στον άνθρωπο, ο εκσυγχρονισμός είναι ταυτόσημος με τον ανθρωπισμό ή, αλλιώς, μια κοινωνία εκσυγχρονίζεται όταν εφεύρει νέες δομές, τέτοιες που να μπορούν να συνυπάρχουν αρμονικά με τους ανθρώπους της και τις δομές του εξωτερικού της περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, μια εκσυγχρονισμένη κοινωνία δεν είναι μια κοινωνία που πάσχει από διαρκείς συγκρούσεις και εντάσεις, διότι βιάζεται να προφτάσει τους γρήγορους ρυθμούς των άλλων κοινωνιών που ενδεχομένως κυνηγούν κι εκείνες κάποιες άλλες. Είναι, αντιθέτως, μια κοινωνία που αντί να πάσχει από το σύνδρομο της πανικόβλητης προσαρμογής ή της επαρχιώτικης απροσαρμοστικότητας, βρίσκει εν τέλει τρόπους να επιβάλει εκείνη την προσαρμογή του χρόνου και του περιβάλλοντός της επάνω στις ανάγκες των ανθρώπων της.

Δεύτερο, αντικρίζοντας το χρόνο ως μια διάσταση που υπάρχει μέσα στον άνθρωπο κι όχι έξω από αυτόν, ο ριζοσπαστικός ανθρωπισμός, σαφώς, θέλει να αντιστρέψει μια παρεξηγημένη σχέση. Γι' αυτόν, ο εκσυγχρονισμός, η αυτοϋπέρβαση του ανθρώπου και η πρόοδος δεν είναι αυτοσκοπός. Όλα αυτά τα βλέπει ως μέσα που απαιτούν κάποιον απώτερο σκοπό, και για να δικαιολογηθούν, αλλά και για να προσδιοριστεί το υπερβολικά ρευστό τους περιεχόμενο. Λοιπόν, ο ριζοσπαστικός ανθρωπισμός βλέπει τον εκσυγχρονισμό πάντα ως μέσο για την πραγματοποίηση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας, μιας κοινωνίας όπου θα πρωτανεύει η ανθρώπινη αξία.

Μόνο έτσι αντιλαμβάνεται το νόημα της προόδου, του εκσυγχρονισμού και την ανάγκη αυτοϋπέρβασης του ανθρώπου: όχι ως μια τυχοδιωκτική περιπέτεια στο βωμό κάποιου άγνωστου μέλλοντος ή της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης των ημερών μας, αλλά ως μια διαρκή διαδικασία επιστροφής προς τον κοινωνικοποιημένο και αυτοδύναμο άνθρωπο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Hubert Vedrine, υπ. Εξωτερικών της Γαλλίας, *Το Βήμα*, 18.6.2000, σ.Α18.
2. Antony Giddens, *The Third Way and its Critics*, Polity Press, 2000, σ.167.
3. Κ. Σημίτης, «Για μια προοδευτική διακυβέρνηση στον 21ο αιώνα», *Το Βήμα*, 28.5.2000, σ.Α1, Α4.
4. A. Giddens, όπου πριν, σ. 151 και 124.
5. Τζορτζ Σόρος *Η κρίση του παγκόσμιου καπιταλισμού*, Νέα Σύνορα, 1999.
6. A. Giddens, ό.π., σ.57 και σ.122.
7. Karl Jaspers *Reason and Existenz*, 1955.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

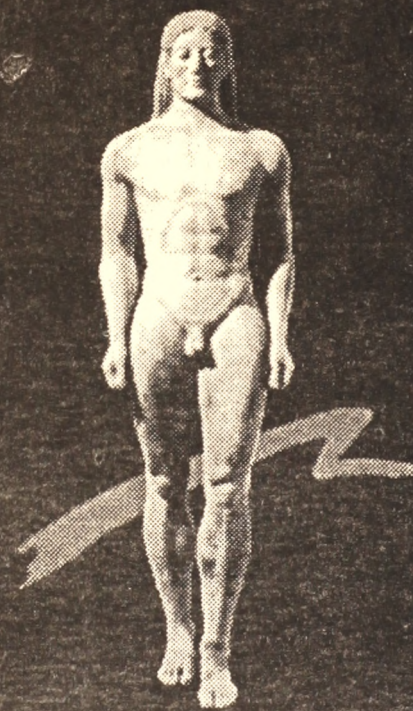
η σειρά

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Η μεγαλύτερη και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Η μεγαλύτερη
και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Πανεπιστημίου 46, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 38.40.524 - 38.44.458, Fax: 33.03.098

Το χρονικό των Ολυμπιακών Αγώνων

του Περικλή Μακρή

Όλα ξεκίνησαν στις 16 Ιουνίου 1894, στο Παρίσι. Εκεί, σε ένα αμφιθέατρο της Σορβόνης συγκεντρώθηκαν κάμποσοι ειδήμονες της εποχής περί τα αθλητικά και διοργάνωσαν το δεύτερο Διεθνές Συνέδριο Αθλητισμού. Το γεγονός και μόνο ότι το συγκεκριμένο συνέδριο παρακολούθησε ένα σύνολο αποτελούμενο από πολιτικούς, βασιλιάδες, δούκες και διάφορους άλλους φορείς εξουσίας, καταδεικνύει ότι από την πρώτη στιγμή οι Ολυμπιακοί Αγώνες δεν υπήρξαν απλά μία αθλητική διοργάνωση.

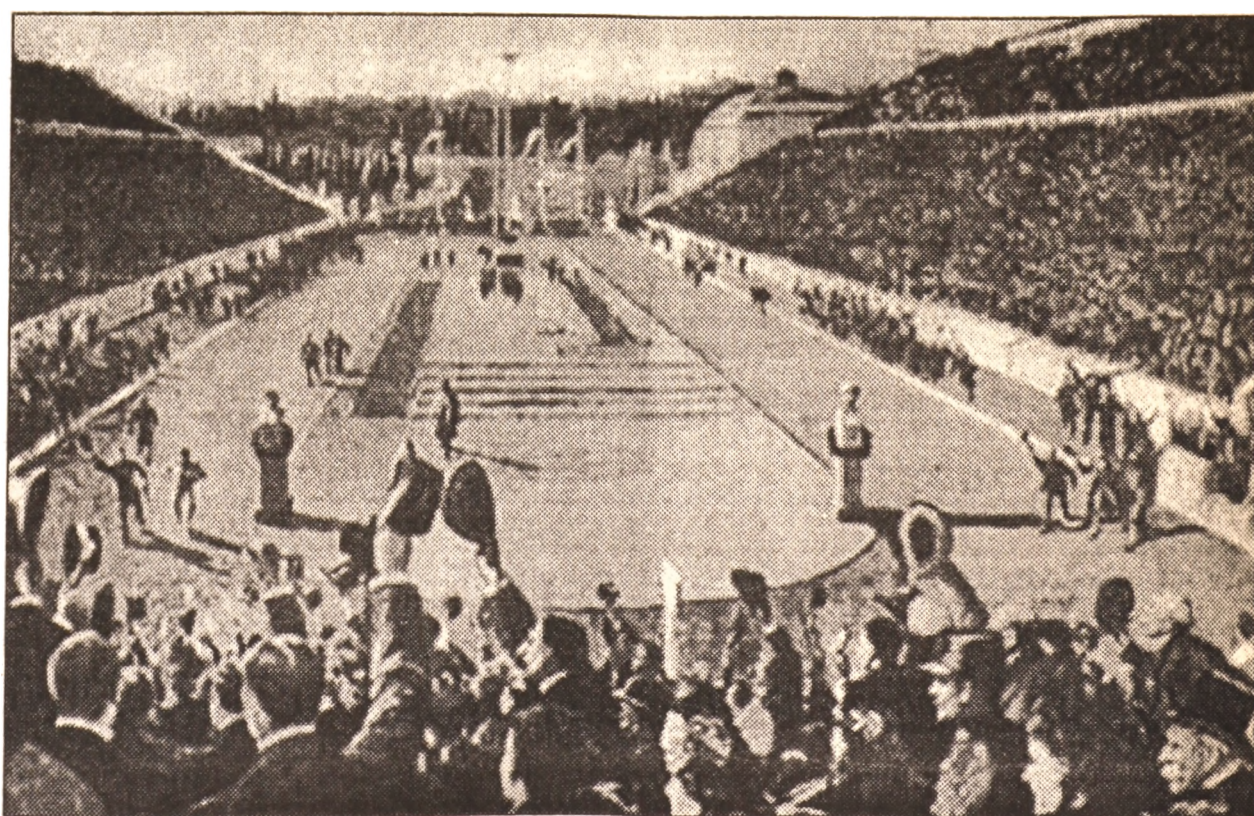
Οστόσο, ακόμη και ο θεωρούμενος αναβιωτής τους, ο βαρώνος Πιερ ντε Κουμπερτέν, δεν ήταν δυνατόν να μαντέψει το μέγεθος στο οποίο θα έφτανε το οικοδόμημά του. Τα θεμέλια πάντως στήθηκαν έπειτα από τρεις μέρες διαβουλεύσεων και ανταλλαγής απόψεων όταν ο Κουμπερτέν και η παρέα του πήραν τη γνωστή απόφαση. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της αρχαιότητας έπρεπε, προσαρμοσμένοι στα δεδομένα της εποχής, να συνεχιστούν ύστερα από μια διακοπή 1.503 χρόνων. Από τους σημαντικούς συντελεστές εκείνης της απόφασης ήταν και ο Συριανός Δημήτριος Βικέλας, που ανακηρύχθηκε μάλιστα ομόφωνα, πρώτος πρόεδρος τής, νεοσύστατης τότε, Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής.

Ο Βικέλας είχε, άλλωστε, παρέμβει όταν διαπίστωσε ότι υπήρξαν και κάποιες άλλες σκέψεις για την τέλεση των αγώνων. Όταν ανέβηκε στο βήμα εξήγησε πολύ απλά ότι «η Ελλάδα δικαιούται τους Αγώνες» καταστήνοντας σαφές σε όλους ότι αυτό είναι απαίτηση.

Αυτό ήταν. Οι πρώτοι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες είχαν ήδη μπει σε φάση προετοιμασίας και δύο χρόνια αργότερα η ιδέα βρήκε εφαρμογή στο ανακαινισμένο –για την περίσταση– Παναθηναϊκό Στάδιο της Αθήνας. Εκεί, στις 6 Απριλίου, για δέκα ημέρες, 285 αθλητές εκπροσώπησαν 10 κράτη λαμβάνοντας μέρος σε 43 αγωνίσματα. Την πρώτη μέρα, ο Αμερικανός Τζέιμς Κόνολι, σημειώνοντας στο άλμα τριπλούν 13,71 μ., πέρασε στην ιστορία ως ο πρώτος νικητής της διοργάνωσης. Παράλληλα, ο κόσμος που συνέρευσε στο Παναθηναϊκό Στάδιο και στους γύ-

ρω χώρους αποτελούσε σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού της πρωτεύουσας εκείνη την εποχή και αυτό ήταν ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία που αποδείκνυαν την επιτυχία του εγχειρήματος. Αλλά επειδή ο κόσμος έχει ανάγκη από ήρωες, η διοργάνωση δεν μπορούσε να τελειώσει έτσι απλά. Στην πραγματικότητα για τους Έλληνες ήταν υπόθεση τιμής ο νικητής του μααραθωνίου δρόμου να είναι Έλληνας. Γι' αυτό και τον 24χρονο Σπύρο Λούη υποδέχθηκαν στον τερματισμό χιλιάδες πλήθη σε ένα παραλήρημα που έμοιαζε σαν μια άτυπη ανακήρυξη εθνικού ήρωα, από την οποία δεν μπορούσε φυσικά να απουσιάσει ο διάδοχος Κωνσταντίνος, που ξαφνικά βρέθηκε στον τερματισμό δίπλα στον Λούη.

Ο Κουμπερτέν, λοιπόν, είχε απόλυτο δίκιο. Ακόμη και σε εκείνη τη διοργάνωση το ενδιαφέρον που έδειξε το σύ-

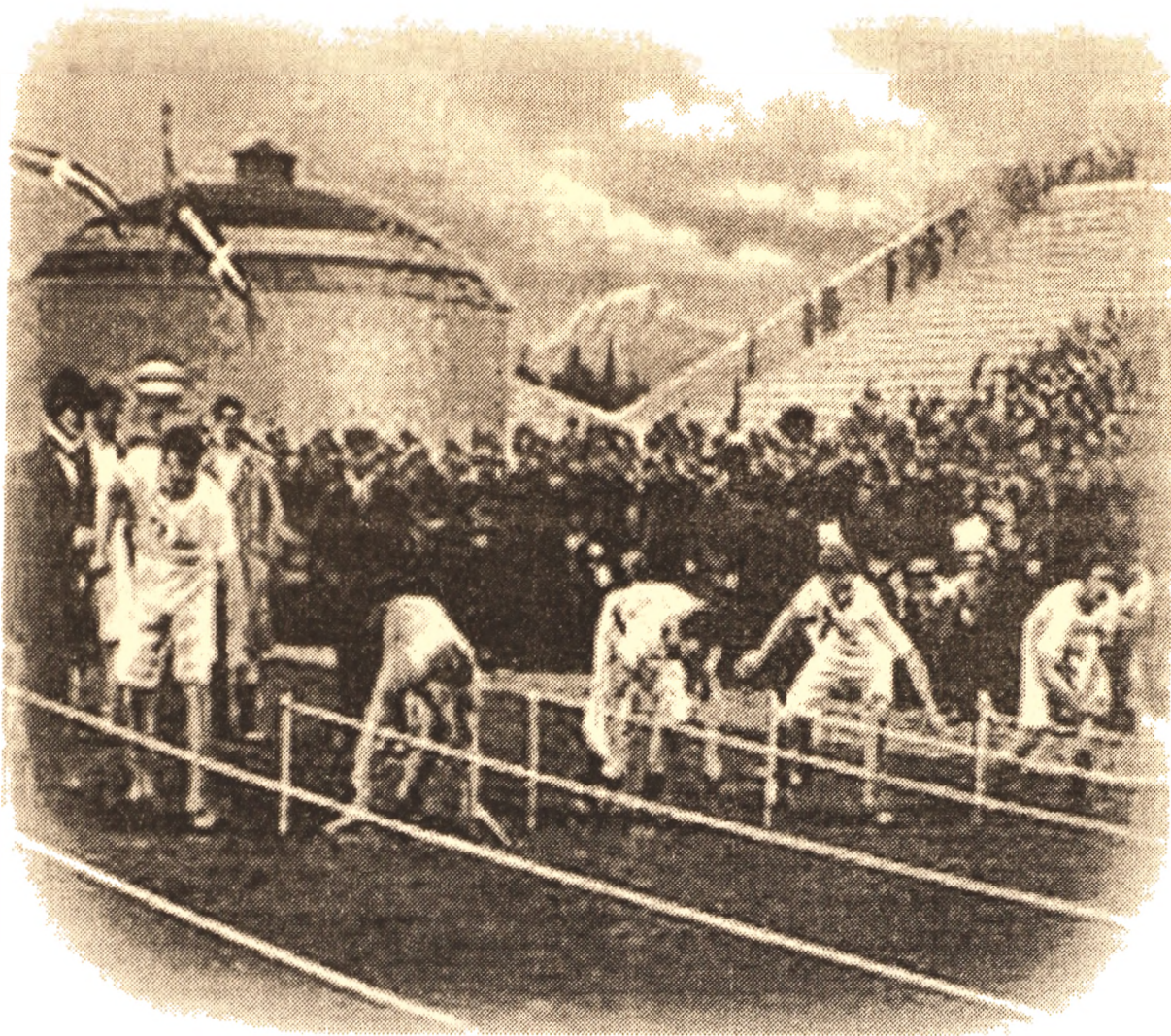
Ο θριαμβευτικός τερματισμός του Σπύρου Λούη στο Καλλιμάρμαρο.

νολο της αθηναϊκής κοινωνίας ήταν πραγματικά σπουδαίο. Η επιμονή του για την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων (το είχε επιχειρήσει και το 1892) αποδείχθηκε ότι δεν ήταν αβάσιμη. Το γεγονός βέβαια της οριστικής απόφασης τέλεσης Αγώνων είχε να κάνει και με τις εξαιρετικές διασυνδέσεις του βαρώνου με τον ισχυρό πολιτικό και κοινωνικό κόσμο της εποχής.

Η επιτυχία της Αθήνας ήταν απλά η αρχή, όχι φυσικά για την μόνιμη τέλεση των Αγώνων στη χώρα μας, αν και κάτι τέτοιο υποστηρίχθηκε από την ελληνική πλευρά αμέσως μετά τους πρώτους Αγώνες, αλλά φυσικά δεν ήταν δυνατόν να γίνει. Ο Κουμπερτέν, που από το 1986 αναλαμβάνει την προεδρία της ΔΟΕ, είχε την πεποίθηση ότι η επιτυχία θα ακολουθούσε σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου.

Το επόμενο σημείο, βέβαια, δεν ήταν ακριβώς οπουδήποτε, αλλά στο Παρίσι, που φυσικά ήταν επιλογής Κουμπερτέν. Και όπως συμβαίνει συχνά, η πρόβλεψη για μεγέθυνση της επιτυχίας ήταν άστοχη. Ακόμη και ο ίδιος ο Κουμπερτέν δεν ήταν σίγουρος αν αυτό που διοργανώθηκε στην πατρίδα του είχε κάποιο νόημα. Διασκορπισμένα αθλήματα σε μια περίοδο πέντε μηνών, με τέτοιο τρόπο που κανείς δεν μπορεί να μιλήσει με σιγουριά ούτε για τον αριθμό των αθλημάτων ούτε για την ακριβή οριοθέτηση των Αγώνων. Με σιγουριά δεν μπορούμε να μιλήσουμε ούτε για τη συμμετοχή των γυναικών, τις οποίες ο Κουμπερτέν απέκλειε συστηματικά στις πρώτες διοργανώσεις. Οι εξαιρέσεις αφορούσαν δύο-τρία αθλήματα επίδειξης στα οποία υπήρξε γυναικεία παρουσία. Η διοργάνωση ήταν μια παταγώδης αποτυχία και από την άποψη του ενδιαφέροντος που ποτέ δεν έδειξαν οι Γάλλοι. Και πώς ήταν δυνατόν να δεξούν ενδιαφέρον όταν υπήρξε μια άνευ λόγου απομόνωση των αθλημάτων, τα οποία χάθηκαν μέσα στο μεγάλο διάστημα στο οποίο τοποθετήθηκαν.

Το Παρίσι αναμφίβολα ήταν ένα καλό μάθημα για όλους, αλλά δεν ήταν το μοναδικό. Η προσπάθεια για διόρθωση της κατάστασης υποτίθεται ότι περνούσε από την ανάθεση των Αγώνων στους Αμερικανούς. Τα πράγματα ήταν λίγο καλύτερα στον Άγιο Λουδοβίκο, όπου το 1904, έγιναν οι 3οι Ολυμπιακοί Αγώ-

Η εκκίνηση των 100 μ. στην πρώτη Ολυμπιάδα του 1896.

νες. Αυτή τη φορά το πρόγραμμα ήταν λίγο πιο βατό, υπήρξε μεγαλύτερη οργάνωση και μια γενικότερη κινητοποίηση που έφερε κάποια αποτελέσματα, τα οποία όμως αντισταθμίστηκαν από την δυσκολία μετάβασης σχεδόν του συνόλου των ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό που τελικά έμεινε είναι η συγκινητική ιστορία ενός φτωχού κουβανού ταχυδρόμου, ονόματι Φελίξ Καρβαχάλ, που μπροστά στην επιθυμία του να συμμετάσχει στο μαραθώνιο δεν υπολόγισε τίποτα και ξεκίνησε συγκεντρώνοντας χρήματα από την κεντρική πλατεία της Αβάνας. Στη μετάβασή του για τον τόπο τέλεσης των Αγώνων αναγκάστηκε, λόγω έλλειψης χρημάτων, να συνεχίσει με διάφορα μέσα κάνοντας ότο στοπ ή ακόμα και διανύοντας χιλιόμετρα τρέχοντας, ενώ στην εκκίνηση δεν είχε ούτε καν αθλητική εμφάνιση. Με μια πρόχειρη λύση βρέθηκε μια υποτυπώδης αθλητική ενδυμασία, έτρεξε και τερμάτισε τέταρτος. Οι μαρτυρίες αναφέρουν μάλιστα ότι κατά τη διάρκεια του μαραθωνίου ο Κουβανός έκανε συχνές στάσεις για να μιλάει με τον κόσμο που παρακολουθούσε τον αγώνα, ενώ κάποια στιγμή έχασε πολύτιμο χρόνο από

στομαχικές διαταραχές.

Τις δύο αποτυχημένες απόπειρες του 1900 και του 1904 προσπάθησε να εκμεταλλευτεί η ελληνική πλευρά, πιέζοντας προς την κατεύθυνση της μόνιμης τέλεσης των Αγώνων στην Αθήνα. Το αποτέλεσμα ήταν να διοργανωθεί, χωρίς την έγκριση της ΔΟΕ και του ίδιου του Κουμπερτέν που αντέδρασε, η γνωστή πλέον ως μεσοολυμπιάδα του 1906. Τα στελέχη της ΔΟΕ παρέμεναν στο Παρίσι τη στιγμή που στην Αθήνα τα διάφορα αθλήματα προκαλούσαν για μία ακόμη φορά το ενδιαφέρον των Ελλήνων, που μάλλον προσπαθούσαν να βρουν τρόπους να τονώσουν το ηθικό και να βρουν σημεία υπεροχής έναντι των ξένων. Άλλωστε κάτι τέτοιο μαρτυρεί και η αντίδραση των χιλιάδων παρευρισκομένων στον αγώνα άρσης βαρών που έλαβε μέρος ο Δημήτρης Τόφαλος. Οι έντονες αποδοκιμασίες στον κύριο αντίπαλό του, Αυστριακό Στάνιμπαχ ασφαλώς του έδωσαν να καταλάβει τι θα πει ελληνική κερκίδα.

Η προσπάθεια των Ελλήνων, βέβαια, δεν ήταν δυνατόν να φέρει αποτέλεσμα. Η μεσοολυμπιάδα του 1906 δεν

αναγνωρίστηκε ποτέ από τη ΔΟΕ, η οποία όρισε τους τέταρτους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Λονδίνο. Εκεί, μπροστά σε 100.000 θεατές, ο ιταλός μαραθωνοδρόμος Ντοράντο Πιέτρι τερμάτισε υποβασταζόμενος στα τελευταία μέτρα από τους άγγλους κριτές. Μια μικρή βοήθεια που όμως ήταν αρκετή για να μην του αναγνωρίσουν τη νίκη. Από το Λονδίνο, πάντως, αρχίζει και κάμπτεται σοβαρά η αντίδραση του Κουμπερτέν για τη συμμετοχή γυναικών στους Αγώνες. Ο ίδιος, βέβαια, από την αρχή είχε δηλώσει ανοιχτά την άποψή του: «Αν οι γυναίκες δεν μπορούν να συναγωνιστούν τους άνδρες ισότιμα τότε δεν έχουν λόγο να συμμετέχουν στους αγώνες». Το ακραίο αυτό σκεπτικό αντιμετωπίστηκε έντεχνα από μέλη της ΔΟΕ, τα οποία σε πρώτη φάση συμπεριέλαβαν γυναικεία αγωνίσματα επίδειξης που στη συνέχεια έφεραν τη λογική εξέλιξη.

Το 1912 στην Στοκχόλμη από ένα σύνολο περίπου 2.500 αθλητών οι 60 ήταν γυναίκες. Επιπλέον, οι Σουηδοί προσπάθησαν να εισάγουν ορισμένες καινοτομίες, πέρα από την ουσιαστική παρουσία των γυναικών. Πρότειναν –και έγινε αποδεκτό– να συμπεριληφθούν

αγώνες τέχνης και λογοτεχνίας, αλλά το σημαντικότερο ήταν ότι για πρώτη φορά οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποκτούσαν ένα είδος συνολικής αποδοχής ως ανεξάρτητο γεγονός που θα μπορούσε να παίξει κυρίαρχο κοινωνικό ρόλο. Μέσα από αυτή την καλή εικόνα που έδωσε η Στοκχόλμη αναζητήθηκε για μια ακόμη φορά ένα αγωνιστικό σημείο αναφοράς. Για πρώτη φορά η προσοχή ξέφυγε από τον μαραθώνιο δρόμο και επικεντρώθηκε στο πένταθλο και στο δέκαθλο. Ο ινδιάνος Τζιμ Θορπ είναι στην ουσία η πρώτη μεγάλη μορφή των Ολυμπιακών Αγώνων. Τα δύο χρυσά μετάλλια που κατέκτησε τον ανακήρυξαν αυτόματα εθνικό ήρωα και έτυχε σπουδαίας υποδοχής κατά την επιστροφή του στην Αμερική. Η αμοιβή, όμως, που είχε πάρει για μερικούς αγώνες μπείζμπολ πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν η αφορμή για να επιστρέψει τα μετάλλια, αφού θεωρήθηκε ότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις ερασιτεχνισμού. Εβδομήντα χρόνια αργότερα, το 1982, τα παιδιά του Θορπ, παρέλαβαν αντίγραφα των μεταλλίων του πατέρα τους έπειτα από απόφαση της ΔΟΕ.

Όλα αυτά τα χρόνια η πολιτική, όπως

Ο Σπύρος Λούης με την καθημερινή του περιβολή (επάνω δεξιά) και ο θρυλικός ινδιάνος δεκαθλητής Τζιμ Θορπ (αριστερά), από τον οποίο αφαιρέθηκαν τα χρυσά μετάλλια επειδή θεωρήθηκε επαγγελματίας παίκτης του μπείζμπολ.

εύκολα γίνεται κατανοητό, δεν απουσίαζε από τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Το φαινόμενο της πολιτικής εκμετάλλευσης των αγώνων και καμιά φορά των ίδιων των αθλητών από τους εκάστοτε ηγέτες υπήρξε και τότε μια καλή προπαγάνδα ενός οποιουδήποτε πολιτικού συστήματος.

Επιπλέον η ανάμειξη της πολιτικής δεν είχε πλέον ούτε τη δύναμη ανακωχής όπως συνέβαινε μεταξύ των εμπόλεμων περιοχών στην αρχαία Ελλάδα. Αυτό αποδείχθηκε περίτρανα με τη ματαίωση των Αγώνων του 1916, οι οποίοι είχαν ανατεθεί στο Βερολίνο.

Η Ολυμπιακή Σημαία με τους πέντε κύκλους παρουσιάστηκε το 1914 από τον Κουμπερτέν, αλλά ένα χρόνο αργότερα ο ίδιος αναζητούσε στέγη για την ΔΟΕ, η οποία μετακόμισε μόνιμα στην ουδέτερη, κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, Ελβετία.

Ήταν καιρός για τα πεδία των μαχών. Οι αθλητικοί στίβοι μπορούσαν να περιμένουν...

(Το δεύτερο μέρος του κειμένου θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος)

Φιλιώ

Μνήμη Γιάννη Παπαϊωάννου

Νά σοῦ πῶ
γιά τό κορίτσι μου
τή Φιλιώ.
"Ὅπως μοῦ ῥχονται
στό νοῦ.

Ηταν καλοκαίρι τοῦ 1946. Τότε ψηφίστηκαν τά μέτρα πού μᾶς ἔβγαλαν ἐκτός νόμου. Τήν Ε.Π.Ο.Ν. καί ὅλες τίς ἀντιστασιακές ὁργανώσεις. Εἴμαστε παρὰ νόμοι πιά, ἀλλά συνεχίζαμε νά τυπώνουμε καί νά μοιράζουμε μπροσοῦρες.

Γιά ἕναν καλύτερον κόσμο –

»Τόν ἴδιο χρόνο, τό Νοέμβριο, μ' ἐκτόπισαν στήν Ἰκαριά. Ἐκτόπισαν πολλούς. Εἶχε περάσει ἕνα ἐξάμηνο καί ἦρθε ἡ γυναίκα μου νά μέ δεῖ. Καί τότε, ἐκεῖ, πιάστηκε ἡ Φιλιώ. Στήν ἐξορία.

»Στίς ἀρχές, ὅταν τελειώνει ὁ χρόνος τῆς ἐξορίας, μᾶς ἀφίγναν νά γυρίσουμε στά σπίτια μας. Γύρισα, ἔμεινα μονάχα δεκαπέντε μέρες, καί μέ στέλνουν πάλι στήν Ἰκαριά. Καί ἡ Βιργινία, ἡ γυναίκα μου, ἔμεινε μονάχη τῆς. Γέννησε τή Φιλιώ κι ἐγώ ἤμουν ἐξόριστος.

»Στήν οἰκογένειά μου θά γυρίσω, ἀπό τή Μακρόνησο κατόπιν, ὡς ἄρρωστος. Μέ τό φροεῖο. Ἦμουν δύομισυ χρόνια

στό γύψο, γιατί οἱ γιατροί, ἐκεῖ, εἶχαν διαπιστώσει πῶς εἶχα στό γόνατό μου λευκό ὄγκο. Κι ὅταν γύρισα ἡ Φιλιώ ἦταν δύομισυ χρόνων. Ἦταν ἡ πρώτη χαρά ἀπό τόσων χρόνων πίκρα.

»Πῶς νά συντηρηθοῦμε; Οἱ γιατροί λένε νά πᾶμε κοντά στή θάλασσα. Καί μᾶς συντηροῦσε, στόν Πειραιά, ἡ γειτονιά. Ἦταν πρόσφυγες αὐτοί, Μικρασιάτες. Ἕνας ὑπέροχος κόσμος. Ψώνιζαν, γιά μένα, ψάρια.

»Εἶμαι στό γύψο ἄλλους ἕξι μήνες. Πηγαίνω στή Βούλα. "Ὁχι, δέν πρόκειται γιά λευκό ὄγκο. «Πόσον καιρό ἔχεις τό γύψο;» ρωτοῦν. «Τρία χρόνια». «Πῶ! Πῶ! Σέ φάγαν – λάχανο! Μιά ἐξάρθρωση εἶχες, ἀπ' τό ποδόσφαιρο.» Κι ἦταν ἐτοῦτο – ἡ δεύτερη χαρά.

»Γυρίζω στό χωριό μου, στόν Ἀμπελώνα, κοντά στή Λάρισα. Ἔχω μαζί μου τή Φιλιώ. Κάποτε τήν καθίζω μπροστά στό ποδήλατο καί πηγαίνουμε βόλτα. Σέ ὅλον τό δρόμο νά μέ ρωτᾷ. Τριῶν χρόνων καί τήν ἀπασχολοῦσαν τέτοια ρωτήματα: «Γιατί τά λουλούδια ἔχουν ἄλλα κόκκινο χρῶμα, ἄλλα κίτρινο, ἄλλα γαλάζιο; Τό φεγγάρι πῶς στέκεται ἐκεῖ;» Ἴσως καί γιά ἄλλα τέτοια νά μέ εἶχε ρωτήσει κι ἐγώ, τί νά τῆς ἀποκριθῶ, πού δέν ἤξερα;

»Τόν πατέρα μου τόν εἶχαν σκοτώσει οἱ Γερμανοί μέ συνεργάτες συγχωριανούς μου. Τή μάνα μου

τήν εἶχαν στό στρατόπεδο συγκεντρώσεως οἱ Ἴταλοι, στή Λάρισα καί, μόλις τήν ἐλευθέρωσαν, πέθανε. Εἶπα στή γυναίκα μου νά πάρουμε μαζί μας τήν ἀδερφή μου, πού ἦταν ἔντεκα χρονῶ κι εἶχε μείνει ἔρημη. Δέν τό ἤθελε, ὅμως, ἡ γυναίκα μου τό κορίτσι. Καί ἐπέμενα νά τήν ἔχουμε τήν ἀδερφή μου στό σπίτι μας, εἰδεμὴ νά χωρίσουμε τό ἀντρόγυνο. Ὅμως, ἄς πᾶμε πρῶτα σ' ἕναν φίλο, πού ἔχει σοβαρή σκέψη καί γνώση, ν' ἀκούσουμε τή γνώμη του. Καί μᾶς εἶπε ὁ φίλος νά μὴν ἀφήσουμε

τήν ἀδερφή μου στά σοκάκια, πού εἶχε μέσα τῆς καί τόσες πληγές. Καί πάλι ἀρνήθηκε ἡ γυναίκα μου. Καί εἶπα, τότε, πῶς θά φύγω. Καί ἡ Φιλιώ ν' ἀκούει... Ἦταν, τότε, τεσσάρων χρόνων. "Καθεῖστε, τώρα, νά σᾶς πῶ κι ἐγώ" λέει "ν' ἀφήσει ὁ ἕνας τή βαλίτσα του, νά βάλει καί ἡ ἄλλη μυαλό καί νά μὴ χωρίσετε. Γιατί ποιός ξέρεי ἂν θά ξαντανταμώσετε. Ἐγώ δέν ἔρχομαι μέ κανέναν ἀπό σᾶς. Θά πάω νά μείνω μέ τή θεῖα μου." Θά πῆγαινε μέ τήν ἀδερφή μου –

»Τά μάτια τῆς εἶχαν

Ο Γιάννης Παπαϊωάννου
έφυγε τα Χριστούγεννα του
1999. Τα γράμματα της
Φιλίως έχουν δημοσιευτεί στο
Αντί 115(29.12.1978) 18-19.

βουρκώσει. Δέν σκορπίσαμε. Ἡ διάλυση ἦρθε κατόπιν, ὅταν καταδικάστηκα σέ ἰσόβια. Χρειάζεται δύναμη γιά ν' ἀνεβεῖ κανεῖς αὐτόν τόν Γολγοθᾶ.

»Αρχίζουν, ξανά, ἄλλοι παιδεμοί. Τώρα μ' ἔχουν στίς φυλακές τῆς Λάρισας. Στήν Πυριτιδαποθήκη. Ἐνα τούρκικο κτίσμα. Ἡ Φιλιώ ἔρχεται, μέ βλέπει. Εἶναι πέντε χρονῶν. Κι εἶναι οἱ πρῶτες μέρες πού μᾶς ἔχουν βγάλει ἀπ' τήν ἀσφάλεια, μετά τίς ἀνακρίσεις. Τρομαχτικές μέρες εἶχαμε περάσει ἀπ' τά βασανιστήρια πού μᾶς κάνανε. Ἔρχεται ἡ Φιλιώ, μᾶς βλέπει ὅλους στενοχωρημένους κι ἤθελε νά μᾶς δώσει λίγη χαρά. Καί μᾶς λέει ἀστεῖα, ποιήματα, μικρές ἱστορίες, κάνει χορευτικές φριγουρες καί, ὅλοι, συγκεντρωμένοι γύρω ἀπό τή Φιλιώ, γελούσαμε. Ἀλλά οἱ φύλακες δέν τό ἔβλεπαν μέ καλό μάτι αὐτό. Νά χαίρονται οἱ κρατούμενοι... εἶναι σωστό πρᾶγμα αὐτό; Ἔτσι, τήν ἄλλη μέρα, δέν τήν ἀφήνουν νά περάσει μέσα. Κι αὐτή, γιά νά τούς καταφέρει, λέει: «Ἀφήστε με νά μπῶ, γιά νά πῶ τοῦ μπαμπά μου νά κάνει δήλωση μετανοίας.» Τό ἄφησαν. Ὅμως, ἀπό κοντά καί οἱ φύλακες. Τούς βλέπει ἡ Φιλιώ, λέει: «Μπαμπά, δέν κάνεις μιᾶ δήλωση γιά νά βγεῖς ἀπό τή φυλακή κι ἐσύ;» Ὅλα τά παιδιά ἔχουν τούς μπαμπάδες τους, ἐγώ δέν ἔχω.» Τῆς ἀπαντῶ: «Νά κάνω, μωρέ, Φιλιώ. Ἀλλά ξέρεις τί πρέπει νά γράψω σ' αὐτήν τή δήλωση; Νά μή σέ στείλω στό σχολεῖο νά σέ δέρνω νά σ' ἀφήνω νησιζό νά μή νοιάζομαι γιά σένα καθόλου. Καί, δέν ἔχω νά τά γράψω μόνον ὅλα αὐτά, ἀλλά πρέπει καί νά τά κάνω κιόλας.» «Κα-

λά» λέει, «ἔβγα ἐσύ καί κάνε τα-» Στό μεταξύ εἶχε ἀπομακρυνθεῖ ὁ φύλακας. Καί ἡ Φιλιώ: «Μπαμπά, ψέμματα σοῦ εἶπα. Δέν θά μ' ἄφηναν νά ἔρθω νά σέ δῶ καί τούς εἶπα αὐτά, γιά τή δήλωση. Ξέρω ἐγώ, δέν γράφουν τέτοια πράματα, γράφουν ἄλλα πού εἶναι ζόρικα.»

»Μέ φέρνουν στόν Πειραιά. Τώρα μπορούσα νά τούς συντηρῶ, μέσ ἀπ' τή φυλακή. Ἐνας φίλος μου φωτογράφος ἔκανε μεγεθύνσεις φωτογραφιῶν πορτραίτων. Τίς ἔφερνε στή φυλακή ἡ μάνα τῆς Φιλίως, τίς ρετουσάριζα, τίς πήγαινε ἔτοιμες, πληρωνόταν, ζοῦσαν. Γιά σπίτι εἶχαν ἓνα δωμάτιο. Καί ἡ Φιλιώ, μοῦ εἶπε ἡ μητέρα τῆς, εἶχε ἀνορεξίες. Ἀνισύχνησα. Μήπως εἶναι ἄρρωστο; Κι ἔρχονταν στή φυλακή καί μόνον του. «Γιατί δέν τρῶς Φιλιώ;» τό ρωτάω. «Μήπως πονᾶνε τά ποδαράκια σου; Μήπως ἔχεις πυρετό; Μήπως κουράζεσαι;» Μοῦ λέει –ὄχι, δέν εἶναι ἄρρωστη οὔτε κουράζεται ἀλλά νά, δέν θέλει νά τρώει, γιατί δέν ἔχουμε λεφτά. «Τό ἔχω καταλάβει μπαμπά –δέν ἔχουμε λεφτά. Κι ἔχουμε καί δικαστήρια μπροστά μας. Ἔτσι, γιά καλό καί γιά κακό, ἄς ἔχουμε καί καμιᾶ δικάρα στήν ἄκρη.» Τῆς λέω νά μήν τά σκέφτεται αὐτά καί, μᾶλλον, θά μᾶς ἀφήσουν.

»Ἐκεῖνον, πάλι, τόν καιρό, τῆς εἶχε δώσει ἡ μητέρα τῆς δύο δραχμές ν' ἀγοράσει καραμέλες. Ἔρχεται στή φυλακή, φέρνει ἓνα μικρό καρπούζι. Ἀπόρησα. Ποιός τῆς τό ὅωσε; Μοῦ ἐξηγεῖ: «Εἶπα, μπαμπά, ἀντί νά πάρω καραμέλες, δέν παίρνω ἓνα καρπουζάκι νά γλυκαθεῖς λίγο;»

»Ἦταν, τότε, ἕξι χρονῶν.

»Μᾶς σηκώνουν, μᾶς πᾶνε στήν Κρήτη, στό φρούριο τοῦ Ἰτζεδίν. Ἡ Φιλιώ ἦρθαν, ἐκεῖ, μέ τή μητέρα τῆς. Ἐμειναν τρεῖς μέρες. Καί σ' ἓνα ἀπό τά ἐπισκεπτήριά τους –ἔχοντας αἰσθανθεῖ ἡ μάνα πόση ἦταν ἡ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ γιά μένα– εἶπε πῶς τώρα ἐγώ, ὄντας καταδικασμένος σέ ἰσόβια, δέν ξέρουμε πότε θά βγῶ ἀπό τή φυλακή κι ἂν θά βγῶ. Καί πῶς νά τή μεγαλώσει τή Φιλιώ; Πῶς νά τή μορφώσει; Ἀφοῦ δέν ἔχουμε; Γι' αὐτό, ἐπειδή βρέθηκε ἓνας πλούσιος σκέφτηκε νά τόν πάρει. Καί ὅ,τι θέλει ἡ Φιλιώ θά τῆς τό ἀγοράσει αὐτός.

»Ἀκουγε τό παιδί. Καί πρός τή μητέρα του: «Καί ἀστεῖο πού τό λές αὐτό, πρόσεξε! Γιατί θά πάρω ἓνα μαχαίρι κρητικό καί θά σοῦ κόψω τό λαμό!» Πῶς τά ἀκουγα ὅλα ἐτοῦτα! Μέ τί θλίψη!

»Καί σέ ἄλλο ἐπισκεπτήριο μοῦ ἀπάγγειλε ἓνα ποίημα γιά τήν Κύπρο. «Εγώ τό ἔκανα μπαμπά» μοῦ λέει. Καί ἡ μητέρα τῆς εἶπε πῶς, ὅταν ἡ Φιλιώ ἀκουγε ὅτι γινόταν διαδήλωση, τήν τραβοῦσε ἀπ' τό χέρι νά πᾶνε κι αὐτές.

»Ὅταν οἱ ἐπισκέπτες ἦταν ἀπό μακρινό τόπο συνηθιζόταν, μέ τό τέλος τοῦ ἐπισκεπτηρίου, ν' ἀνοίγουν τήν πόρτα καί νά χαιρετισοῦνται οἱ φυλακισμένοι μέ τούς δικούς τους, χωρίς ἐκεῖνη τή σίτα μπροστά σου. Ἔτσι, μόλις οἱ φύλακες ἀνοῖξαν τήν πόρτα, ἡ Φιλιώ ρίχνεται στόν λαμό μου κι ἀρχίζει νά κλαίει σπαραχτικά. Οἱ φύλακες νά τῆς λένε: «Παιδάκι μου, τελείωνε. Πρέπει νά φύγεις.» Ἡ Φιλιώ εἶχε γαντζωθεί ἐπάνω μου. Ὅσπου τήν ἀρπάζει βίαια

ἓνας φύλακας – «Ἄντε, μπρός, φύγε!» – κι αὐτό κλαίγοντας νά γυρίζει κάθε λίγο καί νά μέ κοιτάζει, ἔως ὅτου ἔφτασε στήν ἐξωτερική πόρτα.

»Αὐτή εἶναι καί ἡ τελευταία εἰκόνα πού ἔχω ἀπ' τή Φιλιώ.

»Τῆς ἔγραφα, τῆς ἔστελνα ζωγραφιές, ἄλλα καλλιτεχνήματα. Μοῦ ἔγραφε, μοῦ ἔστελνε τίς ἰχνογραφίες τῆς μέ τά σχέδιά τῆς. Ζητοῦσε τή γνώμη μου. Ἀλλοτε ἔκανε αὐτοκριτική:

«Ἐτοῦτο τό τοπίο δέν μπόρεσα νά τό ἀποδώσω ὅπως ἤθελα.»

»Ἐνα γράμμα μου τό εἶχα στείλει στό ὀρεινό χωριό ὅπου εἶχε πάει μέ τή μητέρα τῆς. «Φιλιώ» τῆς ἔγραφα, «τώρα πού εἶσαι μέσα στά ἔλατα καί στά δροσερά νερά, δέν στενοχωριέμαι. Χαίρομαι». Μοῦ ἀπάντησε πῶς «καλά εἶναι καί τά ἔλατα καί τό κρύο νερό, ἀλλά θά προτιμοῦσα νά ἐρχόμουν στήν Κρήτη καί νά σοῦ φερνα κάθε μέρα πάγο, νά ἔβαζες ἐπάνω τό κύπελλο μέ τό νερό, νά κρυώνει». Κι ἄλλη φορά, ἀπό τό ἴδιο χωριό, μοῦ ἔγραφε: «Πολύ σέ λυπᾶμαι μπαμπά, ἀλλά δέν μπορῶ νά κάνω τίποτα. Τό μόνον πού θά μπορούσα, εἶναι νά ἐρχόμουν αὐτοῦ κοντά σου καί, τώρα, μέ τή ζέστα νά σοῦ φερνα ἓνα ποτηράκι μέ δροσερό νερό. Κι αὐτό εἶναι δύσκολο».

»Στήν Κρήτη πηγαίνοντάς με, δέν εἶχαν πιά οὔτε γιά τό ψωμί τῆς μέρας. Μαθαίνει ἡ Βιργινία νά ράβει πουκάμισα. Ἡ Φιλιώ ἀλῶνιζε τήν Ἀθήνα. Πήγαινε σέ ὅλους πού γνωρίζαμε καί τούς ἔλεγε πῶς ἡ μαμά τῆς ξέρε νά ράβει πουκάμισα. «Καί, πολύ θά σᾶς παρακαλέσω, νά ράψετε ἓνα πουκάμισο. Γιατί,

όπως ξέρετε, ό μπαμπάς μου είναι φυλακή κι έχουμε δυσκολίες».

»Κουράζονταν, μά δέν τό έλεγε. Είχε στήν έγνοιά της καί τή γριούλα, εκεί, στή γειτονιά της. Καί μέ τόση φτώχεια, έπαιρνε σαπούνι, λίγη ζάχαρη, τής τά πήγαινε· ότi τή σκέφτεται.

»Τήν είχε στείλει ή μητέρα της στό Γαλλικό Ίνστιτούτο. Λαβαίνω γράμμα τής Φιλιώς, στό Ίτζεδίν. Μοϋ γράφει πώς έχει γνωρίσει ένα κορίτσι πού έχει πατέρα ύπουργό. Καί σκέφτεται νά τήν κάνει φιλενάδα της, ώστε νά πλησιάσει καί νά μιλήσει στόν ύπουργό για μένα. Νά μέ βγάλει από τή φυλακή ή άς μέ φέρει σέ άλλη φυλακή, κοντά στήν Άθήνα. Καί πηγαίνει, λέει τοϋ ύπουργοϋ: «Θείε, θά σέ παρακαλέσω νά βγάλεις τόν μπαμπά μου από τή φυλακή κι άν, δέν μπορείς, νά τόν φέρεις πιο κοντά για νά τόν βλέπω.» Τής ύποσχέθηκε πώς θά τής έκανε τό χατήρι, θά μ' έφερνε σέ φυλακή κοντινή, αλλά νά τοϋ τά γράψει αυτά πού τοϋ ζητούσε, για νά μίν ξεχάσει. Ή Φιλιώ τοϋ τά έγγραψε καί τελείωνε μ' ένα «εύχαριστώ».

»Μιά μέρα, μέ τήν άνατολή τοϋ ήλιου, όπως άνοιξε ή πόρτα τής φυλακής καί βγήκα στό προαύλιο, βλέπω έναν φίλο - έκλαιγε. Τί συμβαίνει; Γιατί κλαίει; Βλέπω κι έναν φύλακα - έκλαιγε. Ό Μανώλης Γλέζος λέει: «Γιάννη, πάμε μιά βόλτα νά σοϋ πω κάτι.» Πηγαίνουμε καί ό Μανώλης ξανά: «Ή Φιλιώ είναι λίγο άρρωστη». «Πώς τό ξέρεις;» τρέμει ή ψυχή μου. «Νά, είχαμε ένα τηλεγράφημα-» Κι εγώ: «Γιά νά τό στείλουν - είναι βαριά άρρωστο τό παιδί.» Γύρω μου σύντροφοι, κι εγώ νά ρωτάω. Τότε ένας: «Τή Φι-

λιώ τή χάσαμε».

»Μένω άφωνος. Κρύος. Μέρες καί νύχτες κλαίγοντας.

»Μέ φέρνουν στήν Άθήνα. Μέ τήν έπιμονή τοϋ γατροϋ καί μέ δίκες άπανωτές μ' έλευθερώνουν σ' έναμισυ χρόνο.

»Ή Φιλιώ, είπαν, είχε καί φυματίωση. Ήταν δέκα χρόνων.

»Ή οικογένεια σκόρπισε.

»Τή φωτογραφία τής Φιλίτσας τήν έχουν πολλοί συγκαταούμενοί μου· τή φυλάγουν.

»Καί μένουν κι αυτά άπό τά γράμματά της, νά τά φέρνω στό μυαλό μου... νά τά σκέφτομαι...

»“Εγώ, όλη τή μέρα τραγουδώ.”

»“Πιστεύω, πατερούλη

μου, νά μ' άφήσουν οί φύλακες νά σέ χορτάσω.”

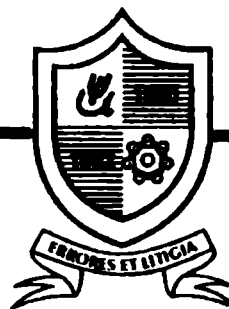
»“Σοϋ στέλνω λουλούδια τοϋ βουνοϋ καί φύλλα κουμαριάς.”

»“Τίς γαρυφαλλίες τίς φύτεψα καί όταν σκάσουν τά μπουμπούκια, θά έρθεις. Αυτό θά τό θυμάμαι.”»

Βασιλική Παπαγιάννη

Λάρισα Ίούλιος 2000

20 ΧΡΟΝΙΑ
1980-2000

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Έν συνεργασία μέ
τήν ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,
τό ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ,
τό ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑΤΟΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ καί
τό ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Μέλη: τής Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (Ε.Γ.Α.Τ.Ι.Ν.),
τής Ευρωπαϊκής Έταιρείας Ψυχοθεραπείας (Ε.Α.Ρ.) καί
τής Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (Ε.Ρ.Ρ.Ρ.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδική Ψυχοθεραπεία
- Ψυχολογική Άξιολόγηση
- Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
- Δυναμική τής Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
- ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες-Έγγραφές

Άθήνα: Γραμματεία τοϋ Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.

Ιωάννινα: κ. Γεωργία Μοιροπούλου 0651 75487, κ. Τζένη Τόλη 0651 27034,

Θεσσαλονίκη: κ. Φραντζέσκα Μπασάλα 031/450.850, Δευτέρα 10.00 - 12.00 π.μ.

κ. Άσπασία Παπαδοπούλου 031 / 435.919, Δευτέρα & Τετάρτη: 8.00-8.00 μ.μ.

κ. Λάμπη Σιδηρόπουλο 0351/38465, Τρίτη 10.00 -1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 6447.533-6435.980-
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Κάν' το μόνος σου!

Στον Βασίλη Ραφαηλίδη

Το είπαμε: το κράτος ούτε μπορεί ούτε πρέπει να γίνεται παραγωγός πολιτισμού. Απλώς οφείλει να οργανώνει θεσμούς φιλελεύθερους και σύγχρονους περί τον πολιτισμό. Αλλιώς καταλήγουμε σε φασιστοειδή σχήματα, σε αφελή προπαγάνδα ή στις πολιτιστικές αφέλειες της τοπικής αυτοδιοίκησης των οποίων πρωταθλητής είναι ο κ. Αβραμόπουλος. Ο εμπνευστής των πιο kitsch γλυπτών της επικράτειας, αφού υπερέβαλε και το μνημείο εθνικής συμφιλίωσης του κ. Έβερτ. Τελευταία του επιτεύγματα, η «Αλίκη» και το «Μνημείο του Δασκάλου» πίσω από το Χίλτον.

Εκεί όμως που η Πολιτεία απέτυχε –ως επέπρωτο– οικτρά, η ιδιωτική πρωτοβουλία κάνει θαύματα. Κατ' αρχάς, το πιο παρήγορο είναι πως οι ίδιοι οι καλλιτέχνες παίρνουν την τύχη στα χέρια τους και δεν περιμένουν από τους κομματικούς κομισάριους να δουν θεού πρόσωπο. Αυτούς που στέλνουν στην Biennale την κ. Δανάη Στράτου και τον κ. Βαρώτσο και που αναγορεύουν σε μοντέρνο τον κ. Σόρογκα, στήνοντάς τον δίπλα στα γαρίφαλα του Βλάση Κανιάρη. Απ' την άλλη πλευρά, και έχοντας την έξωθεν καλή μαρτυρία μόνο, καλλιτέχνες σαν τον video-artist Νίκο Ναυριδίδη οργάνουν τις διεθνείς εκθέσεις χωρίς καμία κρατική υποστήριξη. Από την Santa Fe ως την Στοκχόλμη, ο νεαρός Ναυριδής παίζει στα «χοντρά παιχνίδια», γνωρίζοντας ότι και στην επόμενη Biennale την Ελλάδα θα εκπροσωπήσει κάποιος εκφραστής της εθνικής μας αδυναμίας, ένα υποκατάστατο της εθνικής μας αγλωσσίας, επιλεγείς από τινα νοήμονα προγλωσσικό.

Στον τόπο αυτόν το πιο δύσκολο είναι να υποστηρίξεις τ' αυτονόητο. Ότι, δηλαδή, ο κόσμος της εικόνας διακονείται ευπρεπέστερα και πειστικότερα από τους εικονολάτρες κι όχι από τους εικονομάχους. Έτσι λοιπόν οι εικαστικοί, εδώ και αρκετόν καιρό, αποφάσισαν να πάρουν τα πράγματα (τους) στα χέρια τους. Βλέποντας την ανυπαρξία της πολιτείας και την ανεπάρκεια πινακοθηκών, μουσείων, γκαλερί, επιμελητών και κριτικών, διεκδίκησαν οι ίδιοι τον ρόλο και του διοργανωτή και του εκθέτη, παραμερίζοντας τους διαμεσολαβητές. Το πράγμα ξεκίνησε από ασφυξία και απόγνωση, η συνέχειά του όμως δικαιώνει τους τολμητές και αποτελεί ό,τι πιο αισιόδοξο συμβαίνει στον χώρο. Από την μια, λοιπόν, το ΥΠΠΟ μάς «απειλεί» με μουσεία και κέντρα σύγχρονης τέχνης κι απ' την άλλη οι ίδιοι οι καλλιτέχνες συνομαδώνονται και συνεκθέτουν σε χώρους απρόβλεπτους και –το κυριότερο– αθεσμοθέτητους. Η ιστορία ξεκίνησε πριν από δύο χρόνια όταν, λόγω ενοικιοστασίου, κάποιοι καλλιτέχνες με επικεφαλής τους Γ. Σκαλτσά και Β. Βλασταρά αποφάσισαν να οργανώσουν περιοδικά εκθέσεις συναδέλφων τους στο εργαστήρι της οδού Ζαΐμη έως ότου το εκκενώσουν οριστικά. Έπειτα, είδαμε τις «Διαδρομές», δηλαδή απάτρονάρια έργα μέσα στην πόλη, στις οικοδομές και στους τοίχους της. Πρόσφατα, μια προικισμένη ομάδα στην οποία συμμετέχουν ο Β. Βλάχος, ο Γ. Καζάζης, ο Ν. Χαραλαμπίδης, η Δ. Μπάρμπα έστησαν την έκθεση «Elvis has left the Building» σ' ένα διαμέρισμα στου Ζωγράφου. Ενώ όλο το καλοκαίρι στο 1ο Δημοτικό Σχολείο της Ύδρας ο Δ. Αντωνίτσης και η Ελ. Χριστοδούλου φιλοξενούν έλληνες και ξένους συνομηλίκους τους στην έκθεση Summer Camp διαδελλώνοντας πως η αντισυμβατικότητα, αν δεν είναι συνώνυμη της ελευθερίας, πάντως συμπορεύεται αρμονικά με την δημιουργικότητα.

Αφήστε λοιπόν το κράτος να βράζει στις ενοχές του και δείτε πόσο επιτυχημένα φτιάχνουν τα πράγματα μόνοι τους. Φερ' ειπείν το ΔΕΣΤΕ, που αποτελεί εντός και εκτός ένα προωθημένο φυλάκιο για ό,τι συμβαίνει σήμερα στον κόσμο. Απ' την άλλη, η γκαλερί Bernier-Ηλιάδη, που λειτουργεί σταθερά σαν ένα παράθυρο προς τα διεθνή κέντρα κι ένα –άτυπο– εναλλακτικό μουσείο για τον μοντερνισμό και τις... ακαδημίες του.

Τέλος, από τον Νοέμβρη θα λειτουργεί στην Πλάκα το Μουσείο Φρισύρα, μια ιδιωτική Πινακοθήκη που θα εκθέτει ισότιμα τους Έλληνες πλάι στους σύγχρονους ευρωπαϊούς δημιουργούς: τον Blake και τον Auerbach πλάι στον Θεοφυλακτόπουλο ή τον Χουλιαρά και την Paola Rego δίπλα στον Λάππα ή τον Χαρβαλιά.

Αντιλαμβάνεσθε; η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει ήδη χτίσει και οργανώσει το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης που από δεκαετίες υπόσχεται αλλά δεν πραγματοποιεί το πολύφερνο κράτος!

Γιατί τι είναι εν τέλει ένα Μουσείο;

– Οι φύλακες, οι κοσμικότητες και οι, πανευτυχείς πλην άσχετοι, πολιτικοί με την κορδέλα;

Ένα Μουσείο είναι πρωτίστως ένας χώρος ζωντανός, ανατρεπτικός, παράδοξος που οφείλει να στέκεται στην No man's land και που πρέπει να αντανakλά νέες ιδέες, ρηξικέλευθα πάθη και πρωτογενές πάθος.

Μάνος Στεφανίδης

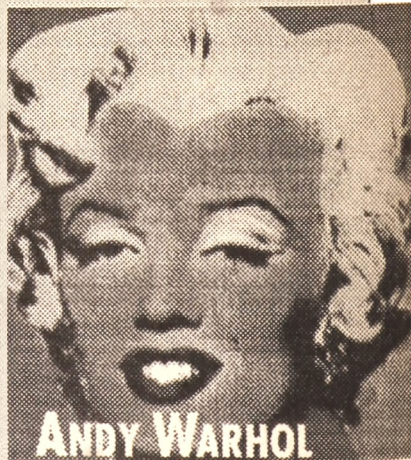
Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Ταξιδέψτε:** ως τη Μύκονο και θα έχετε την ευκαιρία να δείτε τα γλυπτά από θαλασσινό ξύλο και μέταλλο του Μιχάλη Πεταλά, που τιτλοφορεί «Φθινοπωρινές Συναυτουργίες» και εκθέτει στη Δημοτική Πινακοθήκη Μυκόνου ως τις 13 Σεπτεμβρίου.

• **Δείτε:** 14 «ανέκδοτες» στην Ελλάδα γαλλικές ταινίες παραγωγής 1999-2000 από 15 έως 21 Σεπτεμβρίου στο πλαίσιο του 1ου Φεστιβάλ Γαλλικού Κινηματογράφου (κινηματογράφος «Δαναός»): «Περί ορέξεως», «Στα όπλα!», «Η μοντέρνα ζωή», «Μια πορνογραφική σχέση», κ.ά. Μετά τις προβολές θα διοργανωθεί συζήτηση με τους σκηνοθέτες και τους ηθοποιούς.

• **Επισκεφθείτε:** την έκθεση ζωγραφικής 10 πολωνών ζωγράφων που πραγματοποιείται στο Κέντρο Ομιλιών και Εκδηλώσεων (Μιχαήλ Βόδα 28). Η έκθεση είναι μέρος μιας δράσης που ονομάστηκε «Pleinair», δηλαδή η ομάδα των ζωγράφων που προσκαλείται κατασκηνώνει στη χώρα μας, ζωγραφίζει επί τόπου και... εκθέτει... Ενώ, 18 γάλλοι καλλιτέχνες εγκατεστημένοι στην Ελλάδα παρουσιάζουν τη δουλειά τους στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων «Μελίνα Μερκούρη»: «**Επέλεξαν την Ελλάδα...**» (Ηρακλειδών 66 και Θεσσαλονίκης, Θησείο). Αξίζει να δούμε με τα μάτια του άλλου, δεν νομίζετε;

• **Δείτε:** στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης την αναδρομική έκθεση του **Andy Warhol**. Μπορεί να πέρασε καιρός από τότε που ο Warhol προκαλούσε με την τέχνη του, μπορεί τώρα πια να είναι ο ζωγράφος που εισηγείται η καθεστηκυία τάξη Ηνωμένων Πολιτειών και ψωροκόσταινας, ωστόσο αξίζει να τη δούμε, έστω και για λόγους ιστορικούς.

ANDY WARHOL

Η «άχρηστη» τέχνη

Νέο πλήγμα δέχτηκε η καλλιτεχνική παιδεία στην Ελλάδα έπειτα από την ανακοίνωση του προφανώς «αναρμόδιου» υπουργείου Παιδείας, που θεωρεί αρκετούς τους μόλις 11 καθηγητές καλλιτεχνικών που πρόκειται να διορισθούν φέτος. Το γεγονός αυτό, αν αναλογιστεί κανείς τον κατά πολύ μεγαλύτερο αριθμό των ακάλυπτων οργανικών θέσεων, θέτει ανοιχτά πια το ζήτημα της κατάρτησης του μαθήματος της τέχνης στη μέση εκπαίδευση και φυσικά αποτελεί ολοφάνερη διάψευση των συχνών διακηρύξεων του υπουργείου Παιδείας περί «ανάδειξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς», περί της υψηλής σημασίας των ανθρωπιστικών σπουδών, της καλλιτεχνικής εκπαίδευ-

σης και της καλλιέργειας των δεξιοτήτων των μαθητών.

Ήδη με την «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση», το μάθημα στο Λύκειο έχει γίνει «επιλογής», ενώ δεν διδάσκεται καν ως τέτοιο στη Γ' Λυκείου, αφήνοντας ακάλυπτους τους μαθητές που επιθυμούν να ακολουθήσουν κάποια σχετική με καλλιτεχνικές σπουδές κατεύθυνση. Στο γυμνάσιο, τα πράγματα δεν είναι καλύτερα, καθώς ο χρόνος διδασκαλίας του μαθήματος των καλλιτεχνικών έχει περιοριστεί να μοιράζεται την μία ώρα εβδομαδιαίως με τα υπόλοιπα μαθήματα της αισθητικής αγωγής.

Φαίνεται πως για τους υπεύθυνους ο περιορισμός της σχέσης του έλληνα μαθητή με την Τέχνη είναι ζήτημα ελάσ-

σονος σημασίας, αλλιώς δεν εξηγείται το γεγονός πως ο αριθμός των νέων για φέτος καθηγητών των καλλιτεχνικών μαθημάτων είναι ο μικρότερος σε σχέση μ' όλες τις άλλες ειδικότητες. Ή μήπως εξηγείται;

Στο τεχνοκρατικό, ασφυκτικά περιορισμένο στα όρια της κοινής λογικής, μέλλον, που ονειρεύεται(;) να δημιουργήσει κάθε εκσυγχρονιστής με εξουσία, η τέχνη είναι κάτι άχρηστο όταν δεν προσφέρει αυστηρά διασκέδαση, επιμένοντας να προάγει απλώς μερικές «άυλες» αρετές όπως η φαντασία, η συναισθηματική ευφυΐα, ο ανθρωπισμός και -κυρίως- η ικανότητα μνήμης.

Καλή σχολική χρονιά!

K.N.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Είστε right ή wrong κ. Ρονγκ;
- Γιατί άλλα μας λέγατε και εσείς και ο κ. Σάμαρανκ πριν από δύο μήνες. Κι άλλα τώρα.
- Α, ρε αθάνατο φακελάκι, και «Αθανάτους» μεταστρέφεις.
- Ασχέτως αυτών, ο εκσυγχρονισμός καλπάζει κατευθείαν προς τα εθνικά πεπρωμένα.
- Ρωτήστε και τον κ. Βενιζέλο, τον συνταγματολόγο, θεολόγο, θρησκευολόγο και προστάτη της αγίας ημών πίστεως.
- Πιστεύω εις έναν Θεό, παντοδύναμο συγκροτηματάρχη που να αρέσει το βιολοντσέλο.
- Και να συνεργάζεται με τον Μπακατσέλο.
- Ως προς την γνωστή διαμάχη, πάλι ο Μανωλάκης θα κλείνει με το μέρος του Καρβέλα.
- Για το αγωνιστικό του παρελθόν και για την

κρουσάλλινη θέση του:

- Οι τενόροι στα ωδεία κι όχι στα καφωδεία.
- Πώς λέγαμε καρβέλι, παιδεία, ελευθερία;
- Στήτε τας παραδόσεις: Δεν θα κάνουμε τα σκυλάδικα ηρώδεια!
- Είπα ελευθερία; Γεια σου Ελευθερία Αρβανιτάκη!
- Φωτιά και τσεκούρι στους δήθεν.
- Γιατί αλλιώς θα δούμε μαζορέτες στα κονικλοτροφεία.
- Εξ ου και έκανε το κουνέλι ο Φραγκούλης.
- Υπάρχει τουτέστιν μια ενδότερη διαλεκτική σχέση, που θα 'λεγε και ο Κάρολος...
- Ποιος Κάρολος;
- Ο Φιξ, ντε, που τον έκανε ο Θόδωρος Μουσείο.
- Ποιος Θόδωρος;
- Όχι της Γιάννας, ο άλλος...
- (Αν και τελικά όλοι της Γιάννας είναι!)
- Σοφός ο πρωθυπουργός!

- Τι «θίασος», που θα έλεγε και εκείνος ο Θόδωρος.
- Ο πολυαγαπημένος φίλος του Κουστουρίτσα...
- Που τσαντίστηκε με τον Μπρέγκοβιτς, που του άρεσε η Μαριάννα, που θύμωσε ο Νίκος.
- Που εκνευρίστηκε ο Νταλάρας.
- Μικρός που είναι ο κόσμος του πολιτισμού (τους).
- Μικρότερος κι απ' τις δυνατότητες του Φεστιβάλ Αθηνών (σας).
- Ασχετο: Το «Τζεμ» απ' το ατζέμ πιλάφι βγαίνει, κ. Παπανδρέου μου;
- Πάνω στη σύγχυση πηγαίνει και η κυρία Χηινιάδου πρέσβειρα στο Μαρόκο.
- Η πρώην σύμβουλος του ΥΠΠΟ (μας), ντε!
- Έφυγε πριν ξεσπάσει ο σάλος με το «παρθενόμετρο».
- Το οποίον ονομάστηκε έτσι προς τιμήν της κ. Δασκαλάκη-Παρθένη.
- Η άλλη ιδέα ήταν να ονομαστεί «δονητής ολυμπιακών έργων».
- Όλα είναι έτοιμα!
- Ρωτήστε και τον κ. Σάμαρανκ.
- Μόνο η κορδέλα λείπει.

- Και ο πρωθυπουργός που θα κάνει τα εγκαίνια.
- Έχουμε πρωθυπουργό;
- Σόκιν ερώτηση. Τρώμε τώρα!
- Στην Εθνική Πινακοθήκη πάλι, εμ' δεν τους εκθέτουν, εμ' βιάζονται να τους ξεκάνουν.
- Πάλι καλά που δεν τους καίνε!
- Π.χ., στην έκθεση Ελληνικής και Κυπριακής Χαρακτικής ο αειθαλής χαράκτης Γιώργης Βαρλάμος φέρεται... αποθανών το 1999! (και στην πινακίδα και στον κατάλογο).
- Το απεκάλυψε ο Αντώνης Καρκαγιάννης στην Καθημερινή ύστερα από διαμαρτυρίες του διακεκριμένου καλλιτέχνη.
- Αντίθετα, ο αποθανών προ διμήνου Βασίλης Χάρος ζει και βασιλεύει.
- Απόψεις είναι αυτές.
- Άραγε ο Τζεφιρέλι είναι διευθυντής στην Εθνική Πινακοθήκη ή η Άννα Παναγιωταρέα;
- Ο Greco να βάλει το χέρι του!
- Am I wrong, κ. Ρονγκ μου;
- Μανωλάκης ο βομβιστής

Η πρωτοφανής υποχώρηση της κριτικής πολιτικής θεωρίας έχει καταστήσει εν πολλοίς μοιραία τη σημερινή ηγεμονία της καπιταλιστικής σκέψης. Καμία άλλη μορφή κοινωνικής οργάνωσης, έστω οραματική, δεν προβάλλεται επιθετικά και υπερεριστατωμένα. Η αριστερά, άφωνη από την υποχώρηση των ιδεών της, παρακολουθεί τις ραγδαίες αλλαγές δίχως να μπορεί να αρθρώσει ελκτική και ολοκληρωμένη κοινωνική πρόταση. Οι σκόρπιες κριτικές παρεμβάσεις των διανοουμένων και οι σποραδικές εκρήξεις των κοινωνικών κινημάτων συνθλίβονται υπό το βάρος μιας ευφυώς πλασαρισμένης «μονόδρομης σκέψης», αλλά και από την εμφανή αδυναμία της αριστεράς να κατανοήσει την αξία τους.

Σ' αυτή την αριστερά αναφέρεται η συζήτησή μας με το διευθυντή του περιοδικού *Νέα Εστία* Σταύρο Ζουμπουλάκη. Στην ανάγκη δηλαδή, να συγκροτηθεί εκ νέου ένα ζωντανό, δημιουργικό και μαχητικό ρεύμα, το οποίο θα αμφισβητεί όσα προβάλλονται ως αυτονόητη πραγματικότητα, ως αναπότρεπτη παγκόσμια μοίρα. Στην ανάγκη να οριστεί ένα αρχιμήδειο σημείο, από το οποίο η αριστερά θα θεωρήσει το υπάρχον και θα προτείνει μια πειστική ερμηνεία για το παρόν και μια ζωτική πρόταση για το μέλλον.

«Η αριστερά πρέπει να μπολιαστεί από τα κοινωνικά κινήματα»

Σταύρος Ζουμπουλάκης:

Συζήτηση με τους Γ. Ανανδρανιστάκη και Στ. Μαυροειδή

• Ο 20ος αιώνας μπορεί να ονομασθεί και «αιώνας της αριστεράς», με την έννοια ότι περιέκλεισε την ακμή αλλά και την υποχώρηση των ιδεών της. Εκτιμάτε ότι σήμερα βρισκόμαστε, όπως πολλοί υποστηρίζουν, στη φάση του οριστικού αποχαιρετισμού των αριστερών προταγμάτων;

– Δεν ξέρω αν ο 20ος αιώνας μπορεί να ονομασθεί «αιώνας της αριστεράς», είναι πάντως βέβαιο ότι ο αιώνας αυτός παραμένει ακατανόητος χωρίς την αριστερά και ειδικότερα την κομμουνιστική αριστερά. Οι περιπέτειες του 20ου αιώνα δεν μπορούν να κατανοηθούν, εάν δεν κατανοηθεί το

κομμουνιστικό κίνημα, αν δεν κατανοηθεί ακόμη, θα προσέθετα, και η μορφή, ο ανθρώπινος τύπος του κομμουνιστή. Η αριστερά αυτή είχε ένα καθοριστικό γνώρισμα: ήταν αντικαπιταλιστική. Ετσι εννόησε τον εαυτό της, με αυτό τον τρόπο αυτοκατανοήθηκε. Ως ένα κίνημα δηλαδή που αντέτασσε στην οικονομία και την κοινωνία την καπιταλιστική μια άλλη οικονομία και κοινωνία, τη σοσιαλιστική. Αυτή η αναφορά στο σοσιαλιστικό μέλλον δεν ήταν μόνο ένας οραματικός στόχος ή μία συνθετική ιδέα, αλλά και εκείνο που έδινε στους αριστερούς τη δυνατότητα να κρίνουν τον κόσμο και την κοινωνία.

• Ένα μέτρο σύγκρισης δηλαδή...

– Ακριβώς, διότι το παρόν δεν μπορείς ποτέ να το κρίνεις από το παρόν, πρέπει να σταθείς κάπου έξω από αυτό για να μπορέσεις να το κρίνεις. Αναζητώντας αυτό το αρχιμήδειο σημείο, οι άνθρωποι κινούνται είτε προς τα πίσω, προς το παρελθόν, είτε προς τα μπρος, προς το μέλλον. Από την κοινωνία δηλαδή που θέλεις και οραματίζεσαι κρίνεις το υπάρχον, το οποίο δεν το θεωρείς ούτε δεδομένο ούτε μοιραίο. Αυτή λοιπόν η αντικαπιταλιστική αριστερά, που πρότεινε μια άλλη μορφή κοινωνίας, αυτή την στιγμή δεν υπάρχει. Και εδώ είναι το μεγάλο πρό-

βλημα: αν δηλαδή μπορούμε να εννοήσουμε μια αριστερά η οποία δεν θα είναι αντικαπιταλιστική, η οποία δεν θα προτείνει αλλαγή της κοινωνίας.

Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ...

• Χρήζει όμως αλλαγής ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η παρούσα κοινωνία; Διότι κάποιος μπορεί να αντιτείνει ότι ο καπιταλισμός χρειάζεται απλώς κάποιες περαιτέρω βελτιώσεις.

– Είναι αλήθεια ότι οι άνθρωποι σήμερα δε γογγύζουν, έχουν κατά κάποιο τρόπο εσωτερικεύσει τον καπιταλισμό. Ακόμη κι αυτοί που πλήττονται απ' αυτόν τη λύση του προβλήματος τους τη βλέπουν πάλι μέσα σ' αυτόν. Υπάρχει δηλαδή απόλυτη κυριαρχία του καπιταλισμού στο φαντασιακό επίπεδο. Ο καπιταλισμός ωστόσο δεν έπαψε να έχει τα στοιχεία εκείνα που κάποτε οδήγησαν τους ανθρώπους να θέλουν την αλλαγή του. Όσο κι αν στις χώρες της Ευρώπης και αλλού υπάρχουν σήμερα στρώματα του πληθυσμού τα οποία ζουν καλά, εξακολουθώ να πιστεύω, με μια τελείως επιεική προσέγγιση των πραγμάτων, πως ναι, ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που σημαίνει εκμεταλλεύση, αδικία, φτώχεια, ακόμη και μέσα στις εύπορες κοινωνίες. Απλοποιώ βεβαίως τα πράγματα γιατί υπάρχουν καπιταλισμοί και καπιταλισμοί.

• Μπορεί σήμερα να μην γογγύζουν οι άνθρωποι – αν και η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του πλανήτη γογγύζει και παραγογγύζει – ωστόσο ο καπιταλισμός, εκτός από το οικονομικό πρόβλημα θέτει και ζητήματα συνειδησιακά, ζητήματα ηθικής, ζητήματα προσανατολισμού. Μιλάμε πλέον για τον καπιταλισμό ως ιδεολογία, ως παραγωγό της ηθικής του *Homo Homini Lupus*.

– Όταν λέμε ότι οι άνθρωποι δεν γογ-

γύζουν με τον καπιταλισμό, εννοούμε ότι δεν μπορούν να φανταστούν άλλη μορφή κοινωνίας και αποδέχονται άνευ όρων την υπάρχουσα. Ο άνεργος, επί παραδείγματι, πιστεύει ότι το πρόβλημά του θα λυθεί μέσω του καπιταλισμού. Μπορεί να υποφέρει αλλά δεν αντιδρά. Ο καπιταλισμός λοιπόν νίκησε κατά κράτος αλλά, συμφωνώ μαζί σας, τα προβλήματα τα κοινωνικά και τα πολιτισμικά ίσως να είναι οξύτερα παρά ποτέ. Παρ' όλα αυτά κανένας, απ' το χώρο της αριστεράς εννοώ, δεν προτείνει κάτι συγκεκριμένο. Σχεδόν όλοι μοιάζει να βιώνουμε τη σημερινή πραγματικότητα ως μοιραία. Δείτε για παράδειγμα τον τρόπο με τον οποίο μιλούν οι άνθρωποι για την παγκοσμιοποίηση. Τη θεωρούν ως μία μοιραία πραγματικότητα, ως μία κατάσταση παραλυτική, στη οποία δεν μπορούμε να αντιδράσουμε. Λέμε παγκοσμιοποίηση και δεν λέμε καπιταλισμός και αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία. Φαινόμενα που είναι σύμφυτα με τον καπιταλισμό τα αποδίδουμε στην παγκοσμιοποίηση, λες και αυτή είναι κάτι άλλο και όχι η σημερινή εκδοχή του καπιταλισμού.

• Πως να γίνει σοβαρός λόγος για την παγκοσμιοποίηση, όταν ένα τμήμα της αριστεράς τη θεωρεί μοιραίο γεγονός

και ένα άλλο τη διώχνει με το σταυρό, τη δαιμονοποιεί;

– Προκειμένου να συγκροτηθεί ένα κοινωνικό κίνημα δεν αρκεί μόνο η αρνητική όψη της κριτικής, αλλά χρειάζεται και η θετική πλευρά της πρότασης. Δεν μπορεί δηλαδή να συγκροτηθεί κίνημα λέγοντας ότι αυτό που υπάρχει είναι κακό. Η αριστερά συγκροτήθηκε ως κοινωνικό κίνημα επειδή, εκτός από την κριτική στο υπάρχον, διέθετε και την πρόταση αντικατάστασής του. Η αδυναμία να συγκροτηθεί σήμερα μαζικό αριστερό κίνημα δεν οφείλεται τόσο στο ότι δεν μπορούμε να κρίνουμε το υπάρχον, αλλά στο ότι δεν μπορούμε να προτείνουμε εναλλακτική θετική πρόταση.

• Υπάρχει όμως και η άποψη ότι για να κατανοήσουμε το παρόν και να προτείνουμε κάτι καινούργιο για το μέλλον πρέπει να παρεμβαίνουμε στα πράγματα και με τη σύγκρουση. Η σύγκρουση δεν έχει γνωσιολογικό χαρακτήρα, δεν παράγει καινούργια πράγματα;

– Η αριστερή συλλογική δράση έχει πάντοτε μια ευεργετική μορφωτική επίδραση. Μέσα από τη σύγκρουση τα άτομα αντιλαμβάνονται ότι τα πράγματα δεν έχουν το χαρακτήρα του μοιραίου και κυρίως αναπτύσσουν ένα δια-

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, αριστερά, με φίλους και συνεργάτες: Άννα Περιστέρη, Πόπη Γκανά και Ηλίας Λάγιος.

φορετικό αίσθημα, ένα αίσθημα συλλογικότητας. Πιστεύω στα νέα κοινωνικά κινήματα, διότι κάνουν όλα αυτά που είπαμε, αλλά προτείνουν και κάτι θετικό. Πολλές φορές φαίνεται πως έχουν μια μερικότητα, ωστόσο οι αξίες που υπερασπίζονται είναι καθολικές.

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΣΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ...»

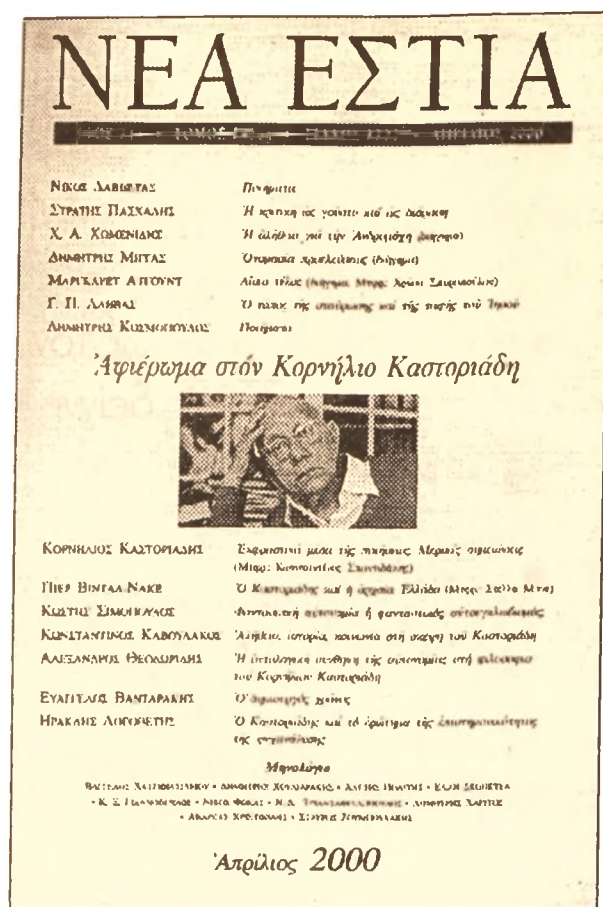
• Πάντως, η εν Ελλάδι αριστερά δεν φαίνεται να αγκαλιάζει με ιδιαίτερη θερμοότητα αυτές τις νέες συλλογικότητες...

– Ωστόσο, τους συμπαράστέκεται, κάποτε λίγο αμήχανα, αλλά τους συμπαράστέκεται. Η αριστερά πρέπει να πιστέψει σ' αυτά τα κοινωνικά κινήματα και όπου δεν υπάρχουν πρέπει να τα δημιουργήσει. Δεν είναι μόνο να εμπνεύσει αυτά που υπάρχουν, πρέπει να δημιουργήσει και νέα. Πιστεύω δε πως τα νέα κοινωνικά κινήματα είναι ο μόνος χώρος μέσα από τον οποίο μπορεί να δημιουργηθεί αντικαπιταλιστική συνείδηση. Και εδώ ακριβώς είναι που χρειάζεται η συλλογική πολιτική οργάνωση της αριστεράς, για να μπορέσει αυτές τις μερικότητες αν τις οδηγήσει να καταλάβουν ότι πίσω από το μερικό πρόβλημα βρίσκεται ένα καθολικότερο, να λειτουργήσει δηλαδή ως ένας συλλογικός νους.

• Μιλάμε άρα για μια νέα πολιτικοποίηση...

– Μιλάμε ασφαλώς για μια νέα πολιτικοποίηση, η οποία θα επενδύσει στις σχέσεις των νέων με την αριστερά. Και εδώ κατά τη γνώμη μου είναι το κρίσιμο σημείο. Πολιτική σημαίνει σωματικότητα. Μέσα στις σημερινές συνθήκες αποσωματικοποιείται και η πολιτική. Δεν είναι μόνο θέμα ιδεών. Για να υπάρχει αριστερά πρέπει να υπάρχουν αριστεροί. Αυτή τη στιγμή η αριστερά δεν έχει αριστερούς. Δεν αναπαράγεται με τον πιο πρωτογενή τρόπο που είναι ο ηλικιακός. Σε αντίθεση μάλιστα με τα άλλα κόμματα που καταφέρνουν και αναπαράγονται, για άλλους λόγους βέβαια. Είναι πολύ κρίσιμο το πρόβλημα αυτό για την αριστερά και ειδικά για το Συνασπισμό.

• Απ' όσο γνωρίζεις, η αποστασιοποίηση των νέων από την αριστερά είναι μόνον ελληνικό φαινόμενο;

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης έδωσε νέα πνοή σε ένα ιστορικό περιοδικό από τότε που ανέλαβε διευθυντής της Νέας Εστίας.

– Είναι διεθνές και έχει να κάνει με ένα ζήτημα που αφορά κοινωνιολογικά τη νεότητα. Σήμερα το περιβόητο χάσμα των γενεών έχει τελειώσει. Είναι ένα κοινωνιολογικό παρελθόν, ένας αναχρονισμός. Απεναντίας, η νεότητα σήμερα, στην Ευρώπη τουλάχιστον, όχι μόνο δεν συγκρούεται με τους γονείς –μέσα από τη σύγκρουση γινόταν η ριζοσπαστικοποίηση των νέων και η αναζήτηση άλλων πολιτικών λύσεων– αλλά ταυτίζεται ιδεολογικά και πολιτικά μαζί τους. Εκείνο που χαρακτηρίζει σήμερα τη νεότητα είναι ότι όλο και παρατείνεται. Οι νέοι φεύγουν πλέον από τη γονική εστία τους όταν παντρεύονται ή όταν βρίσκουν δουλειά. Πάρα πολύ αργά δηλαδή. Εχουμε ένα κοινωνιολογικό γεγονός που κρατά τους νέους στο σπίτι και τους ταυτίζει πολιτικά και κοινωνικά με τους γονείς. Λείπουν, κατά συνέπεια, οι κοινωνικοί όροι της ριζοσπαστικοποίησης των νέων. Παρατηρούμε αντίθετα τη συντηρητικοποίησή τους.

• Μήπως οι νέοι συντηρητικοποιούνται από φόβο και απελπισία;

– Βεβαίως τη σημερινή οικονομικοκοινωνική πραγματικότητα οι νέοι τη βιώνουν

απειλητικά και κυρίως δεν μπορούν να την ερμηνεύσουν. Τα νέα παιδιά έχουν μεγάλη αγωνία για το αύριο, για την επιβίωσή τους, για το αν θα βρουν δουλειά.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΣΤΗ ΖΩΗ

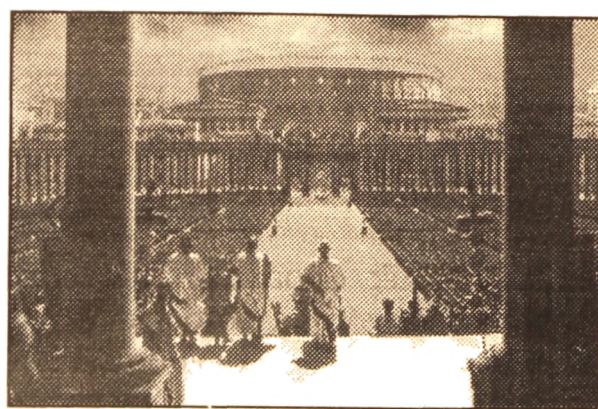
• Η συντηρητικοποίηση των νέων ίσως να οφείλεται εν μέρει και στο σχολείο. Για παράδειγμα, η ασφυκτική σύνδεση της γνώσης με την επαγγελματική αποκατάσταση δεν αποτελεί σημαντικό πρόβλημα;

– Για μένα είναι τεράστιο. Κάποτε η αριστερά μιλούσε για σχολείο ανοιχτό στη ζωή. Αυτό όμως που καταγγέλει σήμερα, η σύνδεση δηλαδή των πανεπιστημίων με την επιχείρηση, είναι απότοκο αυτής ακριβώς της ιδέας. Διότι το να συνδέεις το σχολείο με τη ζωή –τι θα πει ζωή και ποια ζωή– σημαίνει να το συνδέεις με την κοινωνία και την οικονομία, σημαίνει να το συνδέεις με αυτό που υπάρχει γύρω του, θεωρώντας το ως τη μόνη δυνατότητα. Αυτό που καταγγέλει σήμερα η αριστερά, δηλαδή τον εναγκαλισμό των πανεπιστημίων με την οικονομία και τις επιχειρήσεις, το έχει και η ίδια παραγάγει με την κριτική που άσκησε στο παραδοσιακό πανεπιστήμιο.

• Μιλάτε για ένα κλειστό σχολείο, υπό τύπο εργαστηρίου;

– Οχι καθόλου. Μιλώ για ένα χώρο «ευτυχισμένα κλειστό». Ενα χώρο που θα ζει τη δική του ζωή, τη ζωή του πνεύματος, της αναζήτησης, της αλήθειας. Τη ζωή της γνώσης, τη ζωή των λογοτεχνικών ηρώων, τη ζωή του βιβλίου. Αυτό δεν σημαίνει καθόλου στέγνια ή βλοσυρότητα. Σημαίνει αντίθετα χαρά, χαρά πνευματική, σημαίνει τη φύνα και λεπτή ηδονή που προσφέρει ο πνευματικός κόπος. Σχολείο κλειστό στη ζωή σημαίνει δυνατότητα συγκρότησης πνευματικών προσωπικοτήτων, σημαίνει τελικά τη διαμόρφωση ενός πολίτη, ο οποίος θα μπορεί να κρίνει αυτό που υπάρχει γύρω του. Αυτή η όσμωση σχολείου και κοινωνίας δεν δημιουργεί τελικά σκεπτόμενους ανθρώπους και κριτικούς πολίτες. Το σχολείο το ανοιχτό στη ζωή είναι εν κατακλείδι ένα πλήρως κομφορμιστικό σχολείο, το οποίο αποδέχεται ως μόνη αξία αυτό που υπάρχει γύρω του.

Η τρίτη ουσιαστικά χρονιά που επιχειρείται το άνοιγμα: καινούργιες ταινίες όλο το χρόνο. Δηλαδή, πρώτες προβολές και στα θερινά σινεμά, και οι υποσχέσεις των γραφείων διανομής για ποιοτικό υλικό αποδεικνύονται όμφακες. Λες και ψάχνουν στους κάδους των κινηματογραφικών απορριμμάτων. Έτσι, το φετινό καλοκαίρι εξαντλήθηκε με δύο εξαιρέσεις, την e-cinema «Κатаιγίδα» του Βόλφφανγκ Πέτερσεν και κυρίως τον «Μονομάχο» του Ρίντλεϊ Σκοτ, ένα πραγματικό (όπως δείχνει και στην Ελλάδα) blockbuster.

«Μονομάχος»: Η... ψηφιακή Ρώμη και το ψηφιακό πλήθος. Ανάμεσά τους και λίγοι αληθινοί άνθρωποι.

Πρώτοι... Χειμ(ω)νομάχοι

του Δημήτρη Χαρίτου

Ο διανομέας της ταινίας την σκόρπισε σε περισσότερες από τριάντα αίθουσες, εγκαινιάζοντας, όπως δήλωσε, τη... χειμερινή περίοδο από τα μισά του Αυγούστου! «Έτσι είναι, αν έτσι νομίζετε», και η ταινία έχει ασφαλώς όγκο, μέγεθος παραγωγής, που της ταίριαζε πολύ περισσότερο ο Δεκέμβρης ή ο Γενάρης παρά οι 42 βαθμοί και η έρημη αυγουσιτιάτικη Αθήνα.

Χρόνια ο Ρίντλεϊ Σκοτ, ο σκηνοθέτης του «Μπλέντ Ράνερ» και του «Alien» είχε στα σχέδιά του ετούτη την ταινία reperlum σε μια εποχή που το είδος είχε εξαφανιστεί. Ποιος θα γύριζε τώρα ταινίες με χλαμύδες, άρματα και ρωμαίους αυτοκράτορες; Και όμως, η «Dreamworks», η εταιρεία του Σπύλμπεργκ το τόλμησε, και το αποτέλεσμα τη δικαίωσε. Φαίνεται τελικά ότι ο νόμος της ανακύκλωσης λειτουργεί αποδεδειγμένα στο θέαμα, αφού ο κορεσμός της θεματολογίας που μπορεί να επηρεάζει το μεγάλο κοινό, είναι αναπόφευκτος. Πριν από δυο χρόνια είχαμε την απόπειρα αναβίωσης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου («Στρατιώτης Ράιαν», «Κόκκινη γραμμή»), μιας και το Βιετνάμ είχε απομυζηθεί τελείως. Μόνο η ιδιοφυΐα του σκηνοθέτη και η γενναία υποστήριξη της παραγωγής μπορούσε (και μπόρεσε) όχι να νεκραναστήσει, ας πούμε την «Πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας» του Άντονι Μαν (1963) ή πολύ περισσότερο τον

«Σπάρτακο» του Στάνλεϋ Κιούμπρικ (1960), αλλά να ξαναδημιουργήσει το είδος σαν να μην είχε υπάρξει προηγούμενος. Και πιστεύουμε ότι κάπως έτσι έγιναν τα πράγματα. Ένα περίτεχνο χαρμάνι ρεαλιστικών γυρισμάτων και ψηφιακών εφέ δημιουργούν συχνά ένα συναρπαστικό αποτέλεσμα για τους σύγχρονους θεατές των multiplex «κολοσσαίων». Τι άλλο ζητάμε; «Ποπ κορν και θεάματα»! Κοντά σ' αυτούς και οι υπόλοιποι που σίγουρα η ταινία έχει και γι' αυτούς να δώσει. Όλοι έχουμε δικαίωμα στον εντυπωσιασμό.

Γέρος πια ο Μάρκος Αυρήλιος, και οι 25χρονοι πόλεμοι εξάπλωσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας βρίσκονται στο τέλος τους. Ο γενναίος στρατηγός του Μάξιμος κερδίζει την τελευταία μάχη εναντίον μιας σκληροτράχηλης γερμανικής φυλής. Ο φιλόσοφος αυτοκράτορας θέλει τον Μάξιμο (ισπανός αγρότης στην καταγωγή) για διάδοχό του. Όμως ο γιος του, ο διεφθαρμένος Κόμμοδος, δολοφονεί τον πατέρα του και στέφεται αυτοκράτορας. Ο Μάξιμος συλλαμβάνεται αλλά κατορθώνει να δραπετεύσει, ενώ διαπιστώνει ότι η οικογένειά του έχει με εντολή του Κόμμοδου άγρια δολοφονηθεί. Αργότερα, αναισθητός λόγω τραυματισμού, θα αιχμαλωτισθεί και θα πουληθεί σκλάβος-θήραμα σε επαρχιακή αρένα μονομάχων. Φημισμένος ως ακατανίκητος, θα βρεθεί μπροστά στον Αυτοκράτορα Κόμμοδο στο Κολοσσαίο...

Σ' αυτές τις περιπτώσεις το τέλος είναι προβλεπτό. Στο αποτέλεσμα του έργου τέχνης (σχέση της κοινωνίας που το γεννάει και της βιωσιμότητάς του) βρίσκεται η ρίζα της έμπνευσης. Όταν αυτή σκάσει μύτη πάνω από το έδαφος ακολουθούν οι διαδικασίες της σύνθεσης και της επεξεργασίας. Στον «Μονομάχο» κυριαρχεί από άκρου εις άκρον η κατασκευή ή, πιο σωστά, η προ-κατασκευή. Το αποτέλεσμα θυμίζει το γνωστό δοκίμιο του Ε.Α.Πόε για τη σύνθεση του διάσημου ποιήματός του το «Κοράκι». Μόνο που εδώ όντως έγιναν έτσι τα πράγματα.

Τρεις γεροί σεναριογράφοι και η μεγαλειώδης «τούρτα» έτοιμη: Ιστορία και κοινωνία, αίμα και αισθήματα, σκληρότητα και ρομαντισμός, αλληλεγγύη και αμοραλισμός και άλλα τέτοια αντιθετικά ζεύγη. Πολλά, βέβαια, από αυτά είναι παράταιρα, αλλά είναι το μεγάλο –αληθινά μεγάλο– θέαμα που τα καλύπτει. Η προετοιμασία της μάχης της ρωμαϊκής λεγεώνας με τους Γερμανούς και η διεξαγωγή της αποτελεί ένα «δοξαστικό» για τις δυνατότητες της σύγχρονης κινηματογραφικής τεχνικής. Κατά (καθόλου διαβολική) σύμπτωση θυμίζει την απόβαση των συμμάχων στην Ομάχα της Νορμανδίας του «Στρατιώτη Ράιαν», ταινίας βγαλμένης πάλι από τα εργαστήρια της «DreamWorks» του Σπύλμπεργκ. Το ίδιο και οι αφόρητα αιματηρές μονομαχίες στο «Κολοσσαίο». Ένας κοτζάμ Μάρκος Αυρήλιος στο περιθώριο για να πρωταγωνιστήσει η «βιοτουοζιτέ» των ψηφιακών εφέ...

Μένει ακόμα η αποκάλυψη του θαυμάσιου Αυστραλού Ράσελ Κρόου (Μάξιμος), η ευγενική φιγούρα του Ρίτσαρντ Χάρις (Μ. Αυρήλιος) και του Γιουκίν Φοίνιξ (Κόμμοδος).

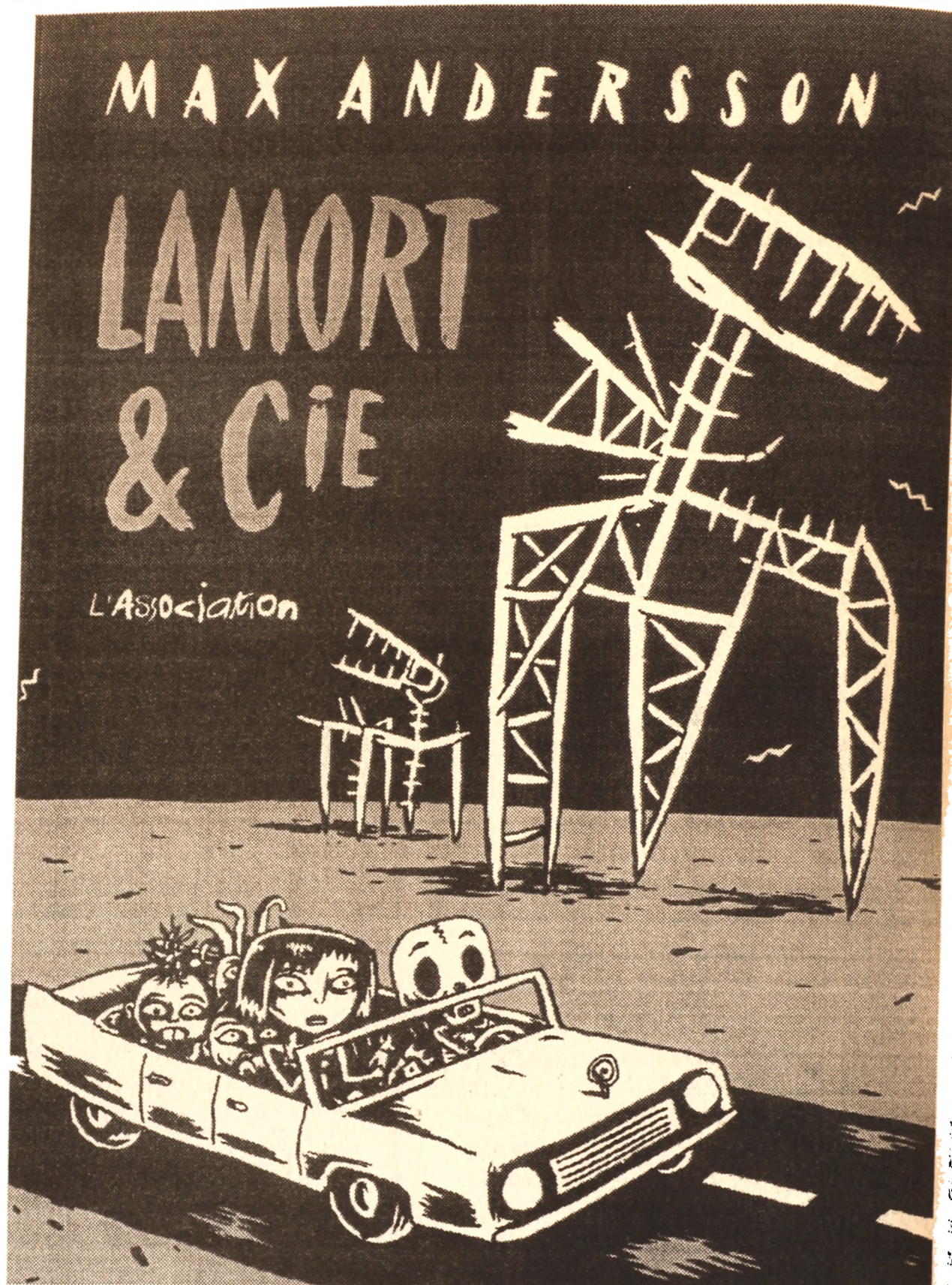

ΧΑ!

5ο Διεθνές Φεστιβάλ της ΒΑΒΕΛ

ΧΑ! είναι ο τίτλος του
φεστιβάλ κόμικς που
διοργανώνει και φέτος
η Βαβέλ, σε συνεργασία με
την Τεχνόπολη του Δήμου
Αθηναίων, στο Γκάζι, από τις
6 έως τις 12 Σεπτεμβρίου
2000.

L' association - η πρωτοπορία του χιούμορ στη Γαλλία. Ο «ιός Andersson» έρχεται από την Σκανδιναβία.

Με πυρήνα την κεντρική έκθεση που φιλοξενεί πρωτότυπα κόμικς μεγάλων ελλήνων και ξένων σχεδιαστών, αποκλειστικά φτιαγμένα για το φεστιβάλ, οι εκδηλώσεις γίνονται, όπως και κάθε χρόνο, σ' όλους τους στεγασμένους και υπαίθριους χώρους του Γκαζιού, περιλαμβάνοντας αναδρομικές εκθέσεις διάσημων δημιουργών, ειδικά αφιερώματα, προβολές, εικαστικές επεμβάσεις, καθημερινές συναυλίες, θέατρο δρόμου, happenings, multimedia και Internet, παιδικά εργαστήρια, κύκλους συζητήσεων κ.ά.

Γνωστά ονόματα που ξεχωρίζουν εί-

ναι ο περίφημος δημιουργός της Μαφάλντα, ο Αργεντινός Quino, ένας από τους σημαντικότερους χιουμορίστες του 20ού αι., τιμώμενο πρόσωπο του φεστιβάλ, ο αφοπλιστικός Edika, ο καυστικός Vuillemin, ο εκπρόσωπος του νέου αμερικανικού χιούμορ Kaz, ο διάσημος αμερικανός σχεδιαστής Peter Bugge, ο αντικονφορμιστής Tronchet και η γαλλική πρωτοποριακή ομάδα σχεδιαστών L' Association, ο δημοφιλής Massimo Mattioli από την Ιταλία, σχεδιαστές από την Ολλανδία, τη Φιλανδία, τη Νορβηγία, το Βέλγιο, τη Σουηδία, την Ελβετία, την Γερμανία, τη Νέα Ζηλανδία.

Οι έλληνες δημιουργοί, παλαιότεροι και νέοι, που θα συμμετέχουν στο φεστιβάλ είναι: ο Βερύκιος, ο Βιτάλης, ο Δερβενιώτης, ο Δημήτριος, ο Ζαφειράτος, ο Ζήκος, ο Θωμάς, ο Κούτσης, η Ναβροζίδου με τον Βιτάλη, ο Ορκόπουλος, ο Παπαμιχαλόπουλος, ο Πεχλιβανίδης και ο Solour.

Ένα ειδικό αφιέρωμα στα 20 χρόνια δημιουργίας του Αρκά που θα γίνει σε μια ξεχωριστή αίθουσα, με πολλά πρωτότυπα έργα από όλες του τις συλλογές, με multimedia και interactive παρουσίαση, με τις κούκλες του και όλα τ' άλλα πλάσματα του δικού του κόσμου, θα αποτελέσει την πρώτη μεγάλη έκθεσή του στο ευρύ κοινό, εκτός από τις σελίδες των περιοδικών και των άλμπουμ του.

Στο πλαίσιο του φεστιβάλ λειτουργεί μια μεγάλη έκθεση της περίφημης εικαστικής ομάδας ULTRA POP από την ιταλική πρωτοπορία, η έκθεση του ζωγράφου και εικονογράφου Victor Koen που κάνει μια σπουδαία καριέρα στην Αμερική, μια έκθεση/έκπληξη της Δέσποινας Μεϊμάρογλου καθώς και πολλές άλλες μικρότερες εκθέσεις και παρεμβάσεις νέων καλλιτεχνών.

Παράλληλες εκδηλώσεις θα παρουσιάζονται καθημερινά με μουσικές συναυλίες νέων και πολλά υποσχόμενων σχημάτων, με θέατρο δρόμου, με προβολές, με παιδικά εργαστήρια και πολλά άλλα. Μια διαφορετική ματιά του φετινού φεστιβάλ είναι το αφιέρωμα στον Κινηματογράφο του Χονγκ Κονγκ, με τον τίτλο Hong-Kong Dynamites που περιλαμβάνει την προβολή επτά επιλεγμένων ταινιών μιας δυναμικής και αναδυόμενης κινηματογραφικής σχολής.

Η Βαβέλ, για να γιορτάσει συμβολικά τα 20 της χρόνια, έστησε έναν πολυώροφο πύργο που είναι και το «σημείο συγκέντρωσης» όλης της ενέργειας του Φεστιβάλ, σ' ένα πάρτι εικόνων, μια ακόμα γιορτή μέσα στη γιορτή των κόμικς.

Ευχόμαστε «το χιούμορ στο μεταίχμιο των δύο χιλιετιών», που είναι και το θέμα του φετινού φεστιβάλ, να 'χει πάντα τους υποστηρικτές τους που το αγαπάνε και το προβάλλουν «σοβαρά» μέσα από ένα τόσο πετυχημένο πολιτιστικό γεγονός. Η είσοδος για το κοινό είναι ελεύθερη.

N.B.A.

ANDERSSON

KAZ

Η ιδεολογία της μόρφωσης

Από στοιχείο αμφισβήτησης σε παράγοντα
διαμόρφωσης της νέας παγκόσμιας τάξης

της Παυλίνας Νάσιουτζικ

Το τέλος του 20ού αιώνα και η έλευση του 21ου έρχονται να επιβεβαιώσουν την πίστη των δυτικών κοινωνιών στις αξίες της μόρφωσης και της γνώσης. Η πίστη αυτή ενισχύεται με την προσήλωση την οποία επιδεικνύει η Αμερική στις παραπάνω αξίες, όπως αυτή εκφράζεται με την πολιτική των ΗΠΑ για την ενίσχυση της εκπαίδευσης ως προτεραιότητας της νέας δεκαετίας.

Η προσήλωση αυτή έρχεται να συνταιριάζει με τη μεγάλη προτεσταντική παράδοση της ιδεολογίας της μόρφωσης (εγγραματοσύνης), μιας ιδεολογίας που εκφράζεται για πρώτη φορά από τους θρησκευτικούς ηγέτες του προτεσταντισμού στη Γερμανία και την Αγγλία, και που με τη συνδρομή και άλλων παραγόντων επρόκειτο να αποτελέσει τον θεμέλιο λίθο του δυτικού ευρωπαϊκού πολιτισμού. Οι καλβινιστικές ρίζες αυτής της ιδεολογίας υποδεικνύουν το προτεσταντικό στοιχείο που διατρέχει τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, ενώ από την άλλη φωτίζουν τον χαρακτηριστικό αυτό τρόπο με τον οποίο, στις ιστορίες των κοινωνιών και των ιδεών, η αμφιβολία μετατρέπεται σε πίστη, η άρνηση σε δόγμα, το θρησκευτικό κίνημα σε διανοητικό και πολιτικό και, τέλος, σε κυρίαρχο στοιχείο της ιδεολογίας της «νέας παγκόσμιας τάξης». Από τις πα-

νεπιστημιακές αίθουσες της Γενεύης ως τα αγροκτήματα και τις εκκλησίες της Ν. Αγγλίας, η θρησκευτική αυτή κατ' αρχήν ιδεολογία έρχεται ν' αποτελέσει πρόδρομο ιδεολογικών και κοινωνικών αλλαγών για να ταυτιστεί τέλος, στην εποχή μας, με την εικόνα και τη δραστηριότητα μίας υπερδύναμης.

Στο πλαίσιο του προτεσταντικού κινήματος αναπτύσσεται η αντίληψη ότι η μόρφωση, η γνώση και όχι η πίστη αποτελούν το υπόβαθρο της πνευματικής σωτηρίας. Η ταύτιση αυτή ξεκινά ως αντίληψη από τους κύκλους του ουμανισμού (ανθρωπισμού), διαμορφώνεται όμως σε συστηματική ιδεολογία στο πλαίσιο του προτεσταντισμού. Η προεξάρχουσα σημασία που αποδίδει ο προτεσταντισμός στη μόρφωση, η συστηματική προσπάθεια του κλήρου του για διάδοση της παιδείας και η συσχέτιση της εξάπλωσής του με την εκμηδένιση του αναλφαριθμητισμού οδήγησαν να ονομασθεί αυτός η θρησκεία του βιβλίου. Η αγραμματοσύνη (απαιδευσία) θεωρείται ως μια απερίγραπτη απώλεια για την Εκκλησία και τις ψυχές των ανθρώπων. Η συστηματική προσπάθεια για την εκλαΐκευση της μόρφωσης, την οποία ασκεί ο προτεσταντισμός, οδηγεί σε εκμηδενισμό του αναλφαριθμητισμού σε περιοχές που αυτός επικρατεί, όπως η Ν. Αγγλία, η Σκωτία, η Σουηδία. Το ενδιαφέρον της προτεσταντικής θρησκείας για την μόρφωση των μαζών οδηγεί στη δημιουργία μίας «ιδεολογίας της εγγραματοσύνης». Τόσο στην Αγγλία όσο και στην Αμερική οι προτεστάντες ιδρύουν εταιρείες για τη «διάδοση της χρήσιμης γνώσης» με σκοπό την εκλαΐκευση της παιδείας και την εξάπλωσή της σε ευρύτερα λαϊκά στρώματα. Και ενώ στον ευρωπαϊκό χώρο η ιδεολογία αυτή αναπτύσσεται *per se* μέσα από το προτεσταντικό κίνημα, στη Ν. Ευρώπη και στο χώρο της

Βαλκανικής αναπτύσσεται υπό την επίδραση του αμερικανικού ιεραποστολικού κινήματος. Η διάδοση αυτών των ιδεών δημιουργεί ρήξεις και κοινωνικές ανακατατάξεις στις τοπικές κοινωνίες, καθώς η αναγνωστική ικανότητα και συνήθεια προκαλεί αλλαγές στους όρους διάδοσης των ιδεών και, εν δυνάμει, στις κοινωνικές θέσεις των ανθρώπων. Το στοιχείο αυτό αποτελεί μία από τις αιτίες για τις βίαιες κοινωνικές συγκρούσεις που προκαλεί στις κοινωνίες της Ανατολής το προτεσταντικό κίνημα.

Η ιδεολογία της μόρφωσης αποτέλεσε για την εποχή της μια αληθινή επανάσταση, πρόδρομο κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών. Επρόκειτο για μία διανοητική επανάσταση (intellectual revolution), η οποία με τη συνδρομή και άλλων παραγόντων, όπως η νέα τεχνολογία και η ανάπτυξη των μεγάλων αστικών κέντρων, δημιούργησε μία αναταραχή στις ευρωπαϊκές συνειδήσεις και άλλαξε την εικόνα της Ευρώπης. Η διανοητική αυτή επανάσταση, όπως και οι περισσότερες επαναστάσεις εξάλλου, ξεκίνησε από τα Πανεπιστήμια για να αναταράξει κυρίαρχες πνευματικές στάσεις (intellectual attitudes), πέρασε στις εφημερίδες και τα αστικά σαλόνια, για να ανατρέψει, τέλος, για πάντα τον τρόπο σκέψης των απλών ανθρώπων και την καθημερινή τους ζωή. Κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα, η ιδεολογία της μόρφωσης, ένα διευρωπαϊκό ιδανικό, αποκτά νέο περιεχόμενο καθώς, μεταφυτευμένη σε αμερικανικό έδαφος, συνδυάζεται με την οικονομική ανάπτυξη, δημιουργώντας το χαρακτηριστικό αυτό κράμα γνώσης-εμπορίου που αποτελεί την καρδιά της καλβινιστικής ηθικής. Το καινούργιο πλαίσιο της ιδεολογίας της μόρφωσης εκφράζεται από αμερικανούς στοχαστές της

Η Παυλίνα Νάσιουτζικ είναι διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

εποχής, όπως ο Barlow, σύμφωνα με τους οποίους υπάρχουν τρία στάδια για τον εκπολιτισμό του κόσμου: η ανάπτυξη της κοινής γνώσης, η αύξηση μέσα από την ανάπτυξη της κοινής γνώσης των φανταστικών αναγκών και ο ρόλος του εμπορίου που έρχεται να καλύψει αυτές τις φανταστικές ανάγκες. Η ιδεολογία της μόρφωσης έρχεται να εξυπηρετήσει το εμπόριο δημιουργώντας τις φανταστικές ανάγκες. Η ιδεολογία της μόρφωσης εμπλουτίζεται από στοιχεία όπως «αλήθεια», «ελευθερία», «ισότητα»· η διάδοσή της στην υπόλοιπη ανθρωπότητα ταυτίζεται με τον πολιτισμικό διεθνισμό των ΗΠΑ.

Ο σύγχρονος εξάλλου αμερικανικός πολιτικός λόγος είναι διάστικτος από στοιχεία αυτής της ιδεολογίας, τα οποία αποκρυσταλλώνονται με τον πιο σαφή τρόπο στην έκθεση του Λευκού Οίκου προς το Κογκρέσο, σχετικά με το ρόλο της Αμερικής στη διεθνή σκηνή τον 21ο αιώνα.

Η έκθεση του Λευκού Οίκου προς το Κογκρέσο έρχεται να εκφράσει τη διαπλοκή του προτεσταντικού συστήματος αξιών (belief system) με την αμερικανική εξωτερική πολιτική καθώς και το καινούργιο πλαίσιο της ιδεολογίας της μόρφωσης. Η έννοια της παγκόσμιας αποστολής, η μεσσιανική αντίληψη για το πεπρωμένο του έθνους, η θεωρία για το αναντικατάστατο –κατά την Μ.Ολμπράιτ– ή μοναδικό έθνος, η αντίληψη της ανωτερότητας των αγγλοσαξωνικών θεσμών, όλα αυτά αποτελούν μέρη ενός ευρύτερου προτεσταντικού συνόλου αξιών, μίας ιδεολογικής κατασκευής με έντονα τα στοιχεία του κοινωνικού δαρβινισμού και της επιθετικότητας. Η χαρακτηριστική διαπλοκή εσωτερικής ευημερίας με τη διατήρηση της παγκόσμιας ηγεμονίας, η οποία εκφράζεται στην έκθεση, αποτελεί μία έννοια σύμφυτη με την ίδια τη δημιουργία του αμερικανικού κράτους. Ήδη από τον 18ο αιώνα αμερικανοί στοχαστές της εποχής συλλαμβάνουν της έννοια της «παγκόσμιας αποστολής» (World mission), από την οποία εξαρτάται η εσωτερική ευημερία της Αμερικής. Σύμφωνα με αυτούς, η Αμερική αποτελεί το «τελευταίο δώρο του Θεού στον κόσμο», είναι η χώρα από την οποία εκπορεύεται η αλήθεια, η ελευθερία και η ισότητα. Η μεταλαμπάδευση αυτών των ιδανικών σε ολόκληρη την ανθρωπότη-

Ο φωτισμός του κόσμου με τις «εθνικές αξίες της Αμερικής» –αν και αντιμετωπίζει πολλούς εχθρούς– οφείλει, σύμφωνα με την ιδεολογία της μόρφωσης, να συνεχιστεί.

τα και ο μελλοντικός σχηματισμός μίας παγκόσμιας αυτοκρατορίας αποτελεί υποχρέωση των Νεοεγγλέζων προς ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Αμερικανοί στοχαστές του 18ου αιώνα συλλαμβάνουν κι εκφράζουν τα βασικά σημεία του παραπάνω συστήματος, που επρόκειτο να αποτελέσει το θεωρητικό υπόβαθρο της επικράτησης της Αμερικής στην παγκόσμια σκηνή. Η έννοια του αναντικατάστατου έθνους αποτελεί απόρροια της αντίληψης ότι η Αμερική και η ιδιαίτερα η Ν. Αγγλία αποτελεί την εκλεκτή χώρα του Θεού. Ο φωτισμός του κόσμου με τις «εθνικές αξίες της Αμερικής» (όπως αναφέρεται στην έκθεση του Λ. Οίκου) θα οδηγήσει στο σχηματισμό μιας τεράστιας αυτοκρατορίας.

Γύρω στα 1795, ο προτεσταντισμός, ο ρεπουμπλικανισμός και ο διαφωτισμός για τους περισσότερους Νεοεγγλέζους μοιάζουν να αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Ο εκδημοκρατισμός του κόσμου ταυτίζεται με τον Ευαγγελισμό. Στο νέο πλαίσιο της ιδεολογίας της μόρφωσης οι εθνικές αξίες της Αμερικής προβάλλονται ως αιώνιες, διαχρονικές αξίες,

εκπορευόμενες από την πνευματική της Δύσης και ταυτιζόμενες με τον ίδιο τον δυτικό πολιτισμό. Η ιδεολογία της μόρφωσης ταυτίζεται με την παγκόσμια ηγεμονία.

Ο απόηχος αυτών των ιδεών στις μέρες μας έχει βρει θεωρητική έκφραση από κύκλους αμερικανών στοχαστών και ιδιαίτερα από τον S. Huntington, ο οποίος, προεκτείνοντας τις παραπάνω θέσεις, εκφράζει την άποψη ότι «στις ΗΠΑ, μια και είναι η πιο ισχυρή δυτική χώρα, εναπόκειται η διατήρηση, ανανέωση και προστασία του δυτικού πολιτισμού». Η έκθεση του Λευκού Οίκου προς το Κογκρέσο έρχεται να εκφράσει τη σκληρότερη πτέρυγα του νεοαγγλικού εθνοκεντρισμού και να υποδείξει τον τρόπο με τον οποίο η ιδεολογία της μόρφωσης, ένα διανοητικό κίνημα, μετατρέπεται σε πολιτικό και σε στοιχείο ιδεολογίας της νέας παγκόσμιας τάξης. Αποτελεί, τέλος, σημείο ιστορικό που συνδέει το χτες με το σήμερα και η μελέτη της συμβάλλει, όπως πάντα η ιστορία το καλεί, στην πληρέστερη κατανόηση μιας ολοένα και πιο σύνθετης πραγματικότητας.

Δύο παραστάσεις, δύο διαφορετικές μέθοδοι προσέγγισης. Η επιλογή της ταύτισης, αν και στατική από τη φύσης της, αποδεικνύεται εδώ ασφαλέστερη από τη διάθεση για καινοτομίες που απομένουν αίολες.

Προσεγγίσεις

του Γιώργου Κυριακάκη

«Εδουάρδος ο Β'»

από το «Θέατρο του Νέου Κόσμου»

...οι οποίοι δυστυχώς αποδεικνύονται ανεπίδεκτοι...

Και για του λόγου το αληθές, δυο λόγια για το εγχείρημα-χειρουργημα του «Θεάτρου του Νέου Κόσμου». Χειρουργημα μεν γιατί επρόκειτο για άτακτη συρραφή, ενίοτε νεωτερίστικων, προκλητικών(;) και συχνότατα εκνευριστικών στοιχείων παρελθόντων παραγωγών. Εγχείρημα δε γιατί σίγουρα χρειάστηκε προσπάθεια για να είναι η παράσταση τόσο κακή. Διακρίναμε, για την ακρίβεια μάζ επιβλήθηκε, την πρόθεση του σκηνοθέτη να σοκάρει. Θεμιτό. Επίσης, την πρόθεση να καινοτομήσει «βλέποντας» το κείμενο με «άλλα» μάτια. Κι αυτό θεμιτό. Φάνηκε όμως να μην έχει πληροφορηθεί πως το σοκ (που στη συγκεκριμένη περίπτωση επιχειρήθηκε μέσω του «σόκιν») δεν ταυτίζεται, εδώ και δεκαετίες, με το καινό. Παρεμπιπτόντως, δεν είδαμε και πολύ σοκαρισμένους τους θεατές. Σίγουρα όχι αυτούς που «πιάνουν» το δορυφορικό κανάλι «ARTE», στων οποίων τα πρόσωπα το μόνο που διάβαζε κανείς είναι «το 'χουμε ξαναδεί το έργο». Πέραν όμως της αισθητικής της παράστασης, υπήρχαν και χοντροειδή τεχνικά προβλήματα. Καλό και δοκιμασμένο το μινιμαλιστικό κεκλιμένο σκηνικό, αρκεί να ξέρει κανείς τι και μέχρι πού να κάνει μ' αυτό. Απαραίτητες οι ομοφυλοφιλικές σκηνές, χάθηκε όμως η δυναμική τους, λόγω ανυπαρξίας του «αντίπαλου δέους». Άξια επαίνου η πολυσυλλεκτικότητα, αλλά η καταναγκαστική χρήση των προσόντων, καλλιτεχνικών και σωματικών, εκείνων εκτίθενται άμεσα, την κατέστησε κίβδηλη. Οι ηθοποιοί, ωστόσο, δεν έδειξαν και πολύ καταπιεσμένοι

κάτω από την μπακέτα της σκηνοθεσίας. Φωτεινή εξαίρεση, ο Δημήτρης Λιγνάδης που ανέδειξε το ρόλο του Μόρτιμερ, δημιουργώντας μια ευχάριστη παραφωνία στην άκομψα στημένη παράσταση. Η αλήθεια είναι πως ο δημιουργός έχει κάθε δικαίωμα, υποχρεούται, κατά τη γνώμη μας, να χρησιμοποιεί οποιοδήποτε μέσον και με οποιονδήποτε τρόπο κρίνει αυτός ότι εξυπηρετεί το δημιούρημα. Δικαιούται ακόμη και να αστοχήσει, να είναι ανεπαρκής, ακόμη και να παράγει κακό έργο. Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν έχει το δικαίωμα να είναι «δήθεν» και «εξυπνάκιας». Ακόμη κι αν η ανεπάρκειά του τον εμποδίζει να ξεχωρίσει το παρακμιακό από το αγοραίο, το ρηξικέλευθο από το χυδαίο, την «άποψη» από την αμετροέπεια και το νέο από το ξαναζεσταμένο, δεν νομιμοποιείται να υποτιμά και να προσβάλλει το κοινό.

«Πέρσες»

από το «Θέατρο Τέχνης»

για να θυμούνται οι παλαιότεροι και να μαθαίνουν οι νεότεροι...

Πολλά ειπώθηκαν για το εγχείρημα της ανάπλασης της παράστασης των «Περσών», όπως τους είχε σκηνοθετήσει ο Κάρολος Κουν το 1965, από το «Τέχνης». Εγχείρημα που απαιτεί θάρρος και σεβασμό. Αν εξαιρέσει κανείς κάποιες δικαιολογημένες, κατά τη γνώμη μας, αδυναμίες της φετινής παραγωγής, η γενική εικόνα είναι πως και θάρρος και σεβασμό απέναντι στο κείμενο και τον μεγάλο δάσκαλο έδειξαν οι συντελεστές της παράστασης. Ασχέτως με το τι αναφέρθηκε ευρέως, οφείλουν και οι πλέον καχύποπτοι από όσους την παρακολούθησαν, να αναγνωρίσουν πως η παράσταση ήταν τουλάχιστον αξιοπρεπής. Φυσικά, η μη παρουσία του Κουν αυτοπροσώ-

πως ήταν αισθητή· είναι ωστόσο αφελές να περίμενε κανείς πως θα την υποκατασταθιστούσε κάτι άλλο. Διότι περιπτώσεις σαν τον Κουν εμφανίζονται μοναχά μία φορά. Όπως και περιπτώσεις σαν τον Γιάννη Χρήστου, που είχε συνθέσει τη μουσική για την πρώτη παράσταση και η οποία «έντυσε» και την φετινή. Δεν θα μπορούσε άλλωστε να γίνει αλλιώς. Γιατί στο «πρωτότυπο» οι δύο σοφοί άνδρες λειτούργησαν υποδειγματικά, σε βαθμό που η σκηνοθεσία του Κουν να μην νοείται χωρίς τη μουσική του Χρήστου και το αντίστροφο. Σκηνοθέτης και συνθέτης δημιούργησαν παράλληλα, χωρίς να διαχωρίσουν τους ρόλους τους και με κοινό στόχο να υπηρετήσουν το κείμενο. Βέβαια, για να είναι ευτυχής η συντηξη των τεχνών, είναι απαραίτητο, πέραν των όποιων «καλών» προθέσεων, οι συντελεστές να αποβάλουν τον χιτώνα (κατ' άλλους την τήβενο) της «ειδικής» ή «θεωρητικής» γνώσης του αντικεμένου τους και να εργαστούν σαν ένας δημιουργός. Για να είναι και το δημιούρημα ένα και όχι αντιπαράθεση απόψεων πάνω σε «ελεύθερο θέμα». Συνήθως, αυτή που βγαίνει χαμένη είναι η μουσική. Δεδομένου ότι πρόκειται για την πλέον αφηρημένη των τεχνών, είναι δύσκολο να συνδιαλλαγεί επιτυχημένα με τις υπόλοιπες. Όχι όμως και στην περίπτωση Κουν-Χρήστου. Στους «Πέρσες», ο άρτιος σκηνοθέτης δεν επιχείρησε να «καπελώσει» τον συνθέτη. Αντιθέτως, αποδέχθηκε τις τολμηρές για την εποχή τους ιδέες του, αναγνωρίζοντάς του το δικαίωμα και, ταυτόχρονα, αναθέτοντάς του την υποχρέωση να έχει αυτός τον κύριο λόγο για την ηχητική πλευρά της παράστασης. Η λέξη-κλειδί στην όλη διαδικασία είναι «εμπιστοσύνη». Μόνον έτσι η συνεργασία υπηρετεί το έργο και το κοινό του και όχι την ματαιοδοξία, για να το πούμε ήπια, των επιμέρους στελεχών της. Ευχόμαστε νεότεροι δημιουργοί να ξεπεράσουν σε ταύτιση, όσο βλάσφημο κι αν ακούγεται, τους δύο των «Περσών». Από την πλευρά μας, μόνον τότε θα δεχθούμε πως οι αναπλάσεις παραστάσεων είναι άσκοπες και μουσειακές. Προς το παρόν, προτιμούμε τις καλές επαναλήψεις από τις μέτριες έως κακές «νέες» συλλήψεις. Όμως για να αποκτήσει υπόσταση η λέξη «συνεργασία», πρωτίστως πρέπει να εφαρμοστεί πρακτικά η έννοια «εργασία»...

Β ΚΡΙΤΙΚΗ βιβλίου

Ανεξίτηλα ίχνη

Ίαν Γκίμπσον,
Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα,
Μετάφραση: Σπύρος Τσούγκος,
εκδόσεις Μικρή Άρκτος, Αθήνα, 1999

Η πορεία του μεγάλου ισπανού δημιουργού διαγράφηκε σαν λαμπρός κομήτης στον ουράνιο θόλο. Ο Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα πέρασε βιαστικά απ' αυτό τον κόσμο, άφησε όμως ένα πλούσιο κι επιδραστικό έργο πίσω του συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ευρωπαϊκή πνευματική παραγωγή κατά τον 20ό αιώνα. Ο Λόρκα έζησε και έδρασε ως καλλιτέχνης όπως ακριβώς υποδήλωνε ο εκρηκτικός ψυχισμός του στην καθημερινή ζωή του. Προσωπικότητα με ποικίλες εκφάνσεις, δημιουργός με φαντασία κι εμβαθύνουσα καλλιτεχνική πρόσληψη, δεν θα ήταν δυνατό να μην ελκύσει την προσοχή των συγχρόνων του και να μην του αποδοθεί η δόξα που έλαβε τόσο εν ζωή όσο και μετά θάνατον. Ποιητής, δραματουργός, διανοούμενος που ενδοσκοπεί στη μεσογειακή, εντέλει πάγκοινη ψυχή. Ιριδισμοί και νότες της ισπανικής έκφρασης από έναν ιδανικό φορέα, γνώστη κι εκφραστή της δυναμικής του ντουέντε.

Στο πλαίσιο της πιο ομιχλώδους και παράδοξης ιστορικής στιγμής για την πατρίδα του αποτέλεσε ένα από τα δραματικότερα θύματα αυτού του εμφυλίου. Σε ηλικία 38 ετών δολοφονήθηκε από τους υποστηρικτές του Φράνκο και η φήμη του επιδιώχθηκε να περιοριστεί. Άλλωστε η μοναδικότητα της περσόνας του δεν ήταν δυνατό να περιοριστεί καν στα στενά σύνορα της πατρίδας του αφού είχε ήδη εξακτινιστεί σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η γενική εικόνα του Λόρκα είναι εν ολίγοις αλώβητη. Τα τελευταία χρόνια, μετά και τον εκδημοκρατισμό της χώρας, έχουν πληθύνει οι έρευνες και οι δημοσιεύσεις για την προσωπικότητα και το έργο του τόσο στην Ισπανία όσο και στο εξωτερικό. Πλήθος μελετών κι αναλύσεων φέρνουν στην επιφάνεια σκοτεινές πτυχές της προσωπικότητάς του αλλά και των στοιχείων που συνεκτιμούνται με τις ιστορικές συγκυρίες και τις προσωπικές του ενατενίσεις αποδίδουν

σαφέστερα το φαινόμενο Λόρκα.

Ο λόγος για την προκείμενη έκδοση ακριβοθώρητος: πρόκειται άραγε για μία ακόμη βιογραφική προσέγγιση ή μία απόπειρα ενδελεχούς αποσκόπησης και σκιαγράφησης με επιστημονικό τρόπο; Ο Ίαν Γκίμπσον είναι από τους εναργέστερους και μεθοδικότερους μελετητές του μεγάλου Ισπανού. Η δυσκολία καταγραφής και αποτίμησης των δεδομένων που συνθέτουν το υλικό για τη συγγραφή βιογραφίας είναι μεγαλύτερη καθώς πρόκειται για έναν τόσο πληθωρικό καλλιτέχνη. Η εξιστόρηση της ζωής του Λόρκα και η σκιαγράφηση της μορφής του στα ισπανικά γράμματα απαίτησε ευρεία έρευνα και μεθοδολογική προσέγγιση των πηγών. Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο καταγράφεται η πρώτη περίοδος της ζωής του, κατά την οποία ανελίχθηκε σταδιακά και μορφοποιήθηκε η καλλιτεχνική του ταυτότητα. Από τα παιδικά χρόνια στη Γρανάδα, η οικογένεια, οι συνθήκες που μεγάλωσε, τα πρώτα του δημιουργικά σκιρτήματα έως το μεγάλο ταξίδι στη Νέα Υόρκη. Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται η απήχηση και η λάμψη που εξέπεμψε η φιγούρα του σε διεθνές επίπεδο έως την επιστροφή του στην Ισπανία, η συνάρτησή του με τα ραγδαία γεγονότα της εμφύλιας διαμάχης και ο θάνατός του. Ο Ίαν Γκίμπσον παρουσίασε τελικά την πιο έγκριτη και έγκυρη εργασία, συγκρινόμενη βεβαίως με τις πάμπολλες άλλες αντίστοιχες εργασίες. Δυστυχώς η σχετική ελληνική βιβλιογραφία υπήρξε ελλιπής έως σήμερα. Είναι λοιπόν καλή τύχη που επιτέλους κυκλοφορεί και στα ελληνικά το έργο του Ίαν Γκίμπσον, που θα συμβάλει δεόντως στο έτσι κι αλλιώς έντονο ενδιαφέρον του ελληνικού πνευματικού κόσμου για το έργο του Λόρκα.

Η μεταφραστική εργασία του Σπύρου Τσούγκου πρέπει να τονιστεί ότι διαθέτει το μεράκι, τη θέρμη και τη λεπτολόγο προσέγγιση που συνήθως ζητείται αλλά δεν ανιχνεύεται στις μεταφραστικές εργασίες της παρούσης εκδοτικής κίνησης. Η ογκώδης βιογραφία του Ίαν Γκίμπσον προσέχθηκε από τον εκδοτικό οίκο ώστε η αισθητική επιμέλεια να δώσει επακριβώς τη βαρύτητα

Θεματικά καταταγμένα τα σύντομα κείμενα, τα *Αποκείμενα* (εκδ. Νεφέλη, 2000), όπως ο *Ηλίας Χ.*

Παπαδημητρακόπουλος διαλέγει να τα ονομάσει, συγκροτούν μια ενότητα σκέψης και έναν ενδιαφέροντα σχολιασμό που φανερώνει όχι μόνο τις προτιμήσεις του συγγραφέα, αλλά και τον ιδιότυπο και διεισδυτικό προβληματισμό του για συγγραφείς και κείμενα, για τον κινηματογράφο, την τυπογραφία, αλλά και για τον στρατιωτικό βίο, κ.ά. Το βιβλίο συνεχίζει την εκδοτική πρακτική συλλογής και επιλογής κριτικών και άλλων άρθρων του που ξεκίνησε με τον τόμο *Παρακείμενα* (εκδ. Κέδρος, 1983), ο οποίος περιείχε δημοσιεύματα από το 1962 έως το 1983, ενώ ο πρόσφατος τόμος συγκεντρώνει δημοσιεύματα από το 1984 έως το 1999.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη της **Λήδας** **Ιστικοπούλου**, *Η ελληνική ταπητουργία και η ταπητουργός στη Μικρά Ασία (1860-1922)*, (εκδ. Εστία, 2000)· μια μελέτη που εξετάζει τις προϋποθέσεις που οδήγησαν στην παραγωγή και την ανάπτυξη του εμπορίου χαλιών στα κέντρα ταπητουργίας της Μικράς Ασίας και την εμπλοκή της γυναίκας στη διαδικασία αυτή. Τα μέλη των χριστιανικών κοινοτήτων, Έλληνες

και Αρμένιοι, επωμίστηκαν το βάρος αφ' ενός της εργατικής δύναμης και αφ' ετέρου της επιχειρηματικής διακίνησης των χαλιών στο εξωτερικό. Μια κατεξοχήν παραδοσιακή δραστηριότητα των μουσουλμανικών πληθυσμών αποκτά μια μεγάλη δυναμική μέσα από την ενεργή συμμετοχή των χριστιανικών πληθυσμών.

Κάθε νέα συγγραφική δραστηριότητα του Θανάση Βαλτινού προκαλεί εξαιρετικό ενδιαφέρον. Ακόμη περισσότερο ενισχύει αυτή την αίσθηση η μνημόνευση στον τίτλο του βιβλίου του ονόματος του Αντρέα Κορδοπάτη, ενός ήρωα και ενός βιβλίου που έχει αφήσει ισχυρό στίγμα στη νεοελληνική πεζογραφία. Το καινούργιο του βιβλίο, το *Σιναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη, Βιβλίο Δεύτερο, Βαλκανικοί* '22 (εκδ. Ωκεανίδα, 2000), γραμμένο με τη γνωστή αποσπασματική του μέθοδο, θέλοντας να αντιπαραθέσει αφηγήσεις σε διάφορες χρονικές περιόδους διαφορετικών φωνών, αφήνει στον αναγνώστη ένα δυσαναπλήρωτο κενό· ένα κενό που προέρχεται κυρίως από την προσδοκία που υπονοείται με τον τίτλο και τον υπότιτλο του βιβλίου. Η προσδοκία δεν δικαιώνεται, ωστόσο το αφήγημα δεν χάνει την έλξη του, καθώς συγχορευτικές αφηγήσεις διαδέχονται

και τη σπουδαιότητά της. Η «Μικρή **Αρκτος**», η νεότευκτη εκδοτική εταιρεία, επιδίωξε και πέτυχε να προσφέρει μια αξιομνημόνευτη έκδοση, με γούστο και καλ-

λιτεχνικό αισθητήριο στην έκδοση του βιβλίου, γεγονός που πρέπει να υπογραμμιστεί.

Βασίλης Ρούβαλης

Μετά την εποχή των άκρων

**Eric Hobsbawm,
Στους ορίζοντες του 21ου αιώνα.
Μετά την εποχή των άκρων,
Μετάφραση: Βασίλης Καπετανγιάννης,
εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2000**

Ο βρετανός ιστορικός Eric Hobsbawm δεν χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Το βιβλίο αυτό είναι μια μακροσκελής συνέντευξη στον Antonio Polito, ανταποκριτή της ιταλικής εφημερίδας *La Repubblica* στο Λονδίνο.

Εδώ, ο Eric Hobsbawm στοχάζεται για το μέλλον, για τον 21ο αιώνα, τον οποίο ήδη αρχίσαμε να διανύουμε. Μέσα από το κάτοπτρο του ιστορικού, ο συγγραφέας του *Σύντομου Εικοστού Αιώνα* εντοπίζει τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα στον νέο αιώνα και ανιχνεύει τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές τάσεις που είναι πιθανόν να επικρατήσουν.

Σταθμίζει και αξιολογεί φαινόμενα όπως η παγκοσμιοποίηση, ο κίνδυνος του υπερπληθυσμού στον πλανήτη, το περιβάλλον, η νέα διεθνής σκηνή, «το παγκόσμιο χωριό» του σημερινού ανθρώπου, τα πολιτισμικά και πολιτικά προβλήματα, τις τεράστιες δυνατότητες παραγωγής πλούτου, αλλά και την άνιση αναδιανομή του, το χάσμα μεταξύ πλού-

σιων και φτωχών χωρών και τις τεράστιες ανισότητες, την ιστορική διαδρομή και τον σημερινό ρόλο της αριστεράς.

«*Η πρόγνωση του μέλλοντος πρέπει αναγκαστικά να βασίζεται στη γνώση του παρελθόντος*», γράφει ο Hobsbawm και συμπληρώνει ότι τα μελλοντικά γεγονότα πρέπει να συνδέονται με τα παρελθόντα. Κι εδώ υπεισέρχονται οι ιστορικοί. Οι οποίοι δεν επιδιώκουν το κέρδος, με την έννοια ότι δεν εκμεταλλεύονται τη γνώση τους για να αποκομίσουν κάποιο όφελος. Οι ιστορικοί μπορούν να αποπειραθούν να αποκαλύψουν εκείνα τα στοιχεία του παρελθόντος που είναι σημαντικά και να εντοπίσουν τάσεις και προβλήματα. Κατά συνέπεια, πρέπει να προσπαθούμε να κάνουμε προβλέψεις, αν και με ορισμένες επιφυλάξεις γράφει ο Hobsbawm. Ο συγγραφέας, έχοντας επίγνωση του χάσματος εμπειρίας ζωής που χωρίζει τις γενιές, αισθάνεται αδύναμος να υποδείξει συνταγές λύσεων, γι' αυτό και αρκείται στην προβολή της επιθυμίας οι νέες γενιές να βρουν και να διαμορφώσουν την κοινωνία που θα ανταποκρίνεται στις ελπίδες και στις προσδοκίες τους κατά τη νέα εποχή, σημειώνει εύστοχα στον πρόλογό του ο μεταφραστής του έργου Β. Καπετανγιάννης.

Σωτήρης Ντάλης

Μορφές μιας άλλης εποχής

**Σουητώνιος,
Οι Βίοι των Καισάρων, τόμοι Α & Β,
Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια:
Νίκος Πετρόχειλος,
Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας,
Θεσσαλονίκη 1997-1999**

Υπάρχει πάντα κάτι το μαγικό στα χειρόγραφα ενός τόσο μέτριου ιστορικού όπως ο Σουητώνιος. Δεν μπορεί να αγνοηθεί, φυσικά, πως το ύφος του και το περιεχόμενό τους παρουσιάζουν φανερές αδυναμίες αν αγνοηθεί η «αντικειμενική» αξία που τους προσδίδουν οι αιώνες που μεσολάβησαν από τη

στιγμή που γράφτηκαν μέχρι τις μέρες μας, ενώ όταν ελέγχονται ως αμιγώς ιστορικά κείμενα διαπιστώνει κανείς, ειδικά σε θέματα όπου υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης με το έργο άλλων ιστορικών, ελλείψεις τόσο σε γεγονότα όσο και σε πυκνά συμπεράσματα. Αν όμως καταφέρει κανείς να ξεπεράσει αυτό το σκόπελο, εύκολα έλκεται από τις πυκνές αναφορές του σε κάθε είδους παραδοξότητα, παράξενα ζητήματα της καθημερινότητας δηλαδή, που αντανακλούν μια αληθινή πραγματικότητα ή ακόμη καλύτερα αποκαλύπτουν μέσω του συγγραφέα την ανάγκη ενός ολόκληρου λαού να βρísκει καταφύγιο στις περιέργες αναζητήσεις παντός είδους. Ενδεικτικό των προθέσεων ή των δυνατοτήτων του Σουη-

τώνιου είναι πως στις βιογραφίες των Καισάρων του σπάνια συναντά κανείς εκτενή ενασχόληση με τον ίδιο τον χαρακτήρα του εκάστοτε βιογραφούμενου, ενώ ακόμη και αυτά τα σημαντικά ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν εκείνη την περίοδο καταγράφονται μάλλον άνευρα, χωρίς την παραμικρή διάθεση για ανάλυση. Αναφέρθηκε και πιο πάνω, ο Σουητώνιος δεν είναι Τάκιτος, ενώ κάθε σύγκριση με τον μεγάλο βιογράφο Πλούταρχο δεν θα είχε κανένα νόημα, αλλά στις σελίδες που έχουν διασωθεί από το πλούσιο καθώς φαίνεται έργο του παρατηρεί κανείς την τάση του να χρησιμοποιεί πλήθος στοιχείων που προέρχονται από παλιότερα κείμενα και μαρτυρίες κάθε είδους τόσο από τον πεζό λόγο όσο και το στίχο, διασώζοντας έτσι μεμονωμένα κομμάτια μια πολιτιστικής ιστορίας που θα είχαν χαθεί για πάντα. Αυτή η ολοφάνερη απόκλιση από τις φόρμες που επιλέγουν οι υπόλοιποι βιογράφοι μειώνει το κύρος του (άλλωστε από την εποχή που οι βίοι του Πλούταρχου μεταφράστηκαν στην Ευρώπη, ο Σουητώνιος σπάνια αναφέρεται), αλλά μεταβάλλει την ανάγνωσή του σε μια ευχάριστη ενασχόληση κατάλληλη ακόμη και για κάποιον που δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το είδος της ιστορικής βιογραφίας. Και εδώ βρίσκεται και η σπουδαιότητά του. Είναι ένας συγγραφέας που κατάφερε έστω και

παρά την θέλησή του να παραμείνει ενδιαφέρουσα περίπτωση μέχρι σήμερα εξαιτίας της άρνησής του να προσκολληθεί στα μειζονα γεγονότα της εποχής που καταγράφει και να στραφεί στην περισυλλογή φαινομενικά ασήμαντων λεπτομερειών μια καθημερινότητας που μοιάζει καταδικασμένη να παραμείνει αναλλοίωτη σε κάθε ιστορική περίοδο.

Ας δούμε όμως τα βιβλία του. Στην προσεγμένη έκδοση του ΜΙΕΤ μπορεί κανείς να διαβάσει την βιογραφία του Ιούλιου, του Αύγουστου, του Τιβέριου, του Γάιου Καλιγούλα, του Κλαύδιου, του Νέρωνα, του Γάλβα, του Όθωνα, του Βιτέλλιου, του Βεσπασιανού, του Τίτου και του Δομιτιανού, ενώ στο τέλος του δεύτερου τόμου συναντά κανείς τους βίους ανδρών που ασχολήθηκαν με την ποίηση, την ιστορία και την ρητορική.

Η μετάφραση του Νίκου Πετρόχειλου θα πρέπει να θεωρείται παραδειγματική, ενώ η εισαγωγή και τα σχόλιά του παρέχουν μια σειρά από πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία, ιδιαίτερα χρήσιμα για την καλύτερη κατανόηση του συγγραφέα και της εποχής του. Εν ολίγοις, μια έκδοση άψογη που τιμά τόσο τους άμεσα υπεύθυνους για την ολοκλήρωση της όσο και εκείνους που συνέβαλαν με οποιοδήποτε τρόπο προς αυτή την κατεύθυνση.

Κωνσταντίνος Νούλας

Για κάποιον που κάποτε πέθανε

Maurice Blanchot,
Η στιγμή του θανάτου μου,
Μετάφραση: Βαγγέλης Μπιτσώρης
εκδόσεις Άγρα 2000

Ο Maurice Blanchot, ο συγγραφέας της *Τρέλας της Ημέρας* και του *Τελευταίου Ανθρώπου*, σ' αυτό το καταπληκτικό του διήγημα, το οποίο έγραψε σε ηλικία 88 ετών, έχει πάρα πολλά να πει για τον θάνατο, μία στιγμή που δεν μπορεί ποτέ να βιωθεί ως δοκιμασμένη εμπειρία· έτσι, ο τίτλος *Η στιγμή του θανάτου μου* είναι, ανοίγοντας το αφήγημα, ήδη παράδοξος.

Το διήγημα αυτό γράφεται 50 χρόνια μετέπειτα, για ένα οριακό σύμβάν που συνέβη στον ίδιο τον συγγραφέα και έλαβε χώρα τον Ιούλιο του 1944, πιθανόν στις 20 του μηνός. Το αφήγημα αρχίζει εντυπωσιακά: «Θυμάμαι έναν νέο άνδρα –άνδρα ακόμη νεόπου τον εμπόδισε να πεθάνει ο ίδιος ο θάνατος – και ίσως το λάθος της αδικίας.» Είχε ήδη γίνει η απόβαση στη Νορμανδία. Οι Γερμανοί οπισθοχωρούσαν, φερόμενοι με μία μανιακή αγριότητα. Συλλάβανε τον

Blanchot στο σπίτι του, έναν αριστοκρατικό επαρχιακό πύργο και τον στήσανε στο απόσπασμα. «Ο άνδρας», γράφει ο Blanchot για τον εαυτό του σε τρίτο πρόσωπο, «που ήδη ήταν λιγότερο νέος (γερνά κανείς γρήγορα)» νιώθει ένα αίσθημα «εξαίρετης ελαφρότητας». «Η συνάντηση του θανάτου και του θανάτου;», αναρωτιέται ο συγγραφέας, ή μήπως, όπως διερωτάται ο Βαγγέλης Μπιτσώρης στο επίμετρό του, «η συνάντηση του θανάτου και της θανάτωσης»; Πώς θα μπορούσε να οριστεί αυτό το αίσθημά του; «Μάλλον συναίσθημα συμπόνοιας για την πάσχουσα ανθρωπότητα, η ευτυχία να μην είσαι αθάνατος, ούτε αιώνιος. Εφεξής ήταν δεμένος με τον θάνατο, μέσω μιας υφέρπουσας φιλίας.»

Σ' αυτή την οριακή στιγμή, ο συγγραφέας σώζεται από τη μάχη που ανάβει μεταξύ των συμμάχων και αντιστασιακών και των ναζί. Όμως, τίποτα δεν μπορεί να άρει πια την ενοχή του συγγραφέα· αδίκως σώθηκε, γιατί τρεις νέοι κολίγοι εκτελέστηκαν την ίδια ώρα, κι αυτό επειδή είχαν κατώτερη καταγωγή και δε νοιάστηκαν αρκετά γι' αυτούς οι Ρώσοι που τον σώσανε. Ο πύργος ήταν το μόνο οίκη-

η μία την άλλη και διαμορφώνουν το κλίμα του δυσβάσταχτου ζόφου που κυριεύει τις ζωές των ανθρώπων σε καιρό πολέμου.

Λαμπερή και γεμάτη ζωή αναδεικνύεται η προσωπικότητα, οι χάρες και τα χαρίσματα μιας γυναίκας, της Τάσας, της συντρόφου του **Μιχάλη Παπακωνσταντίνου**, που με αφορμή τα ημερολόγιά της αναπλάθει μια ολόκληρη ζωή πολιτικής και κοινωνικής δραστηριότητας, με τον τόνο της καθημερινότητας, της οικογενειακής ατμόσφαιρας και μέσα από το συνδυασμό της μνήμης, που υποκινείται από τα μικρά σημειώματά της. *Η Τάσα από τα ημερολόγιά της* (εκδ. Εστία, 2000) είναι ένα βιβλίο τρυφερότητας και αγάπης, ένα μνημόσυνο πλήρες ζωής και μια αφήγηση γλαφυρή με το γνωστό γοητευτικό γράψιμο του Μιχάλη Παπακωνσταντίνου. Παράλληλα, περνούν τα γεγονότα της πολιτικής του σταδιοδρομίας που συνδέονται με σημαντικές ώρες της πολιτικής ζωής στη χώρα μας.

Μια άποψη που θέλει τον Οδυσσέα να είναι Κρητικός δίνει την αφορμή στον καθηγητή της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού Πωλ Φωρ να αναπτύξει αφηγηματικά ένα θρύλο. Στηριγμένος στην προφορική παράδοση που διατήρησε τη θύμησή του

Οδυσσέα στο άντρο του κύκλωπα Πολύφημου, αλλά και αξιοποιώντας τα δεδομένα της αρχαιολογίας, της φιλολογίας και της λογοτεχνίας, ο **Paul Faure** αναπλάθει με τρόπο ελκυστικό τον μύθο: *Οδυσσέας ο Κρητικός (13ος αιώνας π.Χ.)*, (μετάφραση: **Σταύρος Βλοντάκης**, εκδ. Παπαδήμα, 2000).

Να είναι, άραγε, έτσι τα πράγματα, όπως μας τα περιγράφει ο **Δημήτρης Τσαρδάκης** στο βιβλίο του *Πανεπιστήμιο και Νεωτερικότητα* (εκδ. Παπαζήση, 2000); Θα ήθελε κανείς να υποστηρίξει το αντίθετο, χωρίς όμως να μπορεί να τεκμηριώσει την αισιοδοξία του. Το βιβλίο αυτό έχει το αυτόνομο ενδιαφέρον του, καθώς θίγει ακανθώδη ζητήματα που σχετίζονται με την κοινωνία μας και τον τρόπο με τον οποίο αυτή αντανακλάται μέσα στις πανεπιστημιακές δομές. Αξίζει να διαβαστεί ακόμη και αν δεν συμφωνεί κανείς πάντα με τις ερμηνείες του συγγραφέα, μιας και προσφέρει ερεθίσματα για προβληματισμό.

«Ξυπνός βουβός. / Εκατό οργιές του βάλθους η φωνή σου / ποντισμένη όλη νύχτα / μούσκεψε και πρηζόταν / δεν τη χωράει το λαρύγγι σου. / Το πρωινό νωπό απ' το τυπογραφείο / όπου να το πιάσεις μουντζουρώνεσαι.»:
Μιχάλης Γκανάς, *Τα μικρά* (εκδ. Καστανιώτη, 2000).
ο χαρτοκόπτης

μα που δεν πυρπολήθηκε στην περιοχή, γιατί αποτελούσε ένα παλάτι. Αδικία πάνω στην αδικία λοιπόν. «Δεν υπάρχει δίκαιος πόλεμος», όπου αυτό το επίθετο θα μπορούσε να νοηθεί στον υπερθετικό βαθμό, όπως παρατηρεί ο Μπιτσώρης. Όμως, παρέμεινε πια για τον Μ. Blanchot η ανάμνηση της φοβερής εμπειρίας και του αισθήματος εκείνης της στιγμής που του άλλαξε τη ζωή. «Φαντάζομαι», γράφει για τον εαυτό του, «πως αυτό το μη αναλύσιμο αίσθημά του άλλαξε ό,τι απέμεινε από την ύπαρξή του.» Δεν μπορούμε να μη θυμηθούμε εδώ τον αφορισμό του Blanchot, που γράφτηκε χρόνια μετά. «Ο συγγραφέας, η βιογραφία του: πέθανε, έζησε και πέθανε.»

Η στιγμή του θανάτου μου αποτελεί και μία μαρτυρία για την αντιστασιακή δράση του γάλλου συγγραφέα, καθώς και κατά κάποιον τρόπο τη δικαίωσή του απέναντι στις κατηγορίες που αντιμετώπισε για τη νεανική

συμμετοχή του σε ακροδεξιές ομάδες και έντυπα, όπου υπερασπιζόταν την τρομοκρατική βία, και βέβαια την πολεμική.

Στο διήγημα προηγείται το τρίτο πρόσωπο στην αφήγηση, κάνοντας δραματικότερη την εξιστόρηση. Σε πρώτο πρόσωπο μιλάει μόνο στο τέλος της αφήγησης, όταν η δοκιμασία έχει πλέον απομακρυνθεί. Όσο αφηγείται τα τεκταινόμενα, μιλά για τον εαυτό του σαν για άλλον. «Ο θάνατος του Άλλου: διπλός θάνατος, γιατί ο Άλλος είναι ήδη ο θάνατος και βαραίνει πάνω μου σαν την ιδεοληψία του θανάτου», γράφει το 1980.

Το καταπληκτικό αυτό κείμενο –και από λογοτεχνικής απόψεως και από απόψεως φιλοσοφικών προεκτάσεων– έγινε μια ιδιαίτερα προσεγμένη έκδοση της Άγκρας, σε πολύ καλή μετάφραση του Βαγγέλη Μπιτσώρη, που έγραψε κι ένα εξαιρετικό επίμετρο.

Έρη Κασίμη

Ζείδωρη μνήμη

Λευτέρης Ξανθόπουλος,
Άγγελος των πρώτων ημερών,
εκδ. Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνης, Αθήνα 1999

Ο Λευτέρης Ξανθόπουλος έχει δηλώσει ότι το πρώτο του αυτό πεζογράφημα δεν είναι αυτοβιογραφικό ή τουλάχιστον δεν είναι μόνο αυτοβιογραφικό. Στο μέτρο που αυτό είναι αλήθεια, αποτελεί κέρδος για το ίδιο το βιβλίο, αφού δεν χρειάζεται να εμπνευστείς φαντασιακά αυτά που σου συνέβησαν. Αν όμως, αντίθετα, χρειάζεται να εφεύρεις πράγματα και συμβάντα, αυτό είναι δημιουργία. Πάντως, έτσι κι αλλιώς δεν μπορεί να είσαι σίγουρος εάν και κατά πόσον ένα βιβλίο που ακόμα και όταν δηλώνεται ως αυτοβιογραφικό είναι πραγματικά τέτοιο, πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για αναμνήσεις της παιδικής ηλικίας οπότε επιθυμίες και μυθοποιήσεις συγχέονται –στο πέραςμα του χρόνου– αναπόφευκτα με τη συνειδητή αντικειμενικότητα. Και είναι τότε που κερδισμένη βγαίνει μόνο η τέχνη. Έτσι, εκείνο που διαπιστώνει ο αναγνώστης, τελειώνοντας το βιβλίο του Ξανθόπουλου είναι ότι πρόκειται για ένα πυκνής και αυθεντικής βιοματικής γραφής αφήγημα. Αυτό είναι και το πιο, νομίζουμε, σημαντικό.

Ας πούμε, λοιπόν, ότι έχουμε να κάνουμε με μία «φανταστική» αυτοβιογραφία οπωσδήποτε βιοματικής καταγωγής. Από κει και πέρα όλα βαίνουν καλώς μ' αυτό το πλούσιο σε ψυχή, σε αισθήματα, σε νοσταλγία, σε νταλκά. Όλα σε ένα ευφρόσυνο μυθοπλαστικό συγκερασμό, τον οποίο πετυχαίνει με

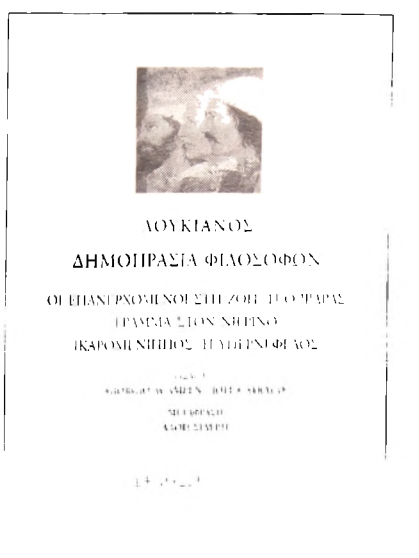
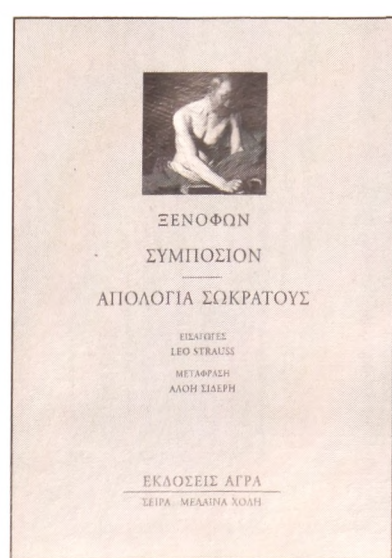
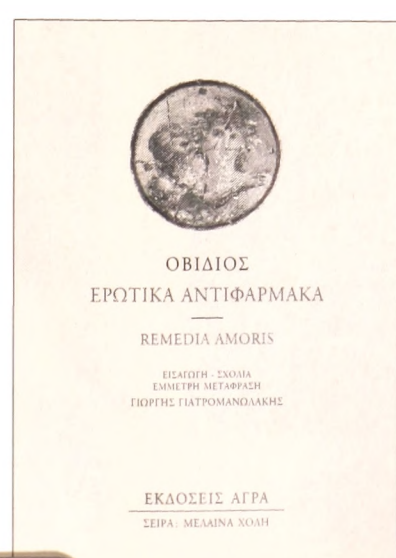
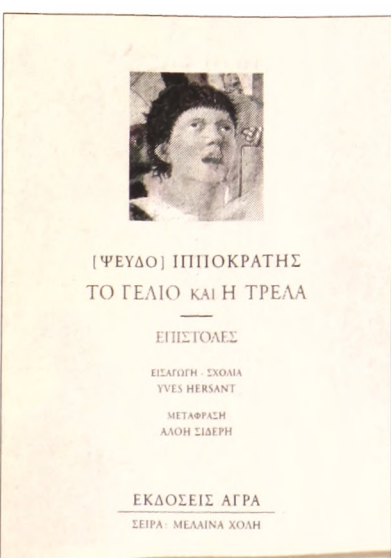
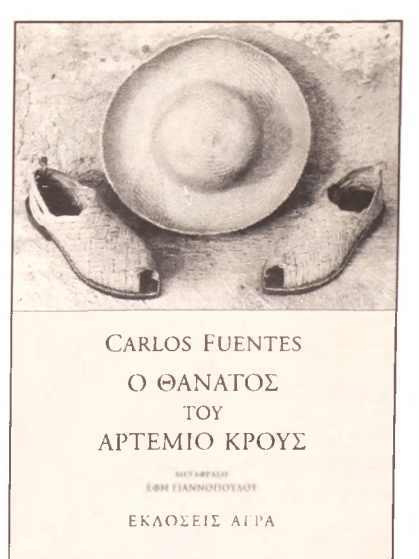
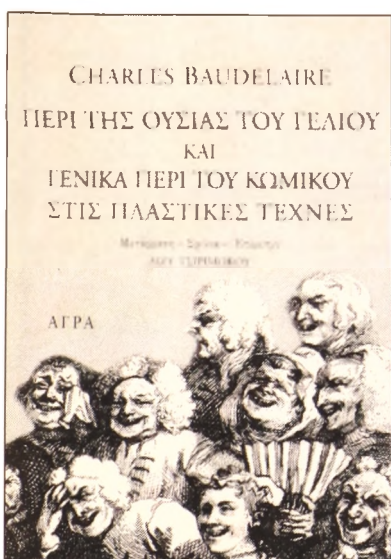
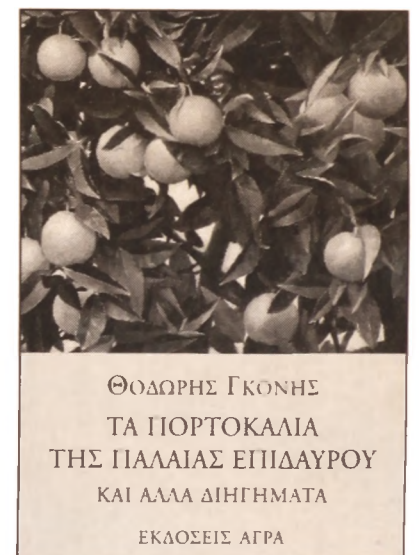
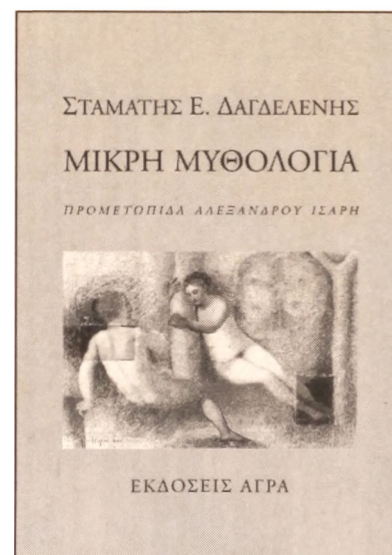
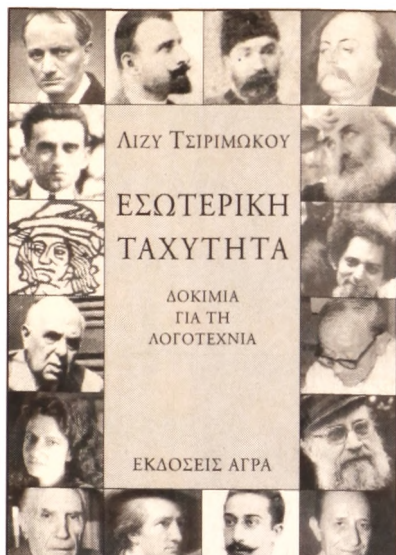
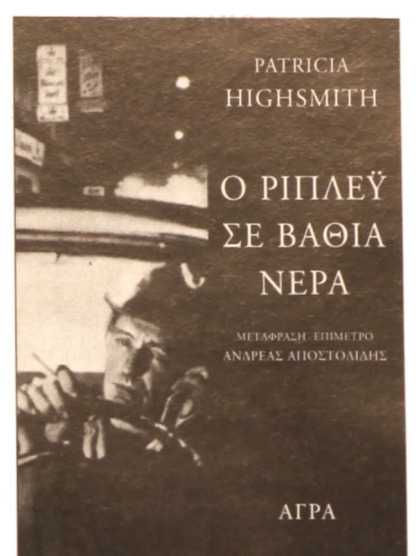
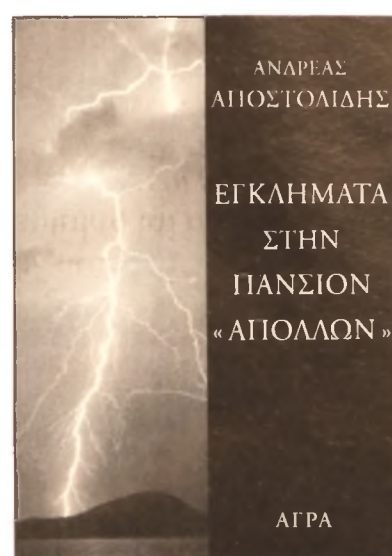
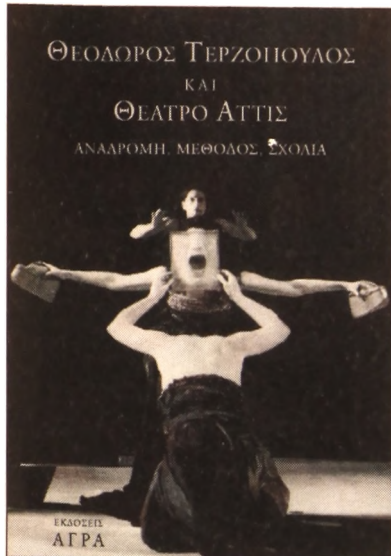
άνεση ο συγγραφέας. Αυτές όλες οι βέβαιες αρετές του βιβλίου επιβεβαιώνουν –από μια άλλη παράμετρο– ότι το «κουκούτσι» όλων των κατά καιρούς δημιουργικών καρπών του Λ. Ξανθόπουλου παραμένει το ίδιο: η ποίηση. Ποιητής πριν και πάνω απ' όλα, με στέρεη γνώση και ρωμαλέα χρήση της γλώσσας είτε προκειμένου να τραγουδήσει τη φυλή του, την ιστορία της, τα πάθη και τα παθήματά της, είτε για να τα συναρτήσει με τη ζείδωρη πηγή μνήμης που στάθηκε η πατρική του οικογένεια και το περιβάλλον της με ομφαλό έναν πατέρα ομηρικό Οδυσσέα ή Οδυσσέα Ανδρούτσο. Τόσο ο Ξανθόπουλος των 6 ποιητικών συλλογών όσο και ο κινηματογραφικός Ξανθόπουλος, αλλά τώρα και ο πεζογράφος Ξανθόπουλος, από την ποιητική παρόρμηση ξεκινούν – με την ίδια επιτυχία.

Δεκαπέντε καλοκαίρια (1949-1963) στην Καβάλα, τη γενέτειρά του πατέρα του, από τα 4 μέχρι και τα 18 του περιγράφει ο Ξανθόπουλος. Αυτό το ανεπανάληπτο κράμα μαγείας και «βασανισμού» του βιολογικού μας κύκλου. Χρόνια οριακά, κοινωνικών και πολιτικών μετασχηματισμών («τερματισμός» του Εμφύλιου, αμφισβήτηση της δεξιάς μονοκρατορίας), αλλά και τις μνήμες των ξεριζωμένων από τις Χαμένες Πατρίδες παρούσες και ολοζώντανες. Αυτό το αμάλγαμα μαγείας και ρεαλισμού περιγράφει ο Ξανθόπουλος με ανθρώπινη έξαρση αλλά και σεβασμό προς τα «ιερά και τα όσια» σε ό,τι αποτέλεσε το κέλφος και το περιεχόμενο της ζωής του.

Δημήτρης Χαρίτος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΕΣΤΙΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1885

